

Нашему учителю
профессору Лазарю Самойловичу Пейсикову
посвящается.

برگ سبزی پیشکش به آموزگار فرزانه ما
استاد لازار پی سیکوف

Институт стран Азии и Африки
Московский государственный университет имени М. В. Ломоносова

К 270-ЛЕТНЕМУ ЮБИЛЕЮ
МОСКОВСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА

В. Б. ИВАНОВ,
Е. Л. ГЛАДКОВА

ОСНОВЫ ПЕРСИДСКОГО ЯЗЫКА (ВТОРОЙ ГОД ОБУЧЕНИЯ) УЧЕБНИК

Под редакцией кандидата филологических наук
Алирезы Акбарипура

Издание второе, переработанное и дополненное

САНКТ-ПЕТЕРБУРГ • МОСКВА • КРАСНОДАР
2024

УДК 811.21/22
ББК 81.2я73

И 20 Иванов В. Б. Основы персидского языка (второй год обучения) : учебник для вузов / В. Б. Иванов, Е. Л. Гладкова ; под редакцией Алирезы Акбарипура. — 2-е изд., перераб. и доп. — Санкт-Петербург : Лань, 2024. — 372 с. — Текст : непосредственный.

ISBN 978-5-507-50296-7

Учебник будет полезен для тех, кто продолжает изучать персидский язык второй год обучения. Он отличается подборкой учебного материала, способом его подачи и, главное, хорошим, правильным, художественным языком представленных текстов. Учебник содержит 13 уроков и персидско-русский словарь объемом около 3 тыс. слов, включающий лексику первого и второго годов обучения. В каждом уроке вводится теоретический материал (грамматика, лексика, фразеология); два текста (литературный и разговорный); упражнения и поурочный словарь. Широко представлены синонимы и неологизмы. В тематике уроков внимание уделяется страноведению и толкованиям религиозных понятий (шиитского толка ислама); разбираются отрывки из произведений современных авторов.

Учебник предназначен для студентов вузов старших курсов, изучающих персидский язык в качестве основного восточного языка, а также для всех, кто хочет и готов самостоятельно овладеть им, чтобы прикоснуться к тысячелетней культуре иранского народа.

К книге прилагаются дополнительные материалы, доступные в электронной библиотечной системе «Лань» по ссылке или QR-коду, указанным ниже.

УДК 811.21/22
ББК 81.2я73

Обложка

Ю. В. ГРИГОРЬЕВА

дополнительные
материалы

e.lanbook.com

© Издательство «Лань», 2024
© В. Б. Иванов, Е. Л. Гладкова, 2024
© Издательство «Лань», художественное
оформление, 2024

Содержание

Предисловие	9
Сокращения	12
Урок первый	13
Преждепрошедшее время	13
Причастия настоящего времени	16
Причастия будущего времени	19
Текст <i>Здравоохранение в Иране</i>	21
Комментарий к тексту	22
Газель Хафиза №1 (открывающая)	26
Комментарий к стихотворению	27
Дополнительный текст <i>Свадебный плов</i>	28
Комментарий к тексту	29
Словарь	32
Урок второй	36
Будущее категорическое время	36
Первая порода	37
Орфография слов с alef-e kutāh	39
Глагол dānestan <i>знать</i> с двумя прямыми дополнениями	40
Текст <i>Пророк Мухаммад</i>	40
Комментарий к тексту	43
Дополнительный текст <i>Химические удобрения</i>	49
Отрывок из поэмы Голестан (Саади)	53
Комментарий к стихотворению	53
Словарь	53
Урок третий	59
Придаточные определительные предложения	59
Перевод глаголов со значением <i>встречать</i>	62
Обобщённо-личные предложения со словом	63
Вторая порода	64
Арабские имена прилагательные	65
Текст <i>Встреча в аэропорту</i>	66
Комментарий к тексту	67
Дополнительный текст <i>Химические удобрения (продолжение)</i>	70

Комментарий к тексту	74
Загадка	76
Комментарий к загадке	76
Урок четвёртый.	81
Пассивный залог	81
Придаточные предложения времени	84
Третья порода.	87
Текст <i>Жизнь Эдисона</i>	88
Комментарий к тексту	90
Дополнительный текст <i>Последствия графомании</i>	95
Комментарий к тексту	99
Текст <i>Первый светофор в Иране</i>	102
Урок пятый.	107
Прошедшее время сослагательного наклонения	107
Четвёртая порода	109
Шестая порода	110
Имя места и времени.	111
Текст <i>На выставке</i>	112
Комментарий к тексту	114
Текст <i>Страна недовольных</i>	118
Комментарий к упражнению	119
Дополнительный текст <i>Простой случай</i>	120
Комментарий к тексту	125
Урок шестой	132
Придаточные условные предложения	132
Пятая порода	133
Имя профессии.	134
Текст <i>Положение в Иране</i>	135
Комментарий к тексту	137
Дополнительный текст <i>Простой случай (продолжение)</i>	142
Комментарий к тексту	145
Урок седьмой	152
Понудительные глаголы	152
Седьмая порода	153
Восьмая порода	154

Различение действительных и страдательных причастий	155
Текст <i>Сельское хозяйство и животноводство</i>	156
Комментарий к тексту	158
Дополнительный текст <i>Образ героя</i>	164
Комментарий к тексту	166
Урок восьмой	172
Придаточные уступительные предложения	172
Десятая порода	174
Двойственное число	175
Текст <i>Взгляд на историю Ирана</i>	175
Комментарий к тексту	178
Дополнительный текст <i>Образ героя (продолжение)</i>	184
Комментарий к тексту	186
Урок девятый	192
Глаголы состояния	192
Текст <i>Наш город</i>	193
Комментарий к тексту	195
Дополнительный текст <i>С сыном по дороге</i>	198
Комментарий к тексту	205
Урок десятый	213
Словообразование в персидском языке	213
Продуктивные суффиксы имён существительных	213
Продуктивные суффиксы имён прилагательных	223
Текст <i>Исторические памятники Ирана</i>	230
Комментарий к тексту	232
Дополнительный текст <i>С сыном по дороге (продолжение)</i>	237
Комментарий к тексту	246
Урок одиннадцатый	252
Словообразование при помощи префиксов (приставок)	252
Приставка bā-	252
Приставка belā-	252
Приставка be-	253
Приставка bi-	254
Приставка nā-	255
Приставка ham-	256

Полуаффиксация	257
Словообразование с помощью глагольных полуаффиксов	257
Словообразование с помощью именных полуаффиксов	259
Текст <i>Садег Хедаят</i>	263
Комментарий к тексту	264
Дополнительный текст <i>Таазийе</i>	268
Комментарий к тексту	271
Урок двенадцатый	278
Словосложение	278
Сложные имена сочинительного типа (копулятивы)	278
Сложные слова подчинительного типа (детерминативы)	281
Лексикализация словосочетаний (сращения)	281
Безаффиксное словообразование (транспозиция)	283
Текст <i>Нима Юшидж</i>	284
Комментарий к тексту	286
Дополнительный текст <i>Таазийе</i> (продолжение)	290
Комментарий к тексту	293
Стихотворение <i>Весть от рыб</i>	295
Комментарий к стихотворению	296
Урок тринадцатый	299
Артиклевые словосочетания	299
Аббревиация	301
Текст <i>Путешествия и туризм</i>	302
Комментарий	304
Текст <i>Появление машины Тесла в Иране</i>	309
Комментарий	311
Словарь	314
Библиография	317
Словарь	319
О пользовании словарём	319

Предисловие پیشگفتار

Настоящий учебник является продолжением «Учебника персидского языка» (автор проф. В.Б. Иванов, МГУ, 2022 г.). Он предназначен для студентов второго-третьего годов обучения в высших учебных заведениях России и СНГ. По данному учебнику можно заниматься также и после прохождения «Учебника персидского языка» (автор И.К. Овчинникова, издательство «Филология Три», Москва, 2002). Все перечисленные учебники отличаются единым подходом к персидской орфографии и транскрипции.

Учебник состоит из 13 уроков и общего персидско-русского словаря. Новизна словаря состоит в том, что по предложению его редактора магистра иранской филологии А. Акбарипура в нём широко представлены синонимы. Среди этих синонимов есть много неологизмов, вводимых в обиход Иранской Академией персидского языка и литературы взамен западных заимствований. Многие синонимы закрепляются в упражнениях и служат справочным материалом, помогающим объяснить по-персидски значение вводимой лексики. В Иране упражнения такого типа занимают важное место в методике, используемой в процессе преподавания персидского языка как иностранного, а также в процессе тестирования знания персидского языка иностранными студентами.

Общий объём прилагаемого к учебнику словаря – около 3 тысяч статей. В него включена лексика, которую учащиеся проходили на первом году обучения (см. «Учебник персидского языка» В.Б. Иванов, МГУ, 2022). Общим для поурочных словарей и основного словаря является то, что помимо транскрипции и перевода, приводятся фразеологические примеры, включающие словарную лексему. При повторах словарная лексема обозначается знаком тильда (~). Если во фразеологизмах повторяемая лексема находится в позиции первого члена изафетного словосочетания, то она обозначается знаком тильда с огласовкой زیر zir (~). Более подробно о пользовании общим словарём говорится на с. 319.

В поурочные словари и в общий словарь вошла не вся лексика учебника. Некоторые слова и выражения переводятся и объясняются в комментариях к текстам и упражнениям. Если незнакомая лексема ни в одном из перечисленных мест не находится, то рекомендуется искать её в Большом персидско-русском электронном словаре (автор В.Б. Иванов) по ссылке <https://iranica.space/dict>.

Уроки учебника имеют следующую структуру:

- грамматические объяснения;

- упражнения для их закрепления;
- основной текст;
- комментарий к основному тексту;
- упражнения, активизирующие лексику основного текста;
- дополнительный текст;
- комментарий к дополнительному тексту;
- упражнения, активизирующие лексику дополнительного текста;
- поурочный словарь.

Авторы, учтя пожелания пользователей, увеличили число упражнений по каждому разделу. Учебник предоставляет возможность для индивидуализации обучения. Объём задаваемых упражнений зависит от способностей студентов, направленности учебного процесса (филологический, переводческий, практический) и оставляется на усмотрение преподавателей персидского языка.

Для тех учащихся, которые используют данный учебник в качестве самоучителя, в уроках с первого по шестой в основных текстах и упражнениях огласовки проставляются систематически. Далее доля огласованных текстов постепенно уменьшается. Предполагается, что учащиеся производят огласовку текстов и упражнений при подготовке к занятиям самостоятельно или вместе с преподавателем во время урока.

Тематика текстов учебника посвящена современной жизни Ирана, его истории, литературе и географии. Во многих текстах отражаются и объясняются понятия исламской (прежде всего шиитской) культуры. Впервые в учебник такого рода в небольшом объёме вводятся элементарные сведения из истории персидского языка (ссылки на средне- и древнеперсидские формы слов и суффиксов). В основе исторического подхода лежит полуторазековой опыт преподавания персидского языка в Санкт-Петербургском университете. Как правило, учащиеся лучше запоминают словообразовательную модель, если им рассказывают её происхождение и анализируют её модификации в близкородственных языках.

Дополнительные тексты вводятся во второй части урока. Они содержат адаптированную художественную прозу современных иранских авторов. В них приводится большое число разговорных и идиоматических выражений, которые поясняются в поурочных словарях и комментариях.

В последние годы в персидской орфографии наблюдается несколько тенденций. Авторский коллектив при подготовке учебника ориентировался на свод правил Иранской Академии персидского языка и литературы 2002 г. دستور خط فارسی. مصوب فرهنگستان زبان و ادب. Однако, поскольку там содержится описание далеко не всех случаев орфографии, данное издание сохраняет определённую вариативность в написании. Авторы

руководствовались в неясных случаях теми рекомендациями, которые предлагал редактор как носитель языка.

Несоединение букв внутри слова, согласно своду орфографических правил называется نیم فاصله *nimfāsele* (букв. *полупробел*). Например, слово زرد *zard* *жёлтый* и слово خانه ها *xā-nehā* *дома* содержат по 2 таких полупробела. При этом не различаются случаи, когда буквы не могут быть соединены в принципе, как в слове زرد , и отказ от соединения, как в случае с суффиксом множественного числа в слове خانه ها. В современном компьютерном наборе по международным стандартам ISO/IEC 8859-16 и Unicode отказ от соединения (разрыв) требует ввода специального символа нулевого пробела (ZWNJ), который согласно Иранскому государственному стандарту ISIRI называется فاصله مجازی *fāsele-ye majāzi* (букв. *мнимый пробел*). Например, в общем случае рекомендуется писать слитно суффикс множественного числа *hā*, как کتابها *ketābhā* *книги*, но за автором оставляется право написать это же слово и разрывно کتاب ها, если он желает выделить форму единственного числа. Авторы по рекомендации редактора придерживались в основном слитного написания.

Материалы данного учебника были апробированы в учебном процессе в Институте стран Азии и Африки (ИСАА) при МГУ, в Российском государственном гуманитарном университете (РГГУ), в Институте Востоковедения РАН, в Институте практического востоковедения (ИПВ), в Московском государственном институте международных отношений (МГИМО) МИД России в течение 2000–2022 гг. За время апробации были собраны замечания и пожелания, которые были учтены при подготовке данного издания.

Авторы выражают благодарность Иранскому культурному представительству при Посольстве Исламской Республики Иран в России за помощь, оказанную в процессе разработки учебника.

Авторы

Сокращения

анат.	анатомический;	перс.	персидское;
ар.	арабское;	погов.	поговорка;
арх.	архаичное;	прост.	просторечное;
букв.	буквально;	прош. вр.	прошедшее время;
г.	год;	разг.	разговорное;
гг.	годы;	рек.	рекомендуемый Академией персидского языка и литературы;
гл.	глагол;	рис.	рисунок;
до н.э.	до нашей эры;	с.	страница;
зд.	здесь, в этом контексте;	с. р.	средний род;
ж. р.	женский род;	син.	синоним, эквивалент или толкование слова;
ед. ч.	единственное число;	скром.	скромная форма;
и т.д.	и так далее;	см.	смотри;
и т.п.	и тому подобное;	сокр.	сокращение;
кв. м.	квадратный метр;	ср. перс.	среднеперсидский;
кн.	книжный;	т.е.	то есть;
млн.	миллионов;	уваж.	уважительная форма;
м. р.	мужской род;	уст.	устаревшее;
межд.	междометие;	фраз.	фразеологизм;
напр.	например;	ZWNJ	Zero Width Non-Joiner
наст.-буд.	настоящее-будущее время;		(международный термин), разрыв,
наст. вр.	настоящее время;		пробел нулевой длины внутри слова; как,
нерек.	нерекомендуемый Академией персидского языка и литературы (فرهنگستان زبان و ادب فارسی);		например, в слове خانه‌ها xānehā domá;
ОНВ	основа настоящего времени;		персидское название فاصله مجازی fāsele-ye majāzī мнимый (виртуальный) пробел.
ОПВ	основа прошедшего времени;		

درس اول / Урок первый

زمان گذشته دور (ماضی بعید) / Преждепрошедшее время

Преждепрошедшее время, называемое также плюсквамперфектом, относится к числу аналитических глагольных форм и образуется на основе причастия прошедшего времени смыслового глагола. В качестве вспомогательного используется глагол بودن *budan* в форме простого прошедшего времени. Например, گفته بودم *gofté budam* я [было] сказал.

В положительной форме фразовое (синтагматическое) ударение падает на окончание причастия. В отрицательной форме синтагматическое ударение падает на отрицание *na-*, которое присоединяется к причастию: نگفته بودم *nágofté budam* я не говорил.

Таблица 1. Спряжение глагола گفتن *goftan* говорить в форме преждепрошедшего времени

Утверждение		Отрицание	
Ед.ч.	Мн.ч.	Ед.ч.	Мн.ч.
گفته بودم <i>gofté budam</i>	گفته بودیم <i>gofté budim</i>	نگفته بودم <i>nágofté budam</i>	نگفته بودیم <i>nágofté budim</i>
گفته بودی <i>gofté budi</i>	گفته بودید <i>gofté budid</i>	نگفته بودی <i>nágofté budi</i>	نگفته بودید <i>nágofté budid</i>
گفته بود <i>gofté bud</i>	گفته بودند <i>gofté budand</i>	نگفته بود <i>nágofté bud</i>	نگفته بودند <i>nágofté budand</i>

Примечание 1. Форма преждепрошедшего времени от глагола بودن *budan* (بوده بودم, بوده بودی, بوده بودند и т.д.) относится к числу книжно-литературных и в устной речи не употребляется.

Примечание 2. В сложных глаголах отрицание *na-* присоединяется к причастию прошедшего времени компонирующего глагола. Например, فکر کرده بودم *fekr kerdé budam* я подумал → فکر نکردم *fekr na-kardam* я не подумал. В приставочных (превербных) глаголах отрицание *na-* присоединяется к причастию прошедшего времени, вклиниваясь между превербом и причастием. Например, برگشته بودم *bergشته budam* я возвращался → برگشته نبودم *bergشته na-budam* я не возвращался.

Примечание 3. Если причастие прошедшего времени начинается с гласного, то между отрицанием *na-* и основой глагола вставляется согласный *-y-*, который отображается на письме. Например, آمده بودم *ámedé budam* я приходил → نیامده بودم *niámedé budam* я не приходил, افزود بودم *áfzode budam* я добавлял → نیافزوده بودم *niáfzode budam* я не добавлял, افتاده بودم *áftrade budam* я падал → نیفتاده بودم *niáftrade budam* я не падал.

Примечание 4. При присоединении отрицания па- к основам на гласный $\bar{a}$ - надстрочный знак мадда, как правило, не пишется. Например, آوردۀ بودم я приносил $\rightarrow$ نیاوردۀ بودم я не приносил.

Форма преждепрошедшего времени противопоставлена перфекту по видовому значению результативности. В простом предложении она означает арезультативное (нерезультативное) действие, т.е. действие, результат которого не сохранился на настоящий момент:

$\text{دوست من دو سال پیش به تهران رفته بود}$ Мой друг два года назад ездил в Тегеран (т.е. в данный момент его там уже нет).

$\text{من قبلاً این را به شما گفته بودم}$ Я вам об этом уже говорил (т.е. вы об этом забыли).

Примеры ситуаций на результативность/арезультативность:

Стиль Вид	Литературный	Разговорный
	Ты выучил урок? درس را خواندی؟	Хасан пришёл? حسن اومده؟
Результативность	Я выучил урок (и сейчас знаю) درس را خواندم	Хасан пришёл (и находится здесь). $\text{حسن اومده (آمده است)}$
Арезультативность	Я учил урок (но сейчас не знаю) $\text{درس را خوانده بودم}$	Хасан приходил (но уже ушёл). حسن اومده بود

Чтобы подчеркнуть противопоставление перфекту, логическое ударение ставится на вспомогательный глагол.

Преждепрошедшее время часто употребляется в повествовании о прошлом после оборотов $\text{چند وقت بود که ... čand vaxt bud-ke ...}$ прошло уже некоторое время с тех пор, как...; $\text{سه روز بود که ... se ruz bud-ke ...}$ прошло три дня с тех пор, как...; $\text{مدتی بود که ... moddat-i bud-ke ...}$ прошло уже некоторое время, как...; $\text{مدتی گذشته بود که ... moddat-i gozašte bud-ke ...}$ давно уже...; $\text{خیلی وقت بود که ... xeyli vaqt bud-ke ...}$ давно уже...

Например, $\text{چند وقت بود که به خانه برگشته بود}$ Он уже давно вернулся домой (к определённом моменту в прошлом).

В сложноподчинённых предложениях эта форма используется для обозначения предшествования одного действия другому: $\text{از خانه بیرون آمده بود}$ Когда я его увидел, он уже вышел из дома.

Примечание 5. При перечислении действий в прошлом, как правило, используется одна и та же временная форма (простого прошедшего времени):

$\text{ماشین را نگه داشتم، از آن خارج شدم، زنگ در را زدم}$ Я остановил машину, вышел из неё, позвонил в дверь.

Отрицательная форма преждепрошедшего времени часто употребляется также в сочетании со словом *هنوز* *hañuz eñčë [ne]*:

هنوز دو صفحه نخوانده بودم که زنگ زدند *He uspel ja pročest' [eñčë] i dvux stranič, kak prozvenel zvonok.*

Упражнение 1. Проспрягайте в форме преждепрошедшего времени следующие глаголы:

برگشتن، سفارش دادن، انداختن، گرفتن، سوار شدن، فروختن، رسیدن، رساندن، خواندن، بیرون آمدن.

Упражнение 2. Прочитайте следующие предложения:

وقتی نزدیک تاکسی شدم، مسافری سوارش شده بود. هنگامی که دوستانم را دیدم، بعضی از آنها ساکهای خود را روی شانه‌هایشان انداخته بودند. این گنیه را در مرکز شهر ساخته بودند. هنوز غذای اول را سفارش نداده بودم، که مردی دم در ایستاد و به من خیره شد. رفیقم چند وقت بود که از خارج برگشته بود. نیم ساعت است که اینجا آمده‌ایم، ولی از دوستانمان خبری نیست. من هنوز چلوکباب درست نکرده‌ام. خانممش رفته بود تهران، حالا باز هم اینجااست. این کلیسا را ویران کرده بودند، حالا مردم باز هم از آن استفاده می‌کنند. این خانه را درست رویروی مسجد ساخته بودند.

Упражнение 3. Переведите с русского языка на персидский, ставя, где надо, глагол в форме преждепрошедшего времени:

На прошлой неделе ко мне зашёл мой друг. Он ездил на Кавказ. Было уже три месяца, как я его не видел. Он рассказал много интересного. Там было жарко. Потом он побывал в Дагестане. Они осмотрели старинные памятники. Один из этих памятников он видел очень давно. Он хотел было остаться там ещё на неделю. Но пришлось вернуться в Москву. А теперь вот уже два дня как он уехал в Энзели. Порт Энзели расположен на южном побережье Каспия. У него там много друзей. Вот уже полгода как он их не видел. Не успел он приехать туда, как его пригласили в гости.

Упражнение 4. В следующих предложениях поставьте глаголы в правильной форме.

وقتی که به دانشگاه رسیدم دوستانم (رفتن). احمد پیش از همه به دیزی‌سرا (رسیدن). زورآزمایی از سنگ کوچک (شروع شدن) و به سنگ بزرگ رسید. دو ساعت بود که به کتابخانه (آمدن) اما از رفیقم خبری نبود. موقعی که پرویز به دیدن من آمد تقریباً تمام غذا را (خوردن). هنوز (زنگ زدن) که دانشجویان از اتاق درس بیرون رفتند. سنگ طمعکار تکه گوشت خود را پیدا نکرد چون سنگ دیگری آن را (پیدا کردن) و (گریختن).

صفات‌های فاعلی

Причастия настоящего времени

В персидском языке сохранились три формы причастий настоящего времени:

1. Причастия на -ande. Они образуются прибавлением ударного суффикса -ande к основе настоящего времени (ОНВ) глагола. Если ОНВ оканчивается на гласный, то между суффиксом -ande и основой помещается вставочный согласный (эпентеза) -y-; напр. گفتن goftan *сказать* → گو gu + -ande → گوینده guyande *говорящий; диктор*.

Изначально причастия на -ande обозначали действительное причастие настоящего времени типа русского пишущий, читающий, смотрящий. В дальнейшем их семантика существенно изменилась. На русский язык они, как правило, переводятся либо существительными, либо прилагательными. Когда они обозначают деятеля, множественное число они образуют с помощью суффикса -ān с эпентезой (вставкой между гласными) -g-. Буква ه, обозначающая в единственном числе конечный звук -е, во множественном числе не пишется. Этот способ образования причастий весьма продуктивен. В словарях фиксируются только те из них, которые стали прилагательными или существительными. Например:

Инфинитив	Ед. число	Мн. число
приходить	آمدن	آینده будущий люди будущего
выбирать	انتخاب کردن	انتخاب کننده избиратель избиратели
смотреть	دیدن	بیننده зритель зрители
читать	خواندن	خواننده читатель читатели
иметь	داشتن	دارنده обладатель обладатели
слушать	شنیدن	شنونده слушатель слушатели
принимать,	گرفتن	گیرنده приёмник приёмники
получать		گیرنده получатель получатели
говорить	گفتن	گوینده диктор дикторы
писать	نوشتن	نویسنده писатель писатели

Примеры словосочетаний с причастиями на -ande: گیرنده دستگاه گیرنده, نامہ, شنونده گرامی, адресат, خواننده گرامی, дорогие читатели, بیننده محترم, уважаемые зрители, شنونده عزیز.

дорогие слушатели, گویندگانِ بخشِ خبری дикторы отдела новостей, نویسندگانِ جوان, молодые писатели.

Примеры предложений с причастиями на -ande:

آیندگان در موردِ کارهای امروز ما داوری می کنند Люди будущего выскажут своё суждение о наших сегодняшних делах.

انتخاب کنندگان با اکثریتِ آراء به رئیس جمهور رأی دادند Избиратели выбрали президента большинством голосов.

Запомните пословицу: جوینده یابنده است Кто ищет, тот [всегда] найдёт.

Суффикс -ande может присоединяться и к именным основам: شرمنده стыдящийся от شرم стыд. Напр. شما منو شرمنده کردین Вы поставили меня в неудобное положение (разг.) (говорят в знак благодарности за большую услугу или за ценный подарок).

2. Причастия на -ān. Они образуются прибавлением ударного суффикса -ān к основе настоящего времени глагола. На русский язык они, как правило, переводятся прилагательными, причастиями настоящего времени несовершенного вида или деепричастиями. Если ОНВ оканчивается на гласный, то между суффиксом -ān и основой вставляется вставочный согласный (эпентеза) -y-; напр. نمودن nemudan показывать → نما patā + -ān → نمایان patāyān заметный.

Инфинитив		ОНВ	Причастие на -ān	
вешать	آویختن	آویز	висящий	آویزان
спрашивать	پرسیدن	پرس	спрашивающий	پُرسان
смеяться	خندیدن	خند	смеющийся	خندان
хотеть	خواستن	خواه	желающий	خواهان
идти	رفتَن	رُو	проточный (о воде)	رَوان
плакать	گریستن	گری	плачущий	گریان
дрожать	لرزیدن	لرز	дрожащий	لرزان
показывать	نمودن	نما	заметный	نمایان

Это непродуктивный способ образования причастия, т.е. следует использовать только те из них, которые уже существуют в языке. Многие причастия этого типа встречаются только в составе фразеологизмов. Примеры наиболее употребительных причастий на -ān приведены в таблице (см. выше):

دانا	знаток	دان	دانستن	знать
روا	дозволенный, разрешённый	رو	رفتن	идти
شنوا	слышащий	شنو	شنیدن	слышать
کوشا	старательный	کوش	کوشیدن	стараться
گویا	говорящий	گو	گفتن	говорить

От некоторых глагольных основ возможно образование причастий со сходным значением при помощи разных суффиксов. Однако, они употребляются в разных контекстах.

دارنده ← دارا *имеющий*:

این ساختمان دارای چهار ورودی است. *В этом здании четыре подъезда.*

دارندگان دستگاههای ساخت روسیه *Владельцы станков российского производства.*

یابنده ← جویا *ищущий*:

کوینده یابنده است. *Кто ищет, тот [всегда] найдёт.*

ما جویای حال شما بودیم. *Мы хотели осведомиться о Вашем здоровье.*

ما در این زمینه یک کارشناس جویا شدیم. *Мы попытались найти специалиста в этой области.*

صفات‌های لیاقت **Причастия будущего времени**

В персидском языке функционирует продуктивная форма причастия будущего времени на -i. Иногда их также называют причастиями долженствования. Они образуются прибавлением ударного суффикса -i (يای لیاقت) к инфинитиву глагола. Общее значение таких причастий *то, что должно быть сделано* или *то, что будет сделано* или *то, что достойно какого-либо действия*. Они могут переводиться причастиями, существительными или фразеологизмами. Некоторые из них часто употребляются во множественном числе.

Причастие	Инфинитив		
بستی	мороженое	یخ بستن	замёрзнуть
پذیرفتنی	принимаемый	پذیرفتن	принимать
خواندنی (ها)	занимательное чтение	خواندن	читать
خوردنی (ها)	яства	خوردن	есть
دیدنی (ها)	достопримечательности	دیدن	видеть

رَفَتَنِي	собирающийся (в путь-дорогу)	رَفَتَن	уходить
شِکَسْتَنِي	бьющийся; осторожно, стекло! (надпись на упаковке)	شِکَسْتَن	разбивать[ся]
شَنِيدَنِي	интересная новость	شَنِيدَن	слышать
گَفْتَنِي است که...	следует сказать, что...	گَفْتَن	говорить
نِوِشْتَنِي (ها)	письменная работа	نِوِشْتَن	писать

Примеры словосочетаний с причастиями будущего времени: حَرْفِ هَايِ گَفْتَنِي *нужные слова*; قَارِچِ هَايِ خُورْدَنِي *съедобные грибы*; شِکَسْتَنِي ظُرُوفِ *бьющаяся посуда*; نِوِشْتَنِي کَارِهَايِ *письменные работы*; شَنِيدَنِي دَاسْتَانِ *занимательный рассказ*; خواندَنِي کِتَابِ *читаемая (популярная) книга*.

Примеры предложений с причастиями будущего времени:

گردشگرانِ خارجی از دیدنی‌هایِ مُسکو، بویژه میدانِ سُرخ بازدید می‌کنند. *Иностранные туристы осматривают достопримечательности Москвы, в особенности Красную площадь.*

حَرْفِ هَايِ گَفْتَنِي زیادی دارم، اما نمی‌دانم از کجا شروع کنم. *У меня есть много чего сказать, но я не знаю, с чего начать.*

امروز کارهایِ نِوِشْتَنِي زیادی دارم. *У меня сегодня много письменной работы.*

Упражнение 5. Образуйте причастия от следующих глаголов и найдите или определите их значения с помощью словаря:

а) причастия настоящего времени с суффиксом -ande:

آموختن، به وجود آوردن، راندن، نشان دادن، فروختن، باز داشتن، نمودن، کوبیدن، فرستادن، سوختن، فریفتن(فریب)، تماشا کردن، ساختن، بردن، شرکت کردن، شکستن.

б) причастия будущего времени:

رفتن، نوشیدن، دیدن، خوردن، آشامیدن، گفتن، فراموش نشدن، باور نکردن.

Упражнение 6. Прочтите и переведите следующие предложения с причастиями.

در این مغازه بَسْتَنِي نمی‌فروشند. خَطِّ شَمَا خِیَلِي خوانا است. دُشْمَنِ دانا به از نادانِ دوست. مِثْلِ این که این کارتنِ ظُرُوفِ شِکَسْتَنِي دارد. پالتویان را لُطْفاً اینجا آویزان کنید. هَمْکَلَسْتَانِ خِیَلِي کوشا است.

گَفْتَنِي است که تَوَانَا بُوَد هَر که دانا بُوَد / زِ دَانَشِ دِلِ پیر بُرنا بُوَد. در این رِستورانِ اَنَوَاعِ خُورْدَنِي ها وُجُود دارد. ماهِ اوت چَند نَفَر را پَدیرا شُدیم. این داستانِ خِیَلِي شَنِیدَنِي است. اِبْتِدَا گویندهٔ رادیو به شِوَنَدِگَانِ دُرُود گفت. جَمْعِي از خوانندِگَانِ با نِوِیْسِنْدَهٔ مَجْمُوعَهٔ داستان‌هایِ جَدید مُصاحبه داشتند.

وضع درمان در ایران

حالا که بیش از چهل سال از پیروزی انقلاب اسلامی (۱) در ایران می‌گذرد ما به یاد آن دوران سخت افتاده‌ایم. مهم‌ترین مشکل درمان آن زمان نه فقط کمبود پزشک در رشته‌های مختلف طب بلکه کمبود آنها در شهرستان‌ها بود. هنوز هم نیمی از پزشکان در تهران زندگی می‌کنند و ایران در حدود ۲۰ هزار پزشک در سراسر کشور کم دارد. بیماران روستایی و شهرستانی برای مُعالِجه به تهران می‌آیند. دهقانان روستایی و کارگران شهرهای نقاط دورافتاده بیشتر مُراجعه‌کنندگان بیمارستان‌های دولتی تهران هستند. بسیاری از بیماران روستا و شهر در پشت در بیمارستان‌های تهران مانده‌اند زیرا بیمارستان‌ها جایی برای بستری کردنِ آن‌بوه بیماران نداشته‌اند.

به بیمارستانِ امام خمینی (ره) (۲) رفته بودیم تا درد دلِ این قبیلِ بیماران را بشنویم. هنوز دو سه قدم به طرفِ بیمارستان برنداشته بودیم که صفِ طولانیِ بیمارانِ شهرستانی در این بیمارستان جلبِ نظر کرد. بیگ مُراد آمینی گفت:

- من کشاورزم. پدرم خیلی وقتها پیش مریض شده. در شاه‌آبادِ غرب نه بیمارستان داریم نه دکترِ درست و حسابی (۳). من برای مُعالِجه پدرم مجبور شدم اونو به تهران ببارم. ولی اونو نمی‌خوان بخوابونن. میگن: جا نداریم. مُحَمَّد علی محمودی گفت:

- بیماری من طوره که برای مُعالِجه‌اش حتماً باید پام عمل بشه. پول ندارم عملم نمی‌کنن. خانمی گفت:

- بچه‌مو برای تزریق واکسن و مُعاینه پیشی مُتَخَصِّصِ کودکان در خیابانِ ستارخان (۴) بردم. اما تابلویی در اتاق انتظار نگاهمو جلب کرد. روش نوشته بودند که واکسنِ فلجِ روزهای یکشنبه و واکسنِ سیاه‌سُرفه روزهای سه‌شنبه تزریق می‌شود. تو بیمارستان‌های دیگه تموم واکسنا رو معمولاً تو یه نُوبت تزریق می‌کنن. ولی اونجا این آقای دکتر تو چند نُوبت تزریق می‌کنه و چند بارم حق ویزیت می‌گیره.

روپهم رفته مردم معتقدند که پزشکان باید شرایطِ انقلابی روز را بفهمند و به دادِ مردم برسند.

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، در حوزه بهداشت، پیشرفت‌های فراوانی حاصل شد. جمهوری اسلامی ایران در طول حیات خود موفقیت‌های بسیار زیادی داشته است. در حوزه بهداشت و درمان ۹۵ درصد روستاییان و صد درصد افراد ساکن در شهرها به خدمات اولیه بهداشتی و درمانی دسترسی دارند.

آمار نشان می‌دهد، وضعیت سلامت و بهداشت در جمهوری اسلامی ایران روز به روز رشد داشته و وضعیت سلامت و بهداشت مردم بهبود یافته است.

در تولید دارو در کشور قدم‌های موثری برداشته شده است. ۹۵ درصد داروهای کشور در داخل کشور تولید می‌شود.

به طور مثال، در دوران ابتدایی همه‌گیری کووید ۱۹ که هیچگونه واکسن و دارویی برای درمان این بیماری وجود نداشت، دانشمندان و محققان ایرانی توانستند کشور را به تولید و خودکفایی در واکسن برسانند.

سازمان جهانی بهداشت در ژانویه ۲۰۲۰، شیوع ویروس کرونا را یک وضعیت اضطراری بهداشت عمومی اعلام کرده بود.

تفسیر متن Комментарий к тексту

1. Антишахская Исламская Революция ۱۳۵۷ года (22 бахмана ۱۳۵۷ года по солнечной хиджре или 11 февраля 1979 по григорианскому календарю).

2. Аятолла Рухолла Мусави Хомейни *آیت‌الله روح‌الله موسوی خمینی* или имам Хомейни (1900-1989) – лидер Исламской Революции 1979 г. Является основателем Исламской Республики Иран. В качестве славословия после его имени используется арабское выражение *rahmat-ollāh-e alayh da budet s nim milost' bozh'ya* رحمت الله علیه, которое сокращённо записывается в виде (ره).

3. В предложениях с парными союзами *نه...ни... ни... ни...* глагол, как правило, используется в положительной форме: *نه بیمارستان داریم نه دُکتر* у нас нет ни больницы, ни врача.

4. Саттар-хан *ستارخان* (1875-1914), в честь которого названа улица в Тегеране, герой Конституционной революции *انقلاب مشروطیت* (1905-1911). Был предводителем восставших народных масс против Мохаммад Али Шаха Каджара и руководил обороной Тегриза (1908-1909).

5. С помощью оборота *به... be towr-e* (букв. *способом*) от прилагательных образуются наречия:

اساسی asāsi основной + *به طور* → *به طور اساسی be towr-e asāsi кардинально*;

آرام ārām спокойный + *به طور* → *به طور آرام be towr-e ārām спокойно*;

خودکار xodkār автоматический + *به طور* → *به طور خودکار be towr-e xodkār автоматически*.

Упражнение 7. Составьте правильные варианты предложений (вариантные части указаны в скобках).

۱) از پیروزی انقلاب اسلامی (کمتر از ۲۰، بیش از ۲۰، درست ۲۰، بیش از ۳۰) سال می گذرد. ۲) در ایران (آن زمان، هیچ وقت) کمبود (گنجشک، پزشک) وجود (داشت، نداشت). ۳) بیشتر (پزشکان، دانشجویان) در (پایتخت، شهرستانها) زندگی (می کنند، نمی کنند). ۴) بیماران از (روستاهای، تهران، شهرستانها) برای مُعالِجه به (تهران، روستاهای، شهرستانها) می آیند. ۵) (پدر، خود) بیگمُرادِ آمینی در بیمارستان بستری (شد، نشد). ۶) برای (مُعالِجه، معاینه) مُحَمَّد علی محمودی حتماً باید (پایش، دستش) عمل شود. ۷) حالا در (مدرسه های، دانشگاه های) زیادی (پزشکان، کشاورزان، کارگران) تربیت می شوند. ۸) اما (دکتری، تابلویی، بجهای) در اتاق انتظار نگاهم را جلب کرده بود.

Упражнение 8. Переведите на персидский язык:

Я ещё не пообедал, как ко мне пришли мои друзья. Мы давно уже вернулись из загородной поездки. Это один из древнейших русских городов. Ты ещё не читал самые интересные рассказы этого писателя. Хафиз – известнейший из поэтов Ирана. Когда мы пришли к Парвизу, он уже закончил свою работу. Стадион в Лужниках – лучший из стадионов Москвы. Мы ещё не дошли до реки, как уже стемнело. Не успели открыть больницу, как уже привезли первых больных. Не успели мы переехать в Тегеран, как у нас заболел ребёнок. В Иране давно уже готовят специалистов по здравоохранению.

Упражнение 9. Перестройте следующие предложения, используя вместо переходных глаголов непереходные.

Образец: مرا بستری کردند. ← من بستری شدم.

من شنیدم که دوستش را در بیمارستان بستری کردند. خیلی سخت مریض است و باید او را عمل بکنند. مادرَم بیماری سختی داشت، عملش کردند، حالا حالش خوب شده است. نظَرِ بیماران را جلب می کنند. پایش را عمل کردند. بجهاش را به بیمارستان آوردند. برادرش را مُعالِجه کردند. بیمارستان را پرِروز افتتاح کردند. در این اُستان پزشکانِ مُتَخَصِّص را تربیت می کنند. این عمل را دو ساعت قبل تمام کردند.

Упражнение 10. Глаголы в скобках поставьте в нужной форме:

دندانان درد می کنند؟ باید به دندان پزشک (مُراجعه کردن). کارگرانِ ثَقَاتِ دورافتاده نمی خواهند برای مُعالِجه به تهران (رفتَن) و به بیمارستان های تهران (مُراجعه کردن). خاَنمی گفت: «به بیمارستان بروید و صَفِ درازِ بیماران را (مُلاحظه فرمودَن)». من هر هفته از کنارِ بیمارستان در خیابانِ ستارخان می گذرم و صَفِ درازِ بیماران نظرم را (جلب

کردن). دهقانان روستایی به تهران آمدند تا بچه‌های خودشان را در بیمارستان (بستری کردن). پسرَم می‌گوید که گلویش (درد کردن). این خانم گفت که از پزشکان خواهش کرد تا بچه‌اش را در بیمارستان (خواباندن). به هر بچه باید چند بار واکسن فلج و سیاه‌سرفه (تزریق کردن). در بیشتر کشورها پزشکان همیشه حق ویزیت (گرفتن). هنوز گلویم (درد کردن). من (سرما خوردن). مبادا دخترتان (سرما خوردن).

جمهوری اسلامی ایران در طول حیات خود موفقیت‌های بسیار زیادی (داشتن). در سال‌های اخیر وضعیت سلامت و بهداشت مردم در جمهوری اسلامی ایران روز به روز بهبود (یافتن). در دوران ابتدایی همه‌گیری کووید ۱۹ دانشمندان و محققان ایرانی توانستند کشور را به تولید و خودکفایی در واکسن (رساندن). سازمان جهانی بهداشت در ژانویه ۲۰۲۰ شیوع ویروس کرونا را یک وضعیت اضطراری بهداشت عمومی اعلام (کردن).

Упражнение 11. Заполните пропуски необходимыми предлогами и послелогами:

تا بحال نمی ... پزشکان در تهران زندگی و کار می‌کردند. بیماران بسیاری از شهرستان‌ها ... مُعالِجه به تهران می‌آیند. بیماران مجبورند ... صَفِ درازی بایستند. تابلویی دیدم که ... آن چند کلمه فارسی نوشته بودند. این پزشک ... پرداختِ حق ویزیت بچه این زن ... مُعالِجه کرد. بچه‌تان را ... مُتَخَصِّصِ کودکان ببرید. ورودی این مطب ... کدام طرف است؟ بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، ... بهداشت، پیشرفت‌های فراوانی حاصل شد. در دوران ابتدایی همه‌گیری کووید ۱۹ هیچگونه واکسن و دارویی ... درمان این بیماری وجود نداشت.

Упражнение 12. Задайте друг другу вопросы и ответьте на них:

مهمترین مُشکلِ درمان در ایران قبل از انقلاب چه بود؟ بیماران روستایی و شهرستانی مجبور بودند برای مُعالِجه کجا بروند؟ اکثریتِ مُراجعه‌کنندگانِ بیمارستان‌های دولتی تهران چه کسانی بودند؟ آیا بیمارستان‌های تهران برای بستری کردنِ آنبوه بیماران جایی داشتند؟ آیا حالا صَفِ طولانی بیماران را پشتِ درِ بیمارستان‌های تهران می‌شود دید؟ وقتی که از بیگ مُراد آمینی در بارهٔ حالش پرسیدند چه جوابی داد؟ آیا پدرش را در بیمارستان خواباندند؟ مُحَمَّد علی محمودی چه بیماری داشت؟ چرا پایش را عمل نکردند؟ خائمی برای چه بچه‌اش را به تهران آورده بود؟ در اَتاقِ انتظار چه تابلویی را دید؟ مردم در بارهٔ شرایطِ انقلابی روز چه گفته بودند؟ آیا طب در ایران مردمی بود؟ آیا در اِتِّحادِ شُوروی پزشکان حق ویزیت از بیماران می‌گرفتند؟ حالا در روسیه وضع چطور است؟

جمهوری اسلامی ایران در طول حیات خود چه موفقیت‌هایی داشته است؟ در حوزه بهداشت و درمان چند درصد اهالی به خدمات اولیه بهداشتی و درمانی دسترسی دارند؟ آمار وضعیت سلامت و بهداشت در جمهوری

اسلامی ایران چه نشان می‌دهد؟ در تولید دارو در کشور چه اقدام‌هایی انجام شده است؟ آیا در دوران ابتدایی همه‌گیری کووید ۱۹ واکسن و دارویی برای درمان این بیماری وجود داشت؟ دانشمندان و محققان ایرانی چگونه توانستند کشور را به خودکفایی در واکسن برسانند؟

Упражнение 13. Заполните пропуски глаголами из списка и поставьте глаголы в правильной форме:

(جلب کردن، فهمیدن، بستری کردن، برگشتن، صحبت کردن، ماندن، مراجعه کردن، عمل شدن، به داد کسی رسیدن، مریض شدن، ایستادن)

(۱) محمد علی پدرش را به تهران برد تا او را در بیمارستان... (۲) وقتی که به دانشگاه آمدم دوستانم دم در ورودی... (۳) در اتاق انتظار بیمارستان نمی‌توان بلند... (۴) بعضی‌ها فکر می‌کنند که برای پیشرفت کشور باید متخصصین خارجی را... (۵) بعد از معاینه مادر بزرگ دوستم پزشک گفت که پایش حتماً باید... (۶) پرویز دو روز است که... اما هنوز به پزشک... (۷) متأسفانه این تمرین را ترجمه نکردم چون متن را... (۸) مجبور شدم زودتر به خانه... چون که برادر کوچکم آنجا تنها... (۹) هر وقت دوستم را صدا می‌زدم، همیشه..

Упражнение 14. Перестройте предложения по образцу, используя парный союз...نه...:

Образец: احمد کار می‌کند و درس می‌خواند. ← احمد نه کار می‌کند، نه درس می‌خواند

Примечание: При парном союзе ...نه... глагол ставится в положительной форме.

(۱) این مرد کارمندی خوب و کارشناسی حساسی است. (۲) پارسال میوه فراوان و ارزان بود. (۳) می‌خواهم یک بار دیگر به این دیزی‌سرا بروم. آشپز ماهری دارند و خود دیزی‌سرا را قشنگ درست کرده‌اند. (۴) دیروز حالم خیلی خوب بود. اتاقم را جمع و جور کردم و با مادرم برای خرید هفتگی به فروشگاه رفتم. (۵) این پزشک بیماران را معالجه می‌کند و کتاب می‌نویسد. (۶) حسن را ندیده‌ای؟ او خانه نیست و به دانشگاه نیامده است.

Упражнение 15. Переведите на персидский язык:

В Иране до Революции не хватало специалистов в различных областях медицины. Однако самым серьёзным затруднением была нехватка врачей на периферии. В стране было около 40000 врачей, но половина из них жила и работала в Тегеране. В результате жители других городов и сёл приезжали лечиться в столицу. Большинство пациентов государственных больниц Тегерана составляют жители отдалённых районов страны. Но и в Тегеране во многих больницах не было мест для госпитализации такой массы больных. Когда мы были в больнице им. имама Хомейни, наше внимание привлекла длинная очередь больных перед входом в больницу. Мы познакомились с одним крестьянином. Он рассказывал нам: «Мой

отец уже давно болен. Но в нашем городе нет ни больницы, ни приличных врачей. Я был вынужден привезти отца сюда. Но и здесь его не кладут. Говорят, что нет мест». Беседовали мы и с другими больными. Один из них сказал, что его нужно оперировать. Но у него нет денег на операцию. Одна женщина сказала: «У меня болен ребёнок. Но у меня нет денег, чтобы платить врачам гонорары за лечение». Многие люди говорили тогда, что медицина должна быть народной.

Сейчас подготовка врачей идёт во многих университетах. Среди врачей очень много женщин. За последние десятилетия медицина в Иране быстро развивалась и достигла значительных успехов. В настоящее время жители не только крупных городов, но и отдалённых провинций имеют доступ к первичным услугам здравоохранения. Во время пандемии коронавируса (распространения вируса «ковид-19»), официально объявленной Всемирной организацией здравоохранения в 2020 году, иранские учёные сумели найти вакцину и обеспечить ею всю страну (*букв.* достигли самообеспечения). Эффективные меры принимаются и в области отечественной фармацевтики (*букв.* производства медикаментов). 95% лекарств производится внутри страны.

Газель Хафиза №1 (открывающая) غزل حافظ ۱

آلا یا ایُّهَا اَلْسَّاقِیْ اَدِرْ کَأَسَاءَ وَنَاوِلْهَا که عِشْقِ آسانِ نِمُودَ اَوَّلَ وَلِیْ اُفتاد مُشکلِها
 به بویِ نافه کاخِرِ صَبَا زان طُرّه بُگشاید زِ تَابِ زُلْفِ مُشکینَش چه خونِ اُفتاد دردِ لها
 مَرا در مَنزِلِ جانان چه اَمَنِ عِیشِ چُونِ هَر دَم جَرَسِ قَریادِ می دَارَد که بَرَبَنَدید مَحْمِلِها
 به مِی سَجاده رَنگین کن، گَرَتِ پیرِ مُغان گوید که سَالِکِ بی خَبَرِ بُودِ زِ راه و رَسَمِ مَنزِلِها
 شَبِ تاریک و بیمِ مُوج و گِرَدِ آبِ چُنینِ هائِل کجا دَانند حَالِ ما سَبْکبارانِ ساحِلِها
 هَمه کارَم زِ خودکامی به بَدنامی کشید اَخِر نِهان کی مَانَد آن رازی کزو سازند مَحْفِلِها
 حُضورِ گر هَمی خواهی اَزو غایبِ مَشُو حَافِظ مَتی ما تَلَقَ مِنْ تَهوِی دَعِ الدُّنْیا وَاَهْمِلْها

«Веселей виночерпий! Полней мою чашу налей!»

Была лёгкой любовь, да становится всё тяжелей.

Хоть бы ветер донёс аромат этих чёрных волос,

Это мускусный запах опутавших сердце кудрей.

Как мне жить, веселясь, если денно и ночью в ушах

Колокольчик звенит: «Собирайся в дорогу скорей!»

На молитвенный коврик пролей, нечестивец, вино,

Если так повелит тебе тот, кто сильнее и мудрей.

О скитальцы в пустыне, что знаете вы о любви:

О бушующих волнах, о мраке, о нраве морей?

Раб страстей я позором покрыт до конца своих лет

На базаре кто хочет судачит о тайне моей.

Бог с тобою, Хафиз! Полагайся на бога, Хафиз!

«Мир забудь, полюбив. Верным будь. Ни о чём не жалея».

(Перевод Г. Плисецкого)

Комментарий к стихотворению تفسیر شعر

В персидской поэзии не принято давать названия стихотворениям. В сборниках стихотворений (диванах) стихи располагают в алфавитном порядке по их началу. Данная газель начинается на букву «алеф» и занимает первое место в списке. Поэтому она получила название «Открывающей».

Первая месра написана по-арабски. Это цитата из стихотворения арабского поэта Йазида бен Муавии. Вторая часть арабской цитаты располагается в конце газели.

В стихотворении для поддержания размера использовано несколько стяжений:

از او ← از او *от него*;

از آن ← از آن *от этого*;

که آخر ← که آخر *чтобы в конце концов*;

که از او ← که از او *чтобы от него*;

اگر به تو ← اگر به تو *если тебе*.

Упражнение 16. Переведите на персидский язык:

Вашего сына необходимо госпитализировать. Врач уже осмотрел его? В этой больнице лежал мой отец. После того, как его прооперировали, ему стало лучше.

У Вашей дочери температура. Она говорит, что у неё болит горло. Её нужно уложить в постель. Завтра обязательно обратитесь к врачу.

В некоторых селениях Афганистана до сих пор нет ни больницы, ни врачей. Крестьяне вынуждены ехать лечиться в город.

Как бы ты не простудился. Надень пальто. В приёмной врача моё внимание привлекла одна женщина. Судя по одежде, она была из сельских жителей.

Дополнительный текст پلوی عروسی

مُزگانِ مُشتاق

ننه (۲) گُلتار گُفت: کَفشاتو پا کن تا بایام.

کَفش هایم برق می زُند، مِثِلِ چِراغهایی که دیشب دیدم؛ سبز و سُرخ بودند. اَصغر کَلته و مَمَلی (۳) لباسِ عیدشان را تن کرده بودند و در کوچه بازی می کردند. همه مَرَدَمِ کوچه می خواستند بَرُوند عروسی. تو عروسی همیشه پُلُو می خوردند. ننه گُلتار امروز عَصَبانی شد. گُفت: این قَدر نَگو پُلُو نَخوردم، پُلُو نَخوردم، نَخورده که نیستی! گُفتم: مَمَلی و اَصغر کَلته نَخورده اند که می رَوند پُلُو بَخورند؟ مَن رَفتم عروسی که حُصِله ام سر نَرود. آنجا شُلُوغ شُلُوغ بود. نَگذاشتند تو حِیاط بَرُوم. گُفتند: بَرُو پی کارِت. گُفتم: کار ندارم!

ننه گُلتار به خاله صِنُوبَر گُفت: کار دارم. عروسی نمی آیم؛ اَمّا ننه گُلتار کار نداشت. نِشست تو خانه، گریه کرد. مَن هم حُصِله ام سر رَفْت؛ چون کوچه مان خَلُوتِ خَلُوت بود. عروسی شُلُوغ شُلُوغ بود. بوی پُلُو می آمد. مَمَلی دوباره بَرایم سَنَگ آنداخت. مَن هم رَفتم پیش ماشینِ عروس. دِلَم برای ننه گُلتار تَنَگ شده بود. دیشب باران آمد و گُل های ماشینِ عروس خیس شدند. دِلَم بَرایشان سوخت. نَزدیک بود گریه ام بَگیرد؛ اَمّا نَگِرِفْت؛ چون ننه گُلتار دوست نداشت گریه کنم. می گوید: از بس که هَمین طُور گریه کردی، بابا و ننه ات رَفَتند آن دور دورها. حالا مَن و ننه گُلتار می رَویم خیابان، تا دِلِ مَمَلی و اَصغر کَلته آب شُود، مِثِلِ دِلِ مَن که دیشب برای پُلُوی عروسی آب شد. به ننه گُلتار نَگُفتم دِلَم برای پُلُوی عروسی آب شد. آن وَقت می گُفت: مَگر تو نَخورده هستی کا کا عَبّاس! (۳)

دیروز خاله صِنُوبَر گُفت: ننه گُلتار، کا کا عَبّاس را بَگذار خانه، خودِت بیا. می دانم که بی آزار است؛ اَمّا شاید بَچه ها وادارش کُند کاری بَکند.

مَمَلی همه اش سَنَگ پَرِت می کرد. اَصغر کَلته گَنجِشک ها را سَنَگ می زد. خاله صِنُوبَر بوی خوب می داد. لباسش رَنَگِ لباسِ مَن بود، مِثِلِ هَمین لباسی که الآن به تَن کرده ام؛ اَمّا چِرا آنها نَگذاشتند به عروسی بَرُوم؟ مَن نمی خواستم پُلُو بَخورم؛ فَقط آنجا شُلُوغ شُلُوغ بود؛ برای هَمین یواشکی رَفتم عروسی. بَچه ها می خواندند:

بارون میاد شَرَشَر (۴)	پُشتِ خونه هاجر
هاجر عروسی داره	دُمبِ خُروسی داره!

ننه گُلتار بَرایِ جوجه خُروسَم شِعَر می خواند:

– خُروس بیا، عَروس بیا!

باران که آمد، مَن هم خواندم: بارون میاد شرشر...؛ اما خاله صنوبر آمد و گفت: بُرو خانه‌تان کاکا عباس. اگر هاجر خاتم بفهمد، بد است.

ننه گلنار امروز گفت: هاجر خاتم هم داماد دار شد!

مَن هم دوست دارم داماد شوم که دُورم شلوغ شلوغ شود، که دیگر کسی از عروسی بیرونم نکند. یعنی اگر داماد بشوم، از عروسی بیرونم نمی‌کنند؟

اگر ننه گلنار برایم لباس بخرد، داماد می‌شوم، ننه گلنار هم می‌شود عروس و لباس بلند تنش می‌کند؛ اما ماشین نداریم. به ننه گلنار می‌گویم ماشین بخریم، می‌خندد و می‌گوید: این حرف‌ها را زن کاکا، خوب نیست. اگر ماشین داشتیم، آن دور دورها می‌رفتم؛ آنجا که پُر از گنجشک است، آنجا که بابا و ننه‌ام هستند. اصلاً به ننه گلنار می‌گویم لباس نمی‌خواهم. همین لباس‌هایم خوب هستند. با همین‌ها داماد می‌شوم. داماد که شد، به همه دستور می‌دهم گندم و شاه‌دانه بخورند. پلو هم درست می‌کنیم.

ننه گلنار دیر کرد. بلند شوم کفش‌هایم را بپوشم و به ننه گلنار بگویم که می‌خواهم داماد بشوم.

تفسیر متن Комментарий к тексту

1. Чтобы сделать язык рассказа более привлекательным, автор использует приём *enherāf* انحراف *отклонение*, который заключается в том, что стиль повествования приближается к разговорному, а стиль диалогов – к книжному. Аналогичный приём используется и в других художественных произведениях.

2. Эквивалентом просторечного слова *ننه* *pane* *мама* в разговорном (сравнительно более высоком стиле) является *مامان* *māmān* *мама*. В официальной речи ему соответствует слово *مادر* *mādar* *мать*. Иногда, как в данном рассказе, слово *ننه* *pane* может означать *няня*, *кормилица* (*син.* *دایه*). Здесь сочетание *ننه گلنار* надо переводить как *няня Гольнар*.

3. У мальчиков в рассказе вместо имён есть прозвища: Братишка Аббас *کاکا عباس* *Abbas*, Малай Башка *کله اصغر* *Malāli*. Прозвище *مملی* *Mamālī* является стяжением от сложного имени *محمد علی* *Mohammad Ali* (в честь Пророка Мухаммеда и первого имама Али). Оно прошло следующие этапы сокращений:

محمد علی *Mohammad Ali* → *Mamad Ali* → *Mamd Ali* → *مملی* *Mamālī*.

4. Приведённый в тексте вариант междометия *شرشر* *šar-šar* *кап-кап* в обычной речи произносится *šor-šor* и может употребляться как существительное: *آب شرشر* *šor-šor-e āb* *капа-*

ние воды, شرشر باران šor-šor-e bārān капание дождя. В данном тексте его следует произносить šar-šar, так как оно должно рифмоваться с именем невесты – هاجر Nājar Хаджар.

Упражнение 17. Ответьте на вопросы.

چه کسی کفش پا می کرد؟ کفشش چه رنگی بود؟ چرا مملی و اصغر کله لباس عیدشان را تن کرده بودند؟ آنها کجا بازی می کردند؟ همه مردم کجا می خواستند بروند؟ به نظر شما نه گلنار چه نسبتی با کاکا عباس داشت؟ چرا آن روز عصبانی شد؟ مگر کاکا عباس گرسنه بود؟ کجای شهر شلوغ شلوغ بود؟ و کجای شهر خلوت خلوت بود؟ دل چه کسی و برای چه چیز آب شد؟ چه کسی و به کی گفت «کاکا عباس را بگذار خانه؟ بچه ها چه شعری می خواندند؟ منظور از «خروس» کی بود؟ چرا نه گلنار گریه می کرد؟ چرا کاکا عباس می خواست داماد بشود؟ پدر و مادرش کجا بودند؟ منظور از «آن دور دورها» چی بود؟ وقتی داماد شود چه دستوری خواهد داد؟

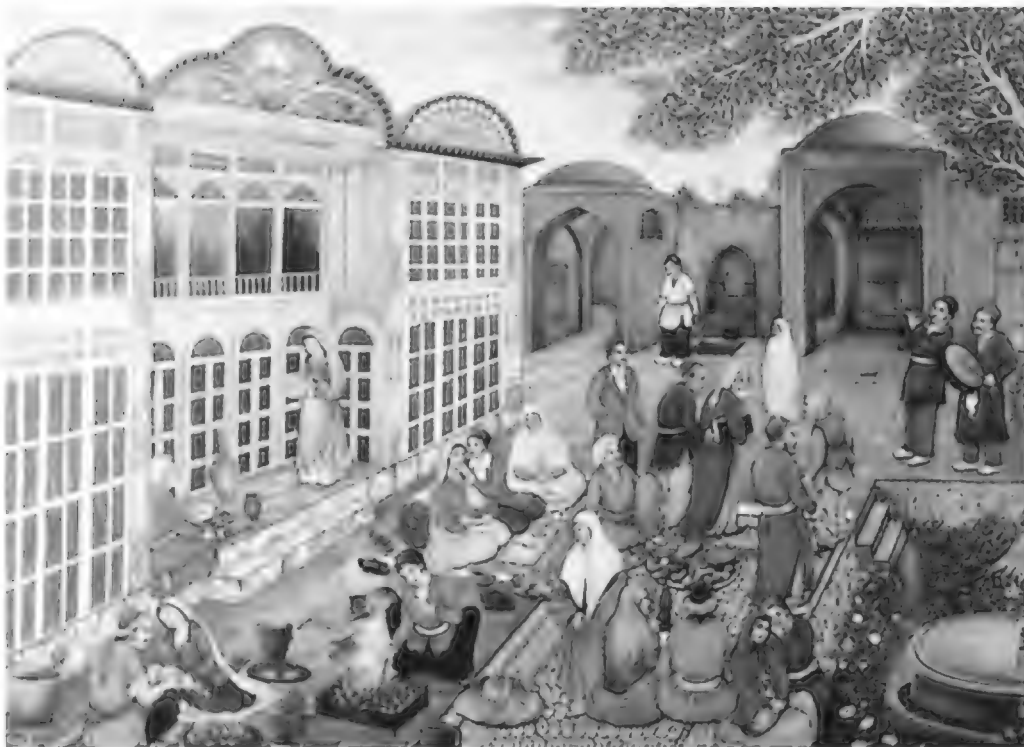
Упражнение 18. Составьте правильный вариант.

(۱) (کفش هایم، چراغ هایم) برق می زند، مثل (چراغ هایم، کفش هایم) که دیشب دیدم. (۲) اصغر کله و مملی (کفش، لباس) عیدشان را (پا، تن) کرده بودند و در (حوض، کوچه) بازی می کردند. (۳) همه (مردم، بچه های) کوچه می خواستند بروند (رستوران، عروسی) چون تو (رستوران، عروسی) همیشه (پلو، شاهدانه) می خورند. (۴) (خاله صنوبر، نه گلنار) به (خاله صنوبر، نه گلنار) گفت: کار دارم. (عروسی، عروسک بازی) نمی آیم. (۵) در حالیکه کوچه مان (خلوت خلوت، شلوغ شلوغ) بود، عروسی (خلوت خلوت، شلوغ شلوغ) بود. (۶) مملی دوباره برایم (سنگ، گنجشک) انداخت. من هم رفتم پیش ماشین (عروس، داماد). (۷) دیشب (باران، گوسفند) آمد و (چرخ های، گله ای) ماشین عروس (خیس، خشک) شدند. (۸) نزدیک بود (خوابم، گریه ام) بگیرد؛ اما نگرفت؛ چون نه گلنار دوست ندارد (گریه کنم، بخوابم). (۹) حالا من و نه گلنار می رویم (حوض، خیابان)، تا دل مملی و اصغر کله (شیر، آب) شود. (۱۰) دیروز خاله صنوبر گفت: نه گلنار، (بچه، داماد) را بگذار خانه، خودت بیا. (۱۱) می دانم که (بی شمار، بی آزار) است؛ اما شاید (بچه ها، گنجشک ها) وادارش کنند کاری بکنند. (۱۲) مملی همه اش (سنگ، چوب) پرت می کرد، اصغر کله (بچه ها، گنجشک ها) را سنگ می زد. (۱۳) خاله صنوبر بوی خوب می داد، (کفش، لباسش) رنگ (لباس، کفش) من بود. (۱۴) (گوسفند، باران) که (رفت، آمد)، من هم خواندم: بارون میاد شرشر... (۱۵) نه گلنار امروز گفت: (خاله صنوبر، هاجر خانم) هم داماد دار شد! (۱۶) من هم دوست دارم (داماد، استاد) شوم که دورم (خلوت خلوت، شلوغ شلوغ) شود، که دیگر کسی از (مدرسه، عروسی) بیرونم نکند.

Упражнение 19. Переведите на персидский язык.

Сегодня мы читали рассказ молодой иранской писательницы Можгане Моштаг. В нём говорится об одном иранском мальчике, который очень хотел попасть на свадьбу, чтобы поесть плова. Его приёмная мать говорила ему: «Не надо всё время говорить “Я не ел плова, я не ел плова”. Ты же не голодный». Другие дети пошли на свадьбу и там пели песню: «Дождь идёт, кап-кап...». Мальчик, которого звали Аббас, тоже запел эту песню. Но, как только он запел «Дождь идёт, кап-кап...» тётя Сеноубар сказала ему: «Иди, займись делом». Тогда ребёнок ответил: «Но у меня же нет никаких дел». Няня Гольнар сказала, что она не пойдёт на свадьбу. У неё дела. Но у неё не было никаких дел. Она весь день сидела дома и плакала. Мальчику стало её очень жалко.

Ночью пошёл дождь. Цветы на свадебной машине намокли. Ему их тоже стало жалко. Он захотел стать женихом. Тогда его точно не выгонят со свадьбы. Тогда он всем прикажет есть плов. Об этом и многом другом он думал, когда надевал ботинки. Но няня Гольнар опоздала, и он ничего никому не сказал.

Упражнение 20. Опишите картинку по-персидски.

Упражнение 21. Прочтите и переведите.

بیمارستان صلیب سرخ (هلال احمر) شوروی در تهران

بیمارستان شوروی در سال ۱۹۴۲ میلادی برابر با ۱۳۲۲ خورشیدی کار خود را در برخی از رشته‌های پزشکی در تهران آغاز کرد. وزارت بهداشت شوروی همیشه کوشش می‌کرد که پزشکان مجرب خود را به این بیمارستان بفرستد، تا با دقت کامل به معالجه بیماران ایرانی بپردازند. بیمارستان شوروی کمک‌های فراوانی به شهروندان تهران می‌کرد. مثلاً در درمانگاه پُلی کلینیک (مجمع درمانی) آن تمام رشته‌های اصلی پزشکی از قبیل: بیماری‌های داخلی، بیماری‌های جَرّاحی، بیماری‌های زنان، بیماری‌های کودکان، بیماری‌های چشم، بیماری‌های گوش و حلق و بینی، بیماری‌های دهان و دندان و چند رشته دیگر دایر بود و پزشکان برای پذیرفتن بیماران آماده بودند.

هر سال ده‌ها هزار بیمار در درمانگاه‌های این بیمارستان معالجه می‌شدند و چند هزار بیمار بستری و در حدود ۹۵ درصد آنها با بهبودی کامل بیمارستان را ترک می‌کردند.

Упражнение 22. Перестройте предложения по следующему образцу.

بیماری او سخت است. باید حتماً پایش عمل شود. ← بیماری او طوری است که باید حتماً پایش عمل شود
или بیماری او به گونه‌ای است که باید حتماً پایش عمل شود.

(۱) این شهر دگرگون شده است. اصلاً نمی‌شود آن را شناخت. (۲) صف بیماران طولانی بود. فوراً نگاه مارا جلب کرد. (۳) وضع درمان در این شهرستان خیلی خوب است. اهالی نقاط دورافتاده برای معالجه به آنجا می‌روند. (۴) حالش خیلی بهتر شده است. حالا نمی‌خواهد برای معاینه پیش پزشک برود. (۵) پدر و مادر باید فرزندان خود را خوب تربیت کنند. فرزندان نباید انتظار کمک از دیگران را داشته باشند.

Словарь واژه‌نامه

мучение āzār. (син. آذیت)	густой, толпа ambuh انبوه
статистика āmār. آمار	приёмная ~ اتاق. ... «ожидание entezār انتظار
комната otāq اتاق	первичный avvaliyye اولیه
приёмная انتظار	позор badnāmi (رُسوایی) (син.)
основной asāsi (син. بُیادی)	блеск barq (درخشش) (син.)
объявлять, заявлять (را) اعلام کردن	сверкать (درخشیدن) (син.)
..... e'lām kardan (rā)	بس bas много. از ~ که همین طُور گریه کردی
большинство aksariyyat اکثریت	из-за того, что ты столько плакал
безопасный amn (بی خطر، آرام) (син.)	постель, койка bastar (تخت) (син.)

постельный больной بستری
(также بیمار بستری) baštari
лечь в больницу شدن
запах bu[y] بو[ی]
улучшаться behbud yāftan بهبود یافتن
улучшение; благополучие behbudi بهبودی
санитария, гигиена behdāšt بهداشت
спокойный biāzār بی آزار
страх, боязнь bim بیم (ترس، هراس (син.
надеть (на ногу) pā kardan (پوشیدن (син.
пандемия پاندمی (همه گیری)
..... pāndemi (hamegiri)
принимать paziroftan (pazir) پذیرفتن (پذیر)
кидать part kardan پرت کردن (آنداختن (син.
плов polo[w] پلو
за чем-л. reu-e čiz-i پی چیزی
лиди, займись своим делом برو پی کارت!
прогресс, успех pišraft پیشرفت
учитель (у суфиев) پیر
pir پیر (راهبر، مُرشد (син.
завиток tāb تاب
табличка tāblo تابلو
воспитание tarbiyyat تربیت (پرورش (син.
инъекция tazriq تزریق
надеть (одежду на себя) تن کردن
tan kardan تن کردن (پوشیدن (син.
внимание tavajjoh توجه (دقت، اعتناء (син.
возлюбленная jānān (مَعْشوق، مَحْبُوب (син.
колокольчик جرس (اجراس)
jaras (ajrās) جرس (ناقوس (син.
привлечь jalb kardan جلب کردن
цыплёнок juje جوجه
быть полученным حاصل شدن
hāsel šodan (د. достигнутым)
обязательно hatman حتماً (قطعاً (син.

приличный حسابی
hesābi (مُناسب، نَسَباً خوب (син.
присутствие hozur حضور
[zar]плата haqq (hoquq) حق (حقوق)
гонорар; плата (за лечение) ویزیت
горло halq حلق (گلو (син.
область, сфера howze حوزه
терпение howsele حوصله
у меня лопнуло терпение خُوصِلِه‌ام سَر رَفْت
жизнь hayāt حیات
служба, خدمت (خدمات)
услуга xedmat (xadamāt)
петух xorus خروس
безлюдье, безлюдный xalvat خلوت
уложить (спать) xābān[i]dan خواباندن/خوابانیدن
самообеспечение xodkafāyi خودکفایی
себялюбие, эгоизм خودکامی
xodkāmi (خودخواهی، خوددوستی (син.
крик dād داد
прийти на помощь به کسی رسیدن
жених dāmād داماد
суждение, арбитраж dāvāri داوری
внутри dar dāxel-e در داخل
на протяжении dar tul-e در طول
забота dard-e del درد دل
процент darsad درصد
иметь доступ دسترسی داشتن (به)
dastrasi dāstan (be)
иной, изменённый degargun دگرگون
он смягчился delš āb šad دلش آب شد
я по нему соскучился دلم برایش تنگ شد
мне стало его жалко دلم برایش سوخت
миг, мгновение, момент dam دم (لحظه (син.
хвост domb دمب / دنب
отдалённый dur'oftāde دورافتاده

эпоха dowerān (син. روزگار، عصر)
 период, эпоха dowerān دوران
 государство, правительство dowlat دولت
 тайна rāz (син. راز، رمز، سر)
 голос (на выборах) ra'uy (ārā') رأی (آراء)
 رحمت الله [تعالی] علیه (ره)
 rahmat-ollāh [ta'ālā] alayh (rah)
 да будет с ним милость божья

(славословие имаму Хомейни)

обычай rasm (rosum) (син. رسم)
 развиваться رشد داشتن (یافتن)
 rošd dāštan (yāftan)
 в общем رویهم رفته
 (син. در مجموع) ruyehamrafte
 локон zolf زلف
 берег ساحل (سواحل)
 (син. گرا نه) sāhel (savāhel)
 Всемирная организация سازمان جهانی بهداشت
 здравоохранения (BOZ)
 sāzemān-e jahāni-ye behdāšt
 житель, проживающий sāken ساکن
 путник sālek (син. رهرو)
 беззаботный sabokbār (син. آسوده خاطر)
 коврик (молитвенный) sajjāde سجاده (جائز)
 по всей стране sarāsar-e kešvar سراسر کشور
 коклюш siyāhsorfe سیاه سرفه
 конопля šāhdāne شاهدانه
 кап-кап šor-šor (3d. šar-šar) شرشر
 условие šart (šarāyet) شرط (شرایط)
 шум, толпа; шумный šoluq شلوغ
 полным полно, битком набитый ~ ~
 провинция šahreštān شهرستان
 распространение (болезни) šoyu', šiyu' شیوع
 ветерок sabā صبا (نسیم، باد بهاری)
 очередь, ряд saf صف (نوبت)

крест salib صلیب
 край одежды; волосы torre (torar) طره (طرر)
 ребёнок طفل (اطفال)
 tefl (atfāl) (син. بچه، کودك)
 невеста arus عروس
 свадьба arusi عروسی
 любовь ešq عشق (مهر)
 раздражённый عصبانی
 asabāni (син. خشمگین، برآفروخته)
 оперировать amal kardan عمل کردن
 [все]общий omumi (син. همگانی)
 общий, всеобщий 'omumi عمومی
 наслаждение euš عیش (خوشی)
 отсутствующий qāyeb غایب (پنهان)
 лицо, индивидуум fard (afrād) فرد (افراد)
 паралич falaaj فلج (سستی اندام)
 полиомиелит (син. قلعج کودكان)
 подобный qabil قبیل (نوع، گونه)
 такого рода больных این ~ بیماران
 шаг qadam قدم (گام)
 ~ برداشتن
 هنوز دو سه ~ بر نداشته بودیم
 не успели мы сделать и двух-трёх шагов
 предпринимать шаги, قدم برداشتن
 принимать меры qadam bar-dāštan
 шаг qadam قدم
 ковид 19 (вирус) kovid 19 کووید ۱۹
 чаша, миска kāse کاسه
 крестьянин kešāvarz کشاورز (دهقان)
 сельское хозяйство kešāvarzi کشاورزی
 церковь, христианский храм, собор کلیسا
 kelisā (син. پرستشگاه مسیحیان)
 дефицит kambud کمبود
 синагога کنیسه
 kanise (син. کینشت، پرستشگاه یهودیان)

переулок kuše کوچه
 водоворот gerdāb گرداب
 турист gardešgar (син. جهانگرد) گردشگر
 плакать gerye kardan گریه کردن
 открывать gošudan (gošā) (گشا) گشودن
 воробей gonješk گنجشک
 специалист متخصص
 motexasses (کارشناس) (син.)
 вынужденный majbur (ناچار، ناگزیر) (син.)
 быть вынужденным ... شدن (ناچار شدن) (син.)
 опытный معرب
 mojarrab (با تجربه، آزموده، کار آزموده) (син.)
 общество; محفل (محافل) (دیدارگاه) (син.)
 кружок (литературный) mahfel (mahāfel)
 исследователь moḥaqeq محقق
 сиденье (на выючных животных), паланкин محمل
 mahmel (گجاوه، تخت روان) (син.)
 обращение morāje'e مراجعه
 обращаться ~ کردن (به) (ک) (سر زدن) (син.)
 пациент, клиент کننده
 проблема mas'ale (masāyel) مسأله (مسایل)
 мускусный meškin مشکین
 медосмотр mo'āyene معاینه (پزشکی)
 убеждённый mo'taqed معتقد
 маги, жрецы moqān مغان
 эффе́ктивный mo'asser موثر
 волна towj (amvāj) موج (امواج)
 подвергнуться чему-л. مورد چیزی قرار گرفتن
 mowred-e ėiz-i qarār gereftan
 успех movaffaqiyyat موفقیت
 мускус; мускусная желеzá nāfe ناهه

пункт (населённый) ١ نقطه (نقاط)
 точка ٢ noqte / noxte (noqāt)
 показывать[ся], نمودن (نما)
 проявляться nemudan (namā)
 (دیده شدن، به دیده آمدن) (син.)
 мама; няня; кормилица; pane (دایه) (د)
 очередь nowbat نوبت
 спрятанный nahān (پنهان) (син.)
 вынудить وادار کردن
 vādār kardan (را) (مجبور کردن) (син.)
 вакцина vāksan واکسن
 министерство vezārat (وزارتخانه) (син.)
 положение وضع (اوضاع)
 vaz' (owzā') (وضعیت، موقعیت) (син.)
 положение в стране اوضاع کشور
 чрезвычайная ситуация وضعیت اضطراری
 vaz' iyyat-e ezterāri
 коронавирус virus-e korunā ویروس کرونا
 Хаджар Hājar هاجر
 ужасный, страшный, жуткий هائل
 hā'el (هولناک، هراسناک) (син.)
 полумесяц, лунный серп هلال
 helāl (ماه نو) (син.)
 ~ А́хмер أحمر
 пандемия همه گیری (پاندمی)
 hamegiri (pāndemi)
 память yād یاد
 вспомнить به چیزی افتادن
 тайком; тихонько yavāšaki یواشکی
 (پنهانی، مخفیانه، دزدکی) (син.)
 yavāšaki (پنهانی، مخفیانه، دزدکی) (син.)

درس دوم Урок второй

زمان آینده (مستقبل) Будущее категорическое время

Эта глагольная форма называется будущим категорическим временем, так как обозначает только будущее действие. В то время как ранее описанная форма مضارع اخباری *mozāre`-e exbāri* (настояще-будущее время, по-персидски называемое также زمان حال *zamān-e hāl*, см. [Иванов 2022, Урок 4]) может обозначать как настоящее, так и будущее время. Будущее категорическое время مستقبل *moštaqbel* относится к числу сложных (синтетических) глагольных форм, т.е. состоит из основного и вспомогательного глаголов.

Смысловый глагол ставится в форме усечённого инфинитива. Усечённый инфинитив (نوشتن *neveštan* ← نوشت *nevešt* *идти*, رفتن *raftan* ← رفت *raft* *сказать*, گفتن *goftan* ← گفت *goft*) по фонемному составу совпадает с основой прошедшего времени, но имеет другие функции (см. [Иванов 2022, Урок 13, раздел «Усечённый инфинитив»]).

Вспомогательный глагол خواستن *xāstān* *хотеть* ставится на первое место в форме настоящего-будущего времени без приставки می. За ним следует усечённый инфинитив смыслового глагола: آیدم خواهم *xāham āmad* *приду*, خواهند گفت *xāhand goft* *скажут*. Если эта форма представляет собой отдельную синтагму, то ударение в ней двойное: первое падает на личное окончание, второе – на последний слог усечённого инфинитива: خواند خواهم *xāhīm xānd* *прочтём*.

Отрицание نه присоединяется к вспомогательному глаголу خواستن *xāstān*: نخواهم رفت *nāxāham raft* *не уйду*. Оно пишется слитно и всегда несёт на себе фразовое ударение.

Вспомогательный глагол خواستن *xāstān* отделяет провербы и/или именные части глаголов от усечённого инфинитива. В положительной форме ударение падает на проверб или именную часть глагола, а в отрицательной форме – на отрицание. Отрицание, также как и в случае с простыми глаголами, присоединяется к вспомогательному глаголу خواستن *xāstān*:

دردس خواند خواهم *dārs xāham xānd* *я буду учиться* – درسخواند نخواهم *dars nāxāham xānd* *я не буду учиться*;

بازخواهی گشت؟ *bār xāhi gašt?* *ты вернёшься?* – باز نخواهی گشت؟ *bar nāxāhi gašt?* *ты не вернёшься?*

Будущее категорическое время относится к книжной речи и неупотребительно в разговорной. В диалогах ему соответствует настоящее-будущее время مضارع اخباری *mozāre`-e exbāri* (или زمان حال *zamān-e hāl*):

Emšab xāhi āmad? (книжн.) امشب میای؟ امشب خواهی آمد؟
 Ты придёшь сегодня вечером?

Упражнение 1. Прочтите следующие предложения.

پزشک تو را معاینه خواهد کرد. فردا او را عمل خواهند کرد. این وجه را نخواهیم پرداخت. شما اینها را بزودی خواهید فهمید. ما از این کار دست بر نخواهیم داشت. تو به حرف ما پی خواهی بُرد. آنها به اینجا بر خواهند گشت. من امروز سخنرانی خواهم کرد. ببینید از آب چی در خواهد آمد؟ از این مسافرت برایتان حتماً تعریف خواهم کرد. او چیزی نخواهد گفت. من اینها را نمی خوام. مدت‌هاست که پدر و مادرم را ندیده‌ام. چرا نامه را نمی‌فرستی؟ به احتمال قوی این کارها را انجام نخواهد داد.

Упражнение 2. Переведите, используя, где нужно, форму будущего категорического времени.

Он сегодня придёт поздно. Он всегда приходит поздно. Завтра начнутся занятия в средних школах. Они каждый год начинаются первого мехра. Мы никогда не вернёмся назад. Заводы будут работать каждый день. Специалисты будут работать в Исфагане три дня. Они вернутся оттуда на следующей неделе. Надеюсь, вы расскажете нам об этом? Я обязательно расскажу вам всё, что знаю. Он не решит эти проблемы. Операцию проведут в пять часов вечера. Мы не хотим писать им письмо. Мы не будем писать им письмо. Он хочет поехать на Юг. Он поедет на Юг завтра.

باب اول Первая порада

Большинство арабских заимствований составляют: мáсдары (отглагольные имена, обозначающие процесс, действие), причастия, прилагательные; имена места, профессии, орудия. Практически не заимствованы личные глагольные формы.

В основе образования арабских имён лежит глагольный корень, состоящий, как правило, из трёх, реже четырёх согласных. От трёхбуквенного корня путём изменения и чередования гласных, а также с помощью префиксов и суффиксов могут быть образованы новые слова. Например, от корня, состоящего из трёх согласных ك، ت، ب (читается kátaba *ар. он написáл*) образованы следующие слова:

книга	ketāb	کتاب
пишущий, писарь	kāteb	کاتب
школа (букв. место писания)	maktab	مکتب

переписывающийся, корреспондент	mokāteb	مکاتب
переписка (<i>друг с другом</i>), корреспонденция	mokātebe	مکاتبه

Словообразование производится по определённым моделям, которые называются породами. Они служат для модификации первоначального значения корня, придавая действию значение большей интенсивности, понудительности (каузативности), возвратности, взаимности, однократности и других видовых оттенков.

В персидском языке широко используется девять арабских пород (I VIII и X). Формы, образованные по IX породе, встречаются очень редко и в лексикологии персидского языка не рассматриваются. Каждая порода имеет определённую парадигму моделей и присущих каждой из них значений.

При обозначении пород в арабских и персидских грамматиках используют трёхбуквенный корень ل،ع،ف (изображается также слитно فعل, читается fā'ala *ар. он сделал*). В арабском языке нет инфинитива, поэтому эта же модель (личная форма глагола в ед. ч. м. р. прош. вр.) используется в качестве словарной формы глагола. Корень فعل fā'ala означает *делать*, корень كتب kátaba *писать*. Причастие действительного залога I породы обозначается следующим образом: فاعِل fā'el *делающий*, т.е. после первой коренной буквы вставляется алеф, а под второй пишется огласовка зир, затем следует третья коренная.

Второй способ обозначения пород, используемый в европейской традиции, основан на цифровом принципе. Цифрами 1, 2, 3 обозначают первую, вторую и третью коренную. По такой схеме действительное причастие первой породы будет изображаться 1ā2e3. Иными словами, после первой коренной буквы вставляется долгий /ā/, а после второй – краткий /e/.

Масдар I породы имеет много разновидностей. Примером структур могут служить следующие слова: سفر safar *путешествие*, علم elm *наука*, طرح tarh *план*, ثروت servat *богатство*, حکومت hokumat *правительство*. Заучивание всех возможных форм масдаров I породы не входит в задачу данного учебника. В дальнейшем они будут определяться методом исключения.

Причастие страдательного залога I породы образуется по формуле ma12u3 или مفعول. Примеры форм I породы см. в Табл. 1.

Теоретически от трёхбуквенного арабского корня можно воспроизвести все формы указанных девяти пород. Однако некоторые из них в персидском языке употребляются довольно редко или вообще не употребляются. В таких случаях в таблицах ставится прочерк.

Корень арабских слов передаёт лишь абстрактное значение действия, лежащее в основе семантики (значения) образованных от него слов, и в персидском языке как отдельное слово не употребляется.

Таблица 1. Формы первой породы

Корень	Масдар	Причастия	
		Действительные	Страдательные
کتاب kátaba писать	—	کاتب kāteb переписчик	مکتوب maktub письмо
نظر názara смотреть	نظر nazar взгляд	ناظر nāzer наблюдатель	منظور manzur цель
حكم hákama приказывать	حكم hokm приказ	حاکم hākem правитель	محکوم mahkum осуждённый
قتل qátala убивать	قتل qatl убийство	قاتل qātel убийца	مقتول maqtul убитый

Упражнение 3. Выделите трёхбуквенный корень и образуйте действительные причастия первой породы от следующих слов.

حُضُور присутствие, نَظَرُ взгляд, جَمْع множество, حُكْم приказ, مَلِك владение, سَلَامَتِي здоровье, سُكُوت молчание, قَتْل убийство.

Упражнение 4. Выделите трёхбуквенный корень и образуйте страдательные причастия первой породы от следующих слов.

خُصُوص особенность, رُطُوبَت влажность, حُكْم приказ, عَكْس отражение, عِلْم наука, حَمْل транспортировка, كِتَابَت грамотность.

Орфография слов с alef-e kutāh (املاى) الف کوتاه

В целом ряде арабских по происхождению слов буква ى в конечном и раздельном варианте написания передаёт звук [ā]. Такая буква называется الف کوتاه alef-e kutāh (по-арабски álif maksúra) и в отличие от обычной буквы ى она никогда не пишется с двумя точками под

ней, напр.: کبری kobrā величайшая, مصطفى Moštafā Мустафа, مرتضی Mortezā Мортеза. Для уточнения произношения этой буквы как долгого [ā] над ней может ставиться огласовка маленький вертикальный алеф: عیسی Isā Иисус Христос, موسی Musā Моисей.

В то же время в арабской орфографии конечную и раздельную букву ی, обозначающую звук [ī], принято писать с двумя точками, напр.: عربی ‘arabi арабский, فارسی fārisi персидский. В современной персидской орфографии писать конечную и раздельную букву ی с двумя точками недопустимо.

Глагол دانستن *знать* с двумя прямыми дополнениями

Для перевода с русского языка конструкций типа «считать кого-то кем-то» или «считать что-то чем-то» используется глагол دانستن *знать* с двумя прямыми дополнениями. Первое из них, соответствующее русскому прямому дополнению, оформляется послелогом -gā, а второе, соответствующее русскому косвенному дополнению в творительном падеже, употребляется без послелога и ставится всегда в единственном числе.

آنها ما را دشمن خود می دانستند Они считали нас своими врагами.

Аналогично строится конструкция типа «считать кого-то каким-то».

پادشاهان هر یکی خود را از دیگران بالاتر می دانستند Каждый из царей считал себя выше других.

Упражнение 5. Переведите на русский язык следующие слова, пользуясь словарём в конце урока.

آیت، اختراع، آرمغان، ایمان، باقی، بیوه، پیروان، پیغمبر، تجارت، توحید، تهمت، حبشه، حج، حضرت، خاتون، رستگاری.

Упражнение 6. Переведите на персидский язык следующие слова.

Аят, вдова, госпожа, дар, единобожие, избавление, изобретение, клевета, последователи, пророк, святой, торговля, хадж, Эфиопия.

حضرت محمد (ص) Текст

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (۱)

بیش از ۵۰۰ سال از زمان حضرت مریم (سلام الله علیها) (۲) و حضرت عیسی مسیح (علیه السلام) (۳) گذشته بود. اختلاف میان پیروان آدیان قدیم باقی بود. در ایران و روم و حبشه و چند جای دیگر پادشاهان مشهوری بودند که هر یکی خود را از دیگران بالاتر می دانستند. اما گمراهی و ظلم در همه جای دنیا دیده می شد و عربستان که

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

زَمَامَداری نداشت وَضَع پَرِشان تری داشت. آنجا حُکومتی نَبود که به قانونِ شَرِیعتِ نَظمی بَرَقَرار سازَد وَبُت پَرستی - اِخْتِراعِ بُزُرگِ شَیطان - رَواج داشت. در آن زَمان در خانۀ کَعَبه - خانۀ خُدا - ۳۶۰ بُت وَجود داشت که قَبایلِ اَعَراب آنها را سِتایش می کردند.

در آن زَمان است که حَضَرَتِ مُحَمَّد (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ)

(۴) طُهور کرد. مُحَمَّد از قَبیلۀ قُرَیش، از خانوادۀ بَنی هاشِم (۵) در سالِ ۵۷۱ میلادی (سالِ معروف به عامُ الفیل) (۶) در روزِ هِفْدَهُمِ ماهِ رَبیعِ الْأَوَّل در مَکَهِ مِتُولَد شد. مُحَمَّد، یَتیم به دُنیا آمَد زیرا عَبْدِ اللَّهِ پَدَرِ او چَند ماه پیش از آن از دُنیا رَفْتَه بود. مادَرِ حَضَرَتِ مُحَمَّد (ص)، آمَنه خاتونِ دُخترِ وَهَبِ فَرزَنَدِ عَبْدِ مَنَاف بود. عَبْدِ الْمُطَّلَبِ پَدَرِ بُزُرگِش کِلیدارِ خانۀ کَعَبه بود. مُحَمَّد در هِیچ مَدَرسه‌ای وَ نَزَدِ هِیچ مُعَلِّمی دَرس نَگِرِفْتَه وَ خوانَدَن وَ نِوِشَتَن نِیاموختَه بود. او هَرگِز پیش از نازِل شَدَنِ قُرآن کِتابی نَخوانده بود. اما در تَمام دُورانِ کُودکی سُخَنانِ او مایۀ تَعَجُّب و سِتایش بُزُرگان بود.

أَبُو طَالِبِ عَمَوِ مُحَمَّدِ مَرَدِ کَسَب و تِجارت و خَرید و فُروش بود. مُحَمَّد دَوازده ساله بود که بَرایِ اَوَّلین بار با عَمَیش به سَفَرِ شام رَفْت وَ بَعد این سَفَرها مُکَرَّر شد. مُحَمَّد ۲۲ ساله بود که خَدِیجۀ کُبَری بَانوِ بُزُرگِ شَهرِ مَکَهِ پِشَنهاد کرد با سَرمایۀ او به تِجارتِ بِرَوَد. خَدِیجۀ زَنی ثِرَوَتَمَند و نامدار بود. او بیوه بود و شُوهَرش از دُنیا رَفْتَه وَ ثِرَوَتِ فَراوانی بَرایِ او باقی گُذاشتَه بود. او در آن مَوقِع ۳۷ سال داشت وَ در مَکَهِ از او ثِرَوَتَمَند تَر کَسی نَبود وَ هِزاران شُتر داشت وَ گُروهِی از مَردان در رَهِ شام و مِصْر و سوریه بَرایِ او به تِجارتِ مَشغول بَودَند. مُحَمَّد این پِشَنهاد را

پَدِیَرَفْت وَ از این سَفَرِ سَودِ سَرشار وَ خَیرِ بسیار بَرایِ خَدِیجۀ به اَرَمغان آوَرَد. بَعد هِنگامی که مُحَمَّد ۵۲ سال داشت وَ خَدِیجۀ چَهل ساله بود اَبُو طَالِبِ خَدِیجۀ را بَرایِ مُحَمَّدِ خَواستگاری کرد. وَ قَتی این خَبر به گوشِ رُسایِ قَبایل رِسید تَعَجُّب کُنان گُفَتَند: «خَدِیجۀ کُبَری وَ مُحَمَّدِ یَتیم؟»

۱۵ سال گذشت و در این مدت روزِ پروزِ مُحَبَّتِ مُحَمَّد در دِلْهَایِ مَرْدُم بیشترِ ریشه می‌گرفت. بسیار می‌شد (۷) که از غوغایِ شَهر به صَحْرا و کوه پناه می‌برد و در تنهایی به عِبَادَت می‌پرداخت. در بیست و هفتمِ ماهِ رَجَبِ سالِ چهلَمِ عامُ‌الفیل و سالِ ۶۱۱ میلادی بود که در یکی از ساعت‌هایِ تنهایی وَحیِ خُدا بر مُحَمَّد نازل شد و حَضَرَتِ مُحَمَّد به پیغمبری مَبْعوث گردید و نَحْسَتینِ آیاتِ قُرآن کِتَابِ خُدا را خواند و دینِ اسلام را بنا گذاشت.

بِتدریجِ عِدّه‌ای از نزدیکان و خویشانِ مُحَمَّد با شنیدنِ آیاتِ قُرآن و دیدنِ مُعْجِزَهٗ پیغمبر به دینِ اسلام در آمدند. و هر چه (۸) عِدّهٔ مُسْلِمَانان زیادتر می‌شد رؤسا و بزرگانِ مَکّه بیشترِ خود را کنار می‌کشیدند. آنها در صِدَدِ مُخَالَفَتِ با مُحَمَّد و بارانش بر می‌آمدند. ولی مُحَمَّد قَدَم به قَدَم پیش می‌رفت. در آغازِ شُعاریِ «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» (۹) بود و می‌گفت: «رستگاری در این است که مَرْدُم شَهَادَتِ بَدَهْنَد که جُزِ خُدایِ یگانه خُدایی نیست.» اما دُشْمَنان که پیشرفتِ دینِ مُحَمَّد را می‌دیدند هر روز بیشتر به آزار و اذیتِ مُسْلِمَانان دَسْت می‌زدند. آنها به مُحَمَّد تَهْمَت می‌زدند که مُحَمَّد شاعر است، مُحَمَّد جادوگر است، مُحَمَّد دُشْمَنِ دینِ پَدْرانِ ماست. هفت سال بعد از بَعَثتِ مُحَمَّد قرار گذاشتند با مُسْلِمَانان خرید و فروش نَکنند و آنها را در مُحاصِرَه قرار دادند. ولی پیغمبر در روزهایِ حَجّ با مَرْدُمی که به زیارتِ کعبه می‌آمدند سُخَن می‌گفت و آیاتِ قُرآن را بر آنها می‌خواند. تا اینکه گروهی از مَرْدُمِ مَدینَه به او ایمان آوردند و کم‌کم شَهرِ مَدینَه پایگاهِ مَهمی برایِ اسلام شد.

در سالِ سیزدهمِ بَعَثت به امرِ خُدا پیغمبر با جمعی از یاران به مَدینَه هِجَرَت کردند و کم‌کم سایرِ مُسْلِمَانان به ایشان پیوستند. در شش - هفت سالِ اوّلِ هِجَرَتِ حَضَرَتِ مُحَمَّد پایه‌هایِ ایمانِ مَرْدُم و قُدْرَتِ اسلام را مُحکَم کرد. هشت سال بعد از هِجَرَتِ شَهرِ مَکّه نیز به دَسْتِ مُسْلِمَانان قَتَح شد. بدین ترتیب (۱۰) دینِ اسلام و توحید بر مَرکَزِ عَرَبِستان قرار گرفت.

سه سال بعد پیغمبر آخرین سَفَرِ حَجّ خود را به جا آورد. در این سَفَر بود که بر مَنَبَرِ رَفَت و وِلَايَتِ عَلی (علیه السلام) (۱۱) - شُوهرِ فَاطِمَه دُخْتَرِ پیغمبر را سِفارش کرد. وی هَمّهٔ مَرْدُم را به پیروی از قُرآن و دوستیِ عَلی (ع) وَصیت کرد. دو ماه بعد پیغمبر بیمار شد و پس از چهارده روز بیماری در روزِ بیست و هشتمِ ماهِ صَفَرِ سالِ یازدهمِ هِجری پس از ۶۳ سالِ زِنْدِگی و ۲۳ سالِ کوشش در راهِ بُنیانگذاریِ دینِ اسلام، دیده از جَهان فرو بست. پیغمبرِ اسلام، که خاتَم (۱۲) پیغمبران بود قُرآن را مُعْجِزَهٗ بزرگِ خود قرار داد.

اَللّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ اَلِ مُحَمَّدٍ! (۱۳)

Комментарий к тексту تفسیر متن

1. بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ *ap.* Bi-smi-llahi-r-rahmani-r-rahim[i] *перс.* Besmellāh-e rahman-e rahīm *Во имя Аллаха, милостивого и милосердного!* формула, которую произносят перед началом своей речи в официальной обстановке. В качестве персидского эквивалента употребляется также:

به نام خداوند بخشنده مهربان *Be nām-e xodāvand-e baxšande-ye mehrabān* с тем же значением.

2. سلام الله عليها *Salām-ollāh alay-hā* *Да приветствует Аллах её* славословие Пресвятой Деве Марии (حضرت مریم *hazrat-e Maryam*). Персидский эквивалент درود خداوند بر او باد *Dorud-e xodāvand bar u bād* *Да приветствует господь её*.

3. عليه السلام *Alay-h-es-salām* *Мир ему (букв. да будет привет ему)*. Славословие шиитским имамам (с первого до одиннадцатого включительно) и Иисусу Христу. Персидский перевод درود بر او باد *Dorud bar u bād*. Обычно пишется после имени в сокращённом виде (ع), но читается полностью. Например, حضرت علی (ع) *hazrat-e Ali (alayh-es-salām)*.

4. صلى الله عليه واله وسلم *Sall-allāh-o alāy-he va āle-hi va-sallām* *Да благословит его Аллах и приветствует* славословие, произносимое при упоминании пророка Мухаммеда. Персидский перевод درود خداوند بر او و خاندانش باد *Dorud-e xodāvand bar u va xāndān-aš bād* *Да будет приветствие господу ему и его роду*. После имени пророка пишется сокращённо в виде (ص), но читается полностью. Например:

حضرت محمد (ص) *hazrat-e Mohammad (sall-allāh-o alāy-he va āle-hi va-sallām)*.

5. بنی *banī* *рождённый*. С помощью этого слова образуются имена племён, напр. بنی هاشم *из племени Хашема* (букв. рождённый Хашемом).

6. عام الفيل *ām-ol-fil* *год слона* (عام *год*, فيل *слон*). Арабская определительная конструкция состоит из двух существительных, соединённых определённым артиклем al-. В большей части подобных конструкций гласный артикля заменяется падежным окончанием первого слова. Вне зависимости от первоначального окончания иранцы в подавляющем большинстве случаев произносят здесь окончание именительного падежа -o.

7. بسیار می شد که ... *часто случалось так, что...* Книжное выражение, которому в нормальной речи соответствует непредикативное выражение اغلب *aqlab* *часто*.

8. Сравнительный оборот *чем..., тем...* может передаваться в персидском языке следующими способами:

همان قدر... *har če...*, [همان قدر]... *[hamān qadr]...*

هر چه قدر... *har če qadr...*, [هر چه قدر]... *[hamān qadr]...*

Та часть выражения, которая взята в квадратные скобки, соответствует русскому слову *тем...* и, как правило, в персидском тексте опускается. Например:

هر چه بیشتر ورزش بکنی بهتر می شود *Чем больше будешь заниматься спортом, тем лучше.*

9. لااله الا الله Lā elāh-a ellallāh *Нет бога кроме Аллаха.* Высказывание из первой суры Корана. В современном Иране может использоваться как призыв (на демонстрацию, к атаке в боевых условиях). Произнесённое с соответствующей интонацией может означать осуждение какого-либо поступка. Персидский перевод:

خدایى جز الله نیست Xodā-yi joz allāh ništ.

10. بدین ترتیب bedin tartib *таким образом.* В среднеперсидском языке предлог, соответствующий современному предлогу *be* к, существовал в форме *pad*. В дальнейшем начальное /p/ подверглось озвончению, конечное /d/ отпало, а /a/ превратилось в /e/, поскольку современные персидские слова не могут оканчиваться на /a/. Но в часто повторявшихся сочетаниях перед местоимениями آن, این, /d/ сохранилось для благозвучия. Поэтому в современном персидском языке наряду с *be in*, *be ān* употребляются реликтовые (вымирающие) формы *bedin*, *bedān*.

11. علی Ali *Али* первый имам, почитаемый и шиитами, и суннитами. Шииты почитают двенадцать имамов (см. выше комментарий 3). Последним двенадцатым имамом является имам مهدى Mahdi Мехди. Славословие двенадцатому имаму:

عجل الله فرجه الشريف Ajjal-allāho faraja-ho-š-šarīf *Да ускорит Аллах приход его!* С возвращением имама Мехди согласно верованиям шиитов наступит конец света, будет страшный суд и наступит эра справедливости. Персидский перевод славословия имаму Мехди:

خداوند ظهور آن حضرت را تعجیل فرماید Xodāvand zohur-e ān hazrat-rā ta'jil farmāyad.

12. خاتم xātam *завершающий* – эпитет пророка Мухаммеда. По верованиям шиитов вплоть до конца света после Мухаммеда пророков быть не должно. Поэтому все объявляющие себя пророками (нередкое явление в истории Ирана) заведомо являются еретиками.

13. اللهم صلّ على محمد و آل محمد! Allāhómma sálle ála Mohámmad va āl-e Mohámmad *да восславится Мухаммед и род Мухаммеда!* Высказывание, которое произносят хором все собравшиеся после завершения пятничного намаза или какого-либо другого официального мероприятия. Персидский перевод:

درود خدا بر محمد و خاندان او باد Dorud-e xodā bar Mohammad va xāndān-e u bād!

Упражнение 7. Выберите из списка и вставьте пропущенные слова.

(اِخْتِرَاع، بالاتر، ثِرَوْتَمَنْد، ظَلَم، نَظْمی، میلادی، ستایش، زَمامداری، آدیان، تجارت، تَعَجُّب، یتیم، بُت، سَرَمایه)
 (۱) اِخْتِلَافِ میانِ پیروانِ ... قدیم باقی بود. (۲) پادشاهان هر یکی خود را از دیگران ... می دانستند. (۳) گمراهی
 و ... در همه جای دُنیا دیده می شد. (۴) عربستان که ... نداشت و ضِع پَریشان تری داشت. (۵) حُکومتِ آنجا به قانون
 شریعت ... برقرار نداشت. (۶) بُت پرستی - ... بزرگِ شیطان - آنجا رواج داشت. (۷) در آن زمان در خانه کعبه ۰۶۳
 ... وجود داشت. (۸) قبایلِ اعراب آنها را ... می کردند. (۹) سال ۵۷۱ ... معروف به سالِ عامِ الفیل بود. (۱۰) مُحَمَّد ... به
 دُنیا آمد. (۱۱) سُحنانِ او مایه ... و ستایش بزرگان بود. (۱۲) خدیجه کبری پیشنهاد کرد مُحَمَّد با ... او به تجارت برود.
 (۱۳) خدیجه زنی ... و نامدار بود. (۱۴) گروهی از مردان برای او مَسْغُول ... بودند.

Упражнение 8. Ответьте на вопросы.

حَضَرَتِ مُحَمَّد در چه سالی ظهور کرد؟ مُحَمَّد از چه قبیله ای بود؟ از زمانِ حَضَرَتِ مَرِیم و حَضَرَتِ عِسی چند
 سال گذشته بود؟ مکه پایتخت کدام کشور است؟ در آن زمان در کعبه چند بُت وجود داشت؟ کلیددار کعبه کی
 بود؟ عَبْدِ الْمُطَّلَب چه کسی بود و چه شغلی داشت؟ مُحَمَّد چند سال داشت وقتی که او را برای اولین بار به سفرِ شام
 بردند؟ رُوسایِ قبایل از چه چیزی تَعَجُّب کردند؟ خدیجه کبری در شهر مکه چه وضعیتی داشت؟ حَضَرَتِ مُحَمَّد
 از غوغای شهر به کجا پناه می برد؟ رُوسا و بزرگانِ قبایل در صِدد چه کاری برآمدند؟ کدام شهر پایگاهِ مهمی برای
 اسلام شد؟ پیغمبر به کدام شهر هجرت کرد؟ سپس چه شهری به دستِ مُسلمانان فتح شد؟

Упражнение 9. Вставьте пропущенные слова из списка.

(پیشرفت، پناه، پیغمبری، گمراهی، تهمت، اذیت، خواستگاری، محاصره، هجرت، دین، فتح، ریشه، کنار،
 حج، تنهایی، زیارت، ظهور)

(۱) ابوطالب خدیجه را برای مُحَمَّد ... کرد. (۲) مُحَبَّتِ مُحَمَّد در دلهای مردم بیشتر ... می گرفت. (۳) از غوغای
 شهر به صحرا و کوه ... می برد. (۴) حَضَرَتِ مُحَمَّد به ... مبعوث گردید. (۵) بتدریج عده ای از نزدیکان و خویشانِ
 مُحَمَّد به ... اسلام درآمدند. (۶) رُوسا و بزرگانِ مکه خود را ... می کشیدند. (۷) دشمنان ... دینِ مُحَمَّد را می دیدند.
 (۸) دشمنان هر روز بیشتر به آزار و ... مُسلمانان دست می زدند. (۹) آنها به مُحَمَّد ... می زدند. (۱۰) پیغمبر با جمعی
 از یاران به مدینه ... کردند. (۱۱) هشت سال بعد از هجرت شهر مکه نیز به دستِ مُسلمانان ... شد. (۱۲) سه سال بعد
 پیغمبر آخرین سفر ... خود را به جا آورد. (۱۳) مردم در ... و نادانی می ماندند. (۱۴) حَضَرَتِ مُحَمَّد (ص) ... را دوست
 می داشت چون در آن وقت به خدا نزدیکتر می شد. (۱۵) خبر ... اسلام به قبایل اطراف رسید و اسلام مسأله روز شد.

۱۶) حَضَرَتِ مُحَمَّد (ص) در مُدَّتِ ... از هر فُرصَتِ بَرایِ دَعَوَتِ به اِسلام اِستِفاده می کرد. ۱۷) وَقَتی که مَرْدُم از اطراف به ... کعبه می آمَدَنَد، پِیامبَر (ص) آن‌ها را با اِسلام آشنا می کرد.

Упражнение 10. Переведите на персидский язык устно и письменно:

Эти события произошли более 14 веков назад. Более 5 веков прошло со времён Иисуса Христа. В Иране, Риме и Абиссинии каждый правитель считал себя выше других. Между сторонниками разных религий вспыхивали противоречия. На территории Саудовской Аравии было распространено язычество. Арабские племена поклонялись 360 идолам.

Мухаммед происходил из племени Курейшитов. Он родился в 571 году от рождения Христова. Этот год известен также как год Слона. Он родился сиротой, так как его отец умер до его рождения. Его дед был клочником Каабы. Сам Мухаммед не учился в школе, не умел ни писать, ни читать. Его дядя Абу Талиб был деловым человеком и ездил торговать в Сирию. Когда Мухаммеду было 12 лет, его взяли с собой в дальнюю поездку.

В 22 года Мухаммед познакомился с Хадиджей. Она была богатой вдовой и была весьма известна в Мекке. Она предложила Мухаммеду вести торговлю на её капитал. Из первой же поездки он привёз ей значительную прибыль. В 25 лет он на ней женился.

Упражнение 11. Ответьте на вопросы.

در آغا ز شُعاری وی چه بود؟ معنی فارسی این شعار چیست؟ دُشمنان چطور به آزار و اذیتِ مُسلمانان دست می زدند؟ هفت سال بعد از بعثتِ مُحَمَّد چه قراری گذاشتند؟ رؤسای قبایل چه کسانی را در مُحاصِرِه قرار دادند؟ پیغمبر با مردم چه روزهایی سخن می گفت؟ کم کم چه شهری پایگاهِ مهمی برایِ اِسلام شد؟ توحید یعنی چه؟ مرکزِ عَرَبستان چه شهری است؟ آخرین سفرِ حجِ پیغمبر کی بود؟ در این سفرِ پیغمبر از منبر چه سفارشی کرد؟ بُنیانگذارِ دینِ اِسلام در چه سنی دیده از جَهان فُرو بست؟

Упражнение 12. Выберите правильный вариант.

۱) ابوطالب عموی محمد مرد (کسب و تجارت، کلیددار کعبه، پزشک) بود. ۲) محمد دوازده ساله بود که برای اولین بار عمویش به سفر (روم، شام، مدینه) رفت. ۳) در این سفر بود که بر منبر رفت و ولایت (ابو بکر، علی (ع)، عمر) را سفارش کرد. ۴) محمد این پیشنهاد را پذیرفت و از این سفر سود سرشار و خیر بسیار برای (ابو طالب، علی، خدیجه) به ارمغان آورد. ۵) هر چه عدّه مسلمانان زیاده تر می شد رؤسا و بزرگانِ مکه بیشتر (به آنها می پیوستند، با آنها تجارت می کردند، خود را کنار می کشیدند). ۶) دشمنان پیشرفتِ دینِ محمد را می دیدند و هر روز بیشتر به (دوستی، آزار و اذیت، محبت) مسلمانان دست می زدند. هفت سال بعد از بعثتِ محمد قرار گذاشتند با مسلمانان (رفت و آمد،

خرید و فروش) نکنند. ۷) هشت سال بعد از هجرت شهر (مدینه، مکه، شام) نیز به دست مسلمانان فتح شد. بیش از (۱۰۰۰، ۷۰۰، ۵۰۰ سال) از زمان حضرت مریم (س) و حضرت عیسی مسیح (ع) گذشته بود. ۸) بسیار می شد که از غوغای شهر به (کعبه، صحرا، خانه اش) پناه می برد و در تنهایی به عبادت می پرداخت. ۹) پیغمبر در روزهای (حج، نوروز، تعطیل) با مردمی که به زیارت کعبه می آمدند سخن می گفت. ۱۰) در سال سیزدهم بعثت به امر خدا پیغمبر با جمعی از یاران به (حبشه، سوریه، مدینه) هجرت کردند.

Упражнение 13. Переведите на персидский язык, используя союзы هر چه، هر چقدر

Чем дальше продвигаешься на север, тем холоднее становится. Чем больше было разногласий, тем беспокойнее становилась обстановка. Чем больше в тексте новых слов, тем труднее его выучить. Когда надо выполнить это задание? Чем скорее, тем лучше. Чем больше людей принимали ислам, тем дальше отходили от него вожди племён. Сколько бы ни клеветали на пророка Мухаммеда, ничего из этого не вышло (букв. они не достигли результата).

Упражнение 14. Замените подчёркнутые слова синонимами.

اختلاف^۱ میان پیروان ادیان قدیم باقی بود. محمد از قبیله^۲ قریش، از خانواده^۳ بنی هاشم در سال ۵۷۱ میلادی در مکه متولد شد. محمد در هیچ مدرسه ای و نزد هیچ معلمی درس نگرفته و خواندن و نوشتن نیاموخته بود. او هرگز پیش از نازل شدن قرآن کتابی نخوانده بود. محمد دوازده ساله بود که برای اولین بار با عمویش به سفر شام رفت شوهر خدیجه از دنیا رفته و ثروت فراوانی برای او باقی گذاشته بود. گروهی از مردان در راه شام و مصر و سوریه برای او به تجارت مشغول بودند. محمد این پیشنهاد را پذیرفت و از این سفر سود سرشار و خیر بسیار برای خدیجه به ارمغان آورد. بتدریج^۴ عده ای از نزدیکان محمد با شنیدن آیات قرآن و دیدن معجزه^۵ پیغمبر به دین اسلام درآمدند. و هر چه عده^۶ مسلمانان زیادتر می شد بزرگان مکه بیشتر خود را کنار می کشیدند. اما دشمنان هر روز بیشتر به اذیت مسلمانان دست می زدند. ولی پیغمبر در روزهای حج با مردمی که به زیارت کعبه می آمدند سخن می گفت در آغاز شعار وی «لااله الاالله» بود. کم کم سایر مسلمانان به ایشان پیوستند. سه سال بعد پیغمبر آخرین سفر حج خود را به جا آورد. دو ماه بعد پیغمبر بیمار شد و پس از ۶۳ سال زندگی و ۲۳ سال کوشش در راه بنیانگذاری دین اسلام، دیده از جهان فرو بست.

Упражнение 15. Переведите на персидский язык, по возможности используя будущее категорическое время:

На втором курсе мои друзья будут изучать историю Ирана у очень известного профессора. В XXI веке наука с каждым днём будет развиваться всё быстрее. Этот учёный оставит свою библиотеку последователям его школы. Часть группы отправится в путе-

шествие по пустыне на следующей неделе, а остальные присоединятся к ним позже. Они обязательно вознамерятся вам помешать. Руководство страны будет укреплять основы государства. Этот город никогда не будет завоёван врагами. Торговля будет продолжаться даже во время блокады. Народ никогда больше не захочет жить в темноте и невежестве. Люди засвидетельствуют, что этот человек умеет творить (букв. показывать) чудеса.

Упражнение 16. Заполните пропуски глаголами из списка.

(پذیرفتن، تهمت زدن، خود را کنار کشیدن، هجرت کردن، جشن گرفتن، قرار گذاشتن، تجارت کردن، بنا شدن، ایمان آوردن، پناه بردن، باقی ماندن، درگذشتن، دانستن، فهمیدن، به ارمغان آوردن، دست زدن، پیوستن، پنهان شدن، آماده شدن، فکر کردن، فتح کردن، معرفی کردن، محکم کردن، درصدد برآمدن)

۱) شغل‌ها از پدران به فرزندان می‌رسیدند و به این ترتیب مدتها در خانواده یا قبیله‌ای ... و مهمترین این شغل‌ها کلیدداری کعبه بود. ۲) محمد هشت ساله بود وقتی که پدر بزرگش عبدالمطلب ... ۳) با پیشنهاد ابوطالب، خدیجه بخشی از ثروت خود را به محمد داد تا ... ۴) حضرت محمد (ص) گاهی به صحرا ... و به عبادت می‌پرداخت. ۵) آرزوی وی این بود که مردم از نادانی ... ۶) هر سال مسلمانان جهان روز بعثت حضرت محمد (ص) را ... ۷) کم کم گروهی از مردم اذیت شده و بعضی از بزرگان قوم به او ... ۸) پیغمبر (ص) و پیروان او مشکلات را با جان و دل ... ۹) خانه کعبه ۲۶ قرن پیش از ظهور اسلام به دست حضرت ابراهیم (ع) ... ۱۰) دشمنان پیامبر (ص) به او ... که محمد شاعر و دیوانه است ولی از این کار نتیجه‌ای نگرفتند. ۱۱) پیامبر (ص) تصمیم گرفت که گروهی از مسلمانان به حبشه ... چون می‌دانستند که پادشاه حبشه پیرو دین مسیح است و مسلمانان می‌توانند در آن کشور آزادانه زندگی کنند. ۱۲) بزرگان قریش ... پیامبر و یارانش را در محاصره قرار بدهند. ۱۳) از این رو به مخالفت با آن حضرت ... و ... حضرت عیسی (ع) را دشمن ... ۱۴) حضرت عیسی (ع) به امر خدا از نظرها ... این پادشاه برای اینکه پایه‌های حکومتش را ...، بسیاری از بزرگان مخالف را کشت. ۱۵) در آن زمان فقط پیامبران ... که هیچ کسی نباید خود را از دیگران بالاتر ... ۱۶) مسلمانان وقتی که ایران را ...، برای مردم توحید ... ۱۷) روزی در مکه، کاروان تجارتي خدیجه ... سفر ... ۱۸) روز به روز بیشتر مردم دعوت حضرت محمد (ص) را می‌پذیرفتند و به دنبال آنها گروه‌های جدیدی به دین اسلام ... ۱۹) حضرت محمد (ص) به مردم می‌گفت که حتماً ... که جز خدای یگانه، خدایی نیست.

Упражнение 17. Переведите устно и письменно.

Прошло 15 лет. Многие люди хорошо относились к Мухаммеду. Часто случалось так, что он в одиночестве проводил время в пустыне. Он там укрывался от городского шума. Во время

одной из таких прогулок он пропел первые аяты Корана. Можно сказать, что его миссия началась 27 раджаба 611 года от рождения Христа. Таким образом, было положено начало исламу.

Лозунгом Мухаммеда было единобожие. Постепенно число его сторонников увеличивалось. Но предводители племён не хотели с ним иметь дело. Они противодействовали Мухаммеду и его сторонникам. Они клеветали на Мухаммеда. На восьмом году его миссии они запретили торговать мусульманам. Но Мухаммед продолжал общаться с теми, кто приезжал в Мекку на хадж. Особенно много сторонников появилось у него в Медине.

На тринадцатом году его миссии он с группой сторонников покинул Мекку и отправился в Медину. Это событие называют хиджрой. За семь лет хиджры позиции ислама сильно окрепли. Затем сторонники Мухаммеда победили и в Мекке. На последнем году жизни Мухаммед призвал народ следовать Корану и подчиняться имаму Али. Пророк скончался в возрасте 63 лет.

Упражнение 18. Прочтите и переведите.

حضرت موسی (ع) تقریباً چهل ساله بود که از طرف خدا به پیامبری مبعوث شد. به امر خدا نزد فرعون رفت. او می خواست قوم بنی اسرائیل را به ستایش خدای یگانه دعوت کند. حضرت موسی (ع) در آغاز به نصیحت پرداخت، سپس با فرعون به گفتگو نشست و در آخر در برابر فرعون معجزه نشان داد. اما نه نصیحت، نه گفتگو، نه معجزه در دل فرعون اثری نکرد و او به ظلم خود ادامه داد.

سرانجام حضرت موسی (ع) به امر خدا تصمیم به هجرت گرفت. قوم بنی اسرائیل به طور پنهانی از مصر خارج شدند و به طرف صحرای سینا حرکت کردند. فردای آن روز خبر به گوش فرعون رسید و او با لشکر بزرگی به دنبال قوم بنی اسرائیل رفت. بنی اسرائیل به امر حضرت موسی (ع) به طرف دریا حرکت کردند. وقتی که به نزدیک دریا رسیدند راه را بسته دیدند. لشکر فرعون نزدیک می شد. خدای مهربان راه بسته را برای ایشان باز کرد و به حضرت موسی (ع) امر داد عصای خود را بر آب دریا بزند. حضرت موسی (ع) عصا را به دریا زد و راهی بزرگ در آب دریا باز شد. بنی اسرائیل وارد دریا شدند. مدتی بعد لشکر فرعون به دریا رسید و با استفاده از همان راه بنی اسرائیل را دنبال کرد. وقتی که بنی اسرائیل به سلامت از دریا گذشتند، به امر خدا آب دریا به جای خود برگشت و راه بسته شد و لشکر فرعون در آب غرق شد. بنی اسرائیل از دور این حادثه را می دیدند. آنها پس از سالها از ظلم فرعون آزاد شدند

کود شیمیایی

از نویسنده ترک عزیز نسین. ترجمه فارسی: فیض مرندی

پس از نواختن سرود ملی دو کشور و نطق‌های آتشین مقدار زیادی کود شیمیایی جهت ارسال به دهات اطراف به انبارها حمل شد. وقتی در اخبار رادیو خبر ارسال کود شیمیایی به دهات و اصلاح درختان میوه و غلات گزارش شد رئیس اداره معاونش را مخاطب قرار داده گفت:

- آقای وزیر دستور دادن دقت کاملی به عمل آید تا کوچکترین حیف و میلی در کودها نشده و قبل از اونکه به دست دهقانان برسه در بازار آزاد مورد خرید و فروش قرار نگیره..

آقای معاون گفت:

- چشم قربان. من سعی خودمو در این مورد خواهم کرد.

آقای معاون گوشی تلفن را برداشته به دستیارش گفت:

- از مدتها پیش در نظر داشتم مأموریت خوبی به شما بدم و حالا من به این آرزوی خودم رسیدم.

- خیلی ممنونم قربان. من همیشه رَهِینِ مَنّتِ شما بوده‌ام.

- خواهش می‌کنم، امروز می‌خوام بعد از مدتها که در اداره بیکار هستین مأموریتی به شما مُحوّل کنم.

- لطف دارین. بنده در اجرای اوامر جنابعالی حاضرم. امیدوارم بتونم مأموریت خودمو با موفقیت به اتمام

برسونم.

- شما مأموریت دارین از کیسه‌های کود شیمیایی که به صورت کمک‌های بلاعوض دریافت داشته‌ایم مواظبت

کرده به هر یک از دهاتی که اسامی اونا در لیست قید شده بیش از ۵۰ کیسه تحویل ندین.

- چشم قربان. انشاءالله هر چه زودتر اونا رو تحویل داده جریان تحویل اونا رو بعداً به شرف عرضتون خواهم

رساند.

- ولی از شما خواهش می‌کنم چه در انبارها و چه در موقع حمل دقت بفرمایین اونا به دست دلالتی این کار

نیفته و در بازار آزاد مورد خرید و فروش قرار نگیره.

- قربان از این بابت کاملاً آسوده باشین.

- همون طوری که می‌دونین روزنامه‌چی‌ها جدیت می‌کنن نقطه‌ضعفی از ما بگیرن، کاهی را کوهی نشون بدن. اگر این کودا قبل از اونکه به دست دهقانا برسه، به دست مردم عادی برسه، روزنامه‌ها دست‌بردار نخواهند بود و آن را سوژهٔ روز خواهند ساخت.
- قربان کاملاً خاطر جمع باشین.
- بازم اضافه می‌کنم که نه من و نه آقای رئیس حوصلهٔ نوشتن تکذیب‌نامه در روزنامه‌ها و مجلات رو نداریم. خواهش می‌کنم احتیاط بیشتری در این مورد مبذول فرمایین.
- آسوده باشین قربان.
- ازتون خواهش می‌کنم به خاطر هیچ کس از کود شیمیایی دهقانان عزیزمون حتی یه متقالم که شده بذل و بخشش نفرمایین.
- قول می‌دم قربان.
- من به موفقیت شما اطمینان دارم. حالا می‌تونین شروع به کار کنین.
- دستیار آقای معاون که نمی‌تونست نظارت کاملی بر حمل و نقل کود شیمیایی داشته باشه یکی از رؤسای دوایر را که سر و کارش با گلکاری، باغچه‌بندی و کود شیمیایی بود احضار کرده گفت:
- به شما مأموریت می‌دم که در کار حمل کودای شیمیایی به دهات مملکت رأساً اقدام فرموده حتی‌المقدور جدیت بفرمایین مثقالی از آن حیف و میل نشه. البته من نیز در تموم طول مدت با شما همکاری نزدیک خواهم کرد.
- چشم قربان، جدیت می‌کنم حتی یک مثقال از اونا هم از بین نرفته همون طوری که اونا رو تحویل گرفته‌ایم به دست دهقانای آرزومند خودمون برسونم.
- ممنونم، حالا می‌تونین برین... ولی یه دقیقه صب کنین.
- بفرمایین قربان.
- موقعی که به انبار تشریف می‌برین اگه متوجه شدین کیسه‌ای پاره شده به اندازهٔ یک سطل از اون کود شیمیایی برای گلای خونهٔ ما کنار بذارین.

(ادامه دارد)

Упражнение 19. Найдите в тексте следующие выражения.

Национальный гимн; пламенные речи; чтобы ни грамма не пропало; очень внимательно отнеситесь; сделаю всё возможное (из всех сил буду стараться); издавна; моё желание исполнилось; я дам вам задание; всегда готов выполнять ваши приказания; в виде безвозмездной помощи; оговорённые в списке; буду держать вас в курсе; будьте абсолютно спокойны; выискивать уязвимые места, газеты не отстанут; у меня нет ни малейшего желания писать опровержения; будьте осторожны; даю слово, я уверен в вашем успехе; заниматься (иметь дело с) цветоводством и садоводством; принять серьёзные меры; по мере сил; будем тесно сотрудничать; подождите минутку; отложите для меня ведро удобрений.

Упражнение 20. Ответьте на вопросы.

کود شیمیایی کجا بایست حمل شود؟ رئیس اداره به معاونش چه مأموریتی داد؟ کود شیمیایی به چه صورتی دریافت شد؟ چه مقداری از کود شیمیایی بایست به هر یکی از دهقانان تحویل می شد؟ آیا آقای معاون مأموریت را خودش انجام داد؟ چرا رئیس اداره اصرار می کرد که کود شیمیایی نباید در بازار آزاد پیدا شود؟ چرا معاون اداره از روزنامه چپ ها می ترسید؟ دستیار معاون مأموریت را به کی سپرد؟ دستیار معاون به رئیس دوایر چه دستوری داد؟ دستیار معاون علاوه بر دستورش از رئیس دوایر چه خواهشی کرد؟

Упражнение 21. Объясните по-персидски значение следующих слов и выражений.

سرود ملی کشور، اصلاح درختان میوه، من همیشه رَهِینِ مَنَّتِ شما هستم، کود شیمیایی، کمک های بلاعوض، جریان را بعداً به شرف عرضتون خواهم رساند، دلال، نقطه ضعفی گرفتن، گاهی را کوهی نشان دادن، سوژه روز، تکذیب نامه، حتی المقدور.

Упражнение 22. Замените подчеркнутые слова синонимами.

رئیس اداره معاونش را مخاطب قرار داده گفت: دقت کاملی به عمل آید تا کوچکترین حیف و میلی در کودها نشود. کود شیمیایی، قبل از آنکه به دست دهقانان برسد نباید در بازار آزاد مورد خرید و فروش قرار نگیرد. امروز می خواهم بعد از مدتها که در اداره بیکار هستید مأموریتی به شما مَحَوَّل کنم. از کیسه های کود شیمیایی مواظبت کرده به هر یک از دهاتی که اسامی اونا در لیست قید شده بیش از ۵۰ کیسه تحویل ندهید. قربان از این بابت کاملاً آسوده باشین. خواهش می کنم احتیاط بیشتری در این مورد مبذول فرمایین. دستیار آقای معاون یکی از رؤسای دوایر را که سر و کارش با گلکاری، باغچه بندی و کود شیمیایی بود احضار کرد. امیدوارم بتونم مأموریت خودمو با

موفقیت به اتمام برسوم. موقعی که به انبار تشریف می‌برین اگه متوجه شدین کیسه‌ای پاره شده به اندازه یک سطل از اون کود شیمیایی برای گلای خونه ما کنار بذارین.

Упражнение 23. Перескажите текст:

1) от лица начальника управления; 2) от лица заместителя начальника; 3) от лица журналиста.

Отрывок из поэмы Голестан (Саади) شعری از گلستان سعدی

بَنی آدَم (۱) اَعْضایِ یکدیگرند که در آفرینش زِ یک گُوهرند
چو عُضوی به دَرَد آوَرَد روزگار دِگَر عُضوُها را (۲) نمانند قَرار
تو کز مَحَنَتِ دیگران بیغمی نَشاید که نامَت (۳) نَهند آدمی

Комментарий к стихотворению تفسیر شعر

1. بَنی آدَم — человечество *букв.* потомки Адама;
2. Послелог را во втором бейте обозначает обладателя. degar ozvhā-rā в архаичном стиле означает *в других частях тела* или *у других частей тела*;
3. Другой особенностью архаичного стиля является неупотребление послелога را после выделенного прямого дополнения نامَت pām-at твоё имя в последней строке.

واژه‌نامه Словарь

огненный; пламенный, страстный . . . آتشین	призыв ehzār . . . (син. قراخوانی)
(син. پُرشور) ātašin	призвать кого-л. . . کردن کسی را ~
спокойный āsude . . . آسوده	изобретение exteṛā' . . . اختراع
будьте спокойны . . . ~ باشید	противоречие extelāf . . . (син. ناسازگاری)
спокойный . . . آسوده‌خاطر	посылка ersāl . . . ارسال
творение āfarineš . . . آفرینش	~ داشتن . . . (فرستادن, روانه کردن (син.))
аят (стих Корана) . . . آیت (آیات)	армаган (сوغат, تحفه (син.)) armaqān
(син. نشانه) āyat (āyāt)	одарить . . . به ~ آوردن
след; влияние asar (āsār) . . . اثر (آثار)	افتادن: به دست کسی ~ . . . (син. کس را دستگیر کردن)
повлиять . . . اثر کردن (در) (на)	слеза ašk . . . (син. کُن. سِرِشک)
осторожность ehtiyāt . . . احتیاط (ملاحظه کاری (син.))	

добавление ezāfe (син. علاوه) اضافه
 добавиться (син. شُدن افزوده شدن) ~
 уверенность etminān اطمینان
 быть уверенным (син. داشتن مطمئن بودن) ~
 мера eqdām (eqdāmāt) اقدام (اقدامات)
 примите меры فرمایید
 мольба eltemās التماس
 взмолиться به ~ اُفتادن
 приказ, распоряжение امر (اوامر)
 amr (avāmer) (دستور، فرمان) (син.
 بنده در اجرای اوامر جنابعالی حاضریم)
 повинуюсь Вашим приказам
 вера imān ایمان (باور، عقیده) (син.
 так, настолько inqadr اینقدر (این اندازه) (син.
 по поводу чего-л. بابت چیزی ~
 по этому поводу از این ~ (در این مورد) (син.
 распределение садовых участков .. باغچه‌بندی
 baqčebandi
 оставшийся bāqī ... باقی (باقیمانده، باز مانده) (син.
 остаться ماندن ~
 идол bot بت
 язычество, идолопоклонничество پرستی
 щедрость بذل و بخشش
 bazl-o baxšeš (سخاوت‌مندی) (син.
 не растрчивайте ~ نفرمایید
 برآمدن bar-āmadan: «звойти» ... در صدد چیزی ~
 вознамериться сделать что-л.
 barāye hamin (именно поэтому) بی‌همه یارب
 предназначение, миссия (пророка) بعثت
 be'sat (برگزیدگی) (син.
 безвозмездный بلاعوض
 belāavaz (رایگان) (син.
 основание بنا (بنیاد، شالوده، پایه، اساس) (син.
 banā ~ کردن / گذاشتن
 основать (بنیاد گذاشتن، تأسیس کردن) (син.

человечество بنی آدم
 bani ādam (فرزندانِ آدم، آدمیزاد، انسان) (син.
 основание بنیان‌گذاری
 bonyāngožāri (بنیادگذاری، تأسیس) (син.
 куст bute بوته
 бикār بی‌کار
 сидеть без дела ~ بودن (ماندن)
 вдова bive بیوه (بی‌همسر) (син.
 база pāyghāh پایگاه (جایگاه، مرکز) (син.
 پذیرفتن (پذیر) پذیرفتن
 paziroftan (pazir) (قبول کردن) (син.
 приступить پرداختن (پرداز) (به чему) (син.
 pardāxtan (pardāz) (مَشغول شدن) (син.
 پرستیدن (را) parastidan (кому поклоняться)
 расстроенный parišān پریشان (آشفته) (син.
 pelk پلک
 ступенька pelle پله
 укрыться panāh bordan پناه بردن
 (пناه گرفتن) (син.
 усмешка, ухмылка puzxand پوزخند
 последователи peyrovān پیروان
 лоб rišāni پیشانی
 пророк peyqambar / payāmbar پیامبر / پیامبر
 присоединиться پیوستن (پیوند) (به чему) (син.
 peyvaštan (peyvand) (ملحق شدن) (син.
 торговля تجارت
 tejārat (بازرگانی، دادوستد) (син.
 порядок tartib ترتیب
 یدین ~ (یدین گونه) (син.
 удивление ta'ajjob تعجب (حیرت، شگفتی) (син.
 ~ کردن (از) (چому)
 опровержение takzib (بی‌ذکت) (син.
 опровержение (письменное) تکذیب‌نامه
 takzibnāme

заклинаю тебя Богом! تو رو به خدا!
 to-ro be xodā!
 единобожие, монотеизм توحید
 (син. یگانگی خداوند) towhid
 клевета tohmat (син. افتراء)
 клеветать زدن (به) (افتراء زدن) (на кого)
 богатство servat (син. دارایی)
 богатый servatmand (син. پولدار)
 колдун jādugar (син. ساحر)
 душа jān
 от всей души, от всего сердца با جان و دل
 серьёзность, старание جدیت
 (син. تلاش و کوشش) jeddiyyat
 проявить усердие کردن
 кроме joz (син. غیر از)
 сторона jahat (jahāt) (جهت)
 для чего-л. ~ چیزی (سو، راستا) (син. ؟)
 слушаюсь! čašm (син. اطاعت!)
 будет сделано, господин قربان
 Абиссиния, Эфиопия Habaše (син. اتیوپی)
 хадж hajj (син. زیارت خانه خدا)
 циновка hasir (син. بوریا)
 святой hazrat
 правление; власть; государство حکومت
 (син. فرمانروایی) hokumat
 перевозить ~ کردن
 транспорт (син. ترابری)
 терпение howsele (син. صبر و ~)
 хватать сил на что-л. چیزی را داشتن
 жалость heyf
 хищение, растрата (син. اختلاس)
 зверь, животное heyvān (син. جانور)
 госпожа xātun (син. بانو)
 торговля xarid-o foruš
 гневный xašm`ālud (син. خشمگین)

сватовство xāst[e]gāri
 сватать کردن
 благо, добро, богатство خیر
 (син. بهره، فایده) heyf
 горячий dāq
 даيره (دوایر)
 превратиться dar-āmadan (во что)
 перейти в другую веру به دین دیگری ~
 уйти dar-gozaštan
 скончаться (از دنیا رفتن) (син. ~)
 распоряжение daštur (امر، فرمان) (син. ~)
 распорядиться دادن
 (امر کردن، فرمان دادن) (син. ~)
 просим дать указание فرمایید که
 помощник دستیار
 daštyār (معاون) (син. ~)
 дقت (توجه) (син. ~)
 لازم است ~ کاملی به عمل آید
 необходимо тщательно проследить
 маклер, перекупщик dallāl (واسطه) (син. ~)
 دنبال چیزی dombāl-e čiz-i
 вслед за чем-л.
 دیده (دیدگان) (چشم) (син. ~)
 dide (didegān) دیده از جهان فرو بستن
 (درگذشتن، از دنیا رفتن) (син. ~)
 скончаться
 вера dīn (adyān)
 лично ra`san (شخصاً) (син. ~)
 спасение, избавление
 رستگاری
 (رهایی، نجات) (син. ~)
 раож داشتن
 ravāj dāštan (رایج بودن، متداول بودن) (син. ~)
 судьба guzgar (سرنوشت) (син. ~)
 газетчик
 روزنامه‌چی
 (روزنامه‌نویس) (син. ~)
 Византия Rum (بیزانس) (син. ~)

заложник *уст.* rahin رهين
 ~ مَنَّتِ شما هستم (مَدْيُونِ شُما هَسْتَمَ (син.
 я Вам обязан по гроб жизни
 корень giše ریشه
 происходить ~ گرفتن (سرچشمه گرفتن (син.
 узда zamām زمام (مهّار (син.
 правитель زمامدار.
 zamāmdār (فرمانروا، حاکم (син.
 правление زمامداری
 zamāmdāri (فرمانروایی، حکومت (син.
 остальное sāyer (sāyerin) سایر (سایرین)
 остальные студенты ~ دانشجویان
 хвала setāyeš ستایش (تحسین (син.
 обильный saršār سرشار (فراوان (син.
 прикложение sargozašt سرگذشت (ماجرّا (син.
 гимн; мелодия sorud سرود
 национальный гимн ~ ملی
 сторона samt سمت (طرف، سو (син.
 тяжёлый sangin سنگین
 Сирия Suriye سوریه
 сюжет suže سوژه (موضوع (син.
 сенсация ~ روز (موضوع روز (син.
 поток, сель seylāb سیلاب
 Сирия *уст.*, Дамаск Šām شام
 шرف šaraf به ~ عرضتان خواهیم رساند
 доведу до Вашего сведения
 шариат šari'at شریعت (دین، آیین (син.
 лозунг šo'ār شعار
 свидетельство šahādat شهادت (گواهی (син.
 ~ دادن (گواهی دادن (син.
 сатана, чёрт šeytān شیطان (ابلیس، آهریمن (син.
 благословение salavāt (دورْدُ) تاولص
 слабость za'f ضعف (نا توانی، سُستی (син.
 ахиллесова пята نُقطه ~ (پاشینه آشیل (син.

..... نُقطه ~ آنها را گرفتیم
 мы нащупали их слабое место
 gnēt zolm ظلم (سَتم، بیداد (син.
 появиться ~ کردن ظهور zohur
 поклонение ebādat عبادت (پرستش، بندگی (син.
 удивительный ajib عجیب (شگفت‌انگیز (син.
 число edde عده (تعداد، شمار (син.
 Аравия Arabeštān عربستان
 пот araq عرق
 pócox asā عصا (چوب‌دستی (син.
 член ozv (a'zā) عضو (اعضا) (اندام (син.
 Иисус Isā عیسی (ع)
 тонуть qarq šodan غرق شدن
 злак qalle (qallāt) غله (غلات)
 горе qam غم (اندوه (син.
 победа fath فتح (پیروزی (син.
 ~ شدن (به دست (кем
 быть завоёванным فرعون
 фараон fer'own قبیله (قبایل)
 племя qabile (qabāyel) (ایل (син.
 сила, могущество قدرت
 qodrat (توانایی، توانمندی (син.
 ~ کردن (ساختن)
 шаг за шагом qadam be qadam
 (گام به گام (син.
 قرار (اُستواری (син.
 устойчивость qarār بر ~ کردن
 ~ قرار دادن (جا دادن (син.
 ~ قرار گذاشتن
 qarār gozāštan قریش
 Курейш (название племени) qoreyš قوت (قوا) (نیرو، زور (син.
 сила qovvat (qovā) ~ دادن
 ~ دادن
 qowl dādan قید شدن
 быть отмеченным, указанным ~ شدن
 (اشاره شدن، نوشته شدن (син.
 در این لیست قید شده

کاه کاهی را کوهی نشان دادن
делать из мухи слона

کسب (پیشه. *син.*) kasb. ремесло

کعبه (خانه خدا. *син.*) Kaaba Ka'be Кааба

کلید. kelid. ключ

کلیددار. keliddār ключник, хранитель

کنار. kenār край

~ کشیدن. уйти в сторону

کود. kud удобрение

~ شیمیایی (химические) neorganicheskie

نَافَوزِ حیوانی؛ ~. навоз

~ سَبَز (گیاهی. *син.*) kompost компост

~ معدنی. минеральные удобрения

کوفتن (کوب). молотить

kuftan (kub). (کویدن. *син.*)

کیسه. kise мешок

گلکاری. golkāri. цветоводство

گمراه. gomrāh заблудший, сбившийся с пути

گمراهی. gomrāhi заблуждение

گوهر (مُروارید. *син.*) gowhar жемчужина

گیر کردن. gir kardan застрять

لشکر. laškar дивизия; войско

لطف. lotf милость

~ دارید، ~ می فرمایید. Вы очень любезны

مايه (موجب، باعث. *син.*) māye причина, источник

~ چیزی شدن. вызывать что-л.

مبذول. mabzul выделенный

~ کردن (داشتن). уделять

مبعوث (برگزیده. *син.*) tab'us посланник

مقال. mesqāl мискаль (4,64 г), золотник

حتی یک مقال هم که شده. ни грамма

محاصره. mohāsere окружение

محبت (مهر. *син.*) mohabbat. любовь

محکم (اُستوار، پابرجا. *син.*) mohkam крепкий

тяжкий труд mehnat

(آندوه، سَخْتی، دُشواری. *син.*)

محول کردن. передать, перепоручить

mohavval kardan (واگذار کردن. *син.*)

مخاطب. собеседник (тот, к кому обращаются), . . .

moxātab слушатель, адресат

(طَرَفِ خطاب، شِنَوَنده. *син.*)

کسی را ~ قرار دادن. обратиться к кому-л.

مخالفت. противодействие, противостояние

moxālefat (ناسازگاری. *син.*)

مدینه. Medina Madine Медина

مسیر (خَطِّ سیر، گذرراه. *син.*) маршрут, путь

مشت. mošt кулак

مصر. Mesr Египет

معاون. заместитель

mo'āven (جانِشِن، قائِم مقام. *син.*)

~ اداره. зам. зав. канцелярией

~ کشاورزی. (وزیر کشاورزی)

зам. министра сельского хозяйства

чудо mo'jeze (شگفتی. *син.*)

معطل کردن. задерживать

mo'attal kardan (دَسْت به دَسْت کردن. *син.*)

مکرر. регулярный, неоднократный

mokarrar (پی در پی، پیاپی، تکراری. *син.*)

مکه. Makke Мекка

مئبر (в мечети) mambar кафедра

منت. милость, одолжение

mennat (لُطف، سپاس. *син.*)

مواظب. внимательный, заботливый

movāzeb (مُراقِب. *син.*)

~ باشید. осторожно!, будьте внимательны

مواظبت. заботливость, уход

movāzebat (مُراقِبَت. *син.*)

~ کردن (از) (مُراقِبَت کردن. *син.*) ухаживать

случай mowred (mawāred) مورد (موارد)	порядок pazm (син. ترتیب، سر و سامان)
подверженный чему-л. چیزی ~	ласкать; играть navāxtan (navāz) . (نواز)
достойный внимания توجه ~	играть на фортепиано. پیانو ~
конкурсный (фильм) مسابقه ~	играть на скрипке ویولون ~
подвергнуть чему-л. چیزی قرار دادن ~	~ سرود ملی
~ چیزی قرار گرفتن،	исполнение национального гимна
подвергнуться чему-л.	нанести удар. ضربه ~
момент. موقع (مواقع)	وحی (پیام آسمانی) (син. vāhy
mowqe' (mavāqe')	وصیت (سفارش پیش از مرگ) . . (син. vasiyyat
наزل شدن	ولايت (син. velāyat
быть ниспосланным	هجرت (مهاجرت) (син. hejrat
nāzel šodan (فرود آمدن)	هراسان
наблюдатель ناظر (نظار)	harāsān (ترسان)
nāzer (nozzār) (بیننده، تماشاگر)	یار (دوست) (син. yār
присматривать за чем-л. چیزی بودن ~	یتیم (بی سرپرست) (син. yatim
именитый pāmdār . . (син. نامدار)	یگانه (یکتا، منحصر) (син. yegāne
совет, наставление nasihat . . (син. نصیحت)	
надзор, наблюдение نظارت	
nezārat (مراقبت)	

درس سوم Урок третий

جمله‌های پیرو وصفی Придаточные определительные предложения

В персидском языке, так же, как и в русском, придаточное определительное предложение может ставиться сразу после того слова, к которому оно относится. В этом случае главное предложение разбивается придаточным на две части (см. схему):

مоя сестра, которая сюда приходила, подруга
 اینجا آمده بود دوستِ مینا است
 Мини.

Придаточное предложение вводится союзом *که*, который в отличие от русских относительных местоимений *который*, *которая* и т.д. не является самостоятельным членом предложения. Поэтому, как правило, в персидском придаточном определительном должно быть ещё одно слово (существительное или местоимение), которое указывает на связь придаточного предложения и определяемого слова из главного предложения. Это слово придаточного предложения является аналогом определяемого слова главного предложения.

Оформление слова-аналога. В зависимости от того, каким членом придаточного предложения должно быть слово-аналог, оно может получить различное выражение. В самом простом случае, когда оно является подлежащим, оно может опускаться:

Мой брат, который в Российском Гуманитарном университете, уехал на месяц в Тегеран.
 برادرِ من که در دانشگاه علوم انسانی روسیه درس می‌خواند برای یک ماه به تهران رفت
 который учится в Российском Гуманитарном университете, уехал на месяц в Тегеран.

Реже опускается слово-аналог в позиции прямого дополнения:

Фильм, который ты уже посмотрел, будут показывать сегодня.
 فیلمی که آن را تماشا کردی امروز نشان خواهند داد

Если слово-аналог должно стать любым другим членом предложения, то оно реализуется в нём в виде:

а) личных местоимений *او*, *وی*, *آنان* (для одушевлённых), *آنها*, *آنها* (для неодушевлённых):
 Мой друг, которому я посылал факс, на работе не был.
 دوستِ من که برای او این نمابر را فرستاده بودم سر کار نبود

б) местоимения *آن*, *آنها*, *آنها* (для неодушевлённых):

کالاهایی که در باره آنها صحبت می شود هنوز نرسیده اند
Товары, о которых идёт речь, ещё не прибыли.

в) местоимённых энклитик اش، اشان (для всех категорий):

حسن حسان، с сестрой которого ты говорил,
мой друг.

г) обычно непереводаемых на русский язык сочетаний указательного местоимения и существительных آن شخص букв. та личность, نامبرده вышеозначенный, آن حضرت то превосходительство, از آن حضرت امروز پذیرایی می کنند در اینجا: раб божий: سخرانی خواهد کرد Председатель меджлиса, которого сегодня здесь принимают, выступит с речью.

д) наречий آنجا، اینجا

خانه ای که در آنجا زندگی می کردم از دانشگاه دور است
Дом, в котором я жил, находится далеко от университета.

Слово-аналог может оформляться:

а) предложениями:

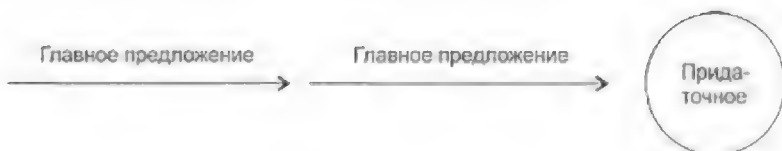
ماهیژه که با او داریم تلفظی صحبت می کنیم صد کیلومتری اینجا است
Маниже, с которой мы сейчас говорим по телефону, находится в 100 километрах отсюда.

б) послелогоми:

بهرام که او را فرستادی دنبال برادرش تا کنون برگشته است
Бахрам, которого ты послал за своим братом, до сих пор ещё не вернулся.

в) изафетом:

استاد گروه آموزشی ما که منزل او در کرج است باید صبح زود از خانه خارج شود
Преподаватель нашей кафедры, который проживает в Керендже, должен выходить из дома очень рано.

Если находящаяся за придаточным предложением часть главного предложения невелика (например, состоит только из одного глагола), то стилистически лучше не разбивать главное предложение на две части, а поставить глагол перед союзом که (см. рис. выше):

این همان مهندسی است که در کارگاه جدید کار می کند
Это тот самый инженер, который работает в новом цехе.

Я видел Джафара, который сидел на осле (игра слов).

На этом основан перевод с русского языка предложений со словом именно:

او بود که این کار را کرد *Именно он это сделал.*

او را دیدم *Именно там я её увидел.*

Оформление определяемого слова главного предложения. Существуют два способа: определяемое слово главного предложения оформляется артиклем *یای اشاره* или не оформляется им. В современном языке артикль ставится в общем случае, т.е. при нарицательном существительном:

برنامه‌ای که دیروز دیدید امروز تکرار می‌شود *Программа, которую вы вчера посмотрели, повторяется сегодня.*

При этом существительное может стоять во множественном числе:

جاده‌هایی که در شمال تهران هستند خیلی راحت اند *Шоссе, которые находятся на Севере Тегерана, очень удобны.*

В случае, если определяемое слово является прямым дополнением, оно оформляется и артиклем, и послелогом *را*:

زنی را که از این ساختمان خارج شد پریروز در بانک دیدم *Женщину, которая вышла из этого здания, я третьего дня видел в банке.*

При нарицательном существительном может быть определение, выраженное прилагательным. В этом случае артикль присоединяется к прилагательному:

نفت خامی که در ایران به دست می‌آید امروز بشکه‌ای ۶۲ دلار به فروش می‌رسد *Сырая нефть, которая добывается в Иране, продаётся сегодня по 62 доллара за баррель.*

Определяемое слово главного предложения не получает артикля, если оно выражено:

а) именем собственным:

در شهر مسکو که ۸ قرن پیش تأسیس شد، اکنون ۱۳ میلیون نفر زندگی می‌کنند *В Москве, которая была основана 8 веков тому назад, сейчас проживает 13 млн. человек.*

б) имеет при себе местоимённую энклитику:

دخترش که او را اینجا دیدی امسال وارد دانشگاه شده است *Его дочь, которую ты здесь видел, в этом году поступила в университет.*

в) имеет при себе определение по принадлежности, т.е. к нему через изафет присоединено другое существительное:

دانشجوی دانشگاه که در تهران درس می‌خواند ۱۰۰ هزار تومان کمک هزینه می‌گیرد *Студент университета, который учится в Тегеране, получает 100 тысяч туманов стипендии.*

г) в архаичном языке и поэзии:

آنان که محیط فضل و آداب شدند،

Мужжи, чьей мудростью был мир пленён,

در کشف علوم شمع أصحاب شدند.

В науках светочем познания стали.

д) в разговорно-просторечном языке:

از مُجَسِّمَه‌هایی که دیروز دیدم خیلی خوشم آمد. ناحیه‌ای که از آن داریم می‌گذریم نوساز است. برای تو در بارهٔ پُلی صُحبت می‌کنیم که رویِ رُزِشگاه است. در این نزدیکی رِستورانی هست که در آنجا عَذاهای شَرقی می‌پزند. در این روزنامه در بارهٔ ثَقاطی که از تِه‌ران دور است و اصلاً بیمارستان ندارد مُدتها پیش گزارِشی خواندیم. او نامه‌ای فرستاده است که در آن از خوابگاهِ دانشگاهِ تِه‌ران صُحبت می‌کند.

Упражнение 1. Прочитайте и переведите следующие предложения:

از مُجَسِّمَه‌هایی که دیروز دیدم خیلی خوشم آمد. ناحیه‌ای که از آن داریم می‌گذریم نوساز است. برای تو در بارهٔ پُلی صُحبت می‌کنیم که رویِ رُزِشگاه است. در این نزدیکی رِستورانی هست که در آنجا عَذاهای شَرقی می‌پزند. در این روزنامه در بارهٔ ثَقاطی که از تِه‌ران دور است و اصلاً بیمارستان ندارد مُدتها پیش گزارِشی خواندیم. او نامه‌ای فرستاده است که در آن از خوابگاهِ دانشگاهِ تِه‌ران صُحبت می‌کند.

Упражнение 2. Переведите на персидский язык:

Ты знаешь того Бахрама, у которого дом в Кередже? Он работает в том банке, который рядом со стадионом. Его старший брат тот самый преподаватель, который написал эту книгу. Он рассказывал про ту самую газету, которую закрыли вчера. Мы учимся рядом с той площадью, по которой ты каждый день ходишь. Это Ахмед прислал то самое письмо, которое мы все вчера читали вслух. В этот день мы приехали в Мешхед, о котором нам столько рассказывали. Подай мне, пожалуйста, ту толстую книгу, которая стоит в шкафу. Такси остановилось перед зданием, которое было общежитием Тегеранского университета.

Упражнение 3. Переведите следующие предложения.

Девушка, с которой ты вчера познакомился, учится в нашем институте. Специалисты, о которых я вам рассказывал, уже уехали в Иран. Крестьяне, которые живут в отдалённых районах, вынуждены для лечения ехать в Тегеран. Маленький ребёнок, с которым я гуляю, мой племянник. Стадион, который так вам понравился, построен совсем недавно. Парвиз встретил друга, о котором давно не имел никаких известий. Деревня, где живут его родители, находится недалеко от Шираза. Именно эту книгу я видел вчера у нашего преподавателя. Именно его вчера показывали по телевизору. Именно там я её встретил. Именно в этой деревне родился Мохаммад Хасан. Именно тогда я и купил эту машину.

ترجمهٔ فعلِ *встречать* со значением **Перевод глаголов**

Русское слово *встречать кого-л.* переводится разными способами в зависимости от дополнительных характеристик действия:

а) на вокзале, в аэропорту کسی را اِسْتِقبالِ کردنِ (выражение с предлогом از отличается более высоким стилем);

б) при заранее условленной встрече *کسی را ملاقات کردن* или *کسی با کسی ملاقات کردن* или *کسی دیدار کردن*.

в) при случайной встрече *کسی برخوردن* или *کسی برخورد*.

Глагол *کسی را استقبال کردن* означает также *приветствовать что-л* или *кого-л.*, а глагол *کسی برخوردن* *столкнуться с чем-л.* или *с кем-л.*

Упражнение 4. Переведите на персидский язык.

Вчера в университете я встретил своего старого друга, которого давно не видел. Я должна встретить брата, который приезжает из Бушехра. Позавчера я на улице столкнулся с полицейским, который на меня внимательно посмотрел. Читатели хорошо встретили своего любимого писателя. При переводе этого договора мы столкнулись с большими трудностями. Завтра мы будем встречать самолёт с детьми из Дагестана. Зрители тепло встретили свою любимую певицу. Жители Палестины приветствовали новую инициативу (букв. предложение) России. Когда я его встретил, то совсем не узнал. Давайте завтра встретимся в половине четвертого. Сегодня он не сможет встретить его в аэропорту.

Обобщённо-личные предложения со словом آدم

کاربرد واژه «آدم» در جمله‌ها

В литературно-книжном стиле с целью обобщения используется слово *آدم* человек в качестве подлежащего. Такого рода фразы переводятся на русский язык:

а) безличными предложениями

آدم این کار را نمی تواند انجام دهد. *Эту работу невозможно выполнить.*

مگر آدم می تواند از یک چنین راهی عبور بکند؟ *Разве по такой дороге можно проехать?*

б) неопределённо-личными предложениями

آدم شنا را از بچگی یاد می گیرد. *Плаванию учатся с детства.*

آدم اینقدر دیر ناهار نمی خورد. *Так поздно не обедают.*

в) определённо-личными предложениями (редко)

آدم از این مقاله چیزی نمی تواند بفهمد. *В этой статье ничего не поймёшь.*

آدم مردم سالاری می خواهد. *Людям нужна демократия.*

Упражнение 5. Переведите на персидский, где возможно используя слово *آدم*.

Чтобы быстро ездить, нужна машина. Мне сегодня нужна машина. Он не пройдёт через эти горы. Зимой через эти горы не пройдёшь. Вы ещё не сделали эту работу? Эту работу невозможно сделать. О, если бы люди понимали язык птиц! Как, по-вашему, кошка видит в

темноте? Никто не видит в темноте. Так поздно в школу не ходят. Этот почерк можно легко разобрать. Эту реку трудно переплыть. Эту пустыню проходили только ночью. В Иране по праздникам и в дни траура не работают.

Вторая порода باب تفعیل

Масдар II породы образуется по формуле $ta12i3$, причастие действительного залога $mo1a22e3$, а причастие страдательного залога $mo1a22a3$. В причастиях обоих видов второй коренной согласный удваивается.

Таблица 2. Формы второй породы

Корень, значение	Масдар	Причастия	
		Действительные	Страдательные
علم álama знать	تعليم ta'lim обучение	معلم mo'allem учитель	—
نظم názama равняться	تنظیم tanzim регулирование	—	منظم monazzam регулярный
صور sávара рисовать	تصویر tasvir картина	مصور mosavver рисовальщик	مصور mosavvar рисованный
حرک háraka двигаться	تحریک tahrik подстрекательство	محرک moharrek стимул	—

Основное значение II породы побудительное и понудительное (каузативное). Это можно выразить другими словами: «сделать так, чтобы произошло действие, обозначаемое корнем глагола». Например, в первой породе حرک означает *двигаться* (حرکت *движение*). Производный от него масдар II породы تحریک означает *подстрекательство*, т.е. «сделать так, чтобы произошло движение».

Упражнение 6. Образуйте масдар второй породы от следующих корней:

شکل، غیر، برک، مدد، وجه، وفق، صوب، شدد، قدم، درس، حکم، نظم، شرح.

Упражнение 7. Образуйте действительное причастие второй породы от следующих корней:

علم، حقق، نجم، خرب، بلغ، حلل، بین، حرک، خدر، فسر.

Упражнение 8. Образуйте страдательное причастие второй породы от следующих корней:

فصل، بدل، حمد، ثلث، ربع، جدد، جرد، جسم، جلل، صمم، جهز، وجه، ركب، سلم.

Упражнение 9. Прочитайте следующие слова и найдите их значения по словарю:

مدرس، محرم، معطل، مصور، مكلف، محصل، محقر، مشوق، مطهر، معرفی، مقدّس، محیر، مرخص، مصوبه، مسدد، مقدّم، عین، مکمل، مُیسّر.

صفات‌های عربی арабские имена прилагательные

Имена прилагательные, заимствованные из арабского языка, в положительной степени имеют структуру 1a2i3, напр. كبير *kabir* великий, كثير *kasir* многочисленный, جديد *jadid* новый, صغير *saqir* малый, عظیم *'azim* великий.

Сравнительная и превосходная степень по форме совпадают. В мужском роде для обозначения этой формы используется структура a12a3: اكبر *akbar* величайший, اكثر *aksar* наибольший, اصغر *asqar* наименьший, اعظم *a'zam* величайший.

Реже для образования сравнительной/превосходной степени арабского прилагательного используется так называемая форма женского рода по структуре 1o23ā: كبرى *kobrā* величайшая, صغرى *soqṭā* самая маленькая, عظمى *'ozmā* величайшая. Необходимо обратить внимание на то, что конечное /ā/ в этих формах передаётся буквой ى *alef-e maksur*.

В тех случаях, когда в трёхбуквенных корнях вторая и третья согласные одинаковы, в превосходной степени происходит их слияние. В результате пишется одна буква с факультативной огласовкой ташид, обозначающая двойной согласный. Второй гласный меняет свою позицию. Например,

Положительная степень	Сравнительная/превосходная степень
قليل <i>qalil</i> малый	اقل <i>aqall</i> минимальный
جليل <i>jalil</i> славный	اجل <i>ajall</i> высочайший

Многие из арабских прилагательных утратили своё грамматическое значение признака предмета и могут выступать в качестве производящей основы новых слов по различным словообразовательным моделям: اقلیت *aqalliyyat* меньшинство, اکثریت *aksariyyat* большинство.

Запомните следующие фразеологизмы с формами сравнительной/превосходной степени: حد اکثر hadd-e aksar *максимум*, حد اقل hadd-e aqall *минимум*.

Упражнение 10. Образуйте прилагательные от следующих корней.

سفر، مجد، سهم، قرب، سرعت، کرم، جلد، دقق، عمق، عجب، شهد، قدم، شرک، وسع.

Упражнение 11. Прочитайте следующие слова, назовите их форму и переведите на русский язык.

ضمیمه، اسرّع، صمیم، قبیل، فقیر، اکبر، اعظم، حبیب، احمد، شبیه، اشرف، حریف، ارشد.

تکست استقبال در فرودگاه

فرودگاه مهرآباد در قسمت جنوب غربی (۱) تهران واقع است. این فرودگاه حدود پنج کیلومتری میدان آزادی است. این میدان یکی از دیدنی‌های پایتخت ایران به شمار می‌رود. دورِ بُرج آزادی روزهای جشن و عزاداری راهپیمایی تشکیل می‌شود. آدم از بُرج بخوبی می‌تواند ببیند هواپیماها چطور در باند فرودگاه فرود می‌آیند. آدم همچنین می‌تواند از طریق بزرگراه‌های جدیدی به فرودگاه برسد که یکی از آنها از فاز ۴ شهرک اکباتان می‌گذرد. دم در ورودی ساختمان فرودگاه استقبال کنندگان همیشه زیادند و مأموران پلیس نظارت بر نظم فرودگاه را به عهده دارند.

- احمد جان!

- جانم!

- عجله کن. به نظرم هواپیما مون چند دقیقه دیگه زمین می‌شینه. ورودیش کو؟

- ورودیش این وره. همینجا وایسا. دیگه نمی‌دارن کسی بیاد تو. بیا از اینجا نگاه کنیم اونا از گمرک چطوری

رد می‌شن. استقبال کنندگان باید اینجا منتظر مسافرن باشن.

Упражнение 12. Замените форму настоящего-будущего времени формой повелительного наклонения:

شما عَجَله می کنید. جواب می دهی. شما پرسشنامه و ورقه گمرکی را پُر می کنید. عَجَله می کنی. شما جواب می دهید آیا اجناس ممنوع‌الورود را همراه دارید؟ چیزی نمی گویی. چمدان‌های خود را باز می کنید. به او خودکار می دهی. ساک دستی و پتو با خودتان داخل هواپیما می برید. به دوست خودتان خوش آمد می گوید. به ایشان پاسپورت را نشان می دهی. تشریفات گمرکی را انجام می دهید. دوست عزیزتان را در آغوش می گیرید.

Упражнение 13. Замените подчеркнутые слова синонимами.

فرودگاه مهرآباد در قسمت جنوب غربی تهران واقع است. این میدان یکی از دیدنی‌های پایتخت ایران به شمار می‌رود. دورِ بُرج آزادی روزهای جشن و عزاداری راهپیمایی تشکیل می‌شود. آدم می‌تواند به فرودگاه از طریق بزرگراه‌های جدیدی برسد که یکی از آنها از فاز ۴ شهرک اکباتان می‌گذرد. عَجَله کن. به نظرم هواپیمای چندی دقیقه دیگه زمین می‌شینه. حسن از دیدن دوستانش خیلی تعجب کرد چون خیال می‌کرد که تو شهر نیستی. مسافری وارد ساختمان شدند و تو صف ایستادند تا از مرز بگذرند. هر مسافر باید جواب بدهد آیا اجناس ممنوع‌الورود مثل اسلحه، مشروب و مواد مخدر همراه دارد یا نه؟ کارمندان گمرک به اثاث مسافرین رسیدگی می‌کنند. رؤسا از خروجی معمولی بیرون نمی‌آیند.

Упражнение 14. Заполните пропуски предлогами и союзами.

(۱) ... بُرج آزادی روزهای جشن و عزاداری راهپیمایی تشکیل می‌شود. (۲) آدم از بُرج بخوبی می‌تواند ببیند هواپیماها چطور ... باند فرودگاه فرود می‌آیند. (۳) آدم می‌تواند به فرودگاه ... بزرگراه‌های جدید برسد. (۴) ... در ورودی ساختمان فرودگاه استقبال کنندگان همیشه زیاده. (۵) مأموران پلیس نظارت نظم فرودگاه را ... عهده دارند. (۶) فکر می‌کنم حسن ... دیدن ما خیلی تعجب می‌کند. (۷) در عین حال دوستان حسن از هواپیما خارج و ... یک اتوبوس ویژه شد. (۸) هر مسافر باید جواب بدهد آیا اجناس ممنوع‌الورود ... اسلحه، مشروب و مواد مخدر همراه دارد یا نه؟ (۹) همین که بارها رسید چمدانها را ... کارمندان گمرک می‌برند. (۱۰) مأموران گمرک ... لوازم مسافرین رسیدگی می‌کنند. (۱۱) بیشتر مسافران ... راهروی سبز استفاده می‌کنند. (۱۲) رؤسا را از طریق پویون استقبال می‌کنند.

Упражнение 15. Укажите правильный вариант глагола и переведите предложения на русский язык.

(۱) دیروز وقتی که درخیابان ولیعصر قدم می‌زدم با احمد (ملاقات کردن، روبرو شدن، استقبال کردن) و خیلی تعجب کردم. (۲) مادرت را کی باید (ملاقات کردن، روبرو شدن، استقبال کردن)؟ - هنوز معلوم نیست. (۳) نمی‌دانم

هواپیما چه ساعتی زمین می‌نشیند. قرار است ساعت چهار بعد از ظهر در میدان آزادی با پرویز (ملاقات کردن، روبرو شدن، استقبال کردن). ۴) حسن از شیراز برگشته؟ - آره. دیروز در کتابخانه با او (ملاقات کردن، روبرو شدن، استقبال کردن). ۵) با دوستانمان (ملاقات کردن، برخوردن، روبرو شدن، استقبال کردن) و قرار گذاشتیم از دیدنیهای تهران بازدید کنیم. ۶) رؤسای هیئت را از کجا (ملاقات کردن، روبرو شدن، استقبال کردن). ۷) به پیرزنی (ملاقات کردن، برخوردن، روبرو شدن، استقبال کردن) که داشت اسفند دود می‌کرد.

Упражнение 16. Ответьте на вопросы:

شما به شهرهای دور افتاده با قطار مسافرت می‌کنید یا با هواپیما؟ شما می‌توانید فرودگاههای مسکو را نام ببرید؟ آیا اسم بزرگترین فرودگاه ایران را می‌دانید؟ شما برای استقبال از دوستان خودتان به فرودگاه رفته بودید؟ ملاحظه فرمودید هواپیمایمان چطور فرود آمد؟ شما در خارج بودید؟ می‌دانید چطور تشریفات گمرکی را انجام می‌دهند؟ پس از انجام تشریفات گمرکی مسافرین کجا می‌روند؟ هر مسافری که با هواپیما پرواز می‌کند چه چیزهایی را می‌تواند با خودش داخل هواپیما ببرد؟ تعداد چمدان‌هایی که مسافر می‌تواند همراه خود داشته باشد چند تاست؟ وقتی که کسی به جایی می‌رسد استقبال کنندگان به او چه می‌گویند؟

Упражнение 17. Поставьте глагол в правильной форме и переведите на русский язык.

در فرودگاه می‌شود از راهرو سبز (استفاده کردن). وقتی که محمود را دیدم او در صف (ایستادن) و پرسشنامه را (پر کردن). موقعی که به فرودگاه رسیدیم قوم و خویشانمان چمدان‌های خود را (به دست آوردن) و ساختمان را (ترک کردن). دوستم گفت که تا فردا این مجله را حتماً (مطالعه کردن). می‌دانی، آنهایی که نزدیک پنجره (نشستن) مال سفارت ایران هستند. مثل اینکه این کارشناسان اینجا (آمدن) تا در نیروگاه اتمی (کار کردن). فردا مدیر اداره مشکل شما را (بررسی کردن) و پس از چند روز جواب وی را (شنیدن). در این ورقه مبدأ حرکت را (نوشتن)؟ - نه، آقا، اینجا باید فقط نام و نام خانوادگی را (نوشتن). بررسی گمرک این طرف است. متأسفانه توی این ساختمان جدید همه تابلوها را هنوز (آویزان نکردن). دو ساعت منتظر او (بودن) و حوصله‌ام سر رفت.

Упражнение 18. Переведите на персидский язык.

1) Хасан в прошлом году ездил за границу почти каждый месяц и всегда проходил по зелёному коридору, но сегодня ему этого не позволили. Может быть, таможенники думают, что он везёт (букв. имеет с собой) спиртные напитки? 2) Есть вообще кто-нибудь, кто следит за порядком в этом здании? 3) Ты, в конце концов, нашёл свой загранпаспорт? - Да, он был в сумке. А я боялся, что забыл его в аэропорту. 4) Вы встретились с ребятами, с кото-

рыми познакомились в самолёте? — К сожалению, нет. Когда мы позвонили в гостиницу, выяснилось, что они уже улетели. 5) Скажите, пожалуйста, как нам добраться до аэропорта?

По этой дороге вы туда не попадёте. Вам надо воспользоваться автострадой №4. 6) В следующем месяце начнётся ремонт взлётно-посадочной полосы №2, и самолёты на неё садиться не будут. 7) Праздничное шествие будет проводиться в 10 часов утра на площади Азади. 8) Когда вы будете проходить через границу, пограничники обязательно проверят ваш паспорт. В этой анкете обычно указывают имя, фамилию, дату и место рождения, а также род занятий и гражданство. 9) Я написал письмо Парвизу, но не знаю, дойдёт ли оно к нему (до назначения) до его отъезда.

Упражнение 19 Переведите устно и письменно:

Мы с Ахмедом направились в аэропорт Мехрабад, чтобы встретить нашего родственника, который возвращается из Москвы. Крутом было очень шумно.

Ахмед!

Слушаю!

Не спеши. У нас ещё есть время. Самолёт, на котором прилетает Хасан, ещё не приземлился.

Посмотрим, как он будет приземляться.

Тогда встанем здесь. Посмотри, как много сегодня встречающих!

Да. Сегодня тут встречают русскую делегацию. Взгляни направо. По-моему, те мужчина и женщина из российского посольства. Между прочим, Хасан очень удивится, увидев нас в аэропорту. Он думает, что мы не знаем о дне его приезда.

Ты не представляешь, как я по нему соскучился. Мне хочется поскорей поздравить его с приездом. Но он должен ещё пройти пограничников и таможеню.

Я никогда не был за границей. Расскажи, как там проходят таможенный досмотр.

После того, как пассажиры выйдут из самолёта, они проходят границу. Здесь они заполняют анкету, в которой они пишут имя, фамилию, гражданство, пункт отбытия, пункт назначения. Пограничник проверяет у них паспорт. Потом они входят в таможенный зал. Здесь они заполняют таможенную декларацию. Каждый пассажир к тому же должен ответить, не везёт ли он запрещённые к ввозу предметы: оружие, алкоголь, наркотики и т.п. Обязательно надо указать, сколько ты везёшь с собой валюты.

Ты имеешь в виду долларов или евро? А чемоданы вскрывают?

Редко. Надо идти по зелёному коридору.

—Смотри! Самолёт приземлился. Пошли в другой зал. Там и подождём Хасана.

کود شیمیایی (ادامه)

- چشم قربان. اگه پاره هم نشده باشه، پاره‌اش می‌کنیم و یه سطل که هیچی - ۱۰ تا کیسه هم بخوایین براتون می‌فرستیم. کود شیمیایی چه ارزشی پیش شما داره.
- ممنونم، ولی اصرار ندارم که حتماً باشه. اگه دیدین کیسه‌ای پاره شده، این کار رو بکنین. چون مدتهاس که باغبونمون اصرار داره کود شیمیایی براش تهیه کنم.
- خاطر جمع باشین قربان. حتماً این کار رو خواهیم کرد.
- ولی باز هم ازتون می‌خوام که اجازه ندین این جنس خارجی قبل از رسیدن به دست دهقانان چپاول بشه.
- آسوده خاطر باشین قربان. اگه کسی به این کودا نظر بدی داشته باشه خدمتش می‌رسم.
- رئیس قسمت که ضمناً با حفظ سمت انباردار کل اداره نیز بود با خوشحالی از اتاق دستیار آقای معاون بیرون آمده، معاونش را احضار کرد و گفت:
- شما مسئولیت دارین این کودا رو بین اهالی دهاتی که در لیست مخصوص نام اونا قید شده، پخش کنین و اجازه ندین کسی از اونا سؤ استفاده کنه.
- چشم قربان.
- می‌تونین برین، ولی تا یادم نرفته بگم. وقتی فردا صبح زود اونا رو بار می‌کنین، یه کیسه از اونا رو به خانه آقای مرتضی، یه کیسه شو برا گلکاری جلوی اداره، نیم کیسه برای خونه ما و نیم کیسه هم برای خونه اون بی‌شرف کنار بذارین.
- کدوم بی‌شرف قربان؟ محیط الدین آقا رو می‌فرمایین؟
- نه اونو نمی‌گم.
- آقا رضا رو می‌فرمایین یا اسماعیل آقا رو؟
- پس باید واسه اونا هم بفرستیم. خوب، فردا صبح برای اونا هم مجموعاً سه تا کیسه کنار بذار تا با کیسه‌های ما جمعاً ۶ کیسه بشه.
- معاون انبار یکی از دوستان بسیار صمیمی اش را احضار کرده گفت:

- تو مأموریت داری این کودا رو پخش کنی و بدون در نظر گرفتن افراد حزبی که تو هم طرفدار آن حزب هستی، تقسیم کودا رو به اتمام برسونی. ازت می‌خوام که اگه پدرت سر از قبر بیرون آورد و درخواست کود کرد، بهش ندی.

- امر امر جناب عالیہ قربان.

- ولی قبل از اینکه اونا رو بفرستی ۱۵ کیسه از اونا رو کنار بذار و بقیه رو به طور مساوی به دهات بفرست.

دوست آقای معاون انبار هم پس از نطق شدیدالحنی رو به یکی از کارمندان انبار کرده گفت:

- موقع حمل کودا ۲۵ کیسه کنار بذار و بعداً اونا رو به طور مساوی به دهات بفرست. ازت می‌خوام که در این

راه فداکاری کرده حتی اگه برای درمان هم که شده یه مثقال از اونا رو به کسی ندی.

- چشم قربان.

- دیگه معطل نشو و به کارت برس.

زننگ تلفن آقای حلمی رئیس اداره کل پخش کود شیمیایی به صدا در آمد. آقای حلمی گوشی را برداشت و

وقتی فهمید طرف صحبت آقای وزیر کشاورزی است ادای احترام کرد. آقای وزیر گفت:

- مثل این که کودا رسیده؟

- بله قربان.

- سهمیه باغچه‌های خصوصی منو کنار گذاشتی؟

- بله قربان، ۲۵ کیسه کنار گذاشتم. اگه کمه باز هم کنار بگذارم؟

- نه کم نیست، فقط ۳۰-۳۵ کیسه بزرگ هم برای باغچه‌های دوستان و آشناها کنار بگذارین.

- چشم قربان. هر طوری که شما می‌فرمایین.

- پس از آنکه صحبت آقای حلمی و آقای وزیر کشاورزی تمام شد، آقای حلمی زننگ زده، معاونش را احضار

کرد. وقتی معاون آقای رئیس داخل شد، گفت:

- ۷۰ کیسه برای آقای وزیر و دوستانش کنار بگذار. دو کیسه برای آقای حقی، ۴ کیسه هم برای آقای چیز ...

- کدوم آقای؟

- همون آقای فلانی که دو دفعه تلفن کرده بود.

- بسیار خوب.
- ۳ کیسه هم برای فلان آقای فلان کنار بگذارین.
- چشم قربان.
- ولی کاملاً دقت کنین که کیسه‌ها رو در حین حمل و نقل پاره نکنن.
- خاطر جمع باشین قربان. من خودم موقع حمل اونا از نزدیک بر کارا نظارت خواهم کرد.
- یادم رفت بگم که نازی خانم منشی من هم یه کیسه خواسته بود یه کیسه بزرگ هم برای باغچه خونه اونا کنار بذارین.

* * *

لیست کسانی که مستحق دریافت کود شیمیایی بودند در دو نسخه و چهار صفحه بزرگ خط دار گنجانیده شده بود. معاون آقای رئیس نگاهی به لیست کرده، دریافت که اگر به هر ده یک هشتم کیسه هم بفرستد، به همه آنها نخواهد رسید، لذا برای جلوگیری از هرگونه احتمالات سؤ (۱) دو کیسه و دو بشکه از آنها را به خانه خود فرستاده بقیه را بین ۲۷ ده که بر سایر دهات برتری داشتند، قسمت کرد. سهمیه هر یک از دهات بیش از یک کیلو نبود و آقای معاون صلاح در آن دید که سهمیه دهات را در پاکت‌های یک کیلویی گذاشته ارسال دارد. یکی از کدخداها (۲) که پاکت محتوای کود شیمیایی را دریافت داشته بود، اهالی ده را به جلوی مسجد بزرگ ده دعوت کرده، شروع به سخنرانی کرد.

- دوستان عزیز... امروز بزرگترین روز زندگی ماست. چون در این روز پیروی از سیاست نوسازی دهات، اولین پارتی کود شیمیایی به دست ما رسیده است. باید به شما بگویم که تمام گرفتاری‌های ما در سایه این پاکت یک کیلویی از بین خواهد رفت، گاوهايمان ۵ برابر شیر خواهند داد و بچه‌هايمان از بیماری نجات خواهند یافت.

آنگاه کدخدا قاشق مرباخوری دسته شکسته‌ای را از جیب درآورد و گفت:

- این دواى معجزه‌آسا به دردها درمان، به بی‌خانمان‌ها خانمان و شفای دل‌دردمان است. از شما خواهش می‌کنم دستمال‌های خود را باز کرده، به ردیف بایستید.

کدخدای ده بدون آنکه به حق و حقوق کسی تجاوز کند، به هر یک آنها یک قاشق مرباخوری کود شیمیایی داد. پس از تمام شدن کار، یکی از دهقانان طرز استعمال آن را پرسید. کدخدا رو به مردم کرده، گفت:

– من همه جایش را فکر کرده بودم ولی فکر نکرده بودم که بیرسم چطوری آن را استعمال می کنند. لذا از همه شما خواهش می کنم از مصرف آن خودداری کنید تا من به شهر رفته، طرز استعمال آن را یاد بگیرم و به شما بگویم که قبل از ناهار و شام بخورید یا بعد از ناهار و شام.

تفسیر متن Комментарий к тексту

1. Арабское слово *su' зло* (с факультативным знаком *hamze*) редко употребляется отдельно. Например, выражение *ehtemālāt-e su'* означает *несчастные случаи*. Чаще оно выступает в качестве словообразовательного префикса и образует новые слова с общим значением негативности. Например:

estefāde استفاده *su'-e estefāde* سوءاستفاده *злоупотребление*,

tafāhom تفاهم *su'-e tafāhom* سوءتفاهم *недоразумение*,

zann ظن *su'-e zann* سوءظن *подозрение*,

qasd قصد *su'-e qasd* سوءقصد *покушение*,

modiriyyat مدیریت *su'-e modiriyyat* سوءمدیریت *бесхозяйственность*.

Антоним слова *su' зло* арабское существительное *hosn красота, прелесть* также редко употребляется самостоятельно. Например, *ye hosn-i-ham dāre* *есть в этом и своя прелесть*. Оно образует новые слова с общим позитивным значением:

estefāde استفاده *hosn-e estefāde* حسن استفاده *достойное применение*,

tafāhom تفاهم *hosn-e tafāhom* حسن تفاهم *взаимопонимание*,

xatt خط *hosn-e xatt* حسن خط *каллиграфия*,

niyyat نیت *hosn-e niyyat* حسن نیت *добрая воля*,

hamjavāri همجواری *hosn-e hamjavāri* حسن همجواری *добрососедство*.

2. В составе ряда слов встречается словообразовательная морфема *kad/kade* *дом, жилище*. Она самостоятельно как отдельное слово не употребляется. Её вариант (алломорф) *kad* используется в качестве приставки: *kadxodā* کدخدا *староста*, *kadbānu* کدبانو [*домо*] *хозяинка*. Алломорф *kade* используется в качестве суффикса: *dāneškade* دانشکده *факультет*, *meykade* میکده *кабак*, *ātaškade* آتشکده *зороастрийский храм*, *dehkade* دهکده *деревня*, *honarkade* هنرکده *художественное училище* (см. также с. 260).

Упражнение 20. Объясните по-персидски следующие слова и выражения.

اصراری ندارم، باغبان، جنس خارجی، چپاول کردن، نظر بدی داشتن، انباردار، نطق شدیدالحن، ادای احترام کرد، باغچه های خصوصی، مستحق دریافت کود نیست، دواى معجزه آسا، طرز استعمال کود شیمیایی.

Упражнение 21. Ответьте на вопросы.

دستيار آقاى معاون كودها را براى چى پيش خود خواسته بود؟ چه كسى مى خواست كودها را چپاول كند؟ رئيس قسمت از چه چيز خوشحال شد؟ وزير كشاورزى براى چه كسى مى خواست كود بگيرد؟ سرانجام چند نفر مستحق دريافت كود شدند؟ بالاخره سهميه دهات چقدر شد؟ به نظر شما چه كسى بيشتر از مردم مواظبت مى كند: كدخدا يا رؤساي وزارت؟ به هر يك از دهقانان چقدر كود مى رسيد؟ مردم ده در كجاى ده جمع شده بودند؟ كدخدا در باره طرز استعمال كود شيميايى چى گفت؟

Упражнение 22. Дополните предложения, используя следующие слова.

(مصرف، طرز، كدخدا، دستمال، دل درد، نجات، نوسازى، برابر، محتوى، مساوى)

۲۵ كيسه بده به من و بقيه را ... به دهات بفرست. دهقانان در برابر ... به ردیف ايستادند. اين دواى معجزه آسا بچه هايمان را از بيمارى ... خواهد داد. دهقانان اول از سياست ... استقبال كرده بودند. شما ... را باز كنيد و من تويش كود مى گذارم. فردا مى روم شهر و ... استعمال را ياد مى گيرم. تا آن وقت از ... آن خوددارى كنيد. يك پاكِت ... كود به اين ده فرستاده شد. كدخدا فكر كرد كه اين پاكِت شفاى ... است. و از اين به بعد گاوهايشان ۵ ... شير خواهند داد.

Упражнение 23. Дополните следующие предложения.

(۱ چشم قربان، اگر هم پاره نشده... ۲) چون مدتهاست كه باغبونمون... (۳) اجازه ندهيد كه اين جنس خارجى... (۴) اگر كسى نظر بدى... (۵) وقتى آنها را بار مى كنيد، به خانه آقا مرتضى... (۶) حتى اگر براى درمان هم كه شده... (۷) نه، كم نيست، فقط... (۸) اگر به هر ده يك هشتم... (۹) كدخدای ده بدون آنكه به حق و حقوق... (۱۰) بايد به شما بگويم كه تمام گرفتارى هاى ما... (۱۱) ليست كسانى كه مستحق دريافت كود شيميايى بودند... (۱۲) اهالى ده را به جلوى مسجد بزرگ ده دعوت كرده... (۱۳) معاون آقاى رئيس نگاهى به ليست كرده، دريافت كه... (۱۴) خاطر جمع باشيد قربان، من خودم موقع حمل آنها... (۱۵) پس از آنكه صحبت آقاى حلمى و آقاى وزير كشاورزى تمام شد... (۱۶) چون در اين روز پيروى از سياست نوسازى... (۱۷) وقتى فهميد طرف صحبت آقاى وزير كشاورزى است...

Упражнение 24. Переведите на персидский язык.

Ранее много говорилось о том, что полученные в качестве иностранной помощи химические удобрения должны быть распределены только среди крестьян. Ни один грамм не должен был попасть в руки других лиц. Потом мы узнаём, что каждый начальник старается забрать несколько мешков для своего участка. Один из них говорит, что на этом настаивает

его садовник. Другой хочет сделать подарок своей секретарше. Третий готов для своего начальника порвать 10 мешков с удобрениями, чтобы отсыпать для него несколько бочек. На следующий день выясняется, что список претендентов занимает 4 страницы на линованной бумаге. Когда остальное разделили поровну между тремя десятками деревень, то выяснилось, что на каждую деревню приходится меньше килограмма удобрений. А когда старосты деревень начали раздавать удобрения, каждому крестьянину досталось меньше одной столовой ложки удобрения. Староста одной деревни обещал своим крестьянам, что одна ложка этого чудодейственного лекарства излечит детей от всех болезней. Их коровы начнут давать в пять раз больше молока, а бездомные получают крышу над головой. Единственное, чему не могли научить старосты крестьян — так это тому, как пользоваться этими химическими удобрениями.

Загадка (۱) کیستان

مُحَمَّدٌ حَاجٌ حُسَيْنِي

نامبردار، در تمام جهان	مَنْ کیم؟ شاعری ریاضیدان
اسم و رسم رباعیاتِ مَنْ است	آنچه مشهور از صفاتِ مَنْ است
هیچ شاعر، زِ مرد و زن نرسد	در رباعی، کسی به مَنْ نرسد
به زبان‌های زنده دنیا	ترجمه گشته این رباعی‌ها
روسی و ژاپنی و لبنانی	انگلیسی، فرانسه، آلمانی
هنرِ مَنْ، ریاضی است و نجوم	لیک باشد به هر کسی معلوم
ماه و خورشید و اختلافِ فصول	روز و شب بهر کسب هر مجهول
یا که تحقیق، گنج کاشانه	کارِ مَنْ بُود، در رصدخانه
مثل «نوروزنامه» و تقویم	بسِ رسالات (۲) کرده‌ام تنظیم
شهرِ عطارد (۳)، شاعرِ مشهور	خفته‌ام مَنْ به خاک نیشابور
پی به نامم ببر به آسانی	کیستم مَنْ؟ بگو اگر دانی

Отгадка:

هتج همو لستج

Комментарий к загадке تفسیر کیستان

1. Слово کیستان *kisṭān* *загадка* состоит из двух основ: کیست *ki-sṭ* *кто [есть]* и آن *ān* *то*. Оно употребляется для задания вопроса о ком-либо. Если же надо спросить о чём-либо, то используется слово چیستان *čisṭān* *загадка*, которое также состоит из двух основ: چیست *či-sṭ* *что [есть]* и آن *ān* *то*.

2. بسیار رسالات *bas resālāt* *много научных трактатов*. Архаичные словосочетания со словом *بَس* *bas* *много, достаточно* синонимичны современным со словами بسیار, زیاد. Например, کتابهای زیاد = کتب بَس *множество книг*. Обратите внимание на отсутствие изафета после слова *بَس*.

3. Известный персидский классический поэт عطار *Аттар* похоронен в г. Нишапуре نیشابور. Его полное имя ابو بکر ابراهيم بن اسحاق عطار نیشابوري. Родился в 1143 г. в городе Шадйахе. Свой тахаллос (прозвище) عطار *аптекарь* вместе с профессией унаследовал от отца, который был аптекарем. Аттар был также лекарем. Во время народных волнений 1230 г. был убит.

Упражнение 25. Переведите, по возможности используя лексику загадки.

Этот поэт был также известным математиком. Он известен по всему миру. Он обладал многими замечательными качествами. Он написал много рубаи. Их читают до сих пор.

В написании рубаи никто не мог достичь его уровня. Они переведены на многие языки мира, в том числе на французский и японский. Как вы полагаете, есть ли ливанский язык? Так всё-таки на каком языке говорят в Ливане?

Этот учёный много работал в обсерватории. Он изучал движение Солнца, Луны и планет. Одно из его исследований было посвящено различию во временах года.

Учёный, о котором нам рассказывали, написал много книг и трактатов. Одна из книг называлась «Ноурузнаме». Он составил также очень точный календарь.

Персидский классический поэт Аттар был похоронен в Нишапуре. Он получил своё прозвище, потому что его отец был аптекарем. В каком году погиб Аттар? Какой другой известный персидский поэт был похоронен в этом же городе. Попробуйте догадаться, о каком поэте идёт речь.

Упражнение 26. Составьте рассказ по картинке ... وقتی نفت تموم بشه... (см. выше)

Словарь واژه‌نامه

немецкий ālmāni	آلمانی	бездомный bixānemān	بی‌خانمان
атомный atomi	اتمی	VIP-зал rāviyon	پاویون (کوشک) (син.)
вещи asās	اثاث (کوازم خانه) (син.)	заполнять	پر کردن ~ «полный por
исполнение adā	ادا	анкета porsešnāme	پرسشنامه
отдать честь	آدای احترام کردن	разобраться rey bordan	پی بردن (به چه) (син.)
ценность arzeš	ارزش	гражданство	تابعیت
оружие aslahe	اسلحه (جنگ‌آفرار) (син.)	tābe'iyat	(شهروندی) (син.)
настояние esrār	اصرار (پافشاری) (син.)	агрессия tajāvoz	تجاوز (دست‌درازی) (син.)
настаивать	~ داشتن (پافشاری کردن) (син.)	посеягнуть	~ کردن (به) (на что)
известие ettela' (ettelā'āt)	اطلاع (اطلاعات)	исследование tahqiq	تحقیق (پژوهش) (син.)
завхоз, кладовщик ambārdār	انباردار	формальности, протокол tašrifāt	تشریفات
выполнять ~ دادن	انجام ~ «выполнение anjām	количество te'dād	تعداد (شمار) (син.)
грузить	بار کردن ~ груз bār	календарь taqvim	تقویم (سالنامه، سالنما) (син.)
садовник bāqbān	باغبان	составление; регулировка	تنظیم (ساماندهی) (син.)
полоса bānd	باند	tanzim	~ کردن
взлётно-посадочная полоса	~ فرودگاه	составлять	(سامان دادن به چیزی) (син.)
преимущество bartari	برتری (پیشتر) (син.)	тесный tang	تنگ ~ شدن (شدن) (син.)
изучение, рассмотрение barresi	بررسی	я по нему соскучился	برایش ~ شده است
много, достаточно bas	بس (بسیار) (син.)	товар jens (ajnās)	جنس (اجناس) (کالا) (син.)
бочка, баррель boške	بشکه	грабёж čarāvol	چاپاول (غارت) (син.)

чемодан čamedān (син. جامه‌دان)
 недавно čand-i piš (син. اخیراً)
 сохранение hefz (син. نگهداری)
 сохранять کردن
 мудрец hakim (син. حکیم)
 во время чего-л. hin / hey در
 жилище xānetān (син. کاشانه)
 служба xedmat خدمت
 я до него доберусь خدمت می‌رسم
 линованный xattdār خط‌دار
 спать xoftan (xāb) (син. خوابیدن)
 солнце xošid (син. خورشید)
 приветствовать (кого) خوش آمد گفتن
 лечение darmān (син. مُعالِجه)
 медпункт, лечебница darmāngāh درمانگاه
 ручной dastī دستی
 лекарство davā (син. دارو)
 демонстрация, шествие راهپیمایی
 встать в очередь radif به
 трактат resāle (resālāt) (رسالات)
 обычай rasm (rosum) (син. رسوم)
 досмотр residegi رسیدگی
 досматривать کردن
 обсерватория rasadxāne رصدخانه
 математик riyāzidān ریاضیدان
 живой zende زنده
 злоупотребление su'-e estefade سوء استفاده
 в свете чего-л. سایه در
 должность semat (син. مقام)
 доля sahm (син. بهره)
 доля sahmīye سهمیه
 лечение šafā (син. بهبودی)
 (син. خصوصیت، ویژگی)
 особенность; качество sefat (sefāt)

صلاح salāh (что) دیدن
 считать целесообразным (син. مناسب دیدن)
 во время чего-л. zemn-e čiz-i ضمن چیزی
 ضمناً (در این میان)
 в то же время; между прочим zemnan
 способ, метод tarz (син. روش)
 способ употребления استعمال
 спешка ajale (син. شتاب)
 спешить کردن
 штука adad (син. تا)
 траур azādāri (син. سوگواری)
 в то же самое время eyn در
 самопожертвование fadākāri فداکاری
 Франция, французский farānse فرانسه
 бланк form (син. برگه، وَرقه)
 аэропорт forudgāh فرودگاه
 فصل (فصول) فصل
 могила qabr (син. گور)
 а) اگر پدرت هم سر از قبر بیرون آورد
 б) если даже твой отец выглянет из могилы
 решение qarār (син. تصمیم)
 должен (согласно договорённости) است
 специалист kāršenās (син. مُتَخَصِّص)
 жилище kāšāne (син. خانمان)
 староста kadxodā کدخدا
 укромное کنج
 место (کنج خلوت، جای دنج)
 kištān (син. کیستان)
 озабоченный gereftār گرفتار
 у меня много забот من خیلی گرفتارم
 гаштан (گرد) گشتن
 (син. گردیدن)
 таможня gomrok گمرک
 таможенный gomroki گمرکی

помещать gonjānidan گنجانیدن	задержанный (рейс) mo`attal (разг. ma`tal) معطل
..... (درج کردن, جا دادن. (син.	задерживать (рейс) کردن ~
вместимость gonjāyeš. گنجایش (ظرفیت. (син.	задерживаться شدن, ~ بودن
принадлежности; вещи لوازم (لازم. (ед. ч. (син.	место назначения maqsad ... (مَقْدَف. (син.
..... lavāzem	мمنوع 'запретный' mamnu
ливанский lobnāni لبنانی	запрещённый к ввозу mamnu`-ol-vorud
грубо šadid-ol-lahn شديداً لحن ..	секретарша monši منشی (دبیر. (син.
однако lik لیکن (أما, لیکن. (син.	знаменитый nāmbordār. نامبردار (نامدار. (син.
'исходная точка mabda مبدأ (نقطه آغاز. (син.	спасение pejāt. نجات (رهایی. (син.
неизвестный majhul مجهول (ناشناخته. (син.	спастись یافتن (از چه. (от чего
место mahal[1] محل (جا. (син.	астрономия pojum. نجوم (ستاره‌شناسی. (син.
место рождения تولد ~	экземпляр nosxe. نسخه
варенье morabbā مربا	наблюдение nezārat. نظارت (مراقبت. (син.
чайная ложка قاشق ~ خوری	наблюдать کردن (بر. (за чем
ответственность mas`uliyat. مسئولیت	мнение nazar. نظر
вы отвечаете, вам поручено شما ~ دارید	по-моему. به نظرم
(شما مأموریت دارید. (син.	покушаться ... (نا что به نسبت. (на что
вы отвечаете, вам поручено	нефть naft نفت
равный مساوی	электростанция nirugāh نیروگاه
mosāvi (برابر, یکسان. (син.	бланк varaqe ورقه (برگه. (син.
мстحق (سزاوار, شایسته. (син.	ввоз, импорт vorud ورود
заслуживающий, достойный mostahaqq	подъезд vorudi ورودی
иметь право (на что-л.) چیزی بودن ~	как можно скорее har če zudtar. هر چه زودتر
чудо mo`jeze معجزه (شگفتی. (син.	сотрудничество hamkāri. همکاری
чудесный آسا ~	самолёт havāpeymā هواپیما
	найти yāftan (yāb) یافتن (یاب)
	евро yuro یورو

درس چهارم Урок четвёртый

وجه مجهول Пассивный залог

Структура. Большинство переходных глаголов в персидском языке образует форму пассивного залога (пассива, страдательного залога). Пассив имеет те же времена и наклонения, что и активный залог. Пассивный залог относится к числу сложных (аналитических) глагольных форм. Он образуется от причастия прошедшего времени смыслового глагола и вспомогательного глагола *شدن*.

Форма (время)	Утверждение	Отрицание
Настояще-будущее	виднеется <i>دیده می شود</i>	не <i>دیده نمی شود</i> виднеется
Простое прошедшее (претерит)	виднелся <i>دیده شد</i>	не <i>دیده نشد</i> виднелся
Прошедшее длительное (имперфект)	виднелся <i>دیده می شد</i>	не <i>دیده نمی شد</i> виднелся
Перфект	виднелся <i>دیده شده است</i>	не <i>دیده نشده است</i> виднелся
Преждепрошедшее (плюсквамперфект)	виднелся <i>دیده شده بود</i>	не <i>دیده نشده بود</i> виднелся
Будущее категорическое	будет <i>دیده خواهد شد</i> виден	не будет <i>دیده نخواهد شد</i> виден
Аорист (настоящее-будущее время сослагательного наклонения)	да будет <i>دیده شود</i> виден	да не <i>دیده نشود</i> будет <i>دیده نشود</i> виден
Прошедшее время сослагательного наклонения (см. с. 107)	был бы <i>دیده شده باشد</i> виден	не был бы <i>دیده نشده باشد</i> виден

При спряжении глаголов в пассиве изменяется только вспомогательный глагол. К нему же присоединяются формообразующие приставки *mi-, be-, na-/ne-*. Следует обратить внимание на то, что в будущем категорическом времени отрицание *na-* присоединяется к вспомогательному глаголу *خواستن* *хотеть*. Хотя теоретически и можно представить себе пассив во всех лицах, например, *دیده می شوم* *dide mišavam* (я) *виднеюсь*, но, практически, в современном литературном языке эта форма употребительна только в 3-ем лице единственного, реже

множественного числа (см. выше таблицу). Пассивная форма инфинитива хотя и существует, например, ساخته شدن *строиться*, но неупотребительна.

Глагол کردن *делать* формы страдательного залога не образует. Не образуют его и все сложные переходные глаголы, в состав которых входит он или его заместители ساختن *строить* и نمودن *показывать*. Вместо них употребляется глагол شدن *становиться* или его заместители گردیدن, گشتن, оба с основным значением *вращаться*. Слова-заместители, употребляясь как компонирующие глаголы, своё основное словарное значение утрачивают. Например, сложный глагол شروع کردن *начинать* даёт в пассиве شروع شدن *начинаться*. Аналогичным образом передаётся залоговая семантика и в следующих парах:

آشنا کردن *знакомить* ↔ آشنا شدن *знакомиться*, بیدار کردن *будить* ↔ بیدار شدن *просыпаться*, ناراحت کردن *волновать* ↔ ناراحت شدن *волноваться*.

Для большинства сложных глаголов залоговые значения передаются не грамматически, а лексически. Сравните:

تغییر دادن *изменять* ↔ تغییر کردن / یافتن *изменяться*, ذکر شدن ↔ متذکر شدن *упоминать* / упоминаться, به وجود آوردن ↔ به وجود آمدن *создавать* / создаваться, به کار انداختن *вести в строй* ↔ به کار افتادن *вступить в строй*, انجام دادن *выполнить* ↔ انجام شدن *выполняться*; مورد قرار دادن *подвергнуть чему-л.* ↔ مورد قرار گرفتن *подвергнуться чему-л.*

Глагол, лексически передающий пассив, типа انجام شدن *выполняться*, называется по-персидски فعل مجهول fe'l-e majhul. Если ему соответствует активный глагол типа انجام دادن *выполнить*, который не содержит компонирующего глагола کردن, то теоретически от него можно образовать пассивный залог انجام داده شدن. Однако стилистически такое сочетание звучит гораздо хуже, чем соответствующий فعل مجهول.

Употребление. Пассив используется тогда, когда деятель (субъект) неизвестен или говорящий не хочет его упоминать:

تَهرانی دانشگاهِ تهران در حدود ۹۰ سال پیش ساخته شد.
90 лет тому назад. *Тегеранский университет был построен около*

پیام آنها دریافت شد. *От них получено сообщение.*

Часто при этом пассив имеет обобщающее значение:

این ساختمان از دور دیده می شود. *Это здание видно издалика.* (т.е. любому человеку)

Пассив аориста используется в письменных инструкциях. В русском языке в таких случаях могут использоваться безличные конструкции.

باید سعی شود که مقالات در اسرع وقت نوشته شود.
Нужно стараться, чтобы доклады были подготовлены как можно быстрее.

Если же деятеля необходимо указать, то для его указания используются изафетные предлоги: *توسط* / *به وسیله* *посредством*, *از سوی* / *از طرف* *со стороны*, *دست* *руками*, *قلم* *пером*.
این مسجد به دست معماران ایرانی ساخته شد. *Эта мечеть была построена иранскими зодчими.*
این نمایشنامه به قلم غلامحسین ساعدی نوشته شد. *Эта пьеса была написана Голамхосейном Садди.*

او از سوی رئیس سازمان معرفی شده است. *Он был представлен директором организации.*
مقاله‌ای را که خواندید، توسط دوستم نوشته شده بود. *Статья, которую вы прочли, была написана моим другом.*

نامه به وسیله پست الکترونیکی فرستاده شد. *Было послано письмо по электронной почте.*

Необязательно переводить пассивом на персидский язык русское пассивное предложение и наоборот. Выбор залога зависит от стиля. В персидской нейтральной литературной и разговорной речи пассив используется редко. Его основная сфера употребления документы, статьи, учебники, монографии. Прямое дополнение при глаголе в активном залоге соответствует подлежащему пассива.

این ساختمان را ≈ *Это здание скоро будет построено* این ساختمان بزودی ساخته خواهد شد.
Это здание скоро построят. *Это здание скоро построит.*

Упражнение 1. Поставьте следующие глагольные формы в форму пассива:

نوشتند، می خواندند، می سازند، می دهند، خواهند گفت، نوشت، می فرستاد، گرفتند، می بیند، خواهند دید.

Упражнение 2. Замените активную конструкцию пассивной.

این تابلو را کی اینجا زدند؟ این صورت غذا را از روی میز چندی پیش برداشتند. هر روز اینجا آلو و آلبالو می آورند. راه را بستند. چندی قبل نامه‌تان را به دانشگاه تهران فرستادند. این ساختمان را چند سال پیش کارگران روستای ما ساختند. اتاق را جمع و جور کردند. این کار را خیلی زود انجام دادند. این کتاب را دو سال پیش ترجمه کردند. او را به عنوان رئیس انتخاب کردند. این اتوبوس را در اختیار ما می گذارند.

Упражнение 3. Замените пассивную конструкцию активной.

این خانه به دست کارگران ساخته شد. آن داستان به قلم نویسنده معروف نوشته شده است. دستور جنابعالی اجرا شد. از طرف دانشجویان سؤالات زیادی شد. معمولاً در کشور ما بنزین زیاد مصرف می شود. این کار زود انجام شد. آن مقاله هنوز ترجمه نشده است. این تلگرام تبریک از طرف سازمان ما فرستاده شد. در این باره حرفهای زیادی گفته شد. این کارخانه هنوز ساخته نشده است.

Упражнение 4. Переведите на персидский язык.

Уже две недели, как это письмо написано. Это здание строится для нашего института. Завтра на наш рынок завезут яблоки и сливы из Краснодара. Мост, о котором нам говорили, отсюда не виден. Через несколько минут плов был съеден. Это письмо ещё не отправлено, но обязательно будет отправлено сегодня, и Ваш брат получит его через четыре дня. Новое здание для нашего института ещё не построено. Квартира ещё не убрана. Зёрна должны быть вынуты из воды через два дня. Книги, которые я должен вернуть в библиотеку, будут отданы мне только завтра.

Придаточные предложения времени جمله‌های پیرو زمانی

Придаточные времени, в которых действие происходит **одновременно** с действием главного предложения, обычно вводятся следующими союзами, обозначающими различные отрезки времени:

когда	(наиболее вероятный, нейтральный союз; может соответствовать любому временному интервалу в любом стиле речи)	vaxt-i-[ke]	وقتی [که]
[в момент,] когда	(короткий период)	mowqe'-i-ke [dar] lahze-i-ke	موقعی که [در] لحظه‌ای که
когда	(непродолжительный период, период средней длительности, книжн.)	hengām-i-ke	هنگامی که
[во времена,] когда	(относительно продолжительный период времени)	moddat-i-ke [dar] zamān-i-ke	مدتی که [در] زمانی که
[в эпоху,] когда	(очень большой период времени, книжн.)	dar dowre-i-ke dar dowerān-i-ke	در دوره‌ای که در دورانی که

Кроме того, с этой же целью может использоваться союз *dar hāl-i-ke* در حالی که:

Когда я стоял у окна, слышался какой-то шум. *Koḡda ya toyaḡ u okna, poslyshalsya kaqoi-to šum.*

Возвращаясь домой, Джемшид встретил одного из своих друзей. *Vozvrašaysa domoy, Džamšid vstretil odnogo iz svoix družey.*

Как видно из примеров, предложения, вводимые этим союзом, могут быть переведены на русский язык либо придаточными времени, либо деепричастными оборотами.

При указании на **одновременность** действий и в главном, и в придаточном предложениях время глагола соответствует логическому времени. Если действие мыслится в прошлом, то выбирается одна из форм прошедшего времени; если к настоящему – настоящее-будущее время; если к будущему – настоящее-будущее или будущее категорическое время. При выражении сомнения или косвенного побуждения может использоваться аорист, а после союзов, отмеченных в таблице ниже звёздочками, аорист ставится обязательно.

وقتی که او را دیدم، خیلی خوشحال شدم. *Когда я её увидел, очень обрадовался.*

وقتی که این آثار را تماشا می کنیم، انقلاب را به یاد می آوریم. *Когда мы смотрим на эти памятники, то вспоминаем революцию.*

در زمانی که این نیروگاه ساخته می شود از کارشناسان خارجی هم دعوت خواهد شد. *Когда будет строиться эта электростанция, иностранные специалисты будут тоже приглашены.*

وقتی که صلح برقرار شود زندگی ما هم یکلی دگرگون می شود. *Когда будет установлен мир, наша жизнь тоже совершенно переменится.*

Положение во времени	Союз	Транскрипция	Перевод
До действия главного предложения	پیش از آنکه	*piš az ān-ke	<i>прежде, чем до того, как</i>
	قبل از آنکه	*qabl az ān-ke	
	پیش از اینکه	*piš az in-ke	
	قبل از اینکه	*qabl az in-ke	
После действия главного предложения	پس از آنکه	pas az ān-ke	<i>после того, как</i>
	بعد از آنکه	ba'd az ān-ke	
	پس از اینکه	pas az in-ke	
	بعد از اینکه	ba'd az in-ke	
	همین که	hamin-ke	<i>как только [лишь]</i>
	به مجرد اینکه	be mojarrad-e in-ke	
	به محض اینکه	be mahz-e in-ke	
	به مجرد آنکه	be mojarrad-e ān-ke	
	به محض آنکه	be mahz-e ān-ke	

Если эти же союзы вводят придаточные предложения, которые:

а) относятся к будущему;

б) обозначают разновременность;

в) являются условием для совершения действия в главном предложении, то глагол в них ставится в форме простого прошедшего времени.

وقتی که او را دیدم، خیالم راحت می شود. *Когда я её увижу, тогда успокоюсь.*

В этом же смысле используются союзы که ... هر وقت، هر موقع. Союз که не может начинать предложение (он ставится после первой синтагмы).

Вот вырастишь, тогда и помогай мне. *Вот вырастишь, тогда и помогай мне.*
 Как вернёмся домой, тогда и будем об этом думать. *Как вернёмся домой, тогда и будем об этом думать.*

Союз که используется для указания разновременности в прошлом.

Когда я вошёл в вагон, я почувствовал запах дыма. *Когда я вошёл в вагон, я почувствовал запах дыма.*

В сложноподчинённых предложениях с придаточными времени в **главном** предложении время глагола всегда соответствует логическому времени. В тех случаях, когда надо подчеркнуть разновременность, употребляются следующие союзы (см. выше таблицу).

Персидские компоненты союзов *پس* *до*, *پیش* *после* чаще употребляются в книжном стиле (обратите внимание на использование формы простого прошедшего времени для обозначения будущего действия):

После того, как я прочту вашу книгу, я вам выскажу своё мнение. *После того, как я прочту вашу книгу, я вам выскажу своё мнение.*

После союзов *پیش* / *آنکه* / *اینکه* часто ставится аорист:

Прежде, чем выйти из класса, спросите разрешения у преподавателя. *Прежде, чем выйти из класса, спросите разрешения у преподавателя.*

Союзы *اینکه* и *به محض اینکه* звучат более книжно по сравнению с *همین که*.

Примечание. Не следует путать вопросительные слова *key?*, *چه موقع؟*, *چه وقت؟*, *چه وقت؟*, *چه وقت؟*, которые используются для задания вопроса *когда?* с союзом *когда*, который участвует в формировании утвердительных придаточных предложений (варианты перевода последнего см. в табл. на с. 81).

Упражнение 5. Составьте предложения с использованием союзов, указанных в скобках.

- ۱) مسافریں وارد سالن می شوند. باید از مرز رد شوند (قبل از اینکه). ۲) آدم گذرنامه را می گیرد و می تواند به خارج سفر کند (پس از آنکه). ۳) مادر فهمید که پسرش می تواند در خانه درس بخواند و به او گفت: به مدرسه نرو (به محض اینکه). ۴) نمی دانم چرا مرا دید و فرار کرد (همین که). ۵) پای دوستم عمل شده است و حالش بتدریج بهتر می شود (پس از آنکه). ۶) پدر بچه اش را با خود به کنار دریا می برد. باید حتماً واکسن لازم به او تزریق شود (قبل از آنکه). ۷) اهالی نقاط دورافتاده مریض می شوند و مجبورند برای معالجه به پایتخت بروند (وقتی که). ۸) وحی خدا بر حضرت محمد (ص) نازل شد و وی دین اسلام را بنا گذاشت (پس از آنکه). ۹) صاحب شرکت شد.

در شهر زادگاه خود مشغول تجارت بود (قبل از اینکه). ۱۰ آدم به استقبال کسی می‌رود. نباید دیر کرد (وقتی که).
 ۱۱) اختلاف میان پیروان ادیان قدیم باقی بود. هر پادشاه خود را از دیگران بالاتر می‌دانست (زمانی که). ۱۲) از
 ترمینال خارج می‌شوند. پرسشنامه را پر می‌کنند (پیش از اینکه).

Упражнение 6. Переведите с русского на персидский.

Простите, не подскажете ли, когда придёт Ваш начальник? Он придет, когда кончится совещание. Прежде, чем войти в комнату, он посмотрел в зеркало. Прежде, чем выйти на улицу, госпожа надела мантию и платок. Когда он учился в школе, он ещё жил в Абадане. Когда он переехал в Тегеран, он поступил в университет. Когда она училась в университете, она вышла замуж. Как только он сел в машину, мотор зажёлся (букв. включился). Как только он вошёл в магазин, к нему подошёл продавец. Когда была война, его семья жила на севере.

Третья порода باب مفاعله

Масдар III породы образуется по формулам: $mol\bar{a}2e3e$ и $mol\bar{a}2e3at$. Действительное причастие образуется по формуле $mol\bar{a}2e3$. Формы страдательного причастия в этой породе не встречаются.

Корень, значение	Масдар	Действительное причастие
کتاب kátaba писать	مکاتبه mokātebe переписка	مکاتب mokāteb переписывающийся
برز bāraza выдвигаться	مبارزه mobāreze борьба	مبارز mobārez борец
خلف xálafa различаться	مخالفت moxālefāt противодействие	مخالف moxālef противник

Масдар этой породы в большинстве случаев выражает идею двустороннего взаимонаправленного действия. Действительное причастие обозначает деятеля, осуществляющего это действие. Многие формы третьей породы уже утратили подобную семантику: مسافرت $mosāferāt$ путешествие, مسافر $mosāfer$ путешественник.

Упражнение 7. Образуйте масдар третьей породы от следующих корней (в скобках дано окончание масдара).

فهم (ه)، ذکر (ه)، بدر (ت)، حفظ (ت)، حصر (ه)، طبق (ت)، طلع (ه)، علیح (ه)، قیس (ه)، عین (ه)، لزم (ه)، قبل (ه)،
 صلح (ه)، رجع (ه)/(ت).

Упражнение 8. Образуйте действительные причастия третьей породы от следующих корней.

لیم، دوم، زحم، نفق، قوم، غیر، عرض، طلب، صدف، شور، سعد، نسب، رقب، خلف، جور.

Упражнение 9. Прочитайте следующие слова и определите их значения по словарю.

مقابل، ملاحظه، معادل، معاشرت، موافق، معامله، مواظب، مهاجر، ممانعت، مواجه، مناسب، موازنه.

تکست ادیسون زندگی

توماس آلوا ادیسون، که دوستانش او را «آل» می‌نامیدند، در یکی از روزهای سرد و تاریک زمستان سال ۱۸۴۷ میلادی به دنیا آمد. هفت سال بیشتر نداشت که روانه مدرسه شد. دیری نگذشت که مادرش پی برد که در خانه بهتر از مدرسه می‌تواند فرزندش را تعلیم دهد. این بود که او را از رفتن به مدرسه باز داشت و خود در خانه به تعلیم او همت گماشت.

«آل» در همان سنین کودکی در زمین پشت خانه، به کشت سبزی‌های گوناگون پرداخت و یک باغچه سبزیکاری به وجود آورد. او محصولات خود را به همسایگان می‌فروخت و از این راه پول اندکی به دست می‌آورد. نصف آن را به مادرش می‌داد و بقیه را برای خریدن کتاب و مواد شیمیایی خرج می‌کرد تا به آزمایشهایی بپردازد.

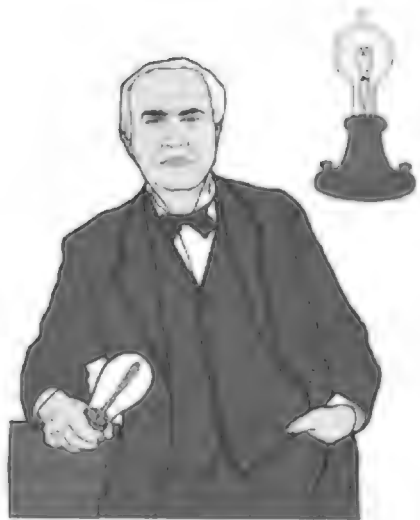
«آل» کم‌کم دامنه کوششهای خود را گسترش داد و برای خرید و فروش به شهرهای اطراف سفر کرد. و چون سفرهای او با قطار انجام می‌گرفت، برای اینکه در قطار نیز بیکار نماند، به مطالعه و آزمایشهای گوناگون علمی می‌پرداخت. همچنین دست‌اندرکار فروش روزنامه شد. این بود که کم‌کم به فکر افتاد، که خود، روزنامه‌ای چاپ و منتشر کند.

«آل» از پس انداز خود یک ماشین چاپ دست دوم خرید و دستگاه را در واگن بارکشی نصب کرد. او در سن پانزده سالگی، نخستین شماره روزنامه خود را چاپ و منتشر ساخت.

یک روزنامه انگلیسی این خبر جالب را که روزنامه‌ای در واگن چاپ می‌شود، در یکی از شماره‌های خود نقل کرد و به این ترتیب نام ادیسون نخستین بار در یک روزنامه خارجی ذکر شد. در آن هنگام، هیچ کس پیش‌بینی نمی‌کرد که به زودی نام ادیسون سراسر جهان را فراگیرد و تاریخ، نام او را در زمره مردان بزرگ دنیا بنویسد.

در همین اوقات بود که واقعه حریق در واگن بارکشی اتفاق افتاد. قطار در یکی از ایستگاهها کمی بیش از حد معمول درنگ کرده بود. راننده کوشش داشت با سرعت بیشتری آن تأخیر را جبران کند. در پیچ تندی به علت حرکت شدید قطار، یک لوله فُسفر از روی میز آزمایشگاه ادیسون غلت خورد و به کف واگن افتاد و حادثه‌ای ناگوار به وقوع پیوست.

آن روز تلخ سپری شد. ادیسون با عزم راسخ به جبران شکست همت گماشت. دستگاه چاپ را تعمیر کرد و دوباره آن را در خانه پدری به کار انداخت. با این همه، فعالیت در یک شهر کوچک، طبع پرشور ادیسون را راضی نمی کرد؛ این بود که در شانزده سالگی پدر

و مادر را وداع گفت و برای تکمیل اطلاعات و یافتن کار بهتر به سفر پرداخت.

ادیسون در نیویورک آزمایشگاهی بنیاد گذاشت و با کوشش خستگی ناپذیر (۱) در آنجا به کار پرداخت. در مدت پنج سال، یک صد و بیست و دو اختراع به ثبت رسانید. ادیسون فقیر، دیگر توانگر شده بود. اما با آنکه پول فراوانی به دست می آورد، حتی یک روز هم کار خود را تعطیل نکرد. کارگاه او مرکز شگفت انگیزی از صنعت و کوشش شده بود.

ادیسون پس از سالها آزمایش و پس از یک رشته کار مداوم و کوشش خستگی ناپذیر، توانست یکی از شگفت آورترین اختراعات خود، یعنی «فونوگراف» یا «گرامافون» را به جهانیان تقدیم کند. به زودی خبر حیرت انگیز اختراع این ماشین ناطق در سراسر عالم منتشر شد و هزاران نامه تبریک به ادیسون رسید.

کارگاه ادیسون کم کم برای مردم به صورت کارگاه آسرا آمیزی در آمده بود که هر روز چیز عجیب و تازه‌ای بیرون می داد. در این هنگام ادیسون به فکر افتاد که از نیروی برق، روشنایی ایجاد کند و شبهای تاریک را که تا آن هنگام با چراغهای نفتی روشن می شد، با چراغ برق روشنایی دهد. در آن روزها کارگاه او پر از هیجان و شور بود. ابزارها، دستگاهها، مواد مختلف به روی هم انباشته شده بود و عده‌ای شب و روز کار می کردند. هزاران آزمایش با شکست روبه رو شد (۲)، اما ادیسون انسانی خستگی ناپذیر بود و پیوسته در صدد بود راهی بیابد که او را به مقصود برساند.

روزِ بیست و یکم اُکْثَر سال ۱۸۷۹ میلادی برایِ اِدیسون و برایِ همهٔ مردمِ جهانِ روزِ مُهمّی به شُمار می‌رُفت، زیرا هُنوز شَب نرسیده بود که اِدیسون مُوقّق شد (۳) جَریانِ بَرَق را در لَامپ به صُورتِ رُشَنایی دَر آوَرَد. این اختِراع برایِ مردمِ باوَر کردنی نَبود. اِدیسون نَمایشِ بزرگی تَرتیب داد. بیش از سه هزار نَقَر به اِقامتگاهِ او هُجوم آوَرَدند. چون شَب فَرَا رسید، همه با تَعَجُّب صَدها چِراغ را دیدند که ناگهان از لابه‌لای شاخ و بَرگِ دِرِختان نورِ خود را نثارِ بینندگان کردند. چِراغِ بَرَقِ اختِراع شده بود.

اِدیسون از آن پَس اختِراعاتِ دیگری نیز به مردمِ عَرَضه داشت و بسیاری از اختِراعاتِ دیگر را تَکْمیل کرد. او سَرانجام در سال ۱۹۳۱ دیده از جهان فُرو بَست. در این هنگام، چِراغِ بَرَقِ شَبهایِ جهان را چون روزِ رُشَن می‌کرد و اختِراعاتِ دیگرِ اِدیسون زِندگی را به کامِ مردمِ شیرین و گوارا می‌ساخت.

بی تردید، تا هِنگامی که جَهانیان از ضَبطِ صُوت و سایرِ وَسایِلِ بَرَقی اِستفاده می‌کنند و با زَدَنِ کِلیدِ کوچکی اُتاق‌هایِ تاریک را چون روزِ رُشَن می‌سازند، نامِ اِدیسون را از یاد نَخواهند بُرد و همیشه به یاد خواهند داشت که این مُخترعِ بزرگِ هَدایایِ بسیارگَرانبهایی را به جَهانِ عِلْم و صَنعت تَقْدیم داشته است.

تفسیر متن Комментарий к тексту

1. پذیرفتن پذیر *hashtegināpazir* *неутомимый*. ОНВ (полуаффикс) پذیر *paziroftan* *принимать* часто используется в составе сложных слов, как самостоятельно, так и с префиксом *ta*. Подробнее см. на с. 257. Примеры: امکان‌پذیر *emkānpazir* *возможный* امکان‌ناپذیر *emkānpāpazir* *невозможный* تفکیک‌ناپذیر *tafkiknāpazir* *неразделимый* и т.д.

2. Глагол *rub(e)ru šodan* *сталкиваться* используется в целом ряде словосочетаний: *با شکست روبرو شدن* *потерпеть поражение*, *با مشکلات روبرو شدن* *столкнуться с трудностями*, *با سوء تفاهم روبرو شدن* *встретить непонимание* и т.д.

3. *movaffaq šodan* *суметь что-то сделать* глагол, требующий использования аориста. На русский язык этот глагол часто переводится выражением «удалось». Пример: *موفق شدم بلیت قطار را بخرم* *Мне удалось купить билет на поезд*.

Упражнение 10. Ответьте на вопросы.

«آل» در چَند سالگی به مَدْرَسه رُفَت؟ «آل» تَحْصیلِ خود را در چه مُحیطی اِدامه داد؟ چرا مَادَرِ «آل» در خانه به تَعْلیم او پَرِداخت؟ وَضْعِ مالیِ خانوادۀ اِدیسون، چَطُور بود؟ «آل» چَگونه پُولِ کُتاب و وَسایِلِ آزمونِش تَهبیه می‌کرد؟

«آل» در کجا روزنامه خود را چاپ می کرد؟ واقعه آتش سوزی در کجا و چگونه اتفاق افتاد؟ حالتِ اَدیسون بعد از واقعه آتش سوزی چگونه بود؟ مهم‌ترین اختراعاتِ اَدیسون کدام است؟ منظور از ماشینِ ناطق چیست؟ به نظر شما کدام یک از اختراعاتِ اَدیسون از همه مهم‌تر است؟ چرا؟ چرا مردمِ جهان نامِ اَدیسون را هرگز فراموش نخواهند کرد؟ اَدیسون چه خصوصیتی داشت؟ چه کسانی دیگری را می شناسید که با کوشش و پشتکار به موفقیت‌های بزرگی رسیده‌اند؟

Упражнение 11. Замените подчёркнутые слова синонимами.

اَدیسون هفت سال بیشتر نداشت که روانه مدرسه شد. دیری نگذشت که مادرش پی بُرد که در خانه بهتر از مدرسه می تواند فرزندش را تعلیم دهد. «آل» در همان سنینِ کودکی در زمینِ پشتِ خانه، به کشتِ سبزیهای گوناگون پرداخت. این بود که کم کم به فکر افتاد، که خود، روزنامه‌ای منتشر کند. هیچ کس پیش‌بینی نمی کرد که به زودی نامِ اَدیسون سراسر جهان را فرا گیرد و تاریخ، نام او را در زمره مردانِ بزرگِ دنیا بنویسد. در همین اوقات بود که واقعه حریق در واگنِ بارکشی اتفاق افتاد. قطاردر یکی از ایستگاه‌ها کمی بیش از معمول درنگ کرده بود. آن روز تلخ سپری شد. این بود که در شانزده سالگی پدر و مادر را وداع گفت و برای تکمیلِ اطلاعات و یافتنِ کارِ بهتر به سفر پرداخت. اَدیسون فقیر، دیگر توانگر شده بود. اَدیسون در نیویورک آزمایشگاهی بنیاد گذاشت و با کوشش خستگی‌ناپذیر در آنجا به کار پرداخت. اَدیسون پس از سال‌ها آزمایش و پس از یک رشته کار مداوم و کوششی خستگی‌ناپذیر، توانست یکی از شگفت‌آورترین اختراعاتِ خود را به جهانیان تقدیم کند. در این هنگام اَدیسون به فکر افتاد که از نیروی برق، روشنایی ایجاد کند و شبهای تاریک را با چراغ برق روشنایی دهد. در آن روزها کارگاه او پر از هیجان بود. اَدیسون انسانی خستگی‌ناپذیر بود و پیوسته در صدد بود راهی بیابد که او را به مقصود برساند. این اختراع برای مردمِ باور کردنی نبود. بیش از سه هزار نفر به اقامتگاه او هجوم آوردند. اختراعاتِ دیگرِ اَدیسون زندگی را به کام مردم گوارا می ساخت.

Упражнение 12. Объясните по-персидски следующие слова.

پی بُردن، همت گماشتن، دست‌اندرکار چیزی بودن، پس انداز، حریق، واگنِ بارکشی، درنگ کردن، آزمایشگاه، حادثه ناگوار، وداع گفتن، تکمیلِ اطلاعات، گرامافون، جهانیان، چراغ نفتی، لامپ، دیده از جهان فرو بستن.

Упражнение 13. Вставьте пропущенные слова из текста.

اَدیسون در نیویورک آزمایشگاهی بنیاد گذاشت و با کوشش ... در آنجا به کار پرداخت. اَدیسون در همان ... کودکی در زمینِ پشتِ خانه، به ... سبزی‌های گوناگون پرداخت. اَدیسون به جبرانِ شکستِ همت گماشت. نصف

پول را به مادرش می داد و ... را برای خریدن کتاب و مواد ... خرج می کرد تا به ... بپردازد. بی تردید، تا هنگامی که جهانیان از ... و سایر وسایل برقی استفاده می کنند و با زدن ... کوچکی اتاقهای تاریک را چون روز روشن می سازند، نام ادیسون را از ... نخواهند. بُرد کارگاه او مرکز ... از صنعت و کوشش شده بود. در همین اوقات بود که واقعه ... در واگن بارکشی اتفاق افتاد. او از ... خود یک ماشین چاپ ... دُوم خرید و دستگاه را در واگن ... نصب کرد. قطار در یکی از ... کمی بیش از ... درنگ کرده بود. ادیسون همچنین ... فروش روزنامه شد. به زودی خبر ... اختراع این ماشین ... در سراسر عالم منتشر شد و هزاران نامه ... به ادیسون رسید. راننده کوشش داشت با سرعت بیشتری آن ... را جبران کند. در ... تندی به ... حرکت شدید قطار، یک لوله فُسفر به کف واگن افتاد و حادثه ای ... به وقوع پیوست. ... ، دستگاهها، مواد مختلف آنباشته شده بود. کارگاه ادیسون کم کم برای مردم به صورت کارگاه ... در آمده بود که هر روز چیز ... بیرون می داد. جهانیان همیشه به یاد خواهند داشت که این ... بزرگ ... بسیارگرانبهایی را به جهان علم و صنعت تقدیم داشته است.

Упражнение 14. Заполните пропуски глаголами.

۱) یک روزنامه انگلیسی این خبر جالب را در یکی از شماره های خود ... و به این ترتیب نام ادیسون نخستین بار در یک روزنامه خارجی. ۲) «آل» کم کم دامنه کوشش های خود را ... و برای خرید و فروش به شهرهای اطراف ... ۳) هزاران آزمایش با شکست ... ۴) ادیسون در نیویورک آزمایشگاهی ... ۵) صدها چراغ ناگهان از لابه لای شاخ و برگ درختان نور خود را بیندگان ... ۶) برای اینکه در قطار نیز ... ، به مطالعه و آزمایشهای گوناگون علمی ... ۷) «آل» از پس انداز خود یک ماشین چاپ دست دوم در واگن بارکشی ... ۸) در این هنگام ادیسون ... که از نیروی برق، روشنائی ... ۹) در مدت پنج سال، یک صد و بیست و دو اختراع ... ۱۰) هیچ کس ... کهبه زودی تاریخ نام ادیسون را در زمره مردان بزرگ دنیا ... ۱۱) ادیسون دستگاه چاپ را ... و دوباره آن را در خانه پدری. ۱۲) مادرش «آل» را از رفتن به مدرسه ... و خود در خانه به تعلیم او ... ۱۳) هنوز شب ... که ادیسون موفق شد جریان برق را در لامپ ... روشنائی ... ۱۴) فعالیت در یک شهر کوچک، طبع پرشور ادیسون را ... ۱۵) راننده کوشش داشت با سرعت بیشتری آن تأخیر را. ۱۶) ادیسون نمایش بزرگی ... ۱۷) ادیسون از آن پس اختراعات دیگری نیز به مردم ... و بسیاری از اختراعات دیگر را ...

Упражнение 15. Укажите правильный вариант высказывания.

۱) توماس آلوا ادیسون در یکی از روزهای (گرم، سرد) و (تاریک، روشن) زمستان به دنیا آمد.

۲) (هشت، هفت) سال بیشتر نداشت که روانه (آزمایشگاه، مدرسه) شد.

۳) در زمین (جلوی، پشت) خانه به کشت سبزی های گوناگون پرداخت و یک (باغچه، باغ) (میوه، سبزیکاری) به وجود آورد.

۴) او محصولات خود را به (مدرسه، همسایگان) می فروخت و از این راه پول (آندکی، حیرت انگیزی) به دست می آورد.

۵) نصف آن را به (پدرش، مادرش) می داد و بقیه را برای خریدن کتاب و مواد (شیمیایی، غذایی) خرج می کرد.
۶) چون سفرهای او با (اتوبوس، قطار) انجام می گرفت، در (اتوبوس، قطار) نیز به مطالعه و آزمایشهای گوناگون (طبی، علمی) می پرداخت.

۷) از پس انداز خود یک ماشین چاپ دست (اول، دوم، سوم) خرید و دستگاه را در واگن (رستوران، بارکشی) نصب کرد.

۸) به علت حرکت شدید قطار یک لوله فُسفر از روی میز (استاد، آزمایشگاه) غلت خورد و به کف (اتاق، واگن) افتاد.

۹) با آنکه پول (فراوانی، اندکی) به دست می آورد، حتی یک روز هم (استراحت، کار) خود را تعطیل نکرد.
۱۰) به زودی خبر حیرت انگیز (انفجار، اختراع) این ماشین ناطق در سراسر عالم منتشر شد و هزاران نامه (باریک، تبریک) به ادیسون رسید.

۱۱) کارگاه ادیسون کم کم برای مردم به صورت کارگاه اسرارآمیزی در آمده بود که هر روز چیز عجیب و (غریبی، تازه ای) (بیرون، فرو) می داد.

Упражнение 16. Переведите на персидский язык, используя глагол شدن موفق.

Ты слышал новость? Хасану удалось зарегистрировать своё изобретение. Теперь он станет известным. Надо позвать Ахмеда. Он хорошо ремонтирует технику, и, наверное, сумеет установить этот аппарат. Пока ещё не всегда удаётся точно прогнозировать погоду. Вряд ли Парвизу удастся посмотреть футбольный матч. Его задержали на работе, и он ещё не вернулся. Летом нам не удастся устроить собрание, т.к. многих не будет в городе. Сколько я ни старался, но так и не смог включить этот магнитофон. Придётся везти его в мастерскую. Ты думаешь, она сможет потратить все эти деньги? Конечно, она истратит все, как только их получит. Нам не удалось закончить опыт, потому что пробирка упала со стола и разбилась. Мехри удалось опубликовать свою статью в крупном журнале. Надо послать ей письмо с поздравлением. Боюсь, что Сирус не поедет с нами в путешествие. У них на работе что-то случилось, и теперь ему не удастся отложить дела.

Упражнение 17. Перестройте предложения, изменив форму активного залога на пассивный или наоборот.

توماس آلوا ادیسون، که دوستانش او را «آل» می‌نامیدند، در یکی از روزهای سرد و تاریک زمستان سال ۱۸۴۷ میلادی به دنیا آمد. این بود که مادر او را از رفتن به مدرسه باز داشت. «آل» در همان سنین کودکی در زمین پشت خانه، یک باغچه سبزیکاری به وجود آورد. او محصولات خود را به همسایگان می‌فروخت و از این راهپول اندکی به دست می‌آورد. چون سفرهای او با قطار انجام می‌گرفت، برای اینکه در قطار نیز بیکار نماند، به مطالعه و آزمایشهای گوناگون علمی می‌پرداخت. او در سن پانزده سالگی، نخستین شماره روزنامه خود را چاپ و منتشر ساخت. به این ترتیب نام ادیسون نخستین بار در یک روزنامه خارجی ذکر شد. هیچ کس پیش‌بینی نمی‌کرد که تاریخ، نام او را در زمره مردان بزرگ دنیا بنویسد. دستگاه چاپ را تعمیر کرد و دوباره آن را در خانه پدری به کار انداخت. فعالیت در یک شهر کوچک، طبع پرشور ادیسون را راضی نمی‌کرد. در مدت پنج سال، یک صد و بیست و دو اختراع به ثبت رسانید. کارگاه ادیسون کم‌کم برای مردم به صورت کارگاه اسرارآمیزی درآمده بود. تا آن هنگام خیابانها با چراغهای نفتی روشن می‌شد. ابزارها، دستگاهها، مواد مختلف به روی هم انباشته شده بود. ادیسون نمایش بزرگی ترتیب داد. چون شب فرا رسید، همه با تعجب صدها چراغ را دیدند که ناگهان از لابه‌لای شاخ و برگ درختان نور خود را نثار بینندگان کردند. چراغ برق اختراع شده بود. بی‌تردید، تا هنگامی که جهانیان از ضبط صوت و سایر وسایل برقی استفاده می‌کنند و با زدن کلید کوچکی اتاق‌های تاریک را چون روز روشن می‌سازند، نام ادیسون را از یاد نخواهند برد. جهانیان همیشه به یاد خواهند داشت که این مخترع بزرگ هدایای بسیار گرانبهائی را به جهان علم و صنعت تقدیم داشته است.

Упражнение 18. Найдите в тексте урока масдары и причастия известных вам пород.**Упражнение 19. Переведите на персидский язык.**

Друзья называли будущего великого изобретателя просто Ал. Он родился в 1847 году по григорианскому календарю. Когда ему было не более семи лет, мать приняла твердое решение обучать его дома. Когда он достиг восьмилетнего возраста, он начал выращивать различные растения на участке за домом. Он продавал зелень соседям и получал, таким образом немного денег. Половину денег он отдавал матери, а половину тратил на книги и химические реактивы.

Затем он занялся продажей газет. Для этого он стал выезжать в соседние города. Чтобы не сидеть в поезде без дела, он занимался там химическими опытами и читал книги. Затем он решил выпускать свою собственную газету. Он купил на свои сбережения подержанный

печатный станок и установил его в багажном вагоне. Когда ему было 15 лет, он напечатал первый номер своей газеты.

Именно в эти времена и случился пожар в багажном вагоне. Юный Эдисон там проводил свои опыты за лабораторным столом. На одной из станций поезд задержался. Когда машинист попытался увеличить скорость, поезд качнуло на крутом повороте. Тогда-то пробирка с фосфором скатилась со стола и разбилась, и возник пожар.

Когда тот грустный день прошёл, он отремонтировал печатный станок. Но жизнь провинциального городка не соответствовала кипучей энергии Эдисона. Когда ему стало 16 лет, он прощается с родителями и переезжает в Нью-Йорк. Там он основал лабораторию. После того, как он проработал 5 лет в Нью-Йорке, он стал автором 122 изобретений. После того, как он изобрёл граммофон, он получил тысячи поздравительных писем.

В те времена улицы освещались керосиновыми лампами. Прежде чем изобрести электрическую лампочку, он провёл тысячи неудачных опытов. 21.10.1879 изобретатель устроил большое зрелище для горожан. Когда наступил вечер, они с удивлением увидели сотни электрических лампочек в кустах и в листве деревьев.

После этого он усовершенствовал множество изобретений. Умер он в 1931 году.

Упражнение 20. Составьте рассказ об изобретениях Т. Эдисона.

Дополнительный текст عاقبت قلم فرسای

گُوهر مُراد (غلامحسین ساعدی)

اُناقِ کارِ نویسنده چَند مُبلِ راحتی، نامُنظَم در گوشه و کنار است. یک میز تحریرِ بزرگِ پُر از کاغذ و آتِ آشغال بالای اُناق و کنارِ پنجره‌ای است که رو به حیاط باز می‌شود. تخت‌خوابی در یک گوشه و همه جا پُر است از مَجَلاتِ کهنه و کتابهایِ خاکِ گِرفته بالای میزِ تحریر، عکسِ بزرگِ نویسنده، دَسْت زیرِ چانه و چشמהایِ خُمار (۱)، به دیوار آویزان است. زَمَانِ نَمایش، بعد از ظُهرِ یک روزِ پاییزی است. نویسنده پُشتِ میزِ نِشسته است.

شعبانِ روبرویِ او ایستاده است.

نویسنده: خُب، بعد؟ بعدش چطُور شد؟

شعبان: هیچی آقا، دیگه تموم شد.

نویسنده: چرا تموم شد؟

شعبان: خُبِ دیگه، دُختره رو عَقْد کردن واسه پسرِ عَموش، دَسْت به دَسْتِ هَم دادن و کردَنشون توی حِجْله، و بقیه رَفْتَن دُنبالِ کار و زِنْدِ گِشون.

نویسنده: عاشقِ دُختره چه کار کرد؟

شعبان: هیچ کار، آقا.

نویسنده: چطُور هیچ کار؟

شعبان: خُبِ آقا. با زَنِ عَقْدی که نِمیشه کاری کرد.

نویسنده: خودِش چی؟ هیچ عَکسِ اَلَمَلی نِشان نداد؟

شعبان: (با تَرَس) یَعْنی چی آقا؟

نویسنده: چه می‌دوئَم، ناراحتِ بَشه، دیوونه بَشه، به فِکَرِ اِنْتِقَامِ بیافته، خودِشو بُکِشه، داماده رو بُکِشه، عَروسو قَرارِیش یده، یه کاری بُکنه.

شعبان: نه، هیچ از این کارا نَکرد.

نویسنده: (با عَصَبَانِیت) مَرِیکَه بی بُخارا! هَمین جوری دَسْت گُذاشته رو دَسْت؟

شعبان: دَسْتَم رو دَسْت نداشت، دو ماه بَعْدِش رَفْت و از یه آبادی دیگه زَنِ گِرِفت.

نویسنده: قَلَمَش را روی میز می‌کوبَد و بُلند می‌شُود و در حالِ قَلَم زَدَن (۲) این که یه پاپاسی نِمی‌آرزِه. گوش

کن شَعْبَان (۳)، حَواستو خوب جَمع کن، بَین چی دارم می‌گم، چِیزِ دیگه‌ای یادت نیس؟

شعبان: به خِداوَنَدی خُدا، نه آقا.

نویسنده: سَعی کُن، سَعی کُنِ یادت بیاد.

شعبان: چی یادَم بیاد؟

نویسنده: یه ماجرا، حادِثه، غَیر از این قَضِیَه مَسخره که بَرَام تَعْرِیف کردی، اِتِّفَاقِ دیگه‌ای تو آبادی شُما

پیش نِیومَد؟

شعبان: نه آقا.

نویسنده: پَس اون صَد نَقَرِ اَحْمَقِ عَوَاضی تو آبادی چه کار می‌کردَن؟

شعبان: می‌رَفْتَن صَحرا، کار می‌کردَن، شُخُم می‌زَدَن، تُخُم می‌پاشیدن، زِراعت می‌کردَن و مَحصول وَرَمی داشتَن.

نویسنده: غَیر از اینا؟

شعبان: وَ بَرَمی گشتنِ خونه هاشون.

نویسنده: بَعْدِش؟

شعبان: یه لقمه نونِ بُخور و نمیر می خوردن و می خوابیدن.

نویسنده: فَرَداش؟

شعبان: دوباره می رفتن صحرا.

نویسنده: اینها رو نمی خوام، یه چیزی دیگه.

شعبان: چی آقا؟

نویسنده: ماجرایِ عشق و عاشقی، دَعُوا، مُرافِعِه، تو سر و کلتِه هم زدن، با زنِ دیگران رو هم ریختن و انتقام شُوهره، از این جور چیزا؟

شعبان: از اینا نبود آقا، فقط یه بار پسرایی کُلْ مُحَمَّد عَلی با حیدر سرِ آب درافتادن، خدا رَحمتش کنه. مَشَد عَبَّاس (۴) فوری آشتیشون داد. صورتِ همدیگر رو ماچ کردن و همه چی تموم شد.

نویسنده: (که بِشَدَت کلافه است) بینِ پسر، گوشاتو خوب وا کن، شاید تو منظورِ منو نمی فهمی، بذار برات توضیح بدم. (قَدَم زَنان دستی به صورتِ خود می کشد و روپرویِ شعبان می ایستد و با لحنِ آرام می گوید) می دونی کارِ من چیه؟

شعبان: کارِ شما؟

نویسنده: بله، کارِ من؟

شعبان: (به فکر می رود) کارِ شما؟ (دست و پا گم شده) نمی دونم.

نویسنده: (با مُشتِ گِره کرده) تو دو ساله که تو این خراب شده پیشِ منی و نمی دونی که من و تو از کجا نون می خوریم؟

شعبان: شما آقا، پول میدین و من نون می خرم و می خوریم.

نویسنده: این پولِ لَعنتی از کجا میاد؟

شعبان: من خبر ندارم آقا.

نویسنده: بینِ آحمقِ جون، من مغازه دارم؟

شعبان: نه آقا.

نویسنده: نونوایی دارم؟

شعبان: نه آقا.

نویسنده: قصابم؟

شعبان: نه آقا.

نویسنده: چلو کبابی دارم؟

شعبان: ندارین آقا.

نویسنده: بقالم؟

شعبان: نیستین آقا.

نویسنده: کفاشم؟

شعبان: نه آقا.

نویسنده: نجّارم، در و پنجره می سازم؟

شعبان: نه خیر آقا.

نویسنده: معمارم؟

شعبان: نه آقا.

نویسنده: تاجرَم؟

شعبان: نه آقا.

نویسنده: رقاصم؟

شعبان: خُدا نَکَنه آقا.

نویسنده: پَس مَنِ حَمَالِ الْأَغِ فُلان فُلان شُدِه چه کاره‌ام؟

شعبان: (وَحَشَت زَدِه عَقَبَ عَقَبَ می‌رود) نیمی‌دوَنَم آقا.

نویسنده: (مُشَتِ گِره می‌کند و تَهْدید آمیز به طَرَفَش می‌رود) نیمی‌دونی مَن چه کاره‌ام؟ وَقَتَم در کجا می‌گذره؟

شعبان: شُما هَمیشه تو این اُتاقی.

نویسنده: تو این اُتاق چه کار می‌کنم؟ در و دیوارو تماشا می‌کنم؟

شعبان: کتاب می‌خونین آقا.

نویسنده: کتاب می خوانم؟

شعبان: نه آقا، می نویسیم.

نویسنده: چی می نویسم؟

شعبان: من که سواد ندارم آقا، نمی توانم بخوانم که.

نویسنده: پس من می نویسم. کار من نوشته. اونوقت من چه کاره میشم؟

شعبان: (با تردید) نوشتن؟

نویسنده: نوشتن نه، سگ مَسَب (۵)، نویسنده! من نویسنده‌ام!

شعبان: بله، آقا.

تفسیر متن Комментарий к тексту

1. Сращения زیر چانه دست *с рукой под подбородком* و چشم‌ها خمار *с хмельными глазами* употребляются как обстоятельства. Они как бы содержат в себе дееспричастие *будучи* или *имея* и поэтому не требуют дополнительного глагола-связки и/или изафета.

2. Стил ремарок в скобках заимствован из западноевропейских пьес, и поэтому, как правило, обходится без глаголов-связок. Напр. *و در حال قدم زدن* и *шагая*.

3. Перед обращением запятая не ставится *شعبان گوش کن* *слушай, Шаабан*.

4. Люди, совершившие паломничество к гробницам имамов, пользуются в деревне большим уважением. Названия городов, где находятся гробницы, подвергаются стяжению и превращаются в элемент имени. В имени *كل محمد علی* Kall Mohammad Ali стяжение Kall образовано от названия города Кербела (Ирак), где находится гробница имама Хусейна. Полностью это имя звучало бы как *کربلایی مُحَمَّد علی*. Аналогично, в имени *مشد عباس* Mašd Abbās стяжение Mašd образовано от названия города Мешхед, где находится гробница имама Резы. Полностью это имя звучало бы как *مَشْهَدی عَبَّاس*.

5. Бранное выражение *سگ مَسَب* *нечестивый пёс* является стяжением от *سگِ مَذْهَب*, где слово *مَذْهَب* *религия*. Употребляется в значении *проклятый* по отношению к человеку, который досаждаёт своими вопросами.

Упражнение 21. Объясните по-персидски значения следующих слов.

قلم‌فرسایی، عواقب، منظم، آشغال، چانه زدن، عصبانی شدن، بی‌بخار، دست روی دست گذاشتن، آبادی، پاپاسی، مسخره، بخور و نمیر، له، یک پاپاسی نمی‌ارزد، تو سر و کله هم زدن، سر چیزی در افتادن، کلافه شدن، مشت زنی، نانوا، تاجر، کفاش، قصاب، بقال، رقااص، معمار، نجار، بی‌سواد، وحشت‌زده.

Упражнение 22. Составьте предложения со следующими словами.

انتقام، فراری دادن، عروس، حواس، ماجرا، اتفاق، عوضی، شخم، پاشیدن، دعوا، آشتی، لحن، گره، چلوکبابی، تهدید، تردید، دنبال، عکس‌العمل.

Упражнение 23. Определите правильный вариант.

در گوشه و کنارِ اتاق (دست زیر چانه، آت آشغال، مَجَلاتِ کهنه، مُبلِ راحتی) است. (نویسنده، شَعْبَان)
 بُشتِ (مُبلِ راحتی، میز) نِشسته است. (نویسنده، شَعْبَان) رو برویِ او ایستاده است. (پِسرِ عَمویش، دُختره) را واسهٔ
 (پِسرِ عَمویش، دُختره) عَقَد کردند. (پِک، دو، سه) ماهِ بَعْدِش رَفَت و از یه (شهر، آبادی) دیگه (شُهر، زَن، دو تا
 زَن) گِرِفَت. (شَعْبَان، نویسنده) قَلَمش، کتابش را رویِ زمینِ میِ کَوید و بُلند می‌شُود. فَقَط (پِک، دو، سه) بار (دخترهای، پِسرهای) کَلِّ مُحَمَّد عَلی با (نویسنده، حیدر، شَعْبَان) سَرِ (آب، زَن) دَرُفَتَادَنَد. (مَن، تو، او، ما، شما، آنها)
 آقا، پولِ میِ دَهَم و (مَن، تو، او، ما، شما، آنها) نانِ میِ خَرید و (مَن، تو، او، ما، شما، آنها) میِ خوریم. (مَن، تو، او، ما، شما، آنها) همیشه تو این (خراب شده، اتاق) نِشسته‌اید و (دفتر، کتاب، روزنامه) (می‌نویسید، می‌خوانید).

Упражнение 24. Вставьте пропущенные слова.

بَنَجِرَهٗ اتاقِ کارِ نویسنده رو به ... باز می‌شُود. بالایِ میزِ تَحْرِیرِ عَکسِ بُزُرْگِ نویسنده به دیوار ... است. ، دُختره
 رو عَقَد کردنِ واسهٔ پِسرِ عَموش، دَسْت به دَسْتِ هَم دَادَن و کَرْدَنِشون توی ... چه می‌دونم، ناراحتِ بشه، دیوونه
 بشه، به فِکَر ... بیافته. دَسْتَم رو دَسْت نداشت، دو ماهِ بَعْدِش رَفَت و از یه ... دیگه زَن گِرِفَت. گوش کن شَعْبَان، ...
 تو خوب جَمع کن. یه ماجرا، حادثه، غیر از این ... مَسخره که بَرَام تَعْرِیف کردی. می‌رَفْتَن صَحرا، کار می‌کردن،
 شُخم می‌زَدَن، تُخَم می‌پاشیدن، زِرَاعَت می‌کردن و ... وِرمی داشتَن. ماجرایِ عِشْق و عاشِقی، ...، مُرافِعَه، تو سَر و کَلتَه
 هَم زَدَن، با زَنِ دیگرِون رو هَم رِیخْتَن و اِنْتِقَامِ شُهره، از این جور چیزا؟ یه بار پِسرایِ کَلِّ مُحَمَّد عَلی با حیدر سَرِ
 آب دَرُفَتَادَن، خُدا ... کنه. مَسَد عَبَّاس ... آشتیشون داد. صُورَتِ هَمدیگر رو ... کَرْدَن و هَمه چی تَموم شد. بَینِ پِسر،
 گوشاتو خوب وا کُن، شاید تو ... مَنو نمی‌فهمی. قَلَمِ زَنان دَسْتی به صُورَتِ خود می‌کَشَد و رو برویِ شَعْبَان می‌ایستَد
 و با ... آرام می‌گوید. تو دو ساله که تو این ... شُدِه پِیشِ مَنی و نِمیِ دُونی که مَن و تو آز کجا نون می‌خوریم؟

Упражнение 25. Ответьте на вопросы.

Кто автор этой пьесы, и как она называется? Куда выходило окно комнаты писателя? Что делал Шаабан в доме у писателя? Был ли этот писатель знаменитым? Почему Вы так думаете? Как, по-вашему, что рассказывал Шаабан до того, как началось действие? Где жил Шаабан раньше? Чем занимались жители этой деревни? Что именно интересовало писа-

теля? Почему он вышел из себя? Какие профессии перечислил писатель во время разговора с Шаабаном?

Упражнение 26. Дополните предложения.

بالای میز تحریر نویسنده ... همه جا پر از ... واسه پسر عمویش ... دو ماه بعدش ... این قضیه مسخره ...
اهالی آبادی معمولاً ... نویسنده خواست که شعبان ماجرای ... فقط یک بار ... شعبان دو سال است که ... او
نمی دانست ...

Упражнение 27. Переведите на персидский язык.

На письменном столе у него было много мусора. Почему ты сидишь, сложа руки? На этот вопрос он никак не среагировал. Это дело не стоит и ломаного гроша. Вспомни-ка что-нибудь ещё. Может быть, в вашей деревне ещё что-нибудь произошло? Они только пахали и сеяли, а осенью собирали урожай. Хорошенько соберись с мыслями. Разве он не собирался отомстить? Никаких драк или ссор у нас не было. Хейдар, упокой его душу, господи, их быстро помирил. Шаабан совершенно растерялся. Его хозяин вышел из себя. Шаабан не понимал, откуда берутся эти проклятые деньги. Писатель угрожающим тоном сказал, что он не булочник. Шаабан испуганно ответил, что неграмотный. Над письменным столом висела фотография писателя. Они с племянником подали друг другу руки. На этом всё и закончилось.

Упражнение 28. Ответьте на вопросы.

بَنَجْرَه اُتاقِ کارِ نویسنده رو به کجا باز می شود؟ در اُتاقش چه نوع مُبلی وجود دارد؟ روی میز تحریرش چه چیز هست؟ قیافه نویسنده روی عکسش چه خصوصیاتِ دارد؟ رو به روی نویسنده چه کسی ایستاده است؟ به نظر شما شعبان از کجا به شهر آمده است؟ در خانه نویسنده شعبان چکاره است؟ قبلاً چکاره بود؟ نویسنده از او چه می خواهد؟ او از عروسی چه چیزی تعریف کرد؟ دختره زن کی شد؟ در دهش دعوا سر چی بود؟ مشهد عباس چه کار کرده؟ چرا شعبان بعد از اسمش گفت: خدا رحمتش کنه؟ شعبان چند وقت بود که پیش نویسنده کار می کرد؟

Упражнение 29. Переведите на персидский язык.

Когда стало трудно жить в деревне, Шаабан решил перебраться в город. На базаре он встретил какого-то человека, который пообещал ему работу. Вот уже два года, как он живёт и работает у него дома. Комната у него хорошая, вот только дом немного развалился. Человек этот всё время сидит в своём кабинете и читает какую-то книгу. Он даёт деньги на хлеб и другие продукты. А Шаабан ходит на базар и приносит оттуда еду домой. Сегодня он позвал Шаабана к себе в комнату и начал спрашивать про деревню, откуда Шаабан приехал в город.

— Как там у вас, драки не было? — Была однажды. Сыновья Мухаммеда Али сцепились из-за воды. Но Аббас их быстро помирил, господа, упокой его душу. Они даже потом расцеловались. — А свадьба была? — И свадьба была. Одна девушка любила одного парня. Но родители пожениться им не дали. Девушку выдали за её двоюродного брата. И все разошлись по домам. — А её возлюбленный? Он ничего не сделал? — А что он мог поделать с замужней женщиной? Нет, он ушёл в другую деревню и через месяц женился на другой. — Значит никаких приключений у вас не бывает? — Не бывает. — Так чем же занимаются ваши бестолковые жители? — Утром они выходят в поле, сеют, пашут, обрабатывают землю, осенью собирают урожай. — И всё? — Нет, возвращаются домой, а утром снова идут в поле.

Тут хозяин начал выходить из себя. Он бросил ручку на стол.

— Слушай, ты, кажется, меня совсем не понимаешь. Ну-ка, сосредоточься. Как, по-твоему, откуда мы берём еду? — Вы мне даёте деньги, я её покупаю на базаре. — А откуда я их беру? — Не знаю. — А как, по-твоему, кто я по профессии? — Не знаю, Вы всё время сидите в этой комнате. — А что я тут делаю? — Что-то пишете. — А что я пишу? — Откуда мне знать, я неграмотный.

После того, как они ещё целый час громко беседовали, выяснилось, что хозяин не мясник, не плотник, не булочник, не танцор, не лавочник, а писатель.

اولین چراغ راهنمایی در ایران

از کتاب «خواندنی‌ها» برای کودکان و نوجوانان

اولین چراغ‌های راهنمایی که در ایران مورد استفاده قرار گرفت، دارای دو رنگ سبز و قرمز بود. این چراغ‌ها روی کوله‌پشتی نصب می‌شد و دو کلید برای خاموش و روشن کردن چراغ‌ها داشت. مأمور راهنمایی کوله را بر پشت می‌گرفت و روی سکوی مخصوصی در وسط چهارراه می‌ایستاد و با پشت کردن به رانندگان و زدن کلیدهایی که روی سینه‌اش بود، به اتومبیل‌ها دستور توقف و یا حرکت می‌داد. این چراغ‌ها با باتری کار می‌کرد و داخل کوله بود. چراغ‌های اتوماتیک در سال ۱۳۳۹ در تقاطعها نصب شد.

واژه‌نامه

мусор āt āšqāl	آت آشغال	آشتی دادن (را با <i>кого</i> кем)	آشتی دادن āšti dādan . . .
эксперимент āzmāyeš	آزمایش	آویزان (آویخته <i>син.</i>)	подвешенный āvizān
лаборатория āzmāyešgāh	آزمایشگاه	ابزار (وسیله <i>син.</i>)	инструмент abzār

случай ettefaq (اتفاق (حادثة، رویداد (син.
 случаться, происходить ~ اُفتَادَن
 стоить arzidan... (ارزش/قیمت داشتن (син.
 таинственный asrārāmiz.. (اسرارآمیز (رازآمیز (син.
 резиденция eqāmatgāh ... (اقامتگاه (جایگاه، مقر) (син.
 осёл olāq (الاغ (خر، درازگوش (син.
 складывать ambāstan (ambār) (انبار) (син.
 месть enteqām انتقام
 немного, немногий andak-i .. (اندکی (کمی (син.
 времена owqāt (اوقات (وقت (см.
 создание ijād..... ایجاد
 создать ~ کردن (پدید آوردن (син.
 аккумулятор, батарея bātri باتری
 грузовой, багажный bārkeši بارکشی
 не пускать باز داشتن (جلوگیری کردن (син.
 (куда) bāz dāstan
 пар boxār بخار
 мизерный boxar-o pamir.. (بخورونمیر (ناچیز (син.
 бакалейщик baqqāl (بقال (خواربارفروش (син.
 остальное, сдача baqiyue بقیه
 основать بنیاد گذاشتن
 (син. (پایه‌ریزی کردن
 зритель binande ... (بیننده (تماشاگر، تماشاچی (син.
 папасы (پاپاسی (پیشیز، پول‌سیاه (син.
 ломаный грош pāpāsi
 кипучий poršur..... پرشور
 сбережение pas`andāz..... پس انداز
 понять پی بردن (به) (فهمیدن (син.
 поворот, виток pič (پیچ (دور (син.
 предвидение pišbini پیش‌بینی
 предусмотреть ~ کردن
 присоединиться پیوستن (پیوند)
 (به) peyvaštan (peyvand)
 происходить به وقوع ~ (روی دادن (син.
 постоянно peyvašte پیوسته

торговец, купец tājer..... (تاجر (بازرگان (син.
 письмо (род занятий) (تحریر (نویسنده گی (син.
 письменный стол ~ میز tahrir
 сеять ~ پاشیدن toxm
 сомнение tardid (تردید (شک، گمان (син.
 бояться tarsidan . (از (кого) (ترسیدن (بیم داشتن (син.
 обучение ta`lim (تعلیم (آموزش (син.
 обучать ~ دادن (آموزش دادن (син.
 пересечение taqāto'..... تقاطع
 вручение taqdim..... (تقدیم (اهداء؛ اعطا (син.
 вручать ~ داشتن (به) (кому)
 дополнение takmil..... تکمیل
 усовершенствовать ~ کردن
 горький talx تلخ
 крутой, резкий tond..... (تند (شدید (син.
 сильный; богатый توانگر
 (син. (دارا، ثروتمند) tavāngar
 объяснять ~ دادن (объяснение towzih
 остановка tavaqqof (توقف (وقفه (син.
 угроза tahdid..... تهدید
 угрожающий tahdid`āmiz..... تهدید‌آمیز
 регистрация sabt ثبت
 зарегистрировать به ~ رساندن
 возместить ~ کردن (возмещение jobrān
 ток (электрический) ~ برق (jarγān (تечение
 печать čār چاپ
 печатать ~ کردن
 торговаться ~ زدن čane
 светофор چراغ (راهنمایی
 керосиновая лампа ~ نفتی
 кто по профессии čekāre چه کاره
 несчастный случай حادثه ناگوار
 hādese-ye nāgovār
 комната для новобрачных حجله
 (أتاق تازه داماد و عروس (син. hejle

пожар hariq (син. آتش سوزی)
 носильщик hammāl (син. باربر)
 мысли; чувства havās حواس
 соберись с мыслями حواسِ را جمع کن
 удивительный حیرت انگیز
 (син. شگفت انگیز) heyrat`angiz
 пыльный خاک گرفته
 (син. گرد و غبار گرفته) xāk gerefte
 бог, господь xodāvand خداوند
 (син. خدایا، الله، آفریدگار، پروردگار، یزدان)
 тратить خرج کردن ~ трата xarj خرج
 неустанный xastegināpazir خستگی ناپذیر
 похмелье xomāg خمار
 жених dāmād داماد
 взойти در آمدن (در آ) dar-āmadan (dar-ā)
 (син. به چیزی تبدیل شدن)
 превратиться во что-л. به صورت چیزی ~
 دریافتادن (درگیر شدن) (سر-زا) ar-oftādan
 сцепиться
 промедлить درنگ کردن derang kardan
 (с чем)
 рука dašt دست
 б/у, подержанный ~ دوم
 сидеть, сложа руки ~ روی ~ گذاشتن
 занимающийся dašt`andarkār دست اندرکار
 аппарат daštgāh دستگاه
 ссора دعوا da`vā
 (син. نزاع، درگیری)
 глаз dide (didegān) دیده (دیدگان)
 ~ از جهان فرو بستن (درگذشتن،
 скончаться) جان سپردن (син.
 поздний dir دیر
 немного погоды دیری نگذشت
 сумасшедший divāne دیوانه (син. معجون)

упоминание zekr ذکر (یادآوری (син.
 упомянуть ~ کردن (یاد کردن) (син.
 удовлетворять راضی ~ کردن gāzi ~
 милость رحمت (آمرزش (син.
 rahmat خدا رحمتش کند
 царствие ему небесное. (син. خدا بیامرزش)
 «господи, упокой его душу
 довести resāndan رساندن
 зарегистрировать به ثبت ~
 довести до конца به مقصود ~
 танцовщик raqqās رقاص
 освещение rowšanāyi روشنایی
 освещать ~ دادن (به) (что)
 ريختن (ریز) ریختن
 гить, сыпаться gixtan
 با زن دیگران روی هم ~
 спутаться с чужой женой
 زراعت (کشت و کار، کشاورزی (син.
 земледелие zera`at
 ~ کردن (کشت و کار / کشاورزی کردن
 возделывать землю (син.
 категория (людей); плеяда, сонм زمره (زمر)
 zomre (zomar) (شمار، گروه (син.
 растениеводство sabzikāri سبزیکاری
 пройти (о времени) سپری شدن
 separi šodan (گذشتن (син.
 постамент, подиум sakku سکو (پایه (син.
 sen (senin) سن (سنین) senn
 грамота savād سواد (خواندن و نوشتن (син.
 sine سینه
 пахать ~ زدن ~пахота šoxm شخم
 неудача šekašt شکست (ناکامی (син.
 удивительный شگفت آور
 šegeft`avar (حیرت آور (син.
 удивительный شگفت انگیز
 (син. حیرت انگیز) šegeft`angiz

ангуизм; страсть; волнение شور ~ افناد
такой-to flān/felān/folān فلان
такой-сякой..... شده ~
мясник qassāb قصاب (گوشت فروش سین)
суждение; событие; приключение..... قضیه
qaziye (ماجرا، سرگذشت سین)
графомания qalamfarsāyi قلم فرسایی
вести в строй ... انداختن به ~ کار
посев kešt کاشت، کِشْتکاری (سین)
убить koštan (koš) کشتن (کش)
сапожник kaffāš کفشدوز (سین)
ключ; выключатель kelid (razg. kilid) کلید
колотить کوفتن / کوپیدن (کوب)
..... kuftan/kubidan (kub)
ценный..... گرانبها
gerānbahā (گران قیمت، قیمتی سین)
полезный; удобоваримый govārā گوارا
безбожник lāmazhab لامذهب (بی دین سین)
тон lahn لحن (آهنگ سین)
проклятый la'nati لعنتی
кусок хлеба نان loqme یک لقمه نان
труба, пробирка luleلوله
приключение mājerā ماجرا (سرگذشت سین)
целовать māč kardan ... (بو سیدن سین)
материал mādde (mavād) ماده (مواد)
кресло ~ راحتی mobl مبلمان
плод mahsul (mahsulāt) محصول (محصولات)
~ برداشتن
собирать урожай
изобретатель moxtare' مخترع (نوآور سین)
длительный modāvem مداوم (پیوسته سین)
драка morāfe'e مرافعه (کشمکش سین)
смешной, насмешка masxare مسخره
архитектор me'mār معمار (مهندس ساختمان سین)

обычный ma'mul معمول	первый раз naxoštin bār نخستین بار
больше обычного بیش از حدّ ~	установить nasb kardan نصب کردن
доводить رساندن ~; цель maqsud مقصود	пересказать نقل کردن
опубликовать montašer kardan منتشر کردن	naql kardan (بارگو کردن. (син.
прибранный monazzam (منظم مُرتَّب. (син.	зрелище, спектакль namāyeš. نمایش
цель высказывания manzur منظور	واسه (برای، بِخاطرِ. (син. vāse-ye (разг.)
реактивы mavādd-e šimiāyi مواد شیمیایی	ужас vahšat (وحشت هراس، ترس. (син.
вступить в строй مورد استفاده قرار گرفتن	испуганно زده ~ (ترسیده. (син.
ему удалось موفق ~; успешный movaffaq؛ شد	وداع (بدرود. (син. vedā 'прощание
оратор nāteq (ناطق سَخْران. (син.	попрощаться گفتن (بدرود گفتن) ~
неприятный nāgovār ناگوار	наброситься ~ آوردن ~ ...; натиск hojum هجوم
беспорядочный نامنظم	усердие hemmat (همت سعی و کوشش. (син.
nāmonazzam (نامرتَّب. (син.	серьёзно взяться ~ گماشتن (به) (за)
пекарь nānvā نانوا	вместе с тем همه ~ با این ~; все, всё hame همه
пекарня nānvāyi نانوايي	волнение hayajān هیجان
приношение nesār نثار ~; کسی کردن	ряд (мероприятий) یک رشته
подарить кому-л.	yék rešte (یک ردیف، یک سری. (син.
плотник pajjār (نجار دُرودگر. (син.	

درس پنجم Урок пятый

Прошедшее время сослагательного наклонения

زمان گذشته احتمالی (ماضي التزامی)

Форма прошедшего времени сослагательного наклонения относится к числу сложных глагольных форм и состоит из причастия прошедшего времени смыслового глагола и аориста вспомогательного глагола بودن *быть*. Если в положительную форму ставится простой глагол, то фразовое ударение падает на причастие: رفته باشد *rafté bāšad* [если бы] он ушёл. В сложных/приставочных глаголах ударение соответственно падает на имя/преверб: جواب داده باشد *javāb dāde bāšad* [если бы] он ответил, برگشته باشد *bār-gašte bāšad* [если бы] он вернулся. В отрицательной форме, как и во всех других случаях отрицания, ударение падает на префикс отрицания na-, который присоединяется к причастию прошедшего времени نگفته باشد *nāgofté bāšad* [если бы] он не сказал. Если основа прошедшего времени начинается на гласный, то между основой и отрицанием появляется вставочный согласный -y-, который изображается на письме نیاورده باشد *nāyāvarde bāšad* [если бы] он не принёс. Как и другие составные глагольные формы ماضي التزامی произносится в одну синтагму без внутренних пауз.

Таблица 3. Спряжение глагола خواندن *xāndan* читать в прошедшем времени сослагательного наклонения

Число	Личо	Утверждение		Отрицание	
Единственное	1	xāndé bāšam	خوانده باشم	nāxānde bāšam	نخوانده باشم
	2	xāndé bāši	خوانده باشی	nāxānde bāši	نخوانده باشی
	3	xāndé bāšad	خوانده باشد	nāxānde bāšad	نخوانده باشد
Множественное	1	xāndé bāšim	خوانده باشیم	nāxānde bāšim	نخوانده باشیم
	2	xāndé bāšid	خوانده باشید	nāxānde bāšid	نخوانده باشید
	3	xāndé bāšand	خوانده باشند	nāxānde bāšand	نخوانده باشند

Прошедшее время сослагательного наклонения используется в придаточных условных (см. далее) и после ряда модальных слов и выражений, если связываемое с ними действие относится к прошлому. В этом смысле ماضي التزامی противопоставлено аористу, который ту же модальность относит к настоящему или будущему времени.

Примечание 1. Ранее изученная парадигма аориста типа داشته باشم от глагола داشتن *иметь* по форме является прошедшим временем сослагательного наклонения. Таким образом, на обе временные формы сослагательного наклонения приходится всего лишь одна парадигма спряжения этого глагола.

Примечание 2. В современном персидском языке после модальных глаголов توانستن *мочь* и خواستن *хотеть* прошедшее время сослагательного наклонения не употребляется. Но оно встречается после глаголов فکر کردن, امیدوار بودن, и т.п.

آمیدوارَم رفته باشد *Надеюсь, он уже ушёл.*

Примечание 3. Глагол بودن *быть* не имеет формы прошедшего времени сослагательного наклонения. Вместо неё употребляется форма аориста: باشی, باشم, باش... и т.д. В разговорной речи в качестве формы 3 л. ед. ч. употребляется форма بوده:

شاید دیروز خونه بوده *Возможно, он был вчера дома.*

Таблица 4. Примеры употребления форм аориста и прошедшего времени сослагательного наклонения с модальными оборотами

Модальное слово/ выражение	Время	Русская фраза	Персидская фраза
شاید / ممکن است / امکان دارد	наст.-буд.	возможно, он уйдёт	شاید / ممکن است / امکان دارد برود
	прош.	возможно, он ушёл	شاید / ممکن است / امکان دارد رفته باشد
احتمال می رود / احتمال دارد / بعید نیست	наст.-буд.	вероятно, он уйдёт	احتمال می رود / احتمال دارد / بعید نیست برود
	прош.	вероятно, он ушёл	احتمال می رود / احتمال دارد / بعید نیست رفته باشد
احتمال نمی رود / احتمال ندارد / بعید است	наст.-буд.	вряд ли, он уйдёт	احتمال نمی رود / احتمال ندارد / بعید است برود
	прош.	вряд ли, он ушёл	احتمال نمی رود / احتمال ندارد / بعید است رفته باشد
خدا نکند / مبادا	наст.-буд.	не дай бог, он уйдёт	خدا نکند / مبادا برود
	прош.	не дай бог, он ушёл	خدا نکند / مبادا رفته باشد

نَکُنْد / مَبَادَا	наст.-буд.	как бы он не ушёл	نَکُنْد / مَبَادَا بِرَوَد
	прош.	как бы он не ушёл	نَکُنْد / مَبَادَا رَفْتَه بَاشَد
کاش / کاشکی	наст.-буд.	о, если бы он ушёл	کاش / کاشکی بِرَوَد
	прош.	о, если бы он ушёл	کاش / کاشکی رَفْتَه بَاشَد
باید	наст.-буд.	он должен уйти	باید بِرَوَد
	прош.	он, должно быть, ушёл	باید رَفْتَه بَاشَد

Упражнение 1. Прочитайте следующие предложения.

کاش این هیئت امروز بیاید. احتمال می‌رود خواهرتان خجالت کشیده و به این علت چیزی نگفته باشد. گویا این پالایشگاه باید ساخته شده باشد. ممکن است کارشناسان روس هنوز به این شهر نرفته باشند. شاید دیروز عمویان به پزشک مراجعه کرده باشد. مبادا مریض شده باشد. برای این کار باید وقت داشته باشند. کاشکی مریض نشود. ممکن است شما او را نشناخته باشید. احتمال می‌رود فردا هوا گرم شود.

Упражнение 2. Переведите на персидский язык.

Возможно, он написал письмо своим родителям. Вряд ли ты купил эту книгу. Они, должно быть, пообедали и отправились в Институт. Вероятно, этой женщине уже сделали операцию. Те, кто не видел этого фильма, должны обязательно посмотреть его. Не может быть, чтобы твои друзья уехали за город без тебя. Не дай бог, они опоздали в аэропорт и не встретили его. О, если бы у тебя было время сходить в этот музей! Возможно, они нам позвонят вечером. Не дай бог, она об этом узнает. Вероятно, вы не узнали его. Ты должен сегодня отправить письмо. О, если бы они уже были в Институте. Мы, должно быть, не поняли их. Думаю, он уже ушёл. Надеюсь, он уже пришёл.

باب افعال چهارم

Масдар IV породы имеет формулу e12ā3. Действительное причастие образуется по структуре mo12e3. Структура страдательного причастия mo12a3.

Корень, значение	Масдар	Действительное причастие	Страдательное причастие
مكن mákana располагаться	امكان emkân возможность	ممکن momken возможный	
حكم hákama приказывать	احكام ehkâm упрочение		محکم mohkam крепкий
خرج xáraja выходить	اخراج exrāj изгнание		

Основное значение IV породы — однократное понудительное действие. Нередко оно обозначает и результат самого действия. В причастиях проследить определённое классифицирующее значение трудно.

Упражнение 3. Образуйте масдары четвертой породы от следующих корней.

حسس، برز، ظهر، خطر، رجع، لز، صرر، سلم، عمل، عزم، قدم، لهم، وضع، حضر، مدد.

Упражнение 4. Образуйте действительные причастия четвертой породы от следующих корней.

شكل، بصر، ضرر، جرم، حرم، حسن، خلص، درك، غرض، سنن، شرف، هلك.

Упражнение 5. Образуйте страдательные причастия четвертой породы от следующих корней.

ثبت، برم، بهم، طلق، حرز، صحف، عجم، عدد، عرب، فرد، لز، نزل، نكر.

Шестая порода باب تفاعل

VI порода обычно рассматривается вместе с третьей, поскольку во многом их структурно-семантические признаки схожи: взаимная направленность действия, наличие алефа после 2-го коренного, отсутствие употребительных форм страдательного залога. Их тонкое семантическое отличие состоит в том, что VI порода обозначает многостороннее взаимонаправленное действие, в то время как в III породе оно всего лишь двустороннее. Однако, в современном языке на это практически не обращают внимания. Например, фразеологизмы كالا و تبادُل كالا и مُبادلة كالا *товарообмен* являются полными синонимами и могут заменять друг друга в любом контексте. Во многих словах первоначальная семантика шестой породы утрачена.

Масдар VI породы образуется по формуле ta1ā2o3. Причастие действительного залога имеет структуру mote1ā2e3. Причастие обозначает деятеля, который совершает действие с описанной семантикой.

Корень, значение	Масдар	Действительное причастие
صدم sádama ударять	تصادم tasādom столкновение	متصادم motesādem сталкивающийся
كامل kāmala дополнять	تكامل takāmol совершенствование	متكامل motekāmel совершенствующийся
عرف 'ārafa знать	تعارف ta'ārof угощение (при знакомстве)	متعارف mote'āref известный

Некоторая часть форм VI породы имеет другое значение: «симулирование какого-либо действия».

Корень, значение	Масдар	Действительное причастие
جهل jáhala не знать	تجاهل tajāhol притворное незнание	متجاهل motejāhel притворщик
مرض māraza болеть	تمارض tamāroz симуляция (болезни)	متمارض motemārez симулянт

Упражнение 6. Образуйте масдары шестой породы от следующих корней.

بدل، خصم، دوم، ظهر، صدف، طبق، عرض، عدل، عرف، فهم، قطع، كمل، ميل، وفق.

Упражнение 7. Образуйте действительные причастия от следующих корней.

ردف، غير، قبل، لطم، بين، ركم، زيد، عمل، عقب، جوز، قعد، ميز، مرض.

Упражнение 8. Прочитайте следующие слова и определите их значения по словарю.

تداول، متنافر، تراکم، متداخل، تشابه، تصادم، تصاعد، تناسب، متماثل.

Имя места и времени اسم مکان و زمان

Одной из распространённых структур в персидском языке является так называемое имя места и времени. Его единственное число образуется по формулам $ma12a3[e/at]$ или $ma12e3[e/at]$.

Корень, значение	Единственное число	Множественное число
کتاب kátaba писать	مکتب maktab школа (научная)	مکاتب makāteb школы
نزل názala спускаться	منزل manzel квартира	منازل manāzel квартиры
جلس jálisa сидеться	مجلس majles парламент	مجالس majāles парламенты
درس dárasa учить	مدرسه madrese школа (учебное заведение)	مدارس madāres школы
ملک málaka владеть землёй	مملکت mamlakat страна	ممالک mamālek страны

Множественное число имеет структуру $ma1ā2e3$. Общее значение подобных слов место или момент времени совершения действия, обозначаемого корнем.

Примечание. Следует обратить внимание на отличия в произношении множественного числа имени места от масдара III породы. Они различаются гласным приставки, стоящим после начального /m/: مکاتب makāteb школы, но مکاتب mokāteb переписывающийся.

Упражнение 9. Образуйте имя времени и места от следующих корней (в скобках указаны окончания).

نطق، نظر، جمع، نفع (ت)، جلس، غرب، ملک (ت)، درس (ه)، کتب، نبع، زرع (ه)، طلب، وضع، ذهب.

Упражнение 10. Прочитайте и переведите следующие слова и образуйте от них форму множественного числа.

مبلغ، مقصد، مصرف، مرجع، مسئله، مصلحت، مرتبه، منزل، محفل، مورد، موجب.

در نمایشگاه

مَنْ و دوستم قرار گذاشتیم نزدیکِ دربِ جنوبیِ نمایشگاهِ همدیگر را ملاقات کنیم. ولی مَنْ یک کمی دیر کردم و بزحمت توانستم ماشینِ خودم را پارک بُکنم. وقتی که به محلّ دائمیِ نمایشگاهِ بین‌المللی رسیدم، آثری از دوستم نبود. کجا باید رفته باشد؟ خانه یا نمایشگاه؟

بعد از آن‌دکی تأمل وارد محوطهٔ نمایشگاه شدم. مردم تفریح می‌کردند. بعضی‌ها روی چمنِ نیسته بودند. بچه‌ها نزدیکِ فواره با بادکنک‌ها بازی می‌کردند. سائِن بزرگِ غرفهٔ «سایپا» شلوغ شلوغ بود ولی هوا در سائِن خنک بود. یک ماشینِ قهوه‌ای‌رنگ توجّه همهٔ حضار را جلب کرده بود. اشخاص زیادی دورِ آن ماشین ایستاده بودند و یک راهنما، که کارمندِ غرفه بود، برایشان با میکروفون (صدابَر) توضیحاتی می‌داد.

– ملاحظه بفرمایید، این ماشین تمام‌برقی است. توان موتورش ۱۶۰ اسب بخار و گشتاور ۳۰۰ نیوتون‌متر می‌باشد. این ماشین می‌تواند طی ۹ ثانیه از صفر تا ۱۰۰ کیلومتر شتاب بگیرد. از یک باتری ۴۵ کیلوواتی بهره می‌برد که با یک شارژ توان پیمایش ۳۰۰ کیلومتر را دارا است. با استفاده از شارژ سریع این خودرو در کمتر از ۳۰ دقیقه ۱۰۰ درصد شارژ می‌شود.

مُجهّز به لوازمِ دیگر هم است شامل: کولر، فنّ‌دک، فرمانِ هیدرولیکی، ترمز و کمربند ایمنی است. تجهیزاتِ دیگر هم دارد. توجّه بفرمایید، کوهستان‌ها، تپه‌ها، و بیابان‌ها را براحتی پشتِ سر می‌گذارد.

در واقع ماشینِ عالی بود. مَنْ کاتالوگش (کالانمایش) را گرفتم. سایر ماشین‌ها را هم تماشا کردم، ولی باز هم به طرفِ آن ماشینِ قهوه‌ای‌رنگ برمی‌گشتم. و هر دفعه دورِ آن ماشین اشخاص زیادی ایستاده بودند و هی آن را تماشا می‌کردند. یک نفر به چرخ‌ها و لاستیک‌های پهنش اشاره می‌کرد و داشت از راهنما چیزی می‌پرسید. دو نفر دیگر نیز در بارهٔ قطعاتِ یدکیِ ماشین داشتند صحبت می‌کردند. بالاخره از تالارِ نمایش خارج شدم ولی تمامِ مدّت ماشین در نظرَم مُجسّم بود.

وقتی که خانه آمدم، زنم داشت مجله می‌خواند. به مَنْ گفت:

– چَند دَفْعَه دُوسَتِ به تو تِلْفَن کردِه.

فوراً گوشِی تِلْفَن را برداشته شُماره‌اش را گِرِفْتَم وَ دُوسَتَم را پایِ تِلْفَن خواستَم. صِدايش يَك خُرده ضَعِيف به گوش می‌رسید:

– آلو، حَسَن!

يَدُونِ اينكه (۱) از او عُدَر پِخواهَم بی‌مُقَدَمه گُفْتَم:

– نمی‌دونی، تو سألِی «سایِیا» چه ماشینِ عالی‌ای را دیدَم! جَایَتِ خِیلی خالی بود!

وَ در جَوَاب شِنیدَم:

– دوست عزیز، يَك دُنیا مَعْدَرَت می‌خوام از اينكه تَتُونِسْتَم بیام. اِمروز كه عِیدِ فِطْرَه خیابونا خِیلی شُلُوغِه. یه وَاِنَتِ تَصَادُف کرده بود وَ مَن نَزْدِیك هِتِلِ «اِسْتِفْلَال» دُرُست رُوبرُويِ پُمپِ بِنزینِ تو تِرَافِیکِ گِیرِ کَرْدَم. این بود كه تَتُونِسْتَم به نَمَایِشگاهِ سَرِ وَقتِ بِرِسم وَ با تو مُلاقَاتِ بُکْنَم. خِیلی هَم اَفسوس می‌خورَم. اِگَر مُوافِقِ باشی، می‌تونیم فَرِدا به هَمونجا بِرِیم وَ هَمین عُرْفَه رُو تَمَاشا بُکْنیم. حالا عُدَر می‌خوام. چُون شُما با موبَایِلِ (تِلْفَنِ هَمراهِ تَماَسِ گِرِفْتِینِ مُتأسِفانه دِیگِه نِمی‌تُونَم صُحْبَتِ بُکْنَم. اُمیدوارَم هَمه خوب باشن (۲)؟ از طَرَفِ مَن به خانِواده سَلام بِرِسونین.

– سَلامَتِ باشین. خِیلی مُتَشکِر. مَرَحَمَتِ زیاد.

– به سَلامَت. خُدا نَگَهدار.

تفسیر متن Комментарий к тексту

1. bedun-e in-ke (ān-ke) *союз без того, чтобы*. В придаточных предложениях, вводимых этим союзом, сказуемое стоит в форме аориста. На русский язык такие предложения переводятся деепричастным оборотом:

Он вышел из комнаты, не попрощавшись. بدُونِ آنکه خدا حافظي کند، از اتاق بیرون رفت

2. omidvār budan *надеяться*. Модальный глагол, после которого следующий глагол ставится в форме аориста (см. также Примечание 2 на с. 107).

Упражнение 11. Вставьте пропущенные слова.

وَلِی مَن يَك کَمی دیر کَرْدَم وَ به ... تَوَانِسْتَم ماشینِ خُودَم را پارکِ بُکْنَم. به ... دَائِمی نَمَایِشگاهِ بَین‌الْمِلَلِی رِسیدَم، بَعد از آنکِی ... وَارِد ... نَمَایِشگاهِ شُدَم. سألِی بُزْرگِ ... «سایِیا» شُلُوغِ شُلُوغِ بود وَلِی هُوا در سألِی ... بود. يَك ماشینِ قَهوهِای رَنگِ تَوَجِّه هَمه ... را جَلَب کرده بود. ... بِقَرَمَایید، این ماشینِ مُجَهَّز به مُدِرْتَرین ... است. کُولِر، فَنْدک، ...

هیدرولیکی، ترمز و کمر بند ... دارد. ... دیگر هم دارد. توجّه بفرمایید، موتور پُرقدَرَتِ ۶ ... و پیشرفته‌ترین سیستم ... هم دارد. سایر ماشین‌ها را هم تماشا کردم، ولی باز هم به طرفِ آن ماشین ... رنگِ برمی‌گشتم. دو نفرِ دیگر نیز در بارهٔ ... ماشین داشتند صحبت می‌کردند. بالاخره از ... نمایش خارج شدم ولی تمام ... ماشین در نظرَم ... بود. صدایش یک ... ضعیف به گوش می‌رسید. تو سألِ «سایا» چه ماشین ... ای را دیدم! جایَت خیلی ... بود! دوست عزیز، یک دنیا ... می‌خواهم. خیلی هم ... می‌خورم که نتوانستم با تو ملاقات بکنم. امروز که ... فطر است خیابان‌ها خیلی شلوغ است. امیدوارم همه خوب باشند. از طرفِ ما به خانواده ... بپرسانید.

Упражнение 12. Глаголы в скобках поставьте в нужной форме.

من و دوستم قرار گذاشتیم نزدیکِ دربِ جنوبیِ نمایشگاهِ همدیگر را (ملاقات کردن). بِزَحمتِ توانستم ماشینِ خودم را (پارک کردن). با این خودرو کوهستان‌ها، تپه‌ها و بیابان‌ها را بِراحتی می‌توان (پشتِ سر گذاشتن). هر دفعه دورِ آن ماشین اشخاصِ زیادی (ایستادن). چند دفعه دوستِ به تو (تلفن کردن). بدونِ اینکه از او (عذر خواستن) بی‌مقدمه گفتم: جایِ شما خیلی خالی بود. یک نفر به چرخ‌ها و لاستیک‌های پهنِ ماشین (اشاره کردن) داشت از راهنما چیزی (پرسیدن). این است که نتوانستم به نمایشگاهِ سرِ وقت (رسیدن) و با تو (ملاقات کردن). اگر موافق (بودن)، می‌توانید فردا همینجا (آمدن) و همین غُرفه را (تماشا کردن). متأسفانه دیگر نمی‌توانم (صحبت کردن). چون از دوستم اثری نبود با خودم گفتم: کجا (رفتن)؟ آقای مهندس امروز تشریف ندارند. لطفاً با موبایل ایشان (تماس گرفتن). یک راهنما، که کارمندِ غُرفه بود، برای تماشاکنندگان با میکروفون توضیحاتی (دادن). به وانتِ نزدیکِ هتلِ «استقلال» (تصادف کردن) و من دُرست روپرویِ پمپ بنزینِ تو ترافیکِ گیر کردم. شما را پایِ تلفن (خواستن).

Упражнение 13. Замените подчёркнутые слова синонимами.

یک کمی دیر کردم و بِزَحمتِ توانستم ماشینِ خودم را پارک بکنم. وقتی که به محلّ دائمیِ نمایشگاهِ بین‌المللی رسیدم، اثری از دوستم نبود. بعد از آن‌دکی تأملِ واردِ مُحوطهٔ نمایشگاهِ شدم. یک ماشینِ قهوه‌ای‌رنگِ توجّه همهٔ حُضار را جلب کرده بود. این ماشینِ موتورِ پُرقدَرَتِ ۶ سیلندر و پیشرفته‌ترین سیستمِ دِفرانسیلِ هم دارد و کوهستان‌ها، تپه‌ها، و بیابان‌ها را بِراحتی پشتِ سر می‌گذارد. اشخاصِ زیادی دورِ آن ماشینِ ایستاده بودند. ملاحظه بفرمایید، این ماشینِ مُجهّز به مُدِرنتَرینِ لوازمِ است. سایرِ ماشین‌ها را هم تماشا کردم، ولی باز هم به آن ماشینِ قهوه‌ای‌رنگِ برمی‌گشتم. هر دفعه دورِ آن ماشینِ اشخاصِ زیادی ایستاده بودند. بالاخره از تالارِ نمایشِ خارجِ شدم ولی تمامِ مُدّتِ ماشینِ در نظرَم مُجَسّم بود. یک دنیا معذرت می‌خواهم، از اینکه نتوانستم بیایم. این است که نتوانستم

به نمايشگاه سرِ وقتِ پُرسم و با تو ملاقاتِ بکنم. چون شما با موبایل تماسِ گرفتین متأسفانه ديگه نمی توانم صحبتِ بکنم. مَرَحمتِ زیاد. اگر موافقِ باشی، می توانیم فردا به آنجا برویم.

Упражнение 14. Объясните по-персидски следующие слова.

نمايشگاه، دائمي، بين المللي، چمن، قواره، بادکنک، غرغه، ميكروفون، كولر، كمر بند، بيابان، كاتالوگ، گوشي، وانٔ، هٔل، پمپ بنزين، موبایل، عيد فطر، تصادف کردن.

Упражнение 15. Переведите на персидский язык.

Странно, что телефон Хасана не отвечает. Куда он мог уйти? Или, может быть, я неправильно набрал номер?

Когда мы договаривались о встрече, я объяснил Парвизу и Мехри, где находится южный вход на территорию выставки, но, когда я туда добрался, их не было. Сколько я ни смотрел по сторонам, так их и не нашёл. Тогда я позвонил по мобильному телефону, и оказалось, что они застряли в пробке у площади Азади там произошла авария. Парвиз сразу стал извиняться за то, что они меня задержали. Мы договорились, что я не буду их ждать, а сразу пойду в книжный павильон.

Как жаль, что вас вчера не было! Выставка была просто замечательная! Одна картина мне так понравилась, что до сих пор так и стоит перед глазами. Я сам ужасно жалею, что не смог приехать. Мне надо было срочно связаться с Абаданом, потому что завтра должны привезти новое оборудование. Но у них там что-то случилось, и я весь день просидел в офисе, пока, наконец, они не объявились. А потом я понял, что все равно вовремя не успею. Вы не против сходить на эту выставку ещё раз? Кстати, как раз напротив музея находится автомобильный салон, я бы туда тоже заглянул.

В машине нельзя ездить, не пристегнув ремни безопасности. Не стоит развлекаться, не закончив работу. Он так торопился, что убежал, ничего нам не объяснив. Не оборудовав лабораторию всем необходимым, невозможно приступить к проведению опытов. Я прошёл мимо дома, не обратив внимания на табличку. Надеюсь, Ахмед не будет возражать, если мы возьмём его машину. Надеюсь, вы сумеете вовремя передать Парвизу моё письмо.

Упражнение 16. Найдите правильный вариант.

- (۱) من و (زَتم، دوستم) قرار گذاشتیم نزدیکِ دَرَبِ (جنوبي، شمالي) نمايشگاه همدیگر را ملاقات کنیم.
- (۲) وقتی که به محلِ (موقت، دائمي) (نمايشگاه، آرايشگاه) بين المللي رسیدم، آنری از (زَتم، دوستم) نبود.
- (۳) (بچه ها، راهنماها) نزدیکِ (غرغه، قواره) با (خودروها، بادکنک ها) بازی می کردند.
- (۴) يك ماشين (قهوه ای رنگ، صورتی رنگ) توجّه همه (حُضار، بازار) را (رد، جلب) کرده بود.

- ۵) یک (گدا، راهنما) که (کارمند، رئیس) (غرفه، فواره) بود، برایشان با میکروفون توضیحاتی می داد.
- ۶) چند (اتوبوس، مینی بوس، ماشین) دیگر را هم تماشا کردم، ولی باز هم به طرف آن (ماشین، وانت) (قهوه ای، سُرْمه ای) برمی گشتم.
- ۷) یک نفر به چرخ ها و (لاستیک های، لاک پشت های) (کهنه اش، پهنش) اشاره می کرد و داشت از (سینما، راهنما) چیزی می پرسید.
- ۸) وقتی که خانه آمدم، (زنم، دوستم) داشت (مجله، نماز) می خواند.
- ۹) فوراً گوشی (میکروفون، تلفن، بلندگو) را برداشته شماره اش را گرفتم و (دوستم، زنم) را پای تلفن خواستم.
- ۱۰) یک وانت تصادف کرده بود و من نزدیک (هتل، خودرو) «استقلال» درست روی پمپ بنزین توی ترافیک (دیر، گیر) کردم.
- ۱۱) چون شما با (موبایل، گازوئیل) (تماس، مرخصی) گرفتن متأسفانه دیگه نمی تونم (مسافرت، صحبت) بکنم.

Упражнение 17. Ответьте на вопросы.

نمایشگاه بین المللی را در کجای تهران برگزار می کنند؟ دوست حسن با چه وسیله ای به محل دائمی نمایشگاه رسید؟ ماشین خود را چکار کرد؟ مردم چطور تفریح می کردند؟ مردم دور کدام غرفه جمع شده بودند؟ چه چیزی توجه حضار را جلب کرد؟ خودرو چه رنگی داشت؟ راهنما به چه چیزی اشاره می کرد؟ آن ماشین چه تجهیزاتی داشت؟ دوست حسن بعد از نمایشگاه کجا رفت؟ وقتی که خانه آمد زنش داشت چکار می کرد؟ چرا حسن نتوانست به نمایشگاه بیاید؟ چه ماشینی تصادف کرده بود؟ چرا دوستش نتوانست زیاد صحبت بکند؟

Упражнение 18. Переведите на персидский устно и письменно.

Сегодня праздник Фетр, и на улицах полным-полно народа. Мы поехали по улице Валийе Аср, и застряли в пробке. Поезжай к Южному входу на выставку через площадь Ванак. В прошлый раз, когда были пробки, мы оставляли машину на улице и шли пешком. Быстро купи билет в кассе и возвращайся сюда.

Смотри, сколько народу сидит на газоне! Интересно развлекаются. И все едят Мороженое. Слушай, если, нетрудно, купи и мне мороженого тоже. (Мимо проходят дети с шариками.) Узнай у них, пожалуйста, где находится павильон №58. Там, говорят, выставили новые машины фирмы «Сайпа». Давай поторопимся, тогда успеем до намаза.

Павильон №58 располагался сразу за фонтаном. На открытой площадке стояли трактора. Один из них работал. В кабине сидел экскурсовод и на что-то указывал зрителям. зри-

телей было всего трое, вероятно специалисты с какого-то завода. Они всё время что-то спрашивали, но ничего не было слышно, так как сильно тархтел мотор.

Мы прошли мимо них в павильон. Там было прохладно, потому что работал кондиционер. Через громкоговорители доносилась народная музыка. На подиуме стоял розовый автомобиль типа пикап. У него было всё, что нужно: гидроусилитель руля, широкие шины для езды по пустыни, кондиционер и многое другое. За 9 секунд он способен разогнаться до 100 км. В общем, машина нам очень понравилась. На вопрос, сколько она стоит, нам ответили, что она не продаётся. Расстроенные, мы покинули территорию выставки.

Упражнение 19. Прочтите и переведите текст.

مملکت ناراضی‌ها

(از خسرو شاهانی، سال ۱۳۳۹)

اگر بگویم مملکت ما مملکت ناراضی‌هاست نه تنها دروغ و اغراق نگفته‌ایم بلکه حقیقت محض است، باور نمی‌کنید؟ بفرمایید...

مدیر نمایشگاه اتومبیل‌های آخرین مدل در حالیکه مشغول نشان دادن یک اتومبیل آخرین سیستم داخل نمایشگاه به یک مشتری دم‌کلفت است، مشغول صحبت با همکارش هم می‌باشد که او هم واردکننده اتومبیل‌های خارجی دست اول است.

— امسال من دو پارتی دوازده‌تایی اتومبیل بنز و شورلت و کادیلاک...

— یعنی بیست و چهار دستگاه؟

— آره... وارد کردم، پارتی اول و هر جور بود (۱) با من بمیرم و تو بمیری (۲) و نعل کردن خر کریم (۳)، از

گمرک خر مشهر ترخیص کردم، اما بی‌انصافها، برای پارتی دوم...

— اون دوازده تا اتومبیل دیگه؟

— آره، دویست هزار تومن حق گمرک میخوان، بیست و چهار دستگاه اتومبیل بنز (۴) و کادیلاک و پونتیاک

(۵) و شورلت (۶) مگه برای من چقدر استفاده داره که دویست هزار تومن حق گمرک بدم؟ مملکت که مملکت

نیست؟

مشتری — (خطاب به مدیر نمایشگاه) قیمت این بنزو فرمودین آخرش چنده؟

مدیر نمایشگاه – دو میلیون و هفتصد هزار تومن، برای خودمون دو و دویست تموم شده... شما هر چی دلتون میخواد بدین قابلی نداره، و سرش را به طرف همکارش برمی گرداند، چی داشتم می گفتم؟
– داشتی می گفتمی که مملکت مملکت نیست.

– آره یادم اومد... اگه مملکت مملکت بود، بابت این بیست و چهار دستگاه قراضه، دویست هزار تومن، از من حق گمرک نمی خواستند.

مشتري – دو و ششصد بدم؟

مدیر نمایشگاه – دو میلیون و ششصد و پنجاه بدین و قال قضیه رو بکنین.

مشتري با بی اعتنایی دست به جیب بغلش می برد و کیف بغلی اش را بیرون می آورد و معادل دو میلیون و ششصد و پنجاه هزار تومان اسکناس و چک تضمین شده، ده هزار تومانی می شمارد و کف دست مدیر نمایشگاه می گذارد. مدیر نمایشگاه سویچ (۷) اتومبیل را (همراه با یک خیرش را ببینی) دو دستی (۸) به دست خریدار می دهد تا اسناد مربوط به اتومبیل بعداً در محضر رد و بدل شود.

خریدار موقع خارج شدن از نمایشگاه زیر لب می غُرَد، مملکت که مملکت نیست، اگه مملکت مملکت بود من نباید برای یک اتومبیل، دو میلیون و ششصد و پنجاه هزار تومن پول زحمت کشیدمو بدم به مشتري آدم مفتخور و گردن کلفت.

تفسیر تمرین Комментарий к упражнению

1. Выражение *هر جور بود* означает *любыми путями*, возможными и невозможными способами.

2. Выражение *با منِ بِمیرَم و تو بِمیری* означает *всеми правдами и неправдами* (букв. с «да умру я и чтоб ты умер»).

3. Выражение *نعل کردنِ خرِ کریم* означает *давать взятку, сунуть в лапу* (букв. подковать досточтимого осла).

4. Benz Mercedes *کادیلک* Kādīlāk *Кадиллак* (марка автомобиля).

5. Pontīāk *پونتیاک* Pontīāk *Понтиак* (марка автомобиля).

6. Ševerlet *شورلت* Ševerlet *Шевроле* (марка автомобиля).

7. suič *سویچ* suič *ключ зажигания*; ключ, которым заводят автомобиль.

8. dodašti *دودستی* dodašti *двумя руками*; т.е. почтительно; подавать что-либо одной рукой в официальной обстановке считается невежливым

Упражнение 20. Ответьте на вопросы по тексту.

این داستان کی نوشته شده است؟ منظور از حقیقت محض چی بود؟ چه کسانی داشتند صحبت می کردند؟ آنها کجا صحبت می کردند؟ مدیر نمایشگاه مشغول چه کارهایی بود؟ مؤلف در باره مشتری چه می گوید؟ پارتی اتومبیلها چند دستگاه بود؟ این ماشینها از طریق چه شهری وارد شده بود؟ ماشین دست اول یعنی چه؟ مدیر نمایشگاه چه قیمتی پیشنهاد کرده بود؟ قیمت مشتری چه بود؟ سرانجام این اتومبیل با چه قیمتی فروخته شد؟ مدل این اتومبیل چه بود؟ سوپچ یعنی چه؟ اسناد کجا باید رد و بدل شود؟ از مدیر چقدر حق گمرک می خواستند؟ خریدار موقع خارج شدن از نمایشگاه زیر لب چه می گوید؟ منظور از مفتخور کی بود؟

یک اتفاق ساده **Дополнительный текст**

این داستان در باره مشکلات زندگی در زمان جنگ عراق (جنگ تحمیلی) است که از سال ۱۹۸۰ الی سال ۱۹۸۸ جریان داشت.

مُحسِنِ سُلیمانی

لحاف را پس می زنم و خواب آلود از جایم می پرَم. دل توی دلم نیست. چون اگر ساعت از چهار صبح بگذرد، این روز هم حتماً از دست می رود. اما ساعت پنج دقیقه به چهار است. تازه می فهمم که با زنگ ساعت شماطه دار از خواب پریده ام. چون دو تا دنگ دنگ می کند و خفه می شود. برای اینکه بچه ها آذیت نشوند، توی اتاق عقی خوابیده ام، با ساعتی شماطه دار کنار گوشم. تندی، لباسهایم را تنم می کنم. هوای توی اتاق در مقایسه با زیر لحاف، خیلی سرد است. صبحهای زود معمولاً هوا سرد است، بخصوص زمستان ها. امروز به مناسبت ولادت یکی از ائمه تعطیل است. اما اعلام کرده اند که چون تعطیلی افتاده وسط هفته، «گوشت توزیع می شود!» و من هم می خواهم کوپنی زنده بکنم که تقریباً یک ماه از موعد آن می گذرد. می خواهم از این فرصت طلایی استفاده کنم. غرغر عیال هم که شروع شده است. از بیست روز پیش دائم سرفه می کند. گاهی هم می گوید: «اگر این کوپن پنج نفری باطل نشد.» و «اگر من بیفتم یک گوشه، هیچ کس نیست که پرود چیزهای خانه را بخرد.»

ولی من می گفتم: «حرف می زنی ها! بابا من صبح ساعت شش باید بروم به سرویس پرسم. گوشت را هم که ساعت شش و نیم می دهند. آخر من چه تقصیری دارم؟»

و عیال می‌گفت: «نمی‌شود از آن کارخانه واماندهات، مُرخصی بگیری؟» و می‌دانست که همهٔ مُرخصی‌هایم را قبلاً خرج کرده‌ام، کارخانه هم که عاشق چشم و آبروی ما نیست. آدمهای مثل ما هم زیادند؛ کارگر فوقِ دیلم قتی. اما یک ماه غذای بی‌گوشت، هر شکمی را بر سرِ عقل می‌آورد. بخصوص حرفهای عیال و قهر و آشتی‌های بچه‌هایی که ظاهراً قرار است در آینده عصای دست شوند، ولی حالا فقط دهانی هستند برای بلعیدن؛ چون کوچکند، و بزرگترین‌شان سوّم دبستان می‌رود.

البته قبلاً عیال، سعی کرده بود گوشت بگیرد. اما روزی به طمع گرفتاری مرغ کوئی، صبح زود از خانه بیرون رفته، ولی بعد با تب و لرز و سرفه برگشته. گرچه من بارها علاقه‌ام را به سلامتی‌اش نشان داده‌ام، اما گویا دُکترها تمایلی به سلامتیش نداشتند. در مطب‌هایی که مریضها از سر و کول یکدیگر بالا می‌روند، به قول حمامی‌ها، مریضها را تُندتند گربه‌شوی می‌کنند و بیرون می‌دهند، و هر کدام را با یک بغل دوا! اما دریغ از یک ذره سلامت. راجع به عیال ما هم یکی می‌گفت: «سرفه‌اش از حساسیتِ گلوست.» دیگری می‌گفت: «سرش چرک کرده» و غیره.

و بالاخره می‌روم که گوشت بگیرم، ساعتِ چهارِ صبحِ روزِ سه‌شنبه، که تعطیل است. والدۀ آقا مُصطفی دیشب راهنمایی‌ها را کرده و گفته که اگر دیرتر از چهارِ صبح بروم، گوشت، بی‌گوشت.

هوا تاریک است و آسمان هنوز نه گرگ دیده و نه میش. قدم زنان از کوچه می‌اندازم توی خیابانِ «زندی». خیابانی است بسیار دراز و دَه‌متری. چراغ‌هایش یکی در میان خاموش است، مُنتها چراغ خانه‌ها تقریباً همه در استراحتِ کاملند. در خیابان، پرنده پر نمی‌زند. نه عابری، نه ماشینی، تکه‌های آبر، لباسِ سُرمه‌ایِ آسمان را وصله پینه کرده. هوا تمیز است، اما زورِ سرما سنگ را هم می‌ترکاند! ظاهراً هنوز حتی ورزِشکارهای شمالِ تهران هم از خانه‌ها بیرون نیامده‌اند تا هوای تمیز را استنشاق کنند. وقتی می‌رسم سرِ چهارراه، بنا به سفارشِ عیال می‌پیچم دستِ چپ: - پانصد قدم جلوتر است، دستِ راستِ خیابان. بغلش یک کبابی است. نرسیده به آن هم یک کوچه. بگذارد.

آهان! روپرویش هم انگار یک پلاستیک فروشی است یا لُبنیاتی. یک وقت نروی اشتباهی جای دیگری بایستی! راستش از همان دیشب هم خیلی نگران بودم، که نکند صبح بلند نشوم و قصابی را پیدا نکنم و کوئین پنج نفره بشود یک کاغذ معمولی. اما حالا یک جور خوشی توی دلم هست؛ یک جور سبکی. مثل وقتی که آدم از حمام برمی‌گردد. احساس می‌کنم گوشت را گرفته‌ام و دارم پیروزمندانه به خانه باز می‌گردم، و ستایشهای عیال، لبخند بچه‌ها و غذایِ پُرگوشت. چه باشکوه!

خیابان هم چه خیابانی! تنگ. و تازه، ماشینها هم کنار خیابان پارک کرده‌اند: ژبان، رنو، پیکان، وانتِ مرّدا، سیمرغ، تاکسی، پژو، گالاتِ زرد، جیبِ آهو و بنرِ سیاهی که زخم‌هایی عقب و جلویش دارد. و گویی همه در بغلِ هم به خوابِ عمیقی فرو رفته‌اند و فقط چشمانِ من پُف کرده.

یک لحظه فکر می‌کنم که قصابی هم باید تابلویی داشته باشد. به تابلوها نگاه می‌کنم: چلوکبابی فردوس، الکتریکی رضا نور، بانک تجارت، ساندویچ انقلاب، آرایشِ رؤیا، فلز تراشی رحیمی، فروشگاهِ امید، عینک‌سازیِ عدالت، یخ موجود است، کلبهٔ فرش: تعویضِ تو با کهنه، دنیایِ اسباب‌بازی: همه‌نوعِ عروسک، دُکترِ بهروزِ خوش‌بخت: تزریقات و بانسمان، تعمیرِ همه‌نوع...

اما وقتی که بقیچهٔ سیاهی را گوشهٔ خیابان می‌بینم، فکر می‌کنم که احتیاجی به آدرسِ عیال نبوده. بقیچه شبیه زنی است در چادرِ سیاه. حدس می‌زنم که زن هم برای گرفتِ گوشت آمده. کمی دِلگرم می‌شوم. چون آدرس، سراسر است در آمده. اما بعد فکر می‌کنم که زرنگتر از ما هم پیدا می‌شود. وقتی به زن می‌رسم، بی‌معطّلی می‌پرسم: «خانم ببخشید! گوشتِ بیست و پنج تومانی همین جا می‌دهند؟»

چادر می‌لرزد، ولی زن، پاسخی نمی‌دهد. انگار زن، زیر چادر از ترس یا سرما، می‌لرزد یا شاید با ترس و لرز از خواب پریده. ولی بعد با صدای خفیف از زیر چادر می‌گوید «بله» و این بار چادر را محکم‌تر به دورِ خود می‌پیچد. تازه متوجهٔ چند تا زنبیل می‌شوم که کنار زن است. اول تعجب می‌کنم، ولی بعد زنبیلها را می‌شمارم: هفت تا است. با خود زن، هشت تا. از توی زنبیلها طنابی رد شده، و تهٔ طناب به قفلِ مغازه گره خورده!

فکر می‌کنم رو دست خورده‌ام. می‌گویم: «خانم ببخشید! اینجا کی او مدّن؟»

چیزی نمی‌گوید. چند لحظه را به سکوت برنگزار می‌کنیم. کمی جابه‌جا می‌شوم و به دستهایم ها می‌کنم تا گرم‌م شود. سرما از زیر شلوار، به ساقِ پاهایم تیغ می‌کشد. زن ناگهان می‌گوید: «از دیشب، ساعتِ ده تا حالا، اینجا اینجا هستند آقا. ما هشت تا همسایه‌ایم. از دیشب یک ساعت، یک ساعت آمده‌ایم اینجا ایستاده‌ایم.»

فکر می‌کنم که به هر حال جای شکرش باقی است که ساعتِ چهار آمده‌ام و لافَل بعد از این هفت، هشت نفر، هنوز سرسوزنِ امیدی هست. البته اگر هر کدام یک کوپن داشته باشند، و گرنه اگر به قولِ عیال، هر زنبیلی به نمایندگی از طرفِ عروس و خواهر شوهر و عمه و دایی و نیمی‌دانم کی، آنجا گذاشته شده باشد که او یلاست. انگار نقاشی کم‌کم دارد از یک گوشه، سقفِ آسمان را سفیدکاری می‌کند و می‌آید جلو. رنگِ سرمه‌ایِ آسمان

هَمْ آبِی رُوشَن شُدِه. وَ صَفِ گوشت، مِثْلِ گوشتِ یَخِی از هَمْ باز می شُود: هَمْه مَرَد و گاهی زَن، وَ یَکی دو تا بَجه دَه دَوازدَه ساله.

سَاعَت پَنج است که مَغازَه بَغلی چراغ هایش رُوشَن می شُود: کبابی وَ حَلِیمی مَعَنوی. بَرای عِلْم کردنِ حَلِیم لَابُد. وَ شاگرد که از سِفیدی بُلورَش، فَطَط خاطره ای خوش بَرایش مانده، چَهاریایه ای می آوَرَد وَ بیرون می گُذارد. بَعد سِینی مِسی پُر از دانه های گَنَدَم، وَ رویش گوشتکوبی عَظِیمُ الْجُثَّة: عِلَامَتِ حَلِیم. زَنی با چَند تا نانِ تافَتون که از رویشان هَنوز بُخار بُلند می شُود، سَر می رِسد. ناباورانه به صَف نِگاه می کُند وَ تندی به تَه صَف که حالا دَه پانزده مِتر کُش آمده می رُود. می گوید: «گوشت می دَهند؟»
آخِرین نَفَرِ صَف که مَرَد است، می گوید: «بله.»

(ادامه دارد)

Упражнение 21. Объясните по-персидски следующие слова.

مِیش، گرگ و میش، یَکی در میان، عابِر، وَصله پینه کردن، وَرَزِشکار، اِسْتِشاق کردن، کبابی، لَبَنیات، نِگران، عِینک سازی، صِدایِ خَفِیف، زَنبیل، قُفل، تیغ، سَر سوزَن اُمیدی هَسْت، عَمّه، دایی، واوِیلاست، نَقاش، گوشتِ یَخِی، حَلِیمی، چَهاریایه، گوشتکوب، عَظِیمُ الْجُثَّة.

Упражнение 22. Поставьте слова в скобках в нужной форме.

مَنْ هَمْ می خواهم کوپنی (زنده کردن) که تَقْرِیباً یک ماه از مُوعِدِ آن (گذشتن). می خواهم از این فُرَصَتِ طَلایی (اِسْتِفاده کردن). اَگَر مَنْ یک گوشه (افتادن) هیچ کس نیست که بِرُود چیزهای خانه را (خریدن). مَنْ صُبْحِ سَاعَتِ شِش باید (رفتن) به سِرویس (رسیدن). نِمی شُود از آن کارخانه و اماندهات، (مُرْخَصی گرفتن)؟ بَجه هایی که ظاهراً قرار است در آئنده عَصایِ دَسْت (شدن). اَلْبَتَه قَبْلًا عِیال، سَعی کرده بود گوشت (گرفتن). اَما گویا دُکُتْرها تَمائلی به سَلَامَتَش (داشتن). وَ بِالْآخِرَه می رُوم که گوشت (گرفتن). اَگَر دیرتر از چَهاری صُبْح (رفتن)، گوشت، بی گوشت. (قَدَم زدن) از کوچِه می اندازم توی خیابانِ «زندی». ظاهراً هَنوز حَتی وَرَزِشکارهای شِمالِ تِهْران هَمْ از خانه ها بیرون (آمدن) تا هوایِ تَمیز را (اِسْتِشاق کردن). وَ قَتی سَر چَهاریاره (رسیدن)، بَنا به سِفارِشِ عِیال دَسْتِ چَپ (پیچیدن). راسَتش از هَمان دِشَب هَمْ خِیلی نِگران بودَم، که نَکُند صُبْح (بُلند شدن). اِحساس می کُنم گوشت را (گرفتن) وَ دارَم پیروزمندانَه به خانه (باز گشتن). گویی هَمْه در بَغْلِ هَمْ به خوابِ عَمِیقِی (فرو رفتن). یک لَحْظَه فِکَر می کُنم که قَصَبایی هَمْ باید تابلویی (داشتن). اَما وَ قَتی که بُقْچَه سیاهی را گوشه خیابان (دیدن)، فِکَر می کُنم که اِحْتیاجی به

آدرس عیال (بودن). حدس می‌زنم که زن هم برای گرفتن گوشت (آمدن). شاید با ترس و گرز از خواب (پریدن). از دیشب یک ساعت، یک ساعت آمده‌ایم اینجا (ایستادن). انگار نقاشی کم کم دارد از یک گوشه، سقف آسمان را سفیدکاری کردن). تندی به ته صف که حالا ده پانزده متر (کش آمدن) می‌رود.

Упражнение 23. Опишите ситуацию на картинке.

خط میخی چیست؟

خط پهلوی به چند قسمت تقسیم می شود؟

خط اوستایی چگونه خطی است؟

تفسير متن Комментарий к тексту

1. بين النهرين Beyn-on-nahreyn Междуречье, Месопотамия.
2. از كلدانیان و قوم آرامی az kaldāniyān-o qowm-e ārāmī от халдеев и арамейцев.
3. پادشاهان هخامنشی pādšāhān-e haxāmaneši ахеменидские цари.

4. تخت جمشید Taxi-e Jamšid древняя столица Ирана. Буквально переводится как Трон Йимы легендарного царя древних иранцев. По-гречески называется Персеполис, т.е. город персов, и в таком виде это название вошло в европейские языки.

5. بیستون Bisotun Бехистунская надпись. В этом слове произошла десемантизация. Древнее слово bagaštāna место Бога превратилось в Bisotun, в нечто вроде надпись без колонн.

6. نقش رستم Naqš-e Rostam Накше Рустам некрополь династии Ахеменидов.

7. اشکانی و ساسانی aškāni-vo sāsāni аршакидский и сасанидский.

8. پهلوی pahlavi пехлевийский, среднеперсидский.

9. اوستایی aveštāyi авестийский.

واژه‌نامه

причёска āṛāyeš آرایش
мир, примирение āšti (син. صلح)
газель (животное) āhu (син. غزال)
случай ettefāq (син. حادثه, رویداد)
произойти افتادن
след, влияние asar (āsār) ... (син. تأثیر)
азиат شدن (آزار دیدن, رنج دیدن)
терпеть (мучения) aziyyat šodan
игрушка asbābbāzi اسباب بازی
Детский мир دنیای ~
использование eṣtefāde (син. بهره گیری)
получать прибыль داشتن
независимость استقلال
esteqlāl (عَدَم وابستگی)
принюхивание, вдыхание استنشاق
eṣtenšāq (بویدن)
банкнота, казначейский билет, اسکناس
купюра, ассигнация (уст.) eskenās
указание ešāre اشاره
ошибка eštebāh (син. خطا, لغزش)
اغراق (بزرگ‌نمایی)
преувеличение, гипербола eqrāq

افسوس (دریغ) afsus
огорчиться ~ خوردن
до (предлог) elā (син. تا)
امام (ائمه) (پیشوا, رهبر)
имам emām (a`emme)
мало andak-i (син. کمی)
немного погода ~ تأمل (کمی درنگ)
надёжность; страховочный imenī ایمنی
вот почему in bud-ke... (این است که)
воздушный шар bādkonak بادکنک
باشکوه (شکوه‌مند)
торжественный bāšokuh
باطل (بی اعتبار) bātel
оставшийся bāqī (син. باقیمانده, بقیه)
بالاخره (سرانجام)
в конце концов bel`axare
верить ~ کردن vera bāvar
بخار boxār
اسب بخار asb-e boxār
особенно bēxosus (син. بویژه)
удобно berāhati براحتی

بزحمت (بسختی، بدشواری (син.
с трудом bezahmat
подмышка baqal (син. زیربغل
соседний, смежный razg. baqali بغلی
кадык; свёрток, узел boqče بقچه
глотать bal'idan (син. قُرو بردن
рубашка; блуза, блузка boluz بلوز
Мерседес (марка автомобиля) Benz بنز
доля, прибыль bahre بهره
располагать bahre bordan (чем. از) بهره بردن
пустыня بیابان
..... (صحرا (син.
biyābān بی‌اعتنائی (بی‌توجهی (син.
невнимание, bie'tenāyi بی‌انصاف (بی‌وجدان (син.
равнодушные biensāf بی‌مصلحتی (بی‌درنگ، فوراً (син.
бессовестный bimoattali немедленно.
неожиданно bimoqaddame بی‌مقدمه
партия (товара) pārti (син. محموله
ответ pāsox (син. جواب
перевязка pānsemān (син. زخم‌بندی
могучий porqodrat (син. نیرومند
прыгать paridan (син. پریدن
Пежо (марка автомобиля) Pežo پژو
распухнуть pof kardan پف کردن
бензоколонка насос pomp ~ بنزین
широкий pahn (син. گشاد
победоносно piruzmandāne پیروزمندانه
развитый pīšrafte (син. توسعه یافته
наконечник стрелы; پیکان
Пейкан (марка автомобиля) Peykān پایکان
задержка ta'ammol (син. تأمل
зал tālār (син. سالن
демонстрационный зал ~ نمایش

жар tab تب
оборудование tajhizāt تجهیزات
навязанный tahmilī ... (син. تحمیل شده
пробка (на дороге) ۱ ترافیک
..... (راه‌بندان (син.
terāfik (آمدورفت، عبور و مرور، شد آمد (син.
движение (уличное) ۲
очистка (таможенная), ترخیص
растаможивание tarxis
растаможивать, ~ کردن
получать разрешение на ввоз/вывоз
взорвать tarakāndan ترکاندن
тормоз tormoz ترمز
столкновение tasādof (син. برخورد
столкнуться ~ کردن (برخورد کردن (син.
гарантия tazmin تضمین
~ شده гарантированный
замена ta'viz تعویض
развлечение tafrih (син. گردش
вина taqsir/taxsir (син. کوتاهی، گناه
связаться ~ گرفتن «контакт tamās
обойтись (о цене) ~ شدن «конец tamām
полностью электрический تمام‌برقی
tamāmbarqi
электромобиль خودروی تمام‌برقی
стремление tamāyol (син. گرایش
мощность; потенциал tavān توان
запас хода توان پیمایش
Внимание! tavajjoh befarmāyid ... توجه بفرمایید
..... (پخش، تقسیم (син.
tawzi' توزیع
распределение تیغ
лезвие tiq جای خالی خالی بود
очень жаль, что тебя. [с нами] не было jā-yat xeyl-i xālī bud

течение *jaḡuān* جریان
 происходить (о событиях) داشتن
 карман *jīb* جیب
 Джип (марка автомобиля) *Jip-e āhu* جیب آهو
 колесо *čaḡx* چرخ
 грязь *čerk* چرک
 чек *ček* چک
 газон *čaman* چمن
 табуретка; подставка چهارپایه
 (син. پایه) čahārpāye (разг. čārpāye)
 догадка *hads* حدس (گمان. син.)
 догадаться زدن
 чувствительность *hassāsiyyat* حساسیت
 حق *haqq* плата
 (пошлина (таможенная. син.)) مالیات گمرکی
 истина *haqīqat* حقیقت
 прописная ~; истинная правда محض
 закусочная *halimi* حلیمی (حلیم فروشی. син.)
 (син.) حمامی (کارگر حمام، گرمابه دار. син.)
 банщик hammāmi
 память *xātere* خاطره (یاد. син.)
 храни [тебя] Бог *xodā negahdār* خدا نگهدار
 трата *xaḡj* خرج
 тратить کردن (صرف کردن. син.)
 Хоррамшахр *Xorramšahr* خرمشهر
 покупатель *haridār* خریدار (مُشتری. син.)
 обращаясь к *xatāb be* خطاب به
 заткнуться *xafe šodan* خفه شدن
 лёгкий *xafif* خفیف (سبک. син.)
 заснуть خواب *xāb* сон
 сонный *xāb'ālud* خواب آلود
 требовать *xāstan (xāh)* خواستن (خواه.)
 позвать к телефону پای تلفن
 автомобиль *xodrow* خودرو
 постоянный *dā'emī* دائمی (ثابت. син.)

ворота *darb* درب (در. син.)
 ложь *doguq* دروغ
 лгать, обманывать, врать گفتن
 دریغ (أفسوس، حیف. син.)
 жалость, сожаление dariq
 потеряться دست *dašt* از رفتن
 подержанный, б/у اول новый
 штука (нумератив для счёта автомобилей) دستگاه
 dastgāh
 دفعه (بار. син.) raz *daf'e*
 دل *del* сердце
 ~ توی دلم نیست
 у меня на сердце неспокойно
 крутой *domkoloft* دم کلفت (آدم بانفوذ. син.)
 дзинь-дзинь *dang-dang* دنگ دنگ
 состоящий из 12 دوازده تایی
 (штука, элементов) davāzdahtāyi
 поздний *dir* دیر
 опоздать کردن (آمدن، رسیدن)
 дифференциал *difrānsyel* دیفرانسیل
 крошка *zarre* ذره (ریزه، خُرده. син.)
 о, про *rāje' be* o، (در باره، در مورد. син.)
 экскурсовод *gāhnamā* راهنما
 обмениваться, (чем) رد و بدل کردن
 перебрасываться radd-o badal kardan
 Рено (марка автомобиля) *Reno* رنو
 зحمت کشی (با زحمت به دست آمده. син.)
 трудовой (о деньгах) zahmatkeši
 рана *zaxm* زخم (جراحَت. син.)
 ловкий *zerang* زرنگ (زیرک، رَند. син.)
 корзина *zambil* زنبیل (سبد. син.)
 Жиян (марка автомобиля) *Žiyān* ژیان
 простой *sāde* ساده
 голень *sāq* ساق
 Сайпа (марка автомобиля) *Sāypā* سایپا
 похвала *setāyeš* ستایش (تحسین. син.)

кашель sorfe سرفه
 сервис servis (син. خِدْمَت، خِدْمَات) سرویس
 молчание sokut. سکوت (خاموشی) (син.)
 передать привет salām resāndan .. سلام رساندن
 здоровье; здоровый. سلامت (تندرست) (син.)
 до свидания ~ به ;salāmat
 будьте здоровы. ~ باشید
 документ sanad (asnād). سند (اسناد)
 игла suzan سوزن
 ключ (от зажигания) suič. سوچ (کلید) (син.)
 цилиндр silandr سیلندر
 Симорг (сказочная птица, зод. марка. سیمرغ
 автомобиля) Simorq
 зарядка, зарядное устройство šārž. شارژ
 заряжаться šārž šodan شارژ شدن
 поднос sini سینی
 разгон; спешка šetāb شتاب
 разгоняться šetāb gereftan شتاب گرفتن
 человек شخص (اشخاص)
 (син. نَفَر) šaxs (ašxās)
 номер šomāre شماره
 набирать номер ~ گرفتن
 (син. آوَنگین) شماطه دار
 будильник šammātedār
 очередь saf صف (نوبت) (син.)
 слабый za'if ضعیف (نا توان) (син.)
 верёвка tanāb طناب (ریسمان) (син.)
 внешне, по-видимому, ظاهرأ (به ظاهر) (син.)
 вроде бы zāheran
 прохожий āber عابر (رهگذر) (син.)
 влюблённый عاشق (دلباخته، خاطر خواه) (син.)
 ~ کسی شُدَن (دل باختَن) āšeq
 влюбиться в кого-л. خاطر خواه شُدَن (син.)
 отличный, высокий āli عالی (والا) (син.)

справедливость عدالت (برابری، دادگری) (син.)
 edālat
 извинение ozg. عذر (پوزش) (син.)
 ~ خواستن (پوزش خواستن) (син.)
 извиниться (از ~) (перед кем)
 кукла arusak عروسک
 стать опорой ~ دست شدن عصا asā
 гигантский عظیم الجثه (دُرُشت پیکر) (син.)
 (син., разг. گنده) azimojjosse
 назад aqab عقب (پشت) (син.)
 задний aqabi عقبی (پشتی) (син.)
 разум aql عقل (خرد) (син.)
 вразумить, ~ آوردن بر سر
 наставить на путь истинный
 знак alāmat (alāyem) .. علامت (علام) (син.)
 флаг alam (a'lām) علم (اعلام)
 прославлять ~ کردن
 жена ayāl عیال (همسر، زن) (син.)
 праздник eyd, id. عید (جشن) (син.)
 праздник разговения. ~ فطر
 оптика (магазин) عینک سازی
 (син. عینک فروشی) eynaksāzi
 ворчание qorqor. غرغر (لندلند) (син.)
 павильон qorfe غرفه
 ковёр farš. فرش
 (син. مناسب) فرصت
 удобный случай. forsat
 руль farmān فرمان (رُل) (син.)
 металлообрабатывающий feleztarāši. فلز تراشی
 зажигалка fandak فندک
 технический fanni فنی
 фонтан favvāre فواره
 незаконченное ~ دیلم فتنی ~ دیلم
 ~ выше fowq فوق
 среднее техническое образование

крик, шум, скандал qāl قال
 прекращать базар ~ قضیه را کنندن.
 решено قرار قارار ~ است.
 было решено ~ گذاشتیم (син. ~ بود).
 قراضه (کهنه، بدردنخور (син.
 ветхий, негодный qorāze
 запчасти qate'āt قطعات (син. ~ یدکی) (также)
 замók qofl قفل
 ссора qahr قهر
 کاتالوگ (کالائما، کارنما (син.
 проспект, реклама; программа kātālog
 ладонь kaf-e dasl کف دست
 будка; хижина; лавка کلیه
 kolbe (دکان (син.
 ремень, пояс kamarband کمربند
 талон koron کوپن (کالابُرگ (син., рек.
 плечо kul کول (گُرده (син.
 старый kohne کهنه (قدیمی (син.
 کیف کیف
 сумка kif کیف
 бумажник ~ بغلی
 киловаттный kiluvāti کیلوواتی
 сорокапятикиловаттный ۵۴ کیلوواتی
 Галант (марка автомобиля) Gālānt گالانت
 класть gozāštan (gozār) گذاشتن (گذار)
 проезжать, преодолевать ~ پُشتِ سر
 сполоснуть gorbešuy kardan گریه شوی کردن
 گردن کلفت (دُم کلفت، آدم با نفوذ (син.
 крутой (человек) gardankolofl
 گرگ و میش (تاریک و روشن (син.
 сумерки gorg-o miš
 завязаться узлом gereh xordan گره خوردن
 крутящий момент gaštāvar گشتاور
 угол guše گوشه (گُنج (син.
 трубка (телефонная) guši گوشی
 застрять gir kardan گیر کردن

لا اقل (دستِ کم، حدِ اقل (син.
 по крайней мере, минимум lāaqaall
 لابد (شاید، گویا (син.
 лабод labod لابد
 шини lāstik لاستیک (تایر (син.
 улыбка labxand لبخند
 لبنیات (فَرآورده های لبنی (син.
 молочные продукты labaniyāt
 لحظه (لحظات) (یک دم، یک آن (син.
 миг lahze (lahazāt)
 لرز (لرزه، لرزش (син.
 лрз larz لرز
 موبایل (تلفن همراه (син.
 сотовый телефон mobāyl
 متأسفانه (با تأسف (син.
 к сожалению ote'assefāne
 воплощённый mojassam مجسم
 مجهز (دارای تجهیزات، آماده (син.
 оборудованный mojahhaz
 محضر (محاضر) (دفتر آساند رسمی (син.
 нотариальная контора mahzar (mahāzer)
 место mahall محل (مکان، جا (син.
 площадка mohavvate محوطه (میدانگاه (син.
 возражающий moxālef مخالف (معتراض (син.
 современный modern مدرن (معاصر (син.
 модель model مدل (نمونه (син.
 директор modir مدیر
 связанный marbut مربوط (به (c.
 до свидания marhamat ziyād مرحمت زیاد
 отпуск moraxxasi مرخصی
 медь mes مس
 кулак mošt مشت
 кучка дармоедов مُشتی آدم مُفتخور
 клиент moštari مشتری (خریدار (син.
 مشکلات (سختی ها، دشواری ها (син.
 трудности moškelāt
 эквивалент mo'adel معادل (برابر، هم اندازه (син.)

дармоед moftxor مفتخور
 сравнение moqāyese (син. مَقایسه سنجش)
 сопоставление, соотнесение
 взгляд molāheze (син. ملاحظه نگاه)
 взгляните ~ بِقَرَمَایید
 (син. کشور) مملکت (ممالک)
 страна mamlekat (mamālek)
 срок tow'ed (син. موعِد زمان، سر رسید)
 овца miš میش
 микрофон mikrofon (син., рек. میکروفون صدابَر)
 не веря pābāvarāne ناباورانه
 (син. ناخشنود، ناخِرَسَند)
 недовольный nārāzi
 хлеб (круглая толстая лепёшка) نان تافتون
 nān-e tāftun
 художник; маляр; штукатур نقاش
 (син. نگارگر، تصویرگر)
 беспокоящийся negarān (син. دِلواپس)
 выставка pamāyešgāh نمایشگاه
 ньютон-метр (нм) neyuton-metr نیوتون متر
 окаянный; никчёмный وامانده
 (син. پِدَرْدَنخور) vāmānde

ликап Мазда vānet (также ~ مَزدا و انت)
 о горе! vāveylā واویلا
 спортсмен varzeškār ورزشکار
 (син. تَکِه پاره ها را بِهَم دوختن)
 залатать vasle pine kardan
 время vaqt/vaxt (син. وقت موقع، زمان)
 прийти вовремя سر ~ رسیدن
 рождение velādat ... (син. تولد، روز تولد)
 дыхнуть hā kardan ها کردن
 именно там hamānjā .. (также ~ دُرُست)
 гидравлический hidroliki هیدرولیکی
 я вспомнил یاد یادم آمد
 имеется лёд (в продаже) یخ موجود است
 yax mowjud-ast
 запасной yadaki یدکی
 немного ye[k] xorde . (син. یک کمی)
 тысяча извинений یک دنیا معذرت می خوام
 yek donyā ma'zerat mixām
 сразу yeksare یکسره
 через одного yek-i dar miyān یکی در میان

درس ششم Урок шестой

جمله‌های پیرو شرطی Придаточные условные предложения

Придаточные условные в составе сложноподчинённых предложений вводятся союзами *اگر ágar если; چنانچه čepān-če если; به شرط اینکه be šart-e in-ke при условии, что; در صورتی که dar surat-i-ke в случае, если*. Все условия подразделяются на реальные и ирреальные.

При выражении **реальных** условий в главном предложении ставится то время и наклонение, которые требуются по смыслу. В придаточных предложениях ставятся следующие глагольные формы при условиях, относящимся:

а) к настоящему **настояще-будущее время** مضارع اخباری:

اگر بلیت دارید، می‌توانید وارد سالن بشوید. *Если у вас есть билет, можете проходить в зал.*

б) к будущему **аорист** مضارع التزامی:

اگر فردا به تهران بیاید، به استقبالش خواهیم رفت. *Если он завтра приедет в Тегеран, мы пойдём его встречать.*

или **простое прошедшее время** ماضی مطلق:

اگر تا یک ساعت دیگر آمد، بگو به من تلفن بکند. *Если он придёт в течение часа, то пусть мне позвонит.*

в) к прошлому **прошедшее время сослагательного наклонения** ماضی التزامی، при этом в главном предложении может ставиться перфект گزشته نقلی:

اگر این کتاب را نخوانده باشید. *Жаль, если вы не прочли этой книги.*

اگر تهران رفته باشید، حتماً میدان آزادی را دیده‌اید. *Если вы ездили в Тегеран, то обязательно видели площадь Азади.*

Ирреальные условия подразделяются на:

а) нереальные (т.е. невозможные или маловероятные);

б) контрфактические (т.е. возможные, но не реализовавшиеся).

При выражении ирреальных условий и в главном, и в придаточном, как правило, используется форма **прошедшего длительного времени** независимо от того, относится условие к настоящему, прошедшему или будущему.

اگر این افراد در تهران زندگی می‌کردند، نمی‌توانستند به این زودی کار پیدا کنند. *Если бы эти люди жили в Тегеране, то они не смогли бы так быстро найти работу.*

Разновременность (таксис) и предшествование могут выражаться **преждепрошедшим временем**. Преждепрошедшее время при прочих равных условиях придаёт высказыванию более разговорный оттенок.

اگر جنگ رفته بودند، این حرف‌ها را نمی‌زدند
Если бы они побывали на войне, то так бы не говорили.

Глаголы داشتن иметь и بودن быть в книжном стиле сохраняют приставку mi-, в разговорном могут употребляться и без неё, т.е. в форме прошедшего простого времени.

اگر این افراد لیسانس هم می‌داشتند، مهندس حسابی می‌بودند
Если бы у этих людей были ещё и дипломы, они были бы приличными инженерами.

Упражнение 1. В следующих предложениях вместо реального условия используйте ирреальное.

اگر کار داشته باشم، پیش شما نمی‌آیم. اگر به تهران بروید، در شمايش كوههای آبرز را می‌بینید. اگر می‌خواهید با او ملاقات کنید، به نمایشگاه تشریف بیاورید. اگر بخواهید به رودخانه برسید، باید از تهران به فاصله سی یا چهل کیلومتر خارج شوید. اگر هفته آینده هوا گرم شود، میوه‌ها زود می‌رسد. اگر باران بارید، با خودت چتر بردار. اگر پول داری، پنجاه تومان به او بده. اگر مزاحم شما نباشم، یک ساعت دیگر اینجا می‌مانم. اگر وقت داشته باشم، حتماً به مطالعه تاریخ ایران می‌پردازم.

Упражнение 2. Переведите с русского языка на персидский.

Если у тебя будет время, сходи в этот музей. Если бы я жил в деревне, то каждый день работал бы в саду. Если бы я это узнал вчера, то не спрашивал бы вас об этом сегодня. Раз он был в Тегеране, значит, знает, где находится аэропорт. Мы купим этот станок при условии, что вы его установите. В случае, если будет плохая погода, делегация поедет в музей. Если он позвонит, скажи, чтобы быстро шёл домой. Если он приехал с Юга, то не боится жары. Если будете проходить мимо базара, купите мне зелени. Как я могу ему позвонить на работу, если сейчас уже 8 часов вечера? Если вы говорите по-персидски, спросите, как пройти на почту. Жаль, если они опоздали в аэропорт и не встретили его.

باب تفعّل

Масдар V породы имеет формулу ta1a22o3. Действительное причастие образуется по структуре mote1a22e3. Страдательное причастие в этой породе неупотребительно.

Корень, значение	Масдар	Действительное причастие
وقف vâqafa останавливаться	توقف tavaqqof остановка	متوقف motavaqqef останавливающийся
ولد vâlada рождаться	تولد tavallod рождение	متولد motavalled родившийся

عجب `ájaba удивляться	تعجب ta`ajjob удивление	متعجب mote`ajjeb удивлённый
-----------------------------	-------------------------------	-----------------------------------

Формообразующая приставка действительного причастия V породы mota- так же, как и в случае VI породы в разговорной речи произносится mote-.

Основное значение V породы непереходное действие, возвратное по сравнению с действием II породы, т.е. действие, направленное на самое себя. Сравните:

Корень, значение	II порода, масдар	V порода, масдар
وقف vâqafa останавливаться	توقیف towqif задержание	توقف tavaqqof остановка
ولد vâlada рождаться	تولید towlid производство	تولد tavallod рождение

Упражнение 3. Образуйте масдар пятой породы от следующих корней:

قدم، وسط، خلف، شنج، نوع، نفس، عرض، صور، مدن، شکر.

Упражнение 4. Образуйте действительное причастие пятой породы от следующих корней:

شکل، نوع، غیر، شنج، ذکر، وقف، مدن، شکر، وجه، وسل، وسط، فکر.

Упражнение 5. Прочитайте следующие слова и найдите их значения по словарю:

تبدل، متقدم، متکبر، تجدد، متعجب، تجسم، تجمع، تکلم، متعلق، تحقق، تحول، تخصص، متغیر، تدبیر، متحمل،

متبدل.

Имя профессии اسم فعال

Корень, значение	Имя профессии
نقاش náqaša рисовать	نقاش naqqāš художник
رقص ráqasa танцевать	رقاص raqqās танцовщик
فرص sárafa тратить	فارص sarrāf меняла

Слова, построенные по структуре 1a22ā3 называются именами профессии. Они обозначают деятеля, т.е. человека, который производит то действие, которое обозначено в корне глагола. Например (см. выше таблицу):

Эта арабская словообразовательная модель оказалась настолько популярной в Иране, что по ней начали образовывать слова от персидских корней.

Персидское слово	Имя профессии
کفش <i>kafš</i> обувь	کفاش <i>kaffāš</i> сапожник
قند <i>qand</i> сахар	قناد <i>qannād</i> кондитер

Для образования слов женского рода используется суффикс -e.

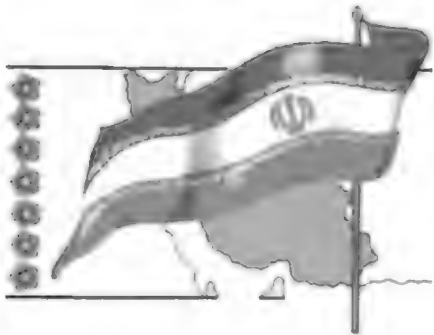
Мужской род	Женский род
رقاص <i>raqqās</i> танцовщик	رقاصه <i>raqqāse</i> танцовщица
خیاط <i>xaūyāt</i> портной	خیاطه <i>xaūyāte</i> портниха

Множественное число от существительных мужского рода образуется как с помощью суффикса -hā, так и -ān: قَصَّابان *qassābān* мясники, نَجَّاران *najjārān* и نَجَّارها *najjārha* плотники, بَقَّالان *baqqālān* и بَقَّالها *baqqālha* бакалейщики. Слово بنا *banpā* каменщик, поскольку оканчивается на гласный (точнее на непронизносимый согласный хамзу), может присоединять во множественном числе только суффикс -hā: بَنَّاها *banpāhā* каменщики. Существительные женского рода образуют множественное число только с помощью суффикса -hā: رَقَّاصهها *raqqāseha* танцовщицы, خِيَّاطهها *xiyāteha* портнихи.

Упражнение 6. Прочитайте следующие слова и определите их значения по словарю:

بنا، سیاح، خیام، قصاب، رقص، خیاطهها، بقالان، رقاصه، خلاق، حساس، نجار، جذاب.

موقعیت ایران

نام رسمی و حدود

کشور ایران که نام رسمی آن جمهوری اسلامی ایران است، در جنوب غربی (۱) قاره آسیا در منطقه خاورمیانه واقع است.

وُسْعَتِ آن ۱/۶۴۸ هزار کیلومتر مربع است. اگر بخواهیم وُسْعَتِ ایران را با کشورهای اروپایی مقایسه کنیم، می‌توانیم بگوییم که کشور ایران بتهایی برابر با بریتانیای کبیر و فرانسه و آلمان و ایتالیا و بلژیک و هلند و دانمارک وُسْعَتِ دارد. ایران از طَرَفِ شمال به دریای خزر، مناطقی آسیای مرکزی و قفقاز، از طَرَفِ جنوب به خلیج فارس و دریای عمان محدود است. ایران مابین کشورهای ترکمنستان، آرمستان و آذربایجان در شمال، افغانستان و پاکستان در شرق، عراق و ترکیه در غرب قرار دارد.

همانطور که (۲) قبلاً گفته شد ایران با روسیه مرز خاکی ندارد. ولی چون هر دو کشور از طریق دریای خزر روابط نزدیک دارند، ایران را همسایه جنوبی روسیه می‌توان نامید. علاوه بر روسیه و آذربایجان قزاقستان و ترکمنستان هم در کنار دریای خزر قرار گرفته‌اند. کشورهای نامبرده جزو کشورهای مشترک‌المنافع محسوب می‌شوند. در اواخر (۳) قرن بیستم میلادی این کشورها اتحاد جماهیر شوروی سابق بودند.

جمعیت کشور ایران مطابق سرشماری سال ۱۹۷۵ در حدود ۳۶ میلیون نفر بوده است که (۴) اکنون نزدیک به ۸۰ میلیون تن برآورد می‌شود. باید متذکر شد که ایران کشوری چندملیتی است که در آنجا ملل و اقوام و عشایر زیادی زندگی می‌کنند: مانند کرد، بلوچ، بختیار، لر و غیره. نصف اهالی ایران شهرنشینند و قسمت بزرگ دیگر آنها در روستاها پراکنده شده‌اند.

وَضْعِیتِ طَبِیعی و ویژگی‌های آن

حدود ۹۰ درصد از خاک کشور در محدوده فلات ایران واقع شده و ایران کشوری کوهستانی به شمار می‌آید. بیش از نیمی از مساحت کل ایران را ارتفاعات، یک چهارم آن را صحراها، و کمتر از یک چهارم آن را نیز جلگه‌ها و اراضی قابل کشت (۵) تشکیل داده‌اند. خاک کشور توسط دره‌ها به چند بخش تقسیم شده است. قله دماوند در رشته کوههای آلبرز با ۵۶۷۱ متر ارتفاع بلندترین قله کوه‌های ایران شناخته شده است. رودخانه‌های متعددی به خلیج فارس در جنوب می‌ریزد که مهمترین آنها رود کارون است و قسمتی از آن قابل کشتیرانی می‌باشد. رودخانه‌های فراوانی نیز به دریای خزر در شمال می‌ریزد که از آن میان سفیدرود، آترک و آرس از همه معتبرتر است. دریای خزر گاهی اوقات دریای مازندران نیز نامیده می‌شود. از میان رودخانه‌هایی که به حوضه‌های داخلی می‌پیوندد، مهمترین آنها زاینده‌رود می‌باشد که به مرداب گاوخونی می‌ریزد. شط العرب مرز ایران و عراق را تشکیل می‌دهد و پس از پیوستن رود کارون به آن تا خلیج فارس اروندرود نامیده می‌شود.

از نظر بارش، کشور ایران کمباران است (مُتَوَسِّطِ بارش ۳۰۰ میلیمتر در سال است) بنابراین در ایران، بیشتر، آب و هوای خُشک و وجود دارد. ناحیه خَزَری با بارش ۶۰۰ الی ۲۰۰۰ میلیمتر در سال مُسْتَثْنی است. پُربارش ترین شهر ایران بَندر آنزلی با حَدِّ أَكْثَر ۲۰۰۰ میلیمتر در سال و کم بارش ترین شهر میرجاوه با حَدِّ أَقَل ۶ میلیمتر در سال می باشد.

آب و هوا

آب و هوای ایران، در مجموع خُشک و بیابانی است. اِرْتِفَاع کوههای شمالی و غربی، چنان زیاد است که از تأثیر بادهای مرطوب دریای خَزَر به نواحی داخلی ایران، جُلُوگیری می کند. در نتیجه، دامنه های داخلی این کوهها، خُشک و دامنه های خارجی آنها مرطوب است. میانگین بارش سالانه، به طُور کلی، رو به جنوب و شرق، بتدریج کاهش می یابد.

آب و هوای سواحل شمالی و جنوبی با یکدیگر کاملاً مُتَفَاوِتند. سواحل دریای خَزَر، بارانی و مرطوب، همراه با تپستانهای مُلایم است. دامنه های شمالی اَلْبُرز دارای پوشش گیاهی پُریشت و پوشیده از جنگل است. اما در ناحیه خُشک کشور (با میانگین بارش ۳۰ الی ۲۵۰ میلیمتر) باران بسیار کم می بارد. این امر بر کشاورزی مردم، که غالباً به صورت دیم انجام می شود، تأثیر نامطلوبی دارد. در بعضی از نواحی کوهستانی شمال و غرب کشور آب و هوا مُعْتَدِل است.

تفسیر متن Комментарий к тексту

1. در جنوب غربی. *на юго-западе*.
2. همانطور که گفته شد: *как уже говорилось*... همانطور که *сложный союз подобно тому, как:*
3. در اواخر. *в конце* (какого-либо периода времени). По той же схеме строятся выражения: *в начале*, *в середине*. در اوایل.
4. *сложный союз в то время, как; при том, что; при этом. Например:*
 جمعیت ایران در سال ۵۷۹۱ در حدود ۳۶ میلیون نفر بوده است در حالی که اکنون نزدیک به ۸۰ میلیون تن
В 1975 году население Ирана составляло 36 млн. чел., в то время как сейчас оно насчитывает около 80 миллионов.
5. *стоящий, пригодный*. Используется в качестве 1-го компонента изафетных словосочетаний со значением *заслуживающий, стоящий чего-либо:*
заслуживающий внимания, посевной, куст, кустирани, судоходный, قابل توجه

Упражнение 7. Замените подчёркнутые слова синонимами:

آیا ناحیه کوهستانی، در شمال و شمال شرقی وُسعتِ بیشتری دارد یا در غرب و جنوب غربی؟ ناحیه کنار دریای خزر میان دریای خزر و رشته کوه‌های البرز قرار دارد. در این سرزمین کم‌وسعت چون دارای شرایطِ مطلوبی است، جمعیتِ زیادی زندگی می‌کنند و بیشترِ مردم آنجا روستایی هستند. علاوه بر اهالی شهرنشین و روستاییان در بسیاری از نواحی کوهستانی، عشایرِ زندگی می‌کنند. بلندِ کوه‌های زاگرس از مرکز به طرف جلگه خوزستان بتدریج کاهش می‌یابد. آب و هوای معتدلِ اروپا در همه‌جای آن یکسان نیست. هوای زمین‌های پستِ جنوب در نتیجه نزدیکی به خلیج فارس و دریای عمان گاهی مرطوب می‌شود و در سرزمین‌های کم‌ارتفاع داخلی و شرق ایران گاهی برف هم می‌بارد، اما به طور کلی این ناحیه بیشترِ ماه‌های سال گرم و خشک است. چون بیش از نیمی از مساحتِ کل ایران را ارتفاعات تشکیل داده‌اند، ایران کشوری کوهستانی به شمار می‌آید. رشته کوه‌های البرز در دامنه‌های شمالی و جنوبی خود دو دُنیايِ متفاوت به وجود آورده است.

Упражнение 8. Перестройте предложения, используя союз که :

آدم از شمال به جنوب و از غرب به شرق حرکت می‌کند و مشاهده می‌کند که درجهٔ گرما بیشتر می‌شود. در دامنه‌های شمالی نواحی جنگلی و جلگه‌های کناره‌ای به وجود آمده است و دامنه‌های جنوبی به دشت کویر یعنی وسیع‌ترین کویر ایران محدود است. نیمی از جمعیت ایران شهرنشینند و قسمتِ دیگر آن در روستا زندگی می‌کنند. در میان کشورهای منطقهٔ خاور میانه، عربستان و لیبی از ایران وسیع‌ترند و کشورهای دیگر وسعتِ کمتری دارند. ارتفاع میانگین ایران به طور کلی بیش از ۱۲۰۰ متر می‌باشد و پست‌ترین کنارهٔ ایران در حدود ۲۷ متر پایینتر از سطح دریا است و در کنارهٔ دریای خزر قرار دارد.

Упражнение 9. Заполните пропуски предлогами и союзами:

آفتاب بیشترین تأثیر ... آب و هوا دارد. قلّه دماوند بلندترین کوه ایران ... رشته کوه‌های البرز است. بیشتر خرید و فروش این شهرستان ... این شهر مرکزی انجام می‌گیرد. ایران در جنوب ... خلیج فارس و دریای عمان محدود است. رشته کوه‌های البرز ... عبورِ بادهای باران‌آور به داخل ایران جلوگیری می‌کند. ... این رشته کوه‌ها دره‌ها و بیابان‌های وسیع وجود دارند. اگر اروپا را ... وسعتِ قاره‌های دیگر مقایسه کنیم، می‌بینیم که اروپا از بسیاری از قاره‌های جهان کوچکتر است. پربارش‌ترین ماه‌های سال فصلِ پاییز و زمستان است، ... در این ناحیه دورهٔ کوتاه کاملاً خشک که در ناحیهٔ بیابانی دیدیم، وجود ندارد. ... که می‌بینید، پاکستان نیز مانند ایران از کشورهای کنار دریای عمان به شمار

می‌رود. رشته کوه‌های آلبرز در شمال تهران و قسمت جنوبی استان‌های گیلان و مازندران، رشته کوه‌های آلاداغ و قره‌داغ در خراسان ادامه یافته، در افغانستان ... کوه‌های هند و کوش می‌پیوندند.

Упражнение 10. Заполните пропуски глаголами из списка:

(تقسیم کردن؛ نگاه کردن؛ محسوب شدن؛ پراکنده شدن؛ شناخته شدن؛ همراه بودن؛ نامیده شدن؛ تأثیر گذاشتن؛ ریختن؛ تشکیل دادن؛ فهمیدن؛ قرار داشتن؛ کاهش یافتن)

(۱) کوه‌های خراسان در شمال شرقی ایران بخش دیگری از کوه‌های شمالی ایران را ... (۲) آب و هوای کوهستانی ایران را به دو نوع می‌توان ...: آب و هوای سرد کوهستانی و آب و هوای معتدل کوهستانی. (۳) ناحیه خزر در مقایسه با دو ناحیه بیابانی و معتدل کوهستانی، سرزمین بسیار کوچکی است که میان دریای خزر و رشته کوه‌های آلبرز ... (۴) این دریاچه‌ها بیشتر در نواحی مرطوب آلبرز ... (۵) اگر دو یا چند سال بارندگی ... اغلب این دریاچه‌ها به کلی خشک می‌شوند. (۶) دریای خزر در کتابهای جغرافیایی دوره‌های گذشته به نامهای گوناگون ... و امروز در کتابهای خارجی به دریای کاسپین مشهور است. (۷) بادهای جنوب غربی و جنوبی گرم و خشک و در تابستان با خاک ... (۸) اگر به رشته کوه‌های آلبرز و زاگرس ...، باسانی ... که کوه‌های داخلی و شرقی از هم جدا هستند. (۹) چون ایران و روسیه در کنار دریای خزر قرار گرفته‌اند، ایران همسایه جنوبی روسیه ... (۱۰) مهم‌ترین رودخانه‌های شمالی ایران سفیدرود، آترک و آرس ... (۱۱) زاینده رود مانند بسیاری از رودخانه‌های ایران به صحرا ... (۱۲) آب و هوای قسمت غربی کشور مدیترانه‌ای است که در نواحی جنوبی آن آب و هوای نیمه‌صحرائی گرم نیز بر آن ...

Упражнение 11. Заполните пропуски словами из текста:

(۱) در این ناحیه به علت کمبود هوای مرطوب پوشش گیاهی به حد ... می‌رسد. (۲) این کشور همیشه با کشورهای همسایه ... خوبی داشته است. (۳) ... برآوردهای اخیر نصف جمعیت بسیاری از کشورهای شرقی شهرنشینند و ایران از این تعداد ... نیست. (۴) خلیج فارس که در جنوب ایران واقع شده و ارتباط دریایی کشور را از طریق تنگه هرمز و دریای عمان با دیگر نقاط جهان برقرار می‌کند، حدود ۴۲۰۰۰۰ کیلومتر ... وسعت دارد. (۵) آب دریاچه‌های ایران ممکن است شور یا شیرین باشد و از میان آنها دریاچه ارومیه و دریاچه نمک از همه ... است. (۶) کشور ایران دارای آب و هوای ... است و با مقایسه نقاط مختلف کشور این تنوع را بخوبی می‌توان دید. (۷) معمولاً حد ... آب رودها در ... بهار و حد اقل آب در ... تابستان است. (۸) در حدود ۱۸۰۲۰ کیلومتر مربع از خاک ایران از جنگل پوشیده است که حدود ۵۵/۵ ... آن مربوط به جنگل‌های غرب است و جنگل‌های شمال در ... جنوبی دریای خزر ۱۹ ... است، جنگل‌های پسته پراکنده در جنوب و شرق ۱۳/۳ ... است، جنگل‌های کوهستانی آرس ۶/۶ ... است،

و جنگلهای کویری نیز ۶/۵ ... را تشکیل می دهد. ۹) در سرتاسر نواحی جنوبی هوای مرطوب ... دارد که از ... این ناحیه تابستانهای گرم و زمستانهای ملایم است. ۱۰) همانطور که ... شد، نواحی داخلی فلات ایران دارای آب و هوای خشک و بیابانی است.

Упражнение 12. Ответьте на вопросы:

نام رسمی کشور ایران چیست؟ وسعت اراضی ایران چند کیلومتر مربع است؟ ایران از طرف شمال با چه کشورهایی هم مرز است؟ از طرف مشرق با چه کشورهایی مرز مشترک دارد؟ از طرف مغرب با کشورهایی هم مرز است؟ ایران با چه کشورهایی مرز دریایی دارد؟ چرا روسیه را می توان همسایه جنوبی ایران نامید؟ طبق سرشماری سال ۱۳۷۷ جمعیت ایران چند میلیون نفر برآورد می شود؟ چرا ایران کشور چندملیتی محسوب می شود؟ چند درصد اهالی ایران در شهر زندگی می کنند؟ ارتفاعات و صحراها چند درصد اراضی ایران را تشکیل می دهند؟ بلندترین قله ایران چه کوهی است؟ مهم ترین رودخانه های ایران را نام ببرید. آیا همه آنها قابل کشتیرانی هستند؟ زاینده رود در کجای ایران است و به کجا می ریزد؟ شرایط آب و هوای ایران متفاوت یا یکسان است؟ پربارش ترین ناحیه آب و هوای ایران کدام است؟ در مجموع آب و هوای ایران چگونه است؟ چرا دامنه های شمالی و غربی ایران خشک هستند؟ میانگین بارش سالانه در ایران چند میلیمتر است؟ چرا آب و هوای سواحل شمالی و جنوبی ایران با یکدیگر متفاوتند؟ چرا دامنه های شمالی البرز دارای پوشش گیاهی پرپشت است؟ چه چیزی بر کشاورزی مردم در ناحیه خشک کشور تأثیر نامطلوبی دارد؟ کشورهای عضو جامعه مشترک المنافع را نام ببرید.

Упражнение 13. Выберите правильный ответ:

کشور ایران که نام رسمی آن جمهوری اسلامی ایران است، در (شمال آسیا، جنوب غربی آسیا، جنوب شرقی اروپا) واقع است. حدود ۹۰ درصد از خاک کشور در محدوده (کوههای هند و کوش، کوههای آلپ، فلات ایران) واقع شده و کشوری کوهستانی به شمار می آید. رودخانه های فراوانی نیز به دریای خزر در شمال می ریزد که از آن میان (شط العرب، سفیدرود، آترک و آرس، زاینده رود) از همه معتبرتر است. از نظر بارش، کشور ایران (کمباران، پربارش، متوسط) است بنابراین در ایران، بیشتر، آب و هوای خشک وجود دارد. آب و هوای ایران، در مجموع (مرطوب، معتدل، خشک و بیابانی) است. میانگین بارش سالانه، به طور کلی، (رو به شمال، غرب، جنوب و شرق)، بتدریج کاهش می یابد. جمعیت کشور ایران مطابق سرشماری سال ۱۳۷۵ در حدود (۳۵، ۶۵، ۷۰) میلیون تن برآورد شده است. بیش از نیمی از مساحت کل ایران را (ارتفاعات، صحراها، جلگه ها و اراضی قابل کشت) تشکیل داده اند. قله دماوند در رشته کوه های (زاگرس، آلاداغ، البرز) با ۵۶۷۱ متر ارتفاع، بلندترین قله کوه های ایران شناخته شده

است. ارتفاع کوههای شمالی و غربی، چنان زیاد است که از تأثیر بادهای (خشک، مرطوب، جنوبی) دریای خزر به نواحی داخلی ایران، جلوگیری می‌کند.

Упражнение 14. Переведите на персидский язык:

Иран расположен в юго-западной части Азиатского континента и занимает большую часть Иранского нагорья. Площадь страны 1648 тыс. км². На севере Иран граничит с Азербайджаном, Арменией и Туркменистаном, по Каспийскому морю с Россией, Казахстаном и Узбекистаном. Все прикаспийские государства входят в состав СНГ. На юге Иран омывается водами Персидского и Оманского заливов, на западе граничит с Ираком и Турцией, на востоке с Афганистаном и Пакистаном. Общая протяжённость иранской границы около 8 тыс. км, из которых около одной трети приходится на морскую границу. Иран не имеет с Россией сухопутной границы, но, поскольку обе страны традиционно поддерживают тесные отношения и Иран имеет выход (букв. поддерживает связь) на европейские страны через Волгодонский канал (آبراهه وُلگادُن), Иран считает Россию своим северным соседом.

Иран страна гор, которые занимают более четырёх пятых его территории. Некоторые районы Иранского нагорья лежат на высоте более 1000 метров над уровнем моря, а побережье Каспийского моря на 28 метров ниже уровня моря. Западную часть Ирана занимает горная страна Загрос, а на севере Ирана протянулись горы Эльбурс. В этой горной цепи находится самая высокая вершина Ирана гора Демавенд (высота 5671 м).

Климат в Иране сухой. Среднегодовое количество осадков здесь составляет 300 мм. Максимум осадков выпадает в зимнее и весеннее время на горных склонах. Особенно сухо во внутренних районах Иранского нагорья, так как горы препятствуют проникновению влажных ветров в эти области. Климат на побережье Каспийского моря отличается от других районов. Здесь среднегодовое количество осадков достигает 1400 мм. Минимальное количество осадков (около 100 мм в год) выпадает в центральных и восточных районах страны. Лето в Иране везде жаркое и сухое, исключение составляет Каспийское побережье. Климат побережья Персидского и Оманского заливов сухой и жаркий, а во внутренних пустынях Иранского нагорья зимой температура может понижаться до -20 градусов. В целом территорию Ирана можно разделить на пять климатических зон: высокогорные районы на севере и западе страны, юго-запад побережья Каспийского моря, побережье Каспийского моря от Нушахра и северо-восточные склоны Эльбурс, район Горгана и внутренние районы страны.

По сравнению с другими странами рек в Иране немного, и они маловодны. Единственная река, часть которой судоходна река Карун на западе страны. Другими наиболее значительными реками в Иране являются Атрек, Аракс и Сефидруд на севере, впадающие

в Каспийское море, Зайендеруд в центральном бассейне страны, река Шатт эль-Араб, проходящая по границе Ирана и Ирака (на отрезке после впадения в неё реки Карун она носит название Арванд-руд). Крупнейшее озеро в Иране (не считая Каспийского моря) – Урмия.

Растительность Ирана разнообразна, но в большей части страны носит пустынный характер. Леса в Иране составляют 19,5 млн. га. Они преобладают на западе и на побережье Каспийского моря. Известно, что Иранское нагорье – родина многих растений, таких как пшеница, арбуз, алыча, черешня и т.д.

Упражнение 15. Составьте рассказ о географическом положении любой страны по выбору.

Упражнение 16. Составьте рассказ о климате любой страны по выбору.

يک اتفاق ساده

ادامه) продолжение

زَن می خواهد جایش را بِسپارد، اَمّا مَرَد می گوید: «خیلی ها جایشان را سپرده اند. تازه به شما هم گوشت نمی رسد.» از او اِصرار و از مَرَد انکار (۱). بَغْل دستیم می گوید: «عَجَب مردهای بی غیرتی. روزِ تعطیلی هم به زَنشان مَرخصی نمی دهند!»

زَن دوباره می گوید: «تو را به خُدا جا را نِگه دارید دیگر آقا! به خُدا زود برمی گردم.» از زَن لَجَم می گیرد. مِثْل بعضی از کارگرهای کارخانه خودمان اِلْتِماس می کند. نِگاهی به بَغْل دستیم می کنم، وَلی چیزی نمی گویم. مردی است با شکمی ورم کرده، اُورگتِ آمریکایی به تَن و بُلوزی کُرکدار، با موهای فِلْفِل نَمکی و وِزوزی، و مَحاسنی سپید. سَنَش بین چهل و پنجاه سرگردان است (۲). دَسْت هایش تَرک تَرک و زِبَر، با آثاری از سِفیدی گِچ. باید بتا یا گِچکار باشد. تَسبیح شاه مَقصودی در دَسْت (۳) و دَسْتهایی که دائم در جُنُب و جوش است.

آخِر صَف، مَرَد هَنوز می گوید: «به شما نمی رسد خائِم... قَبْل از شما هم...»

خنده ام می گیرد. حَتَمّا فکر می کند به خودش می رسد. و لا بُد همه همین فکر را می کنند. اَمّا هیچ کس مُطمِن نیست. حَتَمّا همه غیر از دو سه نَفَرِ اَوَّل، دارند بینِ بیم و اُمید دَسْت و پا می زَنند (۴). حالا صَف خیلی طولانی شده. زَنهایی هم که جُلوی مَن زَنبیل گذاشته بودند، سَر و کَلَه شان پیدا شده. همه مُنتظِرند.

ناگهان مَرَدی وَسَطِ صَف داد می زَنَد: «بابا سَاعَت از شِش و نیم هم گذشت. پَس چرا نیامد این یوسف خان؟»

پیرزَنی بِلافَصِلَه می گوید: «حالا بین اینقدر که ما داریم گریه می کنیم، توی تابوت مُرده هست؟» (۵)

از حَرَفَشِ حَالَمِ نَزْدِیکِ است بِهَمِ بُخورد. اِحساسِ می کَنَمِ تویِ مَغازه، چَند تا جِنازه را به قُلابِ آویزان کرده‌اند.
 بَجه‌ای که کَاشِنِ و شَلوارِ گرمکنِ پوشیده و از سَرما می‌گِرد می‌گوید: «به خُدا، خودمِ دیدمِ گوشتِ آورَدند.»
 بَغْلِ دَسْتِیمِ می‌گوید: «بابا سَاعَتِ هَفْتِ شُد. بایدِ یکِ کاری کرد. لابدِ خوابِ مانده باز. مَن خانه‌اش را بَلَدَم...»
 از ایستادنِ خَسْتِه شده‌ام. بیخودیِ خودمِ را داخلِ می‌کَنَم: «اگر خانه‌اش این نزدیکی هاست، خوب بِرویم بیدارش
 کنیم. مَرَدُمِ که عَلافِ نیستند...» و راهِ می‌اُفتم، اَمّا در ضِمنِ از شَهامَتَمِ هَمِ تَعَجُّبِ می‌کَنَم. بَغْلِ دَسْتِیمِ هَمِ پا به پائِمِ
 می‌آید. صِدايِ زَنی از پُشتِ سَرِ می‌گوید: «خیر از جَوانیتِ بَینی مادَر.» (۶)

مَرَدِ هَم‌راهِمِ می‌گوید: «خانه‌اش وَسَطِ هَمینِ کوچه است.»

با هَمِ می‌پِچیمِ تویِ کوچه برای اینکه صَمیمی‌تر شویم، می‌پُرسَم: «شما گَچکاریِ یا بَنّا؟»
 می‌گوید: «تُوکَرِتِ اوس حَسَنِ بَنّا. ای، گَچکاریِ هَمِ می‌کنیم. چیه، کاری چیزی هَسْت؟»
 می‌گویم: «اوس حَسَن! مَگر گوشتِ را صُبحها نمی‌آورَدند؟»

از تِه دِلِ می‌خَنَد. یعنی که چَقْدَرِ هالویی! دندان‌هایش به رَنگِ تریاک است.» می‌گوید: «نه بابا. بَعد از ظُهرها
 می‌آورَدند. اگر صُبح بیاورَدند که نمی‌شود خُردش کرد. چاقو نمی‌گیرد. چون بایدِ بَخ‌هایش باز بِشود. می‌گذارَدند تویِ
 مَغازه تا صُبح. اگر گوشت‌هایش آرهای باشد بِهتر است، تازه آن را هَمِ بایدِ شِکافت و داد دَسْتِ مُشتری...»

اوس حَسَنِ از آن طَرَفِ کوچه و مَن از این طَرَفِ کوچه جُلُو می‌رویم. وَسَطِمانِ جویی است گُود و پُر از آبِ
 رَنگی. خانه‌هایِ دو طَرَفِ از کوچکی، انگار دارَدند به خانه‌هایِ
 راست و چَپشانِ فِشارِ می‌آورَدند. مِثْلِ وَقتی که اُتوبوسِ می‌آید و
 آدَمِ وَسَطِ صَفِ است.

اوس حَسَنِ می‌گوید: «خانهٔ یوسِفِ خانِ هَمین است.»

خانه‌ایست نِسَبَتاً مَقبول، با دَری آهَنی و دیواری که سَر تا سَرش
 را سیمانِ سفید کرده‌اند. اوس حَسَنِ رَنگِ می‌زَنَد. زَنی چادری و
 ریزه میزه، در را نیمه‌باز می‌کُند. اوس حَسَنِ می‌گوید: «آبجی، باید
 بِبخشید مُزاحِمِ شُدیم. یوسِفِ خانِ نیستند؟»

زَنِ می‌گوید: «رَفْتِه هِیئت، خانهٔ حاجِ عِزّت. کُفْت جَشَن است
 می‌روم آنجا.» و در را مُحکمِ می‌بَنَد.

اوس حَسَن داد می‌زند: وایستا آبجی، کارت دارم! آکه‌هی.»

می‌گویم: «مگر خانه حاج عزت دور است؟»

می‌گوید: «نه آن سرِ کوچه، نبشِ خیابان است. ولی شلوغ است. تازه برویم توی هیئت چی بگوئیم. بدْهیم پشتِ بلندگو، یوسف‌خان را صدا بزنند. نگذاشت که، می‌خواستم پُرسَم گوشت آورده‌اند یا نه...»

و راه می‌افتیم. هوا دیگر روشن شده. اما رفت و آمد، هنوز کم است. گاهی زنی یا مردی با نانی در دست رد می‌شود. هر وقت به تیرهای برقِ وسطِ کوچه می‌رسیم، مجبور می‌شوم من هم بروم آن طرفِ جوی. کم‌کم بیرقِ سبزی که به تیر سیمانی بسته‌اند، بالایِ سرمان سبز می‌شود. بیرق، پارچهٔ مخملی است که رویش کلماتِ «مکتب الرضا» (۷) را با تحریری خوش‌گل‌دوزی کرده‌اند. بیست متر جلوتر، دو ردیف ریشه با لامپ‌هایی رنگ‌وارنگ و روشن، به رویمان لبخند می‌زند. هر دو برای دیدنِ رویِ یار، یعنی قصابِ عزیز، بیتاب شده‌ایم. ولی کمی هم می‌ترسیم؛ که مبدا مُرغ از این قفس هم پریده باشد. یا خدای نکرده گوشتی در کار نباشد.

به محوطهٔ بازتری می‌رسیم. اوس حَسَن می‌گوید: «همین جاست.»

خانه‌ایست در طرفِ شرقِ کوچه، که سه چهار متری عقبِ نشسته سه طبقه است و شصت هفتاد متر جلوتر به خیابان می‌رسد. همه جای نمای بیرونیش را با سنگ‌های سفیدِ مرمرِ کریستالِ هفت سانتی زینت داده‌اند. و در آغوشِ صُبح، از سفیدیِ برق می‌زند: عروسی بین شاگردِ مکانیک‌هایِ رُوغنی و کثیف، با پنجره‌هایی مُزین به پرده‌هایِ سفیدِ گیپوری. دو در آهنیِ بزرگ و قهوه‌ای‌رنگِ دو طرف، و در خانه، وسط. یک لنگه در باز است و مردی جلویِ آن رویِ صندلیِ نشسته. بالایِ درِ خانه، چراغِ حبابی روشن است.

سمتِ چپِ خانه، رو به خیابان، چند تا ماشین پارک کرده‌اند: بنزِ زرّهی آبی با شیشه‌ای مات، بی.ام.و. دولوکس؛ سبزِ انگوری، شیشهٔ رنگی و با سپرهایی که کمی کش آمده. پیرِ مرد رویِ صندلی، مشکوک براندازمان می‌کند. پیرِ مرد کت و شلوارِ سیاه و نیمداری پوشیده. و زیرش بلوزی یقه‌گرد. توی خانه کسی آشعاری را با صدایِ بلند می‌خواند و صدایش را بوقِ اکو، دو سه بار تکرار می‌کند. بعد بلافاصله همه دم می‌گیرند. از جلویِ در می‌شود کفشهایِ جُفتِ جُفت و بَرّاقِ تویِ راه‌رویِ پَت و پهن را دید.

بالاخره اوس حَسَن می‌رود جلو و در گوشِ مرد چیزی می‌گوید. مرد، تُندی می‌رود و می‌آید. بعد جمالِ مبارکِ یوسف‌خان پیدا می‌شود. اوس حَسَن با خوشحالی می‌گوید: «آمد». با دیدنش قند تویِ دِلِمان آب می‌شود. دم در که می‌رسد، می‌گوید: «چی؟»

مردی است نه چاق و نه لاغر. کُت و شلوارِ حصیری قهوه‌ای رنگی پوشیده که به سِن و سَالش نمی آید. شاپویی بر سر، که لابد نوعی بزک است. اوس حسن می گوید: «مردم آمدند در دکان صف بسته‌اند، تو آمدی جشن؟» یوسف خان می خندد.

اوس حسن می گوید: «ایوالله، خنده دارد؟»

یوسف خان می گوید: «آخر دیروز هر چه ایستادم، نیاوردند...»

بقیه حرفهای یوسف خان را نمی شنوم. یخ کرده‌ام، برمی گردم تا این خبرِ مسرت‌بخش را به مردم بدهم. و به زَنَم. البته اگر جرئت کنم!

تهران - زمستان ۱۳۶۵

تفسیر متن Комментарий к тексту

1. Она настаивает, мужчина отнекивается (букв. от неё настояние, а от мужчины отрицание).

2. Его возраст находился где-то между сорока и пятьюдесятью годами (букв. Его возраст бродит между сорока и пятьюдесятью).

3. Чётки с крупными янтарными зёрнами. تسبیح شاه مقصودی.

4. Они трепетали между страхом и надеждой. بین بیم و امید دست و پا می زنند.

5. А ну-ка взгляни, есть ли в гробу столько покойников, насколько мы их оплакиваем? توی تابوت مُرده هست؟

6. Да воздастся тебе за твою доброту, сынок. Матери могут обратиться к детям любого пола на слово مادر, например, Скажи-ка, дочка. خیر از جوانیت ببینی مادر.

7. Самодеятельный религиозный совет по месту жительства для проведения дней траура. Назван так сторонниками имама Резы (восьмого имама). مکتب الرضا

Упражнение 17. Объясните по-персидски следующие слова и выражения.

جای کسی را سپردن، از او اصرار و از مرد انکار، بَغْل دستی، فِلْفِل نمکی، گچکار، بین بیم و امید دست و پا زدن، توی تابوت مُرده هست، از ته دل خندیدن، چَقْدَر هالویی، گوشت آرهای، چادری و ریزه میزه، مرغ از قفس پریده است، عروسی بین شاگرد مکانیک‌های روغنی و کثیف، مشکوک برانداز کردن، جمال مبارک.

Упражнение 18. Ответьте на вопросы.

چرا مرد نمی گذاشت زن جاییش را بسپارد؟ اوس حسن چگونه شخصی بود؟ از کجا معلوم می شود که اوس حسن بناً یا گچکار بود؟ چرا گوشت را صبحها نمی آوردند؟ چرا مردها رفتند خانهٔ یوسف خان؟ خانهٔ یوسف خان کجا واقع بود؟ زن چادری به مردها چه گفت؟ آیا مردها موفق شدند یوسف خان را پیدا کنند؟ راهشان از پهلوی چه خانه‌هایی بود؟ خانهٔ حاج عزت چگونه بود و از چه کوچه‌ای به آنجا رسیدند؟ یوسف خان به این سؤال که چرا نیامده دکان چه جوابی داد؟ چرا نویسنده جرئت نداشت این خبر را به زنش بدهد؟

Упражнение 19. Опишите по-персидски:

1) внешность каменщика; 2) внешность Юсеф-хана; 3) дом Юсеф-хана; 4) дом Хадж Иззата; 5) улицу, на которой находился дом Юсеф-хана; 6) людей, стоявших в очереди.

Упражнение 20. Переведите на персидский язык.

Женщина хотела отлучиться из очереди, но стоявший рядом мужчина сказал с безнадёжностью в голосе: «Здесь и так уже многие отошли. Все равно вам ничего не достанется». Мой сосед – мужчина в тёплом пуховике с седыми взлохмаченными волосами – заметил: «До чего же бывают мужья безжалостные. В праздник и то не дадут жене отдохнуть!» Люди надеялись, что до них всё же дойдёт очередь, но никто не был уверен, и все разрывались между страхом и надеждой. Кто-то крикнул: «Времени уже больше половины седьмого. Куда мог подеваться этот Юсеф-хан?» В очереди зашумели: «Ведь знает же, что люди будут ждать! Вон сколько народу выстроилось!» Мой сосед сказал: «Я знаю, где его дом, это совсем рядом. Может, пойдём его поищем?» Мне уже надоело стоять, к тому же я замёрз, да и вообще надо было что-то делать. Поэтому я отправился вместе с соседом к дому Юсеф-хана.

На узкой улочке дома словно давили друг на друга. Дом Юсеф-хана оказался довольно симпатичным – с железной дверью, обнесённый белой цементной стеной. Дверь приоткрыла маленького роста женщина. Мы извинились за вторжение и спросили, где Юсеф-хан. Оказалось, он ушёл на праздничное собрание в дом Хадж Иззата. Уже ни на что не надеясь, мы отправились туда. На собрании наверняка полно народа. Как мы его найдём? Не по громкоговорителю же его вызывать?

Рядом с домом Хадж Иззата было припарковано несколько машин. Из окон раздавался громкий голос, читавший лозунги, которые люди подхватывали хором. Сквозь приоткрытую дверь была видна обувь, рядами выстроившаяся в коридоре. У двери сидел пожилой человек в тёмном костюме и рубашке с круглым воротником. Он оглядел нас с сомнением, но мой сосед сказал несколько слов ему на ухо, и тот вошёл в дом. Почти сразу же он вернулся с Юсеф-ханом – мужчиной лет от сорока до пятидесяти, с проседью в волосах. Он был одет в полосатый костюм, который был ему явно не по возрасту. Мы облегчённо вздохнули, однако

в ответ на наш вопрос, будет ли сегодня мясо по талонам, Юсеф-хан только расхохотался и сказал, что мясо с вечера не привезли. Расстроенные, мы отправились сообщить эту «радостную» весть людям в очереди. А я по дороге ломал голову над тем, хватит ли у меня смелости сказать об этом жене.

Упражнение 21. Опишите картинку по-персидски.

واژه‌نامه

климат āb-o havā آب و هوا
 абджи آبجی (خواهر، сун.)
 (прост. обращение к незнакомой женщине) ābji
 Азербайджан Āzarbāyjān آذربایجان
 Центральная Азия آسیای مرکزی
 Германия Ālmān آلمان
 Атрек (река на севере Ирана) Atrak اترک
 чувствовать ~ کردن احساس ehsās
 высота ertefā' (ertefā'āt) ارتفاع (ارتفاعات)

Аракс (река на севере Ирана) Aras ارس
 земля arz (arāzi) (زمین، сун.)
 Армения Armanestān ارمنستان
 пила arge اره
 пилёный argei اره‌ای
 настояние esrāg (پافشاری، сун.)
 настаивать داشتن (پافشاری کردن، сун.)
 اکثریت aksariyyat اکثریت
 иметь преимущество (برتری داشتن، сун.)

ټخو eko (син. پژواک، بازتاب، انعکاس)
 Эльбурс (горы) Alborz البرز
 мольба eltemās التماس (زاری. син.)
 до elā الی (تا. син.)
 дело amr (omur) امر (امور) (کار. син.)
 Энзели (порт) Anzali انزلی
 отрицание enkār انکار (خودداری. син.)
 мастер us (сокр. от استاد > اوستا) اوس
 ей-bory eyvāllā ایوالله
 Италия Itālyā ایتالیا
 дождливый bārāni بارانی
 осадки bāreš بارش (بارندگی. син.)
 постепенно بتدریج (رفته رفته، کم کم. син.)
 в одиночку betanhāyi بتهنهای
 бختيار بختيار (بختیاری. син.)
 бахтияр (национальность) baxtiyār
 оценка bar'āvard برآورد (آرزیابی. син.)
 оцениваться ~ شدن (آرزیابی شدن. син.)
 برانداز bar'andāz: براندازمان کرد
 окинул нас взглядом
 Великобритания بریتانیای کبیر
 Beritānyā-ye Kabir
 украшение bazak بزک (آرایش، تزین. син.)
 بلافاصله (بی درنگ، فوراً. син.)
 немедленно belāfāsele
 Бельгия Belžik بلژیک
 белудж (национальность) baluč بلوچ
 потому banā bar in (از این رو. син.)
 порт bandar (banāder) بندر (بنادر)
 гудок buq بوق
 пустынный biyābāni بیابانی (صحرايي. син.)
 беспокойный bitāb بیتاب (بیقرار، نا آرام. син.)
 напрасно bixodi بیخودی (بیهوده. син.)
 флаг beuqaq بیرق (پرچم. син.)

несчастный; инертный; بی غیرت
 бесчувственный, чёрствый biqeygat
 ټد. чёрствый (بی رنگ. син.)
 нарушиться be ham خوردan بهم خوردن
 меня затошнило حالَم بهم خورد
 страх bim بیم (ترس، هراس. син.)
 Пакистан Pākešān پاکستان
 широкий, просторный پت و پهڼ
 pat-o pahn (گل و گشاد. син.)
 рассеиваться parākande šodan پراکنده شدن
 влажный; дождливый porbāreš پر بارش
 густой porpošt پر پشت (آنبوه. син.)
 занавесь parde پرده
 гипсовая занавеска ~ گپیوری
 покров rušeš پوشش
 покрывать rušidan پوشیدن
 پوشیده (از. чем)
 присоединиться, پیوستن (پیوند)
 примкнуть, пристать ... (peyvand) peyvastan
 таъир (نفوذ. син.) ta'sir
 табут تابوت
 تحول (دگرگونی. син.) tahavvol
 تحولات کشور (وضعیت کشور. син.)
 положение в стране
 степень tadrīj تدریج
 потрескавшийся tarak-tarak ترک ترک
 Туркмения Torkamanešān ترکمنستان
 Турция Torkiye ترکیه
 опиум teryāk تریاک (افیون. син.)
 четки tasbih تسبیح
 формирование تشکیل
 taškil (شکل گیری. син.)
 ~ دادن
 образовывать, организовать, учреждать
 деление taqsim تقسیم
 ~ تقسیمات اداری

пролив tange تنگه
 средство tavassot توسط
 через что-л چیزی
 (син. از دل (از صمیم قلب)
 искренне; в глубине души
 столб tir تیر (ستون. (син.
 поручить sepordan (sepār) سپردن (سپار)
 занять очередь جای کسی را ~ (به кому)
 جرئت (دلیری, بُردلی, بیباکی (син.
 осмелиться joḡ'at کردن ~
 включая что-л. jozv-e čiz-i جزو چیزی
 долина jolge جلگه (دشتِ هموار. (син.
 جلوگیری (پیشگیری (син.
 предотвращение jolowgiri (از чего)
 красота jamāl جمال (زیبایی (син.
 ~ مبارک
 красавец писанный, краса ненаглядная
 республика جمهوری (جماهیر)
 (jamāhir) jomhuri
 труп jenāze جنازه (جسد. (син.
 кипение jomb-o juš جنب و جوش
 молодость javāni جوانی
 (سخاوتمندی, ۲.
 благородство گشاده‌دستی, جوانمردی (син.
 толстый čāq چاق (تثومند. (син.
 нож čāqu چاقو (کار. (син.
 چشم čēšm چلاز ~ به خوردن
 (دیدن شدن. (син.
 многонациональный čandmelyuati چندملیتی
 шаровидный hobābi حبیبی
 حد اکثر (بیشترین مقدار (син.
 максимум hadd-e aksar
 соломенный hasiri حصیری
 حوضه (منطقه, ناحیه (син.
 бассейн (нефтяной); округ howze

Каспий Xazar خزر
 ~ Персидский ~ فارس ~
 залиг xaliḡ
 смех xande خنده
 меня разбирает смех
 внутренний dāxeli (درونی. (син.
 подножие dāmane دامنه
 Дания Dānmārk دانمارک
 примерно
 dar hodud-e (نزدیک به (син.
 в целом dar majmu .. (رویهم رفته. (син.
 долина darre دره
 Оманский залив. عمان ~
 дрожать, трепетать دست و پا زدن
 подхватить (песню) دم ~ گرفتن
 Демавенд (гора) Damāvand دماوند
 точка зрения didgāh (نقطه نظر. (син.
 богарный (о земледелии) deym دیم
 رابطه (روابط) (پیوند. (син.
 отношение rābete (ravābet)
 روی دادن (اتفاق افتادن. (син.
 происходить ruy dādan
 впадать rixtan (rīz) ریختن (ریز)
 малявка мелкий rīz ریزه میزه
 ряд rīse (ردیف, رشته. (син.
 корень rīše
 Заяндеруд (река) Zāyanderud زاینده رود
 грубый zebr (خشن. (син.
 бронированный zerehi
 зинт (зубор. آرایش. (син.
 ~ دادن (آراستن. (син.
 سابق (پیشین. (син.
 ساحل (سواحل) (کرانه. (син.
 берег sāhel (savāhel)
 пятисантиметровый ۵ سانتی
 щит separ سپر

появились سرو و کله‌شان پیدا شده
 перепись سرشماری
 (син. (آمارگیری) saršomāri
 бродячий sargardān (син. سرگردان (آواره)
 Сефид-руд (река) Sefidrūd سفیدرود
 бетонный simāni سیمانی
 шляпа šāro شاپو
 Шатт-эль-Араб (река) شط العرب
 Šatt ol-Arab (син. (آروند رود)
 разрубать šekāftan (šekāf) شکافتن (شکاف)
 тренировочные брюки شلوار گرمکن
 (син. (شلوار ورزشی) šālvār-e garmkon
 счёт šomār شمار
 считаться به ~ آمَدَن (به حساب آمَدَن) (син.
 советский شوروی šowravi
 Советский Союз (اتحاد شوروی) (син.
 доблесть šahāmat (شجاعت، دلیری) (син.
 горожанин šahrnešin (شهرنشین) (син.
 пустыня sahrā (صحرا) (بیابان) (син.
 прилагательное, признак sefat صفت
 натуральный, естественный tabi'i طبیعی
 Ирак Aḡāq عراق
 племя عشیره (عشایر)
 (син. (قبیله، تبار) ašire (ašayer)
 торговец фуражом; ʔd. безработный علاف
 (син. (عَلَفْ فروش) allāf
 Оман Ommān عمان
 большей частью غالباً
 (син. (أغلب، بیشتر اوقات) qāleban
 достоинство; рвение, усердие qeugat غیرت
 (син. (مردانگی؛ همت)
 возвышение farāz فراز
 ~ Иранское ~ ایران
 пригодный qābel (قابِل (درخور) (син.
 быть пригодным к чему-л. ~ چیزی بودن

век qarn (qorun) (قرن) (سده) (син.
 Казахстан Qazzāqestān قزاقستان
 клетка qafas قفس
 Кавказ Qafqāz قفقاز
 крюк qollāb (قلاب) (چنگک) (син.
 вершина قله (قلل)
 (син. (نوکِ کوه، ستیخ) qolle (qolal)
 племя qowm (aqvām) (قوم) (اقوام) (قبیله) (син.
 куртка kārṣen کاپشن
 Карун (река) Kārun کارون
 сокращение kāheš کاهش
 курд (национальность) kord (akrād) .. کرد (اکراد)
 пуховый korkdār کرکدار
 посев kešt کشت (کاشت، کشتکاری) (син.
 судоходство keštirāni کشتیرانی
 общий, весь, целый koll کل (مجموع) (син.
 засушливый kambārān کمباران
 горный kuhestāni کوهستانی
 Гавхуни Gāvхuni گاوخونی
 (болотистая местность в устье реки Заяндеруд)
 иногда gāhi owqāt گاهی اوقات (بعضی وقتها) (син.
 штукатурка gač گچ
 штукатур gačkāḡ گچکار
 оштукатуривание gačkāri گچکاری
 вышивка golduzi گلدوزی
 травяной giyāhi گیاهی (علفی) (син.
 худой lāqar لاغر (باریک‌اندام، نحیف) (син.
 я упираюсь laj-am migirad لجم می‌گیرد

 лур (национальность) lor لور
 створка lenge لنگه
 между mābeyn-e مابین (میان) (син.
 тонированный māt مات
 Мазандеран Māzandarān مازندران
 многочисленный moteadded متعدد (زیاد) (син.

различный. متفاوت.
 (син. *مُخْتَلِف* motefāvet
 средний motevasset (син. *میانہ، میانگین*
 борода mahāsen محاسن
 ограниченный mahdud (син. *محدود (آنڈک)*
 территория mahdude (син. *محدوده (قلمرو)*
 считаемый mahsub (син. *محسوب (به شمار آئندہ)*
 считаться (син. *شدن (به شمار آمدن)*
 бархат maxmal مخمل
 заводь mordāb مرداب
 труп, мертвец, покойник morde مرده
 влажный martub (син. *مرطوب (نمناک)*
 украшенный mozayuan (син. *مزين (آراسته)*
 площадь (поверхность) مساحت
 (син. *اندازه)* masāhat
 исключительный moštasnā (син. *مستثنی (جدا)*
 радостный مسرت بخش
 (син. *شادی بخش* maserratbaxš
 ‘СНГ Moštarak ol-Manāfe مشترک المنافع
 (Союз Независимых Государств) (син. *همسود)*
 клиент moštari (син. *مشتري (خریدار)*
 подозрительный مشکوک
 (син. *بدگمان، مظنون)* maškuk
 в соответствии motābeq-e (син. *مطابق (طبق)*
 уверенный motma'en مطمئن
 эквивалент معال
 (син. *برابر، یکسان، هم اندازه)* mo'adel
 значительный معتبر
 (син. *بآرزش، آبرودار)* mo'tabar
 умеренный mo'tadel (син. *معتدل (میانہ، یک اندازه)*
 сравнение moqāyese (син. *مقایسه (سنجش)*
 сравнивать (син. *کردن (سنجیدن)*
 красивый مقبول
 (син. *پندیرفته، دلپذیر، دلخواه، زیبا)* maqbul
 мягкий molāyem (син. *نرم، سازگار)*

народ, нация mellat (melal) ملت (ملل)
 в среднем miyāngin (син. *مُتَوَسِّط)* میانگین
 Мирджаве میرجاوه
 (город у пакистанской границы) Mirjāve
 район nāhiye (navāhi) (син. *منطقه)* ناحیه (نواحی)
 [выше]указанный, [выше]упомянутый نامبرده
 (син. *یاد شده، مذکور، فوق الذکر)* nāmborde
 неприятный, несимпатичный نامطلوب
 (син. *نامطبوع، ناگوار)* nāmatlub
 угол (улицы) nabš (син. *گوشه)* نیش (کنج)
 результат natije (natāyej) نتیجه (نتایج)
 цена; курс (биржевой) nex (син. *بها، قیمت)* نرخ
 слуга nowkar نوکر
 ваш верный слуга; рад стараться نوکرت
 подержанный, поношенный, потёртый نیمدار
 (син. *کارکرده، کهنه)* nimdār
 полуоткрытый nimebāz نیمه باز
 лохматый vezvezi وزوزی
 характерная особенность vižegi ویژگی
 простак hālu (син. *ساده لوح)* هالو
 какой же ты наивный چقدر هالویی
 Голландия Holand هلند
 попутчик, спутник همراه
 (син. *رفیق راه، همسفر)* hamrāh
 собрание; делегация hey'at هیئت
 یار
 возлюбленный
 (син. *دوست، محبوب، دلدار)* yār
 я застыл یخ کرده ام
 یقه
 воротник yaqe
 одна четвёртая; четверть یک چهارم
 (¼) yek čahārom

درس هفتم Урок седьмой

فعل های سببی Понудительные глаголы

Каузативными или понудительными глаголами называются такие, которые предполагают появление дополнительного действующего лица (агенса или экспериенцера). Например, خوابیدن *спать* (не понудительный глагол, т.е. *спать самому*, одно действующее лицо)

خواباندن *укладывать спать* (понудительный глагол, т.е. действия одного человека приводят к тому, что *спит* другой).

Понудительные (каузативные) глаголы образуются от простых и приставочных глаголов путём присоединения к основе настоящего времени суффикса -ان. Например:

گذشتن *проходить* (ОНВ گذر) *проводить* (ОНВ گذران)

При этом непереходные глаголы становятся переходными: رساندن *доходить* → رساندن *доводить*, а переходные приобретают понудительное значение: خوردن *есть* → خوردن *кормить*. Таким образом, все понудительные глаголы являются переходными. Суффикс инфинитива может принимать две формы -اندن -āndan или -انیدن -ānidan. Все понудительные глаголы являются правильными.

برگشتن	возвращаться	برگرداندن / برگردانیدن	возвращать
پوشیدن	надевать	پوشاندن / پوشانیدن	одевать
ترسیدن	бояться	ترساندن / ترسانیدن	пугать
چرخیدن	вращаться, крутиться	چرخاندن / چرخانیدن	вращать, крутить
چسبیدن	пристать, приклеиваться	چسباندن / چسبانیدن	приклеить, прилепить
خوابیدن	спать	خواباندن / خوابانیدن	укладывать спать
خوردن	есть	خوراندن / خورانیدن	кормить
رسیدن	достигать, доходить	رساندن / رسانیدن	доводить, посылать
رقصیدن	танцевать, плясать	رقصاندن / رقصانیدن	заставить плясать
رویدن	расти	روانیدن / رویانیدن	выращивать
سوختن	гореть	سوزاندن / سوزانیدن	жечь
شناختن	узнавать	شناساندن / شناسانیدن	представить
فهمیدن	понимать	فهماندن / فهمانیدن	объяснять, дать понять
کشیدن	тянуть	کشاندن / کشانیدن	привлекать, притягивать
گذشتن	проходить	گذراندن / گذرانیدن	проводить
لرزیدن	дрожать	لرزاندن / لرزانیدن	сотрясать
نشستن	сидеть	نشاندن / نشانیدن	сажать

В некоторых случаях всё различие между простым и понудительным глаголом может сводиться к интенсивности обозначаемого действия: کشیدن *тянуть* – کشاندن *тянуть* (преодолевая сопротивление).

Упражнение 1. Замените глаголы в скобках понудительными и поставьте их в правильной форме.

Образец: عشایر بخشی از محصولات دامی خود را در شهرهای نزدیک به فروش (رسیدن)

عشایر بخشی از محصولات دامی خود را در شهرهای نزدیک به فروش می‌رسانند.

برای رسیدن به دامنه کوه‌ها، عشایر گله‌های خود را از رودخانه‌های کوهستانی (گذشتن). برگ‌های نیشکر را اول (سوختن)، بعد به کارخانه‌ها (رسیدن). وقتی که هوا رو به سردی می‌گذارد، عشایر گله‌های خود را یواش یواش به جاهای گرمتر (برگشتن). در اتاق انتظار مادر بچه را روی صندلی (نشستن) و هر دو منتظر می‌شوند تا نوبتشان برسد. درختان کم‌ارتفاع در پناه درختان بلند قرار دارند و درختچه‌های گوناگون در زیر آنها زمین را (پوشیدن). بزرگان قریش از این طریق مردم را به کعبه (کشیدن) و از بازرگانی سود می‌بردند. وقتی که بزرگان قریش نتوانستند یاران پیغمبر را از حبشه (برگشتن)، پیغمبر و یارانش را در محاصره قرار دادند.

Упражнение 2. Переведите на персидский язык.

Я потратил два часа, чтобы объяснить ему, что такое масдар первой породы. Ты бы одел ребёнка потеплее. Если бы преподаватель их не напугал, они бы не подготовились к экзамену. Жаль, что я не примерил ботинки, когда их покупал, теперь придётся вернуть их в магазин. Вчера в северо-восточном районе страны произошло (букв. сотрясло район) землетрясение (زمین‌لرزه). Если бы они вовремя уложили дочку спать, она бы встала рано утром смотреть мультфильм. Леса покрывают почти 40% территории этой страны. Ты едешь в аэропорт встречать Хасана? Передай ему привет и скажи, что я послал ему два письма, но ответа так и не получил. Не может быть, чтобы он провёл все лето на море! По-моему, я видел его в городе в середине месяца тира.

Седьмая порода باب انفعال

Масдар VII породы образуется по формуле en1e2ā3, причастие действительного залога mon1a2e3. Страдательные причастия не отмечены.

Корень, значение	Масдар	Действительное причастие
قلب qálaba переворачивать	انقلاب enqelāb революция	منقلب monqaleb свергнутый

فجر fájara рассветать	انفجار enfejár взрыв	منفجر monfajer взрывчатый
هدم hádama уничтожать	انهدام enhedām уничтожение	منهدم monhadem разрушенный

Упражнение 3. Образуйте масдар седьмой породы от следующих корней:

عقد، حرف، حصر، كشف، فرد، بسط، عكس، عطف، حلل، شرح، طبق، قسم.

Упражнение 4. Образуйте действительное причастие седьмой породы от следующих корней:

درس، قسم، جملد، درج، فرد، حصر، زجر، شعب، عزل، فصل، قرض، كسر.

Упражнение 5. Прочитайте следующие слова и найдите их значения по словарю:

انحلال، انحراف، منصرف، انشعاب، منتشر، انقلاب، منعقد، انضباط، منطبق، منعكس.

Восьмая порода باب افتعال

Масдар VIII породы образуется по формуле e1te2ā3, причастие действительного залога molta2e3. Страдательные причастия, которые встречаются довольно редко, имеют структуру molta2a3.

Корень, значение	Масдар	Действительное причастие	Страдательное причастие
نظر názara смотреть	انتظار entezār ожидание	منتظر montazer ожидающий	منتظر montazar ожидаемый
نشر nāšara печатать	انتشار entešār издание	منتشر montašer изданный	
نخب nāxaba выбирать	انتخاب entexāb выбор	منتخب montaxeb избиратель	منتخب montaxab избранный
رجع rája`a отражать	ارتجاع ertejā` реакция	مرتجع mortaje` реакционер	

کسب	اکتساب	مکتسب	مکتسب
kásaba	ektesāb	moktaseb	moktasab
получать	получение	получающий	полученный

Классифицировать значения форм VII и VIII пород довольно трудно, поэтому слова этих структур необходимо заучить наизусть.

Упражнение 6. Образуйте масдар восьмой породы от следующих корней:

خلف، نقل، نصب، نظم، عمد، قصد، حمل، شبه، خرع، شغل، بکر، عدل، عرض، مدد، کشف، محن.

Упражнение 7. Образуйте действительное причастие восьмой породы от следующих корней:

ربط، سند، جهد، منع، ركب، لزم، شغل، عدل، عذر، كسب.

Упражнение 8. Образуйте страдательное причастие восьмой породы от следующих корней:

حرم، شرک، جمع، حمل، خصر، عبر، غنم، قصر، لمس، نخب.

Упражнение 9. Прочитайте следующие слова и найдите их значения по словарю:

افتخار، مرتفع، احتساب، انتقاد، اقتباس، معترف، افتتاح، اهتزاز، مختلط، اهتمام، مشتمل، انتفاع، مضطرب، مقتدر،

امتان.

Различение действительных и страдательных причастий

تشخیص اسم فاعل و اسم مفعول

Причастия страдательного залога всех пород в среднем употребляются реже, чем их действительные аналоги, и встречаются в основном в книжном стиле. Страдательные причастия, начиная со II породы, отличаются от действительных только одним звуком – гласным перед последним коренным согласным. Поскольку в разговорном языке существует явная тенденция к сужению /a/ → /e/, даже те немногие арабские страдательные причастия, которые сохранились в языке, постепенно по форме переходят в действительные, не теряя при этом своего страдательного значения. Однако, в тех случаях, когда требуется смысловое различие, обнаруживается большая устойчивость страдательных причастий.

Действительное причастие	Страдательное причастие
منتخب montaxeб избиратель	منتخب montaxab избранный
متهّم mottahem обвинитель	متهّم mottaham обвиняемый

Кроме того, действительные и страдательные причастия по-разному образуют множественное число. Для действительных причастий, которые в основном обозначают деятеля, характерно присоединение арабского суффикса *in* или персидского *ān*, тогда как страдательные, обозначая результат действия, чаще присоединяют арабский суффикс *āt* или персидский *-hā*.

Примеры множественного числа действительных причастий: مخترعين *moxtare'in* *изобретатели*, مبارزان *mobārezān* *борцы*, مخالفین *moxālefin* *противники*, قاتلان *qātelān* *убийцы*.

Примеры множественного числа страдательных причастий: منتخبات *montaxabāt* *избранное*, مشخصات *mošaxhasāt* *параметры*, موقوفات *mowqufāt* *вакуфные земли* (т.е. земли, принадлежащие духовенству), مشروبات *mašrubāt* *алкогольные напитки*.

Однако, есть обратные примеры, когда страдательные причастия обозначают людей, и, наоборот, действительные причастия — предметы или явления: مقتولان *maqtulān* *убитые*, مشکلات *moškelāt* *трудности*, مشمولین *mašmulin* *военнообязанные*, متهمان *mottahamān* *обвиняемые*.

کشاورزی و دامپروری

ایران یکی از اولین کشورهای دنیاست که در آن کشاورزی و تمدن شروع شده و انسان اولیه برای نخستین بار در فلات ایران به کشت و زرع و پرورش دام پرداخته است. بخش کشاورزی، یکی از سه بخش اصلی اقتصاد است که نقش مهمی در تامین غذا، رفاه جامعه، تولید ناخالص ملی (۱) و رشد اقتصادی کشورها دارد.

ایران به سبب آنکه دارای مناطقی با هوای مختلف است از لحاظ تنوع گیاهان و درختان و حیوانات و پرندگان در جهان کم نظیر است. جنگل «حرا» یکی از ویژگیهای سواحل استان هرمزگان در خلیج فارس است و مساحتی بالغ بر ۵۰۰۰ هکتار از آبهای این نواحی را می پوشاند. این جنگل در ناحیه ای از ساحل می روید که در شبانه روز تحت تأثیر جزر و مد آب دریا قرار دارد. هنگامی که آب دریا در اثر مد پیشروی می کند جنگل در زیر آب پنهان می شود. و پس از جزر از آب بیرون آمده به صورت جزایر زیبایی خودنمایی می کنند. عدم رشد (۲) گیاه در نواحی استپ بیابانی (کویری) به دلایل زیر است:

– کمبود زمین هایی که خاک آنها ضخامت کافی داشته باشد؛

– اختلاف زیاد دما؛ در روز ۴۰ الی ۵۰ درجه، اما هنگام شب خنک؛

– عدم بارش کافی ۳۵ الی ۱۰۰ میلیمتر در سال.

محصولات کشاورزی

مطابق نتایج سرشماری عمومی کشاورزی (۱۳۹۳)، تعداد ۴ میلیون و ۴۳ هزار بهره‌برداری کشاورزی در کشور وجود دارد که شامل ۲ میلیون و ۲۸۴ هزار بهره‌برداری دارای فعالیت زراعت، یک میلیون و ۴۹۳ هزار بهره‌برداری دارای فعالیت باغداری، یک میلیون و ۶۰۰ هزار بهره‌برداری دارای فعالیت پرورش دام و یک میلیون و ۳۰۸ هزار بهره‌برداری (۳) دارای سایر فعالیت‌ها هستند.

با کشت گیاهان زراعی انسان قادر می‌شود (۴) انواع مواد غذایی مورد نیاز خود را تهیه نماید. به علاوه با کشت گیاهان علوفه‌ای، خوراک دامی خود را تهیه می‌کند. بر اساس نتایج سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳، مساحت اراضی کشاورزی کشور ۱۶.۵ میلیون (۵) هکتار است، مساحت اراضی زراعی (۶) ۱۴ میلیون و ۶۸۷ هزار هکتار است که ۵ میلیون و ۹۹۷ هزار هکتار آن به صورت آبی و بقیه به صورت دیم کشت می‌شوند.

مهمترین محصولات گیاهی آن عبارتند از گندم (۱۰ میلیون تن در سال)، برنج (۱/۵ میلیون (۲) تن در سال)، جو، ذرت، نخود، لوبیا، عدس، توتون، پنبه (۳۵۰ هزار تن در سال)، چغندر قند، چای (۱۷۵ هزار تن برگ سبز در سال) و نیشکر. در بعضی از مناطق کشور زنبور عسل و کرم ابریشم پرورش می‌شوند.

اگر به پراکندگی جغرافیایی میزان تولیدات توجه بکنیم، می‌شود گفت که در مناطق شمالی، جنگل‌های زیتون و گردو، و در گیلان و مازندران مرکبات یعنی پرتقال و نارنگی و نارنج فراوان است. حجم تولید مرکبات به ۴۵۰ هزار تن در سال می‌رسد. ایران بسیاری از خشکبارها را مثل پسته (۵۰ هزار تن در سال) و خرما (۱۶۵ هزار تن در سال) و بادام به کشورهای خارجی صادر می‌کند.

اگر ثروت‌های طبیعی مناطق ساحلی خلیج فارس را بشماریم، می‌بینیم که از لحاظ صید ماهی و مروارید اهمیت قابل ملاحظه‌ای دارد.

در جنوب ایران جنگل‌های کوچک و گرمسیری مشاهده می‌شود که در آنجا موز و انجیر می‌روید. علاوه بر آنها حنا و زعفران از نباتات مناطق جنوبی و شرقی ایران است.

محصولات دامی

در ایران حدود ۷۶۰۰ گاوداری صنعتی با بیش از ۷۰۰۰۰۰ گاو شیرده و پروراری وجود دارد. پرورش گوسفند در سراسر ایران به صورت گله‌داری بوده و بخش اعظم گوشت مورد نیاز (۷) کشور را تولید می‌کند، به گونه‌ای که ایران پس از انقلاب اسلامی بتدریج در این زمینه به خودکفایی رسیده است.

در جنگل‌ها و کوهستان‌های ایران حیوانات وحشی از قبیل پلنگ، خرس، خوک، گوزن، بز، شغال، روباه و خرگوش زیاد است. شیر و ببر نیز گویا سابقاً در جنگل‌های ایران بوده و چون بسیاری از جنگل‌ها از میان رفته (۸) نسل این دو حیوان هم از بین رفته است. در نیزارها و بیشه‌ها و مرداب دریای خزر در فصل پاییز و زمستان شکار مرغابی و غاز شروع می‌شود.

تفسیر متن Комментарий к тексту

1. Выражение ملی تولید ناخالص towlid-e nāxāles-e melli — экономический термин *валовой национальный продукт* (ВНП). Это макроэкономический показатель стоимости товаров и услуг, созданных резидентами государства. Ср. تولید ناخالص داخلی towlid-e nāxāles-e dāxeli *валовой внутренний продукт* (ВВП) — показатель стоимости товаров и услуг, созданных внутри страны.

2. عَدَم *отсутствие* (чего-л.) 1-й компонент различных словосочетаний со значением *отсутствие, без, не*. Присоединялся первоначально к именам существительным арабского происхождения:

عَدَمِ تَفَاهُمِ *непонимание*, عَدَمِ رُشْدِ *отсутствие роста*, عَدَمِ تَوَجُّهِ *невнимание*.

Впоследствии эта основа стала также присоединяться к исконно персидским словам:

عَدَمِ آشنایی *незнакомство*, عَدَمِ هِمَاهَنگی *несогласованность*, عَدَمِ آگاهی *неосведомлённость*, عَدَمِ شایستگی *неприличие*, عَدَمِ پذیرش *неприемлемость*, عَدَمِ دسترسی *недоступность*.

Фразеологизм آدمش به ز وجود adam-aš beh ze vojud означает *лучше бы его не было*.

3. Слово بهره‌برداری (از) bahrebardāri букв. *использование, эксплуатация* (напр. природных ресурсов) в данном контексте употребляется в значении *землепользование*.

4. Сложный глагол قادر بودن (به) qāder budan *быть способным к чему-либо, быть в состоянии сделать что-либо* (синоним توانستن tavāneštan). Это модальный глагол, требует употребления аориста.

5. В современных персидских текстах можно встретить как несколько устаревшую форму десятичных дробей ۱/۵ میلیون ton yek-o nim milyun ton *полтора миллиона тон*, так и более новую ۱۶.۵ میلیون hektār ۱۶.۵ šānzdah-o nim milyun hektār *16,5 миллиона гектаров*.

6. Выражение کشاورزی اراضی arāzi-ye kešāvarzi означает *сельскохозяйственные угодья* (букв. *сельскохозяйственная территория*). اراضی زراعی arāzi-ye zarāyi *площади, отведённые под растениеводство*.

7. مورد (مُورِد، مَوَارِد) *случай, обстоятельство*. 1-й компонент устойчивых словосочетаний со значением *являющийся объектом чего-либо, подлежащий чему-либо*:

موردِ نیاز *необходимый*, موردِ نظر *предусмотренный*, موردِ استفاده *используемый*.

8. Непереходные сложные глаголы *از میان رفتن* и *از بین رفتن* означают *исчезать, пропадать, уничтожаться*. Соответствующие им активные, переходные глаголы *بردن* и *از بین بُردن* передают понятия *ликвидировать, уничтожать*.

Упражнение 10. Вместо многоточий вставьте, где нужно, предлоги и послелоги

ایران یکی ... اولین کشورهای دنیاست که ... آن کشاورزی و تمدن شروع شده و انسان اولیه ... نخستین بار ... فلات ایران ... کشت و زرع و پرورش دام پرداخته است. بخش کشاورزی، یکی ... سه بخش اصلی اقتصاد است که نقش مهمی ... تأمین غذا، رفاه جامعه، تولید ناخالص ملی و رشد اقتصادی کشورها دارد. مطابق نتایج سرشماری عمومی کشاورزی (۱۳۹۳)، تعداد ۴ میلیون و ۴۳ هزار بهره‌برداری کشاورزی ... کشور وجود دارد که شامل ... ۲ میلیون و ۴۸۲ هزار بهره‌برداری دارای فعالیت زراعت، یک میلیون و ۴۹۳ هزار بهره‌برداری دارای فعالیت باغداری، یک میلیون و ۶۰۰ هزار بهره‌برداری دارای فعالیت پرورش دام و یک میلیون و ۳۰۸ هزار بهره‌برداری دارای سایر فعالیت‌ها هستند. ... کشت گیاهان زراعی انسان قادر می‌شود انواع مواد غذایی مورد نیاز خود ... تهیه نماید. ... علاوه با کشت گیاهان علوفه‌ای، خوراک دامی خود ... تهیه می‌کند. ... اساس نتایج سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳، مساحت اراضی کشاورزی کشور ۱۶.۵ میلیون (۲) هکتار است، مساحت اراضی زراعی ۱۴ میلیون و ۶۸۷ هزار هکتار است که ۵ میلیون و ۹۹۷ هزار هکتار آن ... صورت آبی و بقیه ... صورت دیم کشت می‌شوند. ... بعضی ... مناطق کشور زنبور عسل و کرم ابریشم پرورش می‌شوند.

Упражнение 11. Замените подчёркнутые слова синонимами.

شهرها بازار فروش محصولات روستایی است و بازارهای هفتگی در بعضی از شهرهای بزرگ و کوچک تشکیل می‌شود. در نزارها و جنگل‌های ناحیه شمال پرندگان گوناگون دیده می‌شوند و چون در پاییز و زمستان هوای کناره‌های جنوبی دریای خزر از جاهای دیگر آن معتدلتر است، در این فصل‌ها مرغابی، غاز و پرندگان دیگر به این ناحیه مهاجرت می‌کنند. گیاهان برای رشد خود به دمای مناسب نیاز دارند. پراکندگی گیاهان مختلف که در آغاز دوره گرما (بهار) سبز می‌شوند، مناظر زیبایی پر از گیاهان و گل‌های رنگارنگ تشکیل می‌دهند. در این زمین‌ها به آسانی می‌توان از ماشین‌های کشاورزی استفاده کرد و گندم و جو مهم‌ترین کشت این زمین‌ها است. از جمله پارکهای وحش، پارک وحش گلستان است که در محدوده‌ای به مساحت بیش از نهصد کیلومتر مربع در ناحیه کوهستانی قرار دارد. در ایران با آب و هوای بسیار متنوع که گاهی از نظر تنوع، آن را با آب و هوای یک قاره مقایسه می‌کنند، محصولات کشاورزی مختلفی به دست می‌آید. تنها چند محصول مهم که

از نظر میزان تولید اهمیت دارد در این کتاب مطالعه می‌شود. وقتی که آب در اثر مد پیشروی می‌کند، جنگل «حرا» زیر آب ناپدید می‌شود. جنگل سبب نگهداری رطوبت، اعتدال هوا و جلوگیری از بادهای می‌شود.

Упражнение 12. Заполните пропуски словами из списка:

(دما، کافی، تفاوت، عدم، خودکفایی، صید، نیاز، جزر، صورت، میزان، ضخامت، مورد نیاز)

زمینهایی که خاک قابل رویش آنها ... کافی داشته باشد، در بیابان‌های ایران وسعت چندانی ندارد. در این بیابان‌ها، ... در شبانه روز اختلاف زیادی دارد، در روز هوا به چهل تا پنجاه درجه می‌رسد و در شبها هوا خنک است. عشایر قسمتی از محصولات ... خود را از شهرها تهیه می‌کنند. در ناحیه کوهستانی غرب ایران باران و برف نسبتاً ... می‌بارد و کشاورزان به کشاورزی دیم می‌پردازند. عده‌ای از مردمان کنار دریای جنوب به ... مروارید مشغولند. نوع گیاهان استپ کوهستانی با استپهای بیابانی داخلی ... دارد و حتی نوع جداگانه‌ای از استپ به وجود آورده است که به نام استپ کوهی معروف است. پراکندگی جغرافیایی زمین‌های آبی و دیم کشور با ... بارندگی نواحی مختلف، ارتباط مستقیمی دارد. زمانی که ... اتفاق می‌افتد درختان جنگل «حرا» از آب بیرون می‌آیند. ... بارش کافی یکی از دلایل کمبود گیاه در نواحی استپ بیابانی به شمار می‌آید. ... تولید مرکبات حدود ۶۵۰ هزار تن است که بیش از ۶۰ درصد مرکبات ایران تنها در استان مازندران تولید می‌شود. بوته چای برای محصول دادن ... به آب و هوای مرطوب دارد. دولت برای رسیدن به ... در زمینه تولید شکر سرمایه‌گذاری زیادی انجام می‌دهد. مقدار زیادی از میوه‌ها را در کارخانه‌ها به ... خشکبار در می‌آورند.

Упражнение 13. Поставьте глаголы в правильной форме.

کارخانه‌هایی برای آماده کردن برنج، خشک کردن برگهای کوچک چای، جدا کردن پنبه از دانه‌های آن (ساختن). انبوه بودن زیر درختها در بسیاری از جاهای جنگل به گونه‌ای است که نمی‌توان از آنها (عبور کردن). شاید گرگ، روباه، شغال، خوک، خرگوش وحشی از حیواناتی (بودن) که به تعداد زیادی تقریباً در همه جای ایران (مشاهده شدن). نام علمی «حرا» از نام دانشمند بزرگ ایرانی (گرفتن) که به احترام مطالعات او روی حیات گیاهی نام‌گذاری شده است. گاوداری صنعتی حالا به یکی از مهمترین مراکز تولید گوشت و لبنیات، به ویژه در اطراف شهرهای بزرگ (درآمدن). بوته‌های چای همیشه سبز است اما از برگهای تازه آن که فقط در فصل بهار و تابستان جوانه می‌زنند، می‌توان برای تولید چای (استفاده کردن). این درختان که به ۵ تا ۸ متر می‌رسند، دارای ریشه‌هایی هستند که در آب شناورند و می‌توانند آب شور را به آب شیرین (تبدیل کردن). اگر می‌خواستیم از جایی به جای دیگر (مسافرت کردن) به راه (نیاز داشتن). برای اینکه راه آهن (کشیدن) کشور کوهستانی مانند ایران باید کارهای

بزرگی (انجام دادن). احتمال می‌رود که این نسل حیوانات وحشی در نتیجه کاهش جنگل بتدریج (از بین رفتن). امسال خیار، گوجه‌فرنگی، هندوانه، خربزه و سایر محصولات تابستانی به علت زود فرا رسیدن دوره گرما زودتر (رسیدن).

Упражнение 14. Выберите правильный вариант.

ایران به سبب آنکه دارای (مناطق با هوای مرطوب، مناطق با هوای مختلف، بیابان‌های زیاد) است از لحاظ تنوع گیاهان و درختان و حیوانات و پرندگان در جهان کم‌نظیر است. جنگل در ناحیه‌ای از ساحل می‌روید که در شبانه‌روز تحت تأثیر (جزر و مد آب دریا، بادهای جنوبی، اختلاف دما) قرار دارد. ایران بسیاری از خشکبارها مثل (نیشکر، پسته، چغندر قند) را به کشورهای خارجی صادر می‌کند. (شیر، پلنگ، روباه) نیز گویا سابقاً در جنگل‌های ایران بوده ولی مدتهاست که نسل این دو حیوان از بین رفته است. در نزارها و بیشه‌ها و مرداب دریای خزر در فصل پاییز و زمستان (شکار مرغابی و غاز، صید مروارید، شکار شیر و ببر) شروع می‌شود. عدم رشد گیاه در نواحی استپ بیابانی به دلیل (کمبود زمین‌هایی که خاک آنها ضخامت کافی داشته باشد، بارندگی زیاد، آب و هوای معتدل) است. مهمترین محصولات گیاهی عبارتند از (گندم، گوشت گوسفند، نفت). اگر ثروت‌های طبیعی مناطق ساحلی خلیج فارس را بشماریم، می‌بینیم که از لحاظ (دامپروری، داشتن جنگل‌های فراوان، صید ماهی و مروارید) اهمیت قابل ملاحظه‌ای دارد.

Упражнение 15. Ответьте на вопросы.

انسان اولیه برای نخستین بار در فلات ایران به چه نوعی از فعالیت پرداخته است؟ چرا بخش کشاورزی یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصاد به شمار می‌رود؟ چرا ایران از لحاظ تنوع گیاهان و درختان و حیوانات و پرندگان در جهان کم‌نظیر است؟ جنگل «حرا» چه ویژگی‌هایی دارد؟ دلایل عدم رشد گیاه در نواحی استپ بیابانی را نام ببرید. مطابق سرشماری عمومی کشاورزی چند بهره‌برداری کشاورزی در ایران وجود دارند و به چه فعالیت‌هایی مشغولند؟ با کشت گیاهان انسان قادر است کدام نیازهای مورد نیاز خود را تأمین کند؟ بر اساس نتایج سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳ مساحت اراضی کشاورزی ایران چند میلیون هکتار است؟ چند میلیون هکتار از مساحت کشاورزی کشور به صورت آبی و به صورت دیم کشت می‌شود؟

مهمترین محصولات نباتی ایران را نام ببرید. چرا در ناحیه شمالی بسیاری از محصولات را به صورت دیم می‌توان کاشت؟ ایران چه نوعی از محصولات کشاورزی را به کشورهای خارجی صادر می‌کند؟ مناطق جنوبی و شرقی ایران از لحاظ کشاورزی چه اهمیتی دارند؟ در مناطق ساحلی خلیج فارس چه محصولاتی اهمیت زیادی

دارد؟ پرورش گوسفند به چه صورتی در سراسر ایران وجود دارد؟ ایران پس از انقلاب اسلامی تدریجاً در چه زمینه‌ای به خودکفایی رسیده است؟ حیوانات وحشی جنگل‌ها و کوهستان‌های ایران را نام ببرید. چرا شیر و ببر در ایران از بین رفته‌اند؟ شکار در ایران در کدام فصل شروع می‌شود؟

Упражнение 16. Составьте рассказ о животноводстве любой страны по выбору.

Упражнение 17. Объясните по-персидски значение следующих слов и выражений.

جنگل «حرا»؛ استپ بیابانی؛ جزر و مد آب دریا؛ ضخامت خاک؛ محصولات گیاهی؛ مرکبات؛ خشکبار؛ گرمسیر.

Упражнение 18. Перескажите по-персидски.

С точки зрения климатических условий Иран, можно сказать, является уникальной страной, где ярко проявляется разнообразие растительного и животного мира.

В Иране насчитывается около 6 тысяч видов различных растений. Растительность Ирана на большей части территории страны – пустынная или сухостепная. Очень заметен контраст между растительностью субтропиков и флорой пустынь. В сухостепных районах малое количество растительности объясняется бедностью почв, резкими перепадами суточных температур и малым количеством осадков. Леса покрывают всего 7,6% территории Ирана. Они произрастают на побережье Каспийского моря, на склонах гор Эльбурс, Туркмено-Хорасанских гор, Загроса и в горах Азербайджана. Горы внутренней и юго-восточной части Ирана почти безлесны, растительность там степная, но встречаются заросли (рощи) фисташек и миндаля.

На побережье Персидского и Оманского заливов растительность тропическая. Болотистая местность и острова поросли мангровыми зарослями. Мангровый лес – редкая особенность растительного мира. Он подвержен воздействию морских приливов и отливов. Во время прилива лес уходит под воду, а когда наступает отлив, появляется из воды в виде островов. Научное название одного из видов мангровых зарослей – «Авиценния» – было дано им в знак признания заслуг (уважения) знаменитого иранского учёного Абу Али ибн Сины в области изучения растительного мира.

В Иране только 14,4% земель пригодны для земледелия. Основные культуры, составляющие продукцию растениеводства в Иране, – пшеница, ячмень и рис. Пшеницу выращивают в Иране повсеместно, и только в Гиляне, Мазендеране и частично в Горгане, где основную продукцию растениеводства составляют рис, чай, табак, объём производства пшеницы сравнительно невелик. Как уже было сказано, рис выращивают в основном в Гиляне и Мазендеране, а также в Хузестане. Фасоль, горох, чечевица, маш также имеют большое значение для сельского хозяйства, 50% производства приходится на Азербайджан, Хорасан,

Гилян, Мазендеран, Горган и Исфаган. В некоторых районах Ирана возделывают хлопок. Другими важными сельскохозяйственными культурами являются сахарная свёкла и сахарный тростник. Иран достиг значительных успехов в сахарной промышленности и рассчитывает добиться в этой отрасли полного самообеспечения.

С давних пор в Иране занимаются производством хны, шафрана, фруктов и орехов, значительная часть этой продукции идёт на экспорт. Центром производства фисташек является Керман, на который в среднем приходится 90% сбора.

Садоводство в Иране характеризуется разнообразием культур. Яблоки, груши, абрикосы, виноград выращивают почти повсеместно, одной из важнейших отраслей садоводства является производство цитрусовых. В южных провинциях Ирана ведущее место занимает производство фиников, по объёму их производства Иран занимает одно из ведущих мест в регионе.

Упражнение 19. Составьте рассказ о земледелии любой страны по выбору.

Упражнение 20. Объясните по-персидски значение следующих слов и выражений.

گاوداری صنعتی؛ خودکفایی؛ حیوانات وحشی؛ مرداب؛ ثروتهای طبیعی؛ گله داری؛ نیزار؛ شکار؛ صید ماهی.

Упражнение 21. Переведите на персидский язык.

Сельское хозяйство является одной из старейших отраслей экономики, когда первобытные люди, помимо охоты, начали заниматься земледелием и скотоводством.

Сельское хозяйство играет важную роль в удовлетворении основных нужд населения, в частности в области обеспечения продовольствием. Развитие сельского хозяйства способствует (букв. помогает) экономическому росту и процветанию общества, а также имеет значительную долю в валовом национальном доходе страны.

По итогам общей сельскохозяйственной переписи 2014/15 гг. в Иране насчитывалось более 4 млн. хозяйств землепользователей.

Животноводство в Иране в последние десятилетия быстро развивается. В основном это разведение крупного рогатого скота (коров) и овец. Иран практически полностью обеспечивает внутренние потребности в молоке и мясе. Овцеводством занимаются главным образом племена. Больших успехов Иран достиг в области птицеводства.

Животный мир Ирана богат и разнообразен. Волки, лисы, зайцы, шакалы и кабаны встречаются повсеместно, в лесах и горах обитают олени и горные бараны. Говорят, прежде в Иране водились львы и тигры. Однако по мере того, как исчезали леса, эти животные вымирали, и теперь здесь не встречаются. Правительство Ирана прилагает значительные усилия для сохранения животного мира страны, для этого создаются специальные парки и заповедники.

Более 400 видов насчитывает мир пернатых. Поскольку на южном побережье Каспийского моря зима очень тёплая, туда слетаются на зимовье птицы из северных регионов.

Богаты рыбные запасы Ирана. В реках Каспийского бассейна и в Каспийском море водятся ценные промысловые рыбы. В этом районе построены заводы по производству икры и консервов. В Персидском и Оманском заливах, помимо рыбной ловли, ведётся добыча жемчуга.

Упражнение 22. Составьте рассказ о животноводстве любой страны по выбору.

Упражнение 23. Пользуясь картой, расскажите о сельском хозяйстве Ирана.

Дополнительный текст چهره‌ی قهرمان

محمود اکبرزاده

(از کتاب «پرواز بر فراز وُیوودینا» دربارهٔ جنگ عراق و اوضاع یوگسلاوی)

– دایی، این نقاشی رو دیدی، امروز کشیدم. خانممون بهم نمرهٔ شوئزده (۱) داد...

سهیل است. با اینکه نه سال بیشتر ندارد، اما چقدر می‌فهمد. همیشه دوست دارد تنهایی دیگران را پر کند. به

صورتش خیره می‌شوم: گرد است با چشمان درشت و ابروهای پهن و پر پشت.

– راست گفتن حلالزاده به داییش میره (۲)... سهیل کپی بچگی‌های خودته...

این حرف مادر است. او یا مرا خیلی دوست دارد که سهیل را این شکلی می‌بیند، یا او را زیادی دوست دارد.

چون وقتی عکسهای نه‌سالگیم را می‌بینم، هیچ شباهتی به سهیل ندارم.

همانجا – کنار پنجره – می‌نشینم. سهیل هم کنارم. قبل از اینکه نقاشیش را

نشانم بدهد، امیدوارش می‌کنم:

– یه دوست دارم که توی مجله کار می‌کنه. اگه نقاشیت قشنگ باشه، میدم

توی مجلهٔ شون چاپ کنه...

سهیل از جا می‌پرد و چشمانش برق می‌زند:

– قول میدی دایی؟

– قول مردونه.

نزدیک‌تر می‌آید. نقاشیش را کف اتاق پهن می‌کند.

- چهره کار کردی دایی؟

بی اختیار، همه نگاهم جمع می شود و به چشم های «چهره» خیره می شوم. چقدر این چشم ها برایم آشناست. شاید نقاشی خیلی خوبی نباشد. اما این چشمها - که چندان هم طبیعی درنیامده - برایم آشناست. سهیل یک چیزهایی می گوید. اما صدایش «هوهو» می شود و در گوشم می پیچد. می دانم، مطمئنم که این چشمها برایم آشناست. اما آنها را کجا دیده ام؟ آها، بله، خود اوست. احمد. سید احمد یزدی، که همیشه چشمهایش معصوم بود.

- قشنگ شده دایی؟ معلمون شو نروده داد.

شاید خود سهیل هم نفهمیده چی کشیده؟ - حتماً نفهمیده. اما من خوب می دانم چی کشیده...

... احمد یک مشت نان خشک داخل کوله پشتیم می ریزد:

- خب بچه تهران... این جیره است، حتماً عادت به این نون ها نداری، اما خب، ببخشین، این طرفها باگت ماگت

(۳) پیدا نمیشه...

می خندم و نگاهش می کنم. احمد مشغول جیره بندی بقیه نان خشکهاست. تکه ای نان برمی دارم:

- بینم احمد، تو چرا چشمات این طوریه؟

نگاهم می کند. و پوزخند می زند:

- سین جیم (۴) می کنی؟ من چه می دونم.

راه می افتد طرف سنگر بعدی. قبل از اینکه داخل سنگر شود، سرش را برمی گرداند. کمی فکر می کند و:

- یعنی راستش رو بخوای، خودم که یادم نمیاد، اما مادرم میگه، از همون شبی که آقام مرد (۵) و من فقط ده

سال داشتم، این حالت نگاه نشست توی چشمام. - که هنوزم هست.

و بعد داخل سنگر می خزدم...

احمد کفر همه و بعد اشک همه را درآورده بود. ده دقیقه ای بود که «یا زهرا یا زهرا یا زهرا» از بی سیم پخش

می شد. تقریباً همه خطها جز دسته میثم که درست روبه روی سنگر «استراق سمع» (۶) عراق جا داشت تک را شروع

کرده بودند. طوری به سردار نگاه می کردند که انگار همه اش تقصیر اوست.

حاجی مدام تماس می گرفت:

- ذوالفقار... (۷) ذوالفقار... از میثم...
- سردار گوشی را از دست بی سیم چی قاپید:
- میثم به گوشم...
- ذوالفقار جان پس چی شده؟ اسباب کشی نکردین؟
- گوشی نوی دست سردار داغ شده بود. چقدر دوست داشت خبر «اسباب کشی» را به حاجی می داد. اما نمی توانست:
- میثم جان نمیشه... صابخونه راهمون نمیده...
- خش خش بی سیم کمی طولانی شد. می دانست که حاجی دارد لبش را می گزد. بالاخره حرفش را زد:
- همهٔ بچه ها مسافرت رو شروع کردن... مواظب باشین جا نمونین...
- نه، انشاء الله می آیم...
- سردار بی سیم را خاموش کرد. دستهای یخ کرده بود. چسباندشان به لولهٔ تفنگ، کمی داغ شد. دوباره سر و کلهٔ احمد پیدا شد و نیامده اعصابش را به آتش کشید:
- سردار چی شده؟ نریم؟
- فعلاً نه...
- چنان کوتاه جواب داد که شاید از رو برود. اما او دست بردار نبود. حالا غر و لند هم می کرد:
- پس بفرمایید او مدیم اینجا شب نشینی دیگه...
- سردار دندانهایش را روی هم فشرد. حس کرد خرده های دنداناش را هم قورت داد. سردار به طرفش پرید. آر-پی-جی را (۸) از دوشش کشید و به طرف بالای صخره دوید. احمد هم دنبالش. سردار فریاد زد:
- میخوای بفهمی چرا؟
- و مهلت پاسخ به احمد نداد. روی زانو نشست و گلوله را شلیک کرد.
- (ادامه دارد)

تفسیر متن Комментарий к тексту

1. نمرهٔ شانزده В Иране в системе просвещения и высшего образования принята двадцатибалльная шкала оценок. Самая высшая — двадцать. Оценки меньше тринадцати счита-

ются, как правило, неудовлетворительными. Современное официально принятое слово для понятия «оценка» – شماره šomāre, построено из исконно иранских морфем. Заимствованное из французского слово نمره nomre с тем же значением является отголоском более старой терминологии.

2. حلالزاده به داییش میره – пословица *Законнорожденный [ребёнок] идёт в дядю*. Возможен вариант پدرش میره حلالزاده *Законнорожденный [ребёнок] идёт в отца*.

3. باگت māget – батон-матон. Редупликация слов с заменой первого согласного второго слова на /m/ (анафора) образует от них пейоративную (пренебрежительную) форму и придаёт словам стилистически сниженный разговорно-просторечный оттенок, например:

ریزه میزه – мелкий ریز; پول پول – деньжата; پول پول – деньги.

Если слово начинается на согласный /m/, то пейоративная форма образуется заменой /m/ на /p/:

دوبینا میله – шест میله.

4. سنین جیم – сокращение от первых букв слов سؤال soāl *вопрос* и جواب javāb *ответ*. Означает *допрос*, سنین جیم کردن *допрашивать*.

5. آقام مرد – Мой отец умер. Дети по отношению к отцу, а иногда и к старшему брату говорят уважительное آقا āqā *господин*.

6. «استراق سمع» سنگر *Слуховой окоп*, т.е. окоп, вырытый у самой линии фронта для ведения разведки. Буквально «استراق سمع» означает *кража слуха*.

7. ذوالفقار Zolfaqār – имя разящего меча имама Али (первого имама). Здесь используется как поэтической.

8. آری جی / آری جی – پی – جی / آری جی *Ручной противотанковый гранатомёт (РПГ)*. Образовано по английскому названию первых букв термина Rocket Propelled Grenade (см. с. 301).

Упражнение 24. Ответьте на вопросы.

سهیل چه نقاشی را کشید؟ سهیل چگونه بچه‌ای بود؟ آیا با داییش شباهتی داشت؟ دایى به سهیل قول داد نقاشیش را به کی بدهد؟ چرا چشمان قهرمان برای دایى سهیل آشنا بود؟ سید احمد یزدی چگونه شخصی بود؟ احمد به این سؤال که چرا چشمانش این طوری، چه جوابی داد؟ دسته میثم کجا مستقر بود؟ چرا اسباب کشی نکرد؟ حاجی به سردار چه گفت؟ چرا سردار به طرف بالای صخره دوید؟

Упражнение 25. Заполните пропуски словами из текста.

سهیل همیشه دوست دارد ... دیگران را پر کند. وقتی عکس‌های نه‌سالگیم را می‌بینم، هیچ ... به سهیل ندارم. قبل از اینکه نقاشیش را نشانم بدهد، ... می‌کنم. سهیل از جا می‌پرد و چشمانش ... می‌زند: ... میدی دایى؟ ... همه

نگاهم جمع می شود و به چشم های «چهره» ... می شوم. این چشم ها - که چندان هم ... درنیامده - برایم آشناست. حتماً ... به این نون ها نداری، اما خب، ببخشین، این طرف ها باگت ماگت پیدا نمیشه. قبل از اینکه داخل ... شود، سرش را برمی گرداند. احمد کفر همه و بعد ... همه را درآورده بود. طوری به سردار نگاه می کردند که انگار همه اش ... اوست. سردار گوشی را از دست ... قاپید. ... بی سیم کمی طولانی شد. می دانست که حاجی دارد لبش را ... سر و کله احمد پیدا شد و نیامده را به آتش کشید. سردار دندانهایش را ... مهلت پاسخ به احمد نداد و روی زانو نشست و ... را شلیک کرد.

Упражнение 26. Объясните по-персидски значение следующих слов и выражений.

حلالزاده به داییش میره؛ امیدوار کردن، جیره، سین جیم کردن، سنگر، کفر همه و اشک همه را درآوردن، استراق سمع، بی سیم، بی سیم چی، شروع به تک کردن، اعصابش را آتش کشیدن، دست بردار نبودن.

Упражнение 27. Найдите в тексте следующие выражения.

Поставить оценку 16 баллов; скрашивать одиночество; большие глаза; он, как две капли воды, похож на тебя в детстве; не видеть сходства; обнадёжить; глаза его заблестели; давать слово мужчины; невольно; глаза получились очень живыми; наивный взгляд; рас-пределять паек, быть непривычным; откуда я знаю; этот взгляд так и застыл у меня в глазах; заползти в окоп; слуховой окоп; смотреть так, словно это его вина; выхватить трубку из рук радиста; трубка у него в руке раскалилась; шум в трубке; кусать губы; будьте осторожнее; появилась голова Ахмеда; взорваться; мы что сюда, на вечеринку пришли; стиснуть зубы; побежать следом; не дать время ответить; опуститься на одно колено.

واژه نامه

اجتماعی. ejtemā'i	дай бог, если будет угодно Аллаху ... انشاءالله ...
اختلاف	enšā'allāh
extelāf	(اگر خدا بخواهد، به خواست خدا. sin.)
از قبیل	بادام bādām
az qabil-e	باغداری bāqdāri
استپ eštep	باگت bāget
اصلی asli	بیر babr
اعصاب عَصَب	بخش اعظم baxš-e a'zam
انجیر anjir	بخش baxš
первобытный человек	بقیه baqiyye
ensān-e avvaliyye	

землепользование, эксплуатация... بهره‌برداری

bahrebardāri

рация; беспроводной bisim بی‌سیم

роща biše بیشه

середина; среди beun بین

исчезать, уничтожаться از ~ رفتن

распространение raхš پخش (توزیع. *син.*)распространять کردن (توزیع کردن. *син.*)

разобщённость parākandegi پراکندگی

мясной (*о скоте*) parvāri پرواری (*син.* گوشتی)

воспитание (младенцев), پرورش

разведение (напр., скота) parvareš

прыгнуть paridan پریدن

фисташки pešte پسته

леопард, пантера palang پلنگ

хлопок rambe پنبه

ухмылка ruзxand پوزخند

ухмыльнуться ~ زدن

обеспечивать ta'min kardan تأمین کردن (را)

обеспечение ta'min تأمین

тёплично (تدریجاً, رفته رفته. *син.*)

постепенно tadrijan

ружьё, автомат tofang تفنگ

вина taqsir/taxsir تقصیر (گناه, کوتاهی. *син.*)

одиночество tanhāyi تنهایی

табак tutun توتون (تنباکو. *син.*)

валовой национальный تولید ناخالص ملی

доход towlid-e nāxāles-e melli

готовить, заготавливать تهیه کردن

tahiyye kardan

богатство servat ثروت (دارایی. *син.*)

естественные богатства ثروتهای طبیعی

отлив jazr جزر

пиво ~ آب جو (آب)

пачка, рацион jire جیره

рационирование (*распределение* جیره‌بندی

продовольствия по карточкам) jirebandi

свёкла čoqondar چغندر

сахарная свёкла ~ قند

лицо čehre چهره

состояние hālat حالت

объём hajm حجم

чувствовать ~ کردن حس حس (чувство)

законнорожденный halālzāde مداز لاد

хна hanā حنا

медведь xers خرس

заяц xarguš خرگوش

финики xormā خرما

ползти xazidan خزیدن

шорох xeš-xeš خش خش

сухофрукты xošk(e)bār خشکبار

прохладный xonak خنک

еда, корм, блюдо xorāk خوراک

свинья xuk خوک

скот dām دام

скотоводческий dāmi دامی

градус, степень dareje (darejāt) درجه (درجات)

ложь doruq دروغ (سخن نادرست. *син.*)

быть настойчивым دست بردار: ~ نبودن

повод, причина dalil (dalāyel) دلیل (دلایل)

по следующим причинам به دلایل زیر

температура damā دما (درجه حرارت. *син.*)

кукуруза zorrat ذرت

социальное обеспечение رفاه اجتماعی

refāh-e ejtemā'i

процветание refāh رفاه

лиса rubāh روباه

шафран za'ferān زعفران

землетрясение zaminlarze زمین لرزه (زلزله. *син.*)

пчела zambur زنبور

командир sardār (син. سردار (فرمانده))
 перепись saršomāri سرشماری
 окоп sangar سنگر
 включать в себя شامل چیزی بودن
 šāmel-e čiz-i budan
 сходство šebāhat (син. شباهت (همانندی))
 шакал šoqāl شغال
 выстрел šellik شلیک
 стрелять ~ کردن (به кого)
 лев šir شیر
 молочный, дойный širdeh ... (син. شیرده)
 исходящий sāder صادر
 ~ экспортировать ~ کردن
 скала, утёс saxre (син. صخره (تخته سنگ))
 промысел seyd (син. صید (شکار))
 толщина zexāmat (син. ضخامت (کلفتی))
 выражение ebārat عبارت
 состоять ~ بودن (از)
 чечевица adas عدس
 мёд 'asal عسل
 нерв asab (a'sāb) عصب (اعصاب)
 общий, всеобщий 'omumi عمومی
 гусь qāz غاز
 рычание qorq-o lond غرولند
 ~ (фшар دادن) (فشار دادن)
 давить fešordan (fešār)
 деятельность fa''āliyyat فعالیت
 قابل ملاحظه (با اهمیت، درخور توجه) (син. قابل ملاحظه)
 значительный qābel-e molāheze
 хватать qāpidan (син. قابیدن (رُبودن))
 быть способным (на что-то) قادر بودن (به)
 qāder budan (be)
 глотать qurt dādan (син. قورت دادن (بلعیدن))
 герой qahramān قهرمان

шелковичный червь کرم ابریشم
 kerm-e abrišam
 червь kerm کرم
 посевы kešt-o zar' کشت و زرع
 сельское хозяйство kešāvarzi کشاورزی
 ересь kofr (син. کفر (بی دینی))
 ярость ۲ (خشم، غضب) (син.)
 привести кого-л. в ярость ~ کسی را در آوردن
 плечо kul کول
 рюкзак kulepošti کوله پشتی
 пустынный; солончаковый kaviri کویری
 скотоводство گاوداری
 (разведение крупного рогатого скота) gāvāri
 орех (грецкий) gerdu گردو
 тропический garmsir گرمسیر
 кусать gazidan (син. گزیدن (نیش زدن))
 снаряд; пуля golule (син. گلوله (تیر))
 скотоводство galledāri گله داری
 олень gavazn گوزن
 кормовые культуры (для скота) .. گیاهان علوفه
 giyāhān-e 'olufe
 растительный giyāhi (син. گیاهی (نباتی))
 Гилян Gilān گیلان
 фасоль lubyā لوبیا
 ствол lule لوله
 محصول (محصولات) . урожай mahsul (mahsulāt)
 محصولات دامی продукты животноводства
 محصولات کشاورزی сельхозпродукты
 محصولات сельского хозяйства
 постоянно modām (син. مداام (پیوسته، دائم))
 утка morqābi مرغابی
 مرکبات моркбаты
 жемчуг morvārid (син. مروارید (دُر))
 مشاهده (نظارت) (син.)
 مطابق согласно motābeq-e

уверенный motma'en	مطمئن	نباتات. (گیاهان، رُستنی‌ها، روییدنی‌ها. <i>син.</i>)
непорочный, безгрешный ma'sum	معصوم	растения nabātāt
продовольственные продукты	مواد غذایی	растительный نباتی
mavād-e qazāyi		(گیاهی. <i>син.</i>) nabāti
банан mowz	موز	горох paxod
срок mohlat	مهلت (مُوعِد، مَوْقِع. <i>син.</i>)	поколение nasl (نژاد. <i>син.</i>)
исчезать رفتن ~ از	از ~ رفتن	роль paxš نقش
степень, доля mizān	میزان (أندازه، دَرَجَه. <i>син.</i>)	заросли (камыша) neyzār
померанец pārenj	نارنج	сахарный тростник neyšekar
мандарин pārengi	نارنگی	дикий; необузданный vahši وحشی

درس هشتم Урок восьмой

جمله‌های پیرو هرچندی Придаточные уступительные предложения

В сложносочинённых предложениях с придаточными уступительными выражаются отношения между действием главного предложения и условием, содержащимся в придаточном. Придаточные уступительные предложения сообщают об обстоятельствах, которые могли бы помешать осуществлению действия главного предложения, но не помешали: они «уступают» ему.

Придаточные уступительные предложения вводятся следующими союзами:

а) со значением *несмотря на то, что...*:

با وجود اینکه bā vojūd-e in-ke
 با وجود آنکه bā vojūd-e ān-ke
 با وجودیکه bā vojūd-i-ke
 با اینکه bā in-ke
 با آنکه bā ān-ke

б) со значением *хотя* (разг. *хоть*):

هر چند که har čand-ke
 اگر چه agar-če
 گر چه gar-če

в) со значением *невзирая на то, что...*; *несмотря на то, что...*:

صرف نظر از اینکه sarf-e nazar az in-ke
 صرف نظر از آنکه sarf-e nazar az ān-ke

Более сильное противительное значение имеют следующие союзы со значением *вопреки тому, что...*, *наперекор тому, что...*:

علی رغم اینکه alā raqm-e in-ke
 علی رغم آنکه alā raqm-e ān-ke
 بر خلاف اینکه bar xalāf-e in-ke
 بر خلاف آنکه bar xalāf-e ān-ke

После придаточных предложений в начале главного могут стоять:

а) союзы арабского происхождения اما *ámmā*, ولی *váli* со значением *но, однако*;

б) персидские союзы همه *bā in hame*, با وجود این *bā vojūd-e in* со значением *однако, при всём при этом*;

в) сочетание *هم* bāz-ham и слово *باز* bāz со значением *всё равно, всё же*;

г) относительно редкие союзы арабского происхождения *معهدا* ma'hazā, *معدلک* ma'zalek *вместе с тем, тем не менее*.

Однако их употребление не является обязательным, например:

Несмотря на то, что у меня была высокая температура, я [всё равно] пришёл на занятия.

Вместо придаточных уступительных предложений возможно употребление уступительных оборотов в составе главного предложения. Последние отличаются тем, что в их составе нет глагола. Эти обороты вводятся уступительными союзами *باز* *несмотря на*, *صرف* *незвизия на*, *بر خلاف* *вопреки*, *علی رغم* *alā raqm-e вопреки*. Например, в последнем примере придаточное предложение можно заменить на уступительный оборот следующим образом:

Несмотря на высокую температуру, я [всё равно] пришёл на занятия.

Обязательные союзы в начале придаточного уступительного предложения	Факультативные союзы в начале главного предложения
با وجود اینکه / آنکه، با وجودیکه، با اینکه، با آنکه	اما، ولی، بازهم، باز
اگر چه، گرچه، هر چند که، علی رغم اینکه / آنکه	اما، ولی، بازهم، باز، معدلک، معهدا، با این همه، با وجود این
صرف نظر از اینکه / آنکه، بر خلاف اینکه / آنکه	بازهم، باز

Упражнение 1. Перестройте предложения, используя союзы, *هر چند که*, *با اینکه*, *علی رغم اینکه*, *با وجود اینکه*, *گرچه*

مردم با ظلم و ستم مخالف بودند، ولی بطور کلی از تشکیل دولت جدید باز هم ناراضی بودند. وی نیروی جدیدی به وجود آورد که از افراد قبایل تشکیل شده بود، اما به دولت وفادار بودند. با وجود کمبود آب، از بسیاری از رودخانه‌ها به اندازه کافی استفاده نمی‌شود. این کشور دارای ثروتهای طبیعی سرشار و شرایطی مطلوب برای تجارت است ولی در سالهای اخیر از نظر اقتصادی اصلاً پیشرفت نکرده است. بادهای غرب در ناحیه کوهستانی موجب بارش بیشتری می‌شوند اما در قسمتی از آن به دلیل بالا بودن دما موجب بارش کمتری می‌شوند. تعداد سپاهیان عرب از تعداد ارتش پادشاه کمتر بود ولی پایتخت را فتح کردند.

Упражнение 2. Переведите с русского языка на персидский:

Несмотря на то, что мы выехали в аэропорт за два часа до отлёта, мы всё же опоздали. Несмотря на то, что вожди племён противодействовали Мухаммеду, он продолжал идти вперёд. Несмотря на то, что условия для земледелия в этой местности неблагоприятны, здесь выращивают пшеницу и ячмень. Хотя в областном центре недавно построили новую больницу, люди всё ещё ездят на лечение в столицу. Хотя было очень рано и холодно, у дверей магазина собралась большая очередь. Несмотря на то, что горы препятствуют проникновению северных ветров, иногда температура в этой местности опускается ниже десяти градусов. Хотя у нас и не было запрещённых к ввозу предметов, таможенники не разрешили нам пройти через зелёный коридор. Хотя я очень внимательно изучил его книгу, но так ничего и не понял. Хотя мы знали, что на возвышенности по вечерам бывает прохладно, тёплые вещи с собой не взяли и поэтому простудились.

Десятая порода باب استفعال

Масдар X породы образуется по формуле $este12a3$, а причастие действительного залоуга $mosta12e3$. Страдательные причастия имеют структуру $mosta12a3$.

Корень, значение	Масдар	Действительное причастие	Страдательное причастие
حكم hákama приказывать	استحكام estehkām укрепление		مستحكم mostahkam прочный
خدم xádama служить	استخدام estexdām наим	مستخدم mostaxdem служащий	
خرج xáraja выходить	استخراج estexrāj добыча	مستخرج mostaxrej добывающий	مستخرج mostaxraj добываемый

Основное значение X породы — стремление к получению того, что выражает I порода.

Следует обратить внимание на образование причастий X породы от так называемых «удвоенных» корней, где вторая и третья коренная одинаковы: قرر، قلل، مرر. В таких случаях формула причастий будет несколько иной: $mostale23$ или $mostala23$. Примеры: مستقل $mostaqell$ независимый, مستقر $mostaqarr$ закрепившийся и т.д.

Упражнение 3. Образуйте масдар десятой породы от следующих корней:

ثمر، حصل، خرج، خدم، كبر، دل، قرر، ضعف، عمر، عمل، مرر، قبل.

Упражнение 4. Образуйте действительное причастие десятой породы от следующих корней:

أجر، كبر، خبر، عجل، قلّ، لزم، قبل، قرّ، فسر.

Упражнение 5. Прочитайте следующие слова и найдите их значения по словарю:

استنشاق، استكبار، مستخدم، استمرار، مستقبل، استعمال، مستعمره، استشهاد، مستضعف، استحضار، مستكبر، استخدام.

تثنیه Двойственное число

В персидском языке, главным образом, в текстах и письменных документах встречается форма двойственного числа имён существительных, которая образуется с помощью суффикса -ين -yn только от слов арабского происхождения:

Единственное число	Двойственное число
طرف taraf <i>сторона</i>	طرفین tarafeyn <i>обе стороны</i>
دولت dowlāt <i>государство</i>	دولتین dowlateyn <i>оба государства</i>
جناح jenāh <i>фланг</i>	جناحین jenāheyn <i>оба фланга</i>
والد vāled <i>родитель</i>	والدین vāledeyn <i>оба родителя</i>

Примечание. При переводе с русского вместо арабских форм двойственного числа, которые имеют несколько книжный оттенок, можно широко пользоваться персидскими эквивалентами:

پدر و, آریایی [هر] دو جناح, [هر] دو دولت, [هر] دو طرف *оба фланга, оба государства, обе стороны, родители.*

نگاهی به تاریخ ایران Текст

نخستین مردمی که به سرزمین ایران آمدند، اقوامی بودند که خود را آریایی می نامیدند. آریایی یعنی مردم نجیب و شریف. آریایی ها حدود سه هزار و پانصد سال پیش به این سرزمین آمدند و در دشتهای سبز و خرم و منطقه های آباد کوهستانی ساکن شدند. با مردمی که در آنجا زندگی می کردند، آمیختند و از آن روز این سرزمین ایران نامیده شد. آریایی ها چند دسته بودند. دسته ای از آنها مادها بودند که در مغرب و شمال غربی ایران در اطراف کوه های زاگرس چادر زدند و به دامداری و کشاورزی مشغول شدند. گروه دیگر پارس ها بودند که در جنوب ایران و در

ناحية فارس چادر زدند و به دامداری و کشاورزی پرداختند. مادها با آشوری‌ها همسایه بودند. آشوری‌ها بیشتر وقتها با مادها در جنگ بودند و در این جنگ‌ها خسارت‌های زیادی به آنان وارد می‌آمد. مادها در دامنه کوه الوند شهری ساختند که هفت قلعه تودرتو داشت. این شهر را هگمتانه یعنی محل اجتماع نامیدند و آن را پایتخت خود قرار دادند. هگمتانه (۱) در محل همدان امروزی بود.

هنگامی که دولت ماد به سبب ظلم و ستم بزرگان‌اش از ملت خود جدا شد و ضعیف و ناتوان گشت (۲)، پارسها توانستند به دست شخصی به نام کورش دولت ماد را از بین ببرند و سلسله هخامنشی را تأسیس کنند. کورش می‌خواست به جز سرزمین ماد سرزمین‌های دیگر اقوام ایرانی و غیر ایرانی (۳) را نیز زیر فرمان خود درآورد. او سرزمین‌های دولت‌های بزرگ آن زمان، مانند لیدی و بابل را تسخیر کرد و دولت بزرگ هخامنشی را به وجود آورد. یکی دیگر از پادشاهان هخامنشی داریوش بود. ایران در زمان او وسعت بسیار یافت. اداره کردن چنین سرزمین پهناوری که از اقوام و کشورهای مختلف تشکیل شده بود، کار دشواری بود. او به زحمت توانست وضع آشفته این مملکت پهناور را سامان بخشد. او برای محکم کردن پایه‌های سلطنت خود دستور داد تعداد زیادی از بزرگان مخالف او را به دار بیاویزند تا دیگران به فکر مخالفت نیفتند.

در زمان داریوش چند کار مهم به وسیله ایرانیان انجام گرفت:

برای اداره این سرزمین پهناور راههای زیادی ساختند زیرا نخستین وسیله ارتباط میان شهرها و آبادی‌ها راه‌ها هستند.

در میان این راهها کاروان‌سراهایی برای استراحت مسافران و کاروان‌ها ساخته شد. در این کاروان‌سراها همیشه اسب‌های تازه نفس بودند تا نامه‌رسان‌ها بتوانند اسب خود را عوض کنند و نامه‌ها را به سرعت از پایتخت به دورترین جاهای کشور برسانند.

در آن راه‌ها، در فاصله‌های معین، قلعه‌هایی ساخته بودند که در هر کدام عده‌ای سرباز از راه‌ها و کاروان‌ها محافظت کنند.

برای اینکه مردم بتوانند به راحتی خرید و فروش کنند، از طلا سکه زدند. این نخستین بار بود که در کشور ایران پول رایج شد. در زمان داریوش سوم اسکندر مقدونی به قصد جهانگشایی به ایران حمله کرد. داریوش سوم در جنگی که با اسکندر کرد شکست خورد. کشور ایران به دست پادشاه مقدونی اشغال شد. اسکندر بعضی از شهرها از جمله تخت جمشید را آتش زد. پس از این واقعه، ایران مدتی در دست اسکندر و جانشینان او بود.

قوم پارت که در خراسان و گرگان امروزی زندگی می کردند، به فرماندهی رئیس خود به نام اشک با اشغالگران جنگیدند و آنان را بیرون کردند و به این ترتیب دولت مستقلی به نام اشکانی به وجود آوردند. پادشاهان اشکانی به احترام اشک نام او را به نام خود می افزودند. مثلاً، خود را اشک اول یا اشک دوم می نامیدند و به این جهت آنان را اشکانیان می نامند. در زمان اشک نهم کشور ایران بسیار گسترده شد و از طرف مشرق به شمال هند و از طرف مغرب تا سرزمین عراق کنونی رسید. جنگهای پی در پی، اشکانیان را ضعیف کردند. وقتی که دولت مرکزی ضعیف شد فرمانروایان محلی از گوشه و کنار سر بلند کردند و برای گرفتن سرزمین یکدیگر به جنگ پرداختند. یکی از این فرمانروایان اردشیر پسر بابک بود. پدر بزرگ اردشیر، ساسان بود که در اواخر حکومت اشکانیان سرپرست یکی از آتشکده های بزرگ شهر استخر شد. اردشیر از ضعف شاهان اشکانی استفاده کرد و کم کم سراسر ایران را گرفت و خود را شاه خواند و دولت ساسانیان را به وجود آورد. اردشیر برای محکم کردن پایه های حکومت خود قدرت فرمانروایان بخشها را از میان برد و سراسر ایران را زیر فرمان خود گرفت. او دین زرتشت را دین رسمی کشور کرد. دین زرتشت به شعارهای سه گانه (۴) پندار نیک، گفتار نیک و کردار نیک معتقد است. به فرمان اردشیر، اوستا کتاب مقدس زرتشتیان (۵) جمع آوری و ترجمه شد و آتشکده های ویران شده از نو ساخته شدند.

ساسانیان بیش از چهارصد سال در ایران حکومت کردند. آنان گاهی با رومیان در صلح بودند و گاهی می جنگیدند. یکی از پادشاهان ساسانی خسرو پرویز بود که با رومیان جنگهای بسیار کرد. شام و فلسطین و قسمتی از آفریقا را گرفت، اورشلیم را غارت و بعضی از شهرها را ویران کرد. بعد از خسرو پرویز وضع کشور روز به روز آشفته تر می شد به طوری که در مدت چهار سال دوازده نفر به پادشاهی رسیدند. سرانجام، وقتی که یزدگرد سوم به پادشاهی رسید، پادشاهان ساسانی قدرت قبلی را نداشتند. جنگ های زیاد جز فقر و بیماری و گرسنگی نتیجه ای برای مردم نداشت. هر چه از عمر حکومت ساسانی می گذشت، ایرانیان بیشتر ناراضی می شدند.

با گسترش اسلام در عربستان شعارهای توحید به گوش مردم ایران نیز رسید. در چنین زمانی بود که سپاهیان اسلام به ایران آمدند و با وجود اینکه از نظر اسلحه و تعداد افراد ضعیفتر از سپاهیان شاه بودند پیروز شدند. دوران پیش از اسلام، در پی شکست یزدگرد سوم آخرین پادشاه ساسانیان از ارتش مسلمانان عرب در سال ۶۵۱ میلادی پایان یافت.

پس از سقوط حکومت ساسانی برای حدود دو قرن در ایران دولت مستقل یا حتی نیمه مستقل وجود نداشت. در این دوره ایران بخشی از قلمرو خلافت به حساب می آمد. و به طور مستقیم زیر نظر خلفای مدینه، شام یا بغداد اداره

می شد. در نتیجه در حالی که در اروپا تحولات علمی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی مهمی روی می داد، در ایران هیچ تحولی دیده نمی شد.

تفسیر متن Комментарий к тексту

1. هگمتانه Hegmatāne столица древнего Мидийского царства. Другой вариант её произношения اکباتان Ekbātān *Экбатана* — восходит к греческой традиции. Современное название этого города همدان Namedān *Хамадан*.

2. В книжно-письменной речи глаголы گردیدن gaštan или گردیدن gardidan *вращаться* (оба с ОНВ گرد gard) заменяют в сложных глаголах служебно-компонирующий глагол شدن. Например, ناتوان گشت nātavān gašt обозначает лексически тоже самое, что и ناتوان شد nātavān šod *утратил мощь* (букв. стал *нёмощным*), но несколько выше по стилю.

3. Слово *qeyr-e* *غير* *кроме* в качестве первого компонента различных словосочетаний со значением *не* присоединяется к именам прилагательным арабского и реже персидского происхождения: *qeyr-e* *irāni* *غير ایرانی* *неиранский*, *qeyr-e* *nezāmi* *غير نظامی* *невоенный* (*гражданский*), *qeyr-e* *tejārati* *غير تجارتي* *некоммерческий*, *qeyr-e* *ensāni* *غير انسانی* *нечеловеческий*, *qeyr-e* *rasmi* *غير رسمی* *неофициальный*, *qeyr-e* *tabi'i* *غير طبیعی* *неестественный*, *qeyr-e* *qānuni* *غير قانونی* *незаконный*, *qeyr-e* *dost* *غير دوست* *недружественный* (*о стране*) и т.д.

4. سه گانه segāne *троичный*, *тройственный*. Суффикс -gāne образует прилагательные от числительных: یگانه yegāne *единственный*, دوگانه dogāne *двойственный*, *двоичный*; چهارگانه čahārgāne *четверичный*, هشتگانه hašt-gāne *восьмеричный* и т.д.

5. زرتشت Zartošt или زردشت Zardošt *Заратуштра* (в греческом произношении Зороастр) — пророк зороастрийцев, проповедовавший главенство верховного божества Ахуры Мазды. По одной из гипотез начал проповедовать примерно в середине второго тысячелетия до н.э., в то время как зороастрийцы верят, что он появился в 18 веке до н.э.

Упражнение 6. Замените подчёркнутые слова синонимами:

نخستین مردمی که به سرزمین ایران آمدند، اقوامی بودند که خود را آریایی می نامیدند. آریایی یعنی مردم شریف. دسته ای از آنها مادها بودند که در مغرب و شمال غربی ایران در اطراف کوه های زاگرس چادر زدند. مادها در دامنه کوه الوند شهری ساختند و آن را هگمتانه یعنی محل اجتماع نامیدند. هنگامی که دولت ماد به سبب ظلم بزرگانش ضعیف گشت، پارسها توانستند دولت ماد را از بین ببرند و سلسله هخامنشی را تاسیس کنند. کوروش می خواست به جز سرزمین ماد سرزمینهای دیگر اقوام ایرانی و غیر ایرانی را نیز زیر فرمان خود در آورد. اداره کردن چنین سرزمین

پهناوری که از کشورهای مختلف تشکیل شده بود، کار دشواری بود. ایران در زمان داریوش وسعت بسیار یافت. در زمان داریوش چند کار مهم به وسیله ایرانیان انجام گرفت. پس از این واقعه ایران مدتی در دست اسکندر و جانشینان او بود. قوم پارت که در خراسان و گرگان امروزی زندگی می کردند، به فرماندهی رئیس خود به نام اشک با اشغالگران جنگیدند. پادشاهان اشکانی به احترام اشک نام او را به نام خود می افزودند. اردشیر برای محکم کردن پایه های حکومت خود قدرت فرمانروایان بخش ها را از میان برد و سراسر ایران را زیر فرمان خود گرفت. به فرمان اردشیر آتشکده های ویران شده از نو ساخته شدند. بعد از خسرو پرویز وضع کشور روز به روز آشفته تر شد. هر چه از عمر حکومت ساسانی می گذشت، ایرانیان بیشتر ناراضی می شدند. دوران پیش از اسلام، در پی شکست یزدگرد سوم آخرین پادشاه ساسانیان از ارتش مسلمانان عرب در سال ۶۵۱ میلادی پایان یافت. در اروپا تحولات علمی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی مهمی روی می داد. در قلعه ها عده ای سرباز از راه ها و کاروان ها محافظت می کردند.

Упражнение 7. Заполните пропуски предложениями:

(۱) دولت ماد به سبب ظلم و ستم بزرگانیش ... ملت خود جدا شد. (۲) پادشاهان اشکانی به احترام اشک نام او را ... نام خود می افزودند. (۳) اردشیر قدرت فرمانروایان بخش ها را ... میان برد و سراسر ایران را ... فرمان خود گرفت. (۴) داریوش تعداد زیادی از بزرگان مخالف را به دار آویخت. (۵) پس ... شکست داریوش سوم، ایران مدتی ... دست اسکندر و جانشینان او بود. (۶) ساسانیان گاهی با رومیان ... صلح بودند و گاهی با آنان می جنگیدند. (۷) فرمانروایان محلی ... گوشه و کنار سر بلند کردند. (۸) در جنگها خسارتهای زیادی ... مردم وارد می آید. (۹) دین زرتشت ... شعارهای سه گانه پندار نیک، گفتار نیک و کردار نیک معتقد بود. (۱۰) در چند قرن اول اسلام ایران بخشی از قلمرو خلافت ... حساب می آمد. (۱۱) در زمان داریوش سوم اسکندر مقدونی ... قصد جهانگشایی ... ایران حمله کرد. (۱۲) اردشیر ... ضعف شاهان اشکانی استفاده کرد. (۱۳) پادشاهان اشکانی ... احترام اشک نام او را ... نام خود می افزودند. (۱۴) هر چه ... عمر حکومت ساسانی می گذشت، ایرانیان بیشتر ناراضی می شدند.

Упражнение 8. Закончите предложения.

(۱) دوران پیش از اسلام، در پی شکست یزدگرد سوم آخرین پادشاه ساسانیان ... (۲) قوم پارت اشغالگران را ... (۳) پارسها در جنوب ایران و در ناحیه فارس ... (۴) شهر هگمتانه یعنی محل اجتماع را پایتخت خود ... (۵) کشور ایران به دست پادشاه مقدونی ... (۶) کورش می خواست سرزمینهای دیگر اقوام ایرانی و غیر ایرانی را نیز زیر فرمان ... (۷) آریایی ها با مردمی که در دشتهای سبز و خرم و مناطق آباد کوهستانی زندگی می کردند ... (۸) در میان راهها کاروانسراهایی برای استراحت مسافرین و کاروانها ... (۹) در هر کدام از قلعه ها عده ای سرباز از راه ها و کاروانها ...

۱۰) وقتی که از طلا سکه زدند در کشور ایران پول... ۱۱) اسکندر بعضی از شهرها از جمله تخت جمشید را... ۱۲) پادشاهان اشکانی خود را اشک اول یا اشک دوم... ۱۳) کوروش سرزمینهای لودی و بابل را... ۱۴) فرمانروایان محلی برای گرفتن سرزمین یکدیگر به جنگ... ۱۵) کوروش تعداد زیادی از بزرگان مخالف او را از بین برد تا دیگران به فکر مخالفت... ۱۶) اردشیر کم کم سراسر ایران را گرفت و خود را شاه... ۱۷) داریوش سوم در جنگی که با اسکندر کرد... ۱۸) کشور ایران به طور مستقیم زیر نظر خلفای مدینه، شام یا بغداد... ۱۹) به فرمان اردشیر، اوستا کتاب مقدس زرتشتیان... ۲۰) خسرو پرویز اورشلیم را... و بعضی از شهرها را... ۲۱) در کاروانسراها همیشه اسبهای تازه نفس بودند تا نامه‌رسانها بتوانند اسب خود را... ۲۲) سپاهیان اسلام با وجود اینکه ضعیفتر از سپاهیان شاه بودند... ۲۳) کوروش به زحمت توانست وضع آشفته این مملکت پهناور را... ۲۴) پس از سقوط حکومت ساسانی برای حدود دو قرن در ایران دولت مستقلی...

Упражнение 9. Заполните пропуски словами из списка.

(رایج، سپاهیان، سلسله، مستقل، به قصد، سربازان، فرماندهان، آشفته، آرام، سامان، تغییر، مقدس، صلح، ناراضی، ضعف، پهناور)

۱) هنگامی که اسکندر درگذشت، چون فرزندی نداشت، بین ... او بر سر جانشینی اختلاف افتاد. ۲) وقتی که سلوکیان حکومت ایران را به دست گرفتند، خط و زبان یونانی را که از زمان اسکندر در ایران ... بود، ... دادند. ۳) مجلسی از بزرگان که به آن سنا می‌گفتند، سرزمین ... روم را اداره می‌کرد. ۴) پادشاهان اشکانی با رومیان در ... بودند، اما پس از مدتی یکی از فرمانروایان روم به ایران حمله کرد. ۵) ظلم و ستم شاهان اشکانی به ... آنها کمک کرد. اشکانیان با کراسوس جنگیدند و ... روم از آنها شکست خوردند. ۶) انوشیروان به وضع کشور آن طور که خود می‌خواست ... داد. جنگهایی که پادشاهان ساسانی در مدت حکومت خود ... کشورگشایی انجام دادند، جز فقر برای مردم نتیجه‌ای نداشت. ۷) فرعون خواب ترسناکی دید و ... از خواب پرید. قوم آشور نزدیک به ۵ هزار سال پیش به این سرزمین آمدند و دولت ... تاسیس کردند. مصری‌ها برای نوشتن نامه‌های خود خطی به وجود آوردند که به خط ... معروف بود. ۸) همیشه یک سپاه ده هزار نفری از ... نیرومند آماده بودند، تا در جنگ شرکت کنند. ۹) به دلیل اختلاف زندگی بین مردم و شاهان مردم همیشه ... بودند. ... هخامنشیان ۲۲۰ سال بر ایران حکومت کردند. ۱۰) سرانجام با تشکیل دولت صفوی اوضاع ایران ... شد.

Упражнение 10. Поставьте глаголы в нужной форме.

۱) سرانجام قرار گذاشتند هر یک از فرماندهان در قسمتی از سرزمینهای پهناوری که اسکندر مقدونی زیر فرمان خود (گرفتن) سلطنت (کردن). ۲) وقتی که پادشاه (مردن)، مجلس از میان فرزندان یا افراد دیگر خانواده‌اش جانشینی انتخاب (کردن). ۳) مردم کشورهایی که در جنگ شکست (خوردن) مجبور بودند پول یا اجناس خود را به پایتخت هخامنشیان (فرستادن). ۴) به علت وجود قانونهای دشوار مردم هرگز (نتوانستن) پیشرفت (کردن). ۵) یزدگرد هر چه کوشش (کردن) نتوانست قدرت خود را حفظ (کردن). ۶) پس از مرگ پادشاه فرزندان او در صدد برآمدند با استفاده از پیروان خود قدرت را به دست (آوردن). ۷) با تشکیل دولت صفوی پادشاه عثمانی که خود را فرمانروای همهٔ مسلمانان (دانستن) به ایران حمله کرد. ۸) هنگامی که وی به پادشاهی رسید، دشمنان قسمت‌هایی از مرزهای ایران را به دست (گرفتن) زیرا اوضاع کشور پس از پدر وی آشفته (شدن). ۹) فرمان این بود که اگر وارد جنگ با مخالفان (نشدن) حق تجارت با کشورهای منطقه (نداشتن). ۱۰) پادشاهان تعدادی از نزدیکان خود و بزرگان کشور را از بین بردند چون (ترسیدن) که آنان به فکر مخالفت با پادشاه (افتادن). ۱۱) پادشاهان پس از شاه عباس برای پادشاهی تربیت (نشدن) زیرا قبل از رسیدن به سلطنت بیشتر وقت خود را در کاخها (گذراندن).

Упражнение 11. Выберите правильный вариант:

۱) نخستین مردمی که به سرزمین ایران آمدند اقوامی بودند که خود را (آشوری، آریایی، ماد) می‌نامیدند.
۲) آریایی‌ها در (دشتهای سبز و خرم، صحرا، کنار دریای خزر) ساکن شدند. ۳) گروه دیگر آریایی‌ها پارسیها بودند که در (شمال شرقی ایران، محل همدان امروزی، ناحیهٔ فارس) چادر زدند. ۴) هنگامی که دولت ماد به سبب (جنگهای پی‌درپی، ظلم و ستم بزرگان، انقلاب) ضعیف و ناتوان گشت، پارسیها توانستند به دست شخصی به نام (کوروش، اردشیر، داریوش) دولت ماد را از بین ببرند و سلسلهٔ (ساسانی، هخامنشی، صفوی) را تاسیس کنند.
۵) برای ادارهٔ سرزمین پهناور راههای زیادی ساختند زیرا نخستین وسیلهٔ ارتباط میان شهرها و آبادی‌ها (دریاها، راهها، کوهها) هستند. ۶) در کاروان‌سراها همیشه (اسبهای، سپاهیان، شترهای) تازه‌نفس بودند تا نامهرسانها بتوانند (فیل، شتر، اسب) خود را عوض کنند. ۷) برای اینکه مردم بتوانند به راحتی (حرکت کنند، خرید و فروش کنند، به دامداری بپردازند) از طلا سکه زدند. ۸) در زمان اشک نهم کشور ایران از طرف مشرق به شمال هند و از طرف مغرب تا سرزمین (عراق، مصر، عربستان) کنونی رسید. ۹) پدر بزرگ اردشیر، ساسان بود که در اواخر حکومت اشکانیان سرپرست یکی از (کلیساهای، دانشکده‌های، آتشکده‌های) بزرگ شهر استخر شد. ۱۰) به فرمان اردشیر (شاهنامه، اوستا، گلستان) جمع‌آوری و ترجمه شد. ۱۱) جنگهای زیاد جز (فقر، بهبودی، صلح) نتیجه‌ای برای مردم

نداشت. ۱۲) پس از سقوط حکومت ساسانی ایران بخشی از قلمرو (امپراتوری روم، خلافت، یونان) به حساب می‌آمد.

Упражнение 12. Ответьте на вопросы:

قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، ایران دارای چه نوع حکومتی بود؟ تمدن از چه زمانی به وجود آمد؟ آریایی‌ها حدود چند هزار سال پیش به ایران آمدند و در کجا ساکن شدند؟ آنان به چه کاری مشغول شدند؟ مادها چه کسانی بودند و در کجا ساکن شدند؟ پارسها در کجا ساکن شدند و به چه کاری مشغول شدند؟ دشمنان مادها چه کسانی بودند؟ چرا دولت ماد از بین رفت؟ کوروش چه کسی بود؟ داریوش برای محکم کردن پایه‌های سلطنت خود چه کرد؟ در زمان هخامنشیان چه کارهایی به وسیلهٔ ایرانیان انجام شد؟ دو نمونه از آنها را نام ببرید. پس از سقوط دولت هخامنشیان چه کسانی در ایران حکومت کردند؟ اسکندر مقدونی که بود؟ چرا دولت هخامنشیان از میان رفت؟ قوم پارت در کجا زندگی می‌کرد؟ با اشغالگران چکار کردند؟ علت ضعف دولت اشکانی چه بود؟ اردشیر کی بود و چه کرد؟ دین زرتشتی بر چه پایه‌هایی استوار بود؟ کتاب مقدس زرتشتیان چه بود؟ حکومت ساسانی چند سال طول کشید؟ نتیجهٔ جنگ‌های طولانی شاهان ساسانی چه بود؟ پس از خسرو پرویز چند نفر در ایران به حکومت رسیدند؟ وضع مردم در زمان حکومت یزدگرد چگونه بود؟ چرا حکومت ساسانی سقوط کرد؟ مسلمانان برای مردم ایران چه چیزهایی آوردند؟ پس از سقوط حکومت ساسانی ایران بخشی از قلمرو چه دولتی به حساب می‌آمد؟

Упражнение 13. Объясните по-персидски следующие слова и выражения.

آریاییها، ساکن شدن، قلعه، کاروان‌سرا، جهانگشایی، تخت‌جمشید، فرمانروا، آتشکده، دین زرتشت، روم، اوستا، قلمرو، خلافت، پندار نیک، گفتار نیک، کردار نیک.

Упражнение 14. Составьте рассказ об истории любой страны по выбору.

Упражнение 15. Переведите на персидский язык.

Территория современного Ирана является одним из древнейших очагов цивилизации. Ещё в IV тысячелетии до н.э. во многих районах нынешнего Ирана был достигнут сравнительно высокий уровень земледелия. Одним из первых государств, возникших на территории Ирана, был Элам. В конце VII века до н.э. на территории Северо-Западного Ирана и Южного Азербайджана путём объединения шести племён было создано Мидийское государство. Мидийские племена были заняты в основном скотоводством, хотя в некоторых районах страны получило развитие земледелие.

В первой половине II тыс. до н.э. на территории Ирана появились индоевропейские племена, называвшие себя арийскими. Они пришли в Иран с севера. В конце VIII века древние персы основали в районе Загросских гор своё государство. Это был союз племён, который возглавляли вожди из рода Ахеменидов. Курош (Кир) основатель державы Ахеменидов в

550 году до н.э. поднял восстание против Мидии. Ахемениды захватили Ассирию, Армению, богатые греческие города-государства на побережье Эгейского моря в Малой Азии, Вавилонию, Сирию и Палестину. При сыне Куроша был завоёван Египет. Наибольшего могущества держава Ахеменидов достигла при Дарии I, когда были проведены многочисленные преобразования. В частности, были построены дороги, протянувшиеся с берегов Средиземного моря до Индии, а вдоль дорог – караван-сарай, располагавшиеся примерно в 30 км друг от друга. В этот период была налажена первая в мире курьерская служба для пересылки почты по всей обширной империи Ахеменидов. На постах, установленных на протяжении всего пути, солдаты охраняли дорогу. Большого развития достигло сельское хозяйство, была введена чеканка монет и т.д. Столицей своего государства Дарий сделал Парсу (ныне Тахт-е Джемшид), более известную по греческому названию Персеполис. Персеполис, кстати, был центром, где весной праздновался Ноуруз.

Во времена династии Ахеменидов появились трудности в управлении и поддержании порядка на территории столь обширной империи. Ахемениды для укрепления своей власти были вынуждены непрерывно сражаться с противниками внутри страны.

Во время правления Дария I начались греко-персидские войны, продолжавшиеся не одно десятилетие. В 334 году до н.э. войска Александра Македонского вторглись на территорию империи Ахеменидов. В 331 году Дарий III потерпел поражение от армии Александра, что положило конец великой империи.

Упражнение 16. Перескажите по-персидски.

Отец основателя Сасанидского государства Арташира (Ардешира) – Палак, согласно наиболее распространённой версии, был правителем Истахра, небольшого округа в Фарсе. Ардеширу удалось распространить свою власть не только на весь Фарс, но и впоследствии на весь Иран. Одержав в 224 году победу над парфянским царём, Ардешир приступил к покорению небольших царств, находившихся под влиянием Парфии. Основным врагом Сасанидов была Римская империя, с которой они сражались за господство в Сирии, Месопотамии, Армении и Закавказье.

Наибольшего могущества Сасанидское государство достигло при Шапуре I, во время правления которого были одержаны значительные победы над Римом. Сасанидские цари обладали огромной властью, но при этом в управлении страной большую роль играли родовая знать и военачальники. Официальной религией державы Сасанидов стал зороастризм, известный как религиозное учение ещё со времён Ахеменидов. Помимо зороастризма в подвластных Сасанидам областях получило распространение христианство и ряд других религий. В период правления Хосрова I (531–578 гг.) был осуществлён ряд социально-экономических и политических преобразований, способствовавших росту городов и прогресса

в экономике. Эти реформы Хосрова I укрепили власть Сасанидов, и Иран смог завоевать новые территории.

В VII веке владения Сасанидов на побережье Средиземного моря стали первым объектом нашествия арабов-мусульман. Уже при первых халифах победы над персидскими войсками нанесли огромный урон могуществу Сасанидов, вызвав распад (падение) империи. Арабам понадобилось более 10 лет, чтобы завоевать территорию бывшей державы Сасанидов. Ислам получил распространение в Иране, а сама страна вошла в состав халифата.

Дополнительный текст چهره قهرمان

продолжение (ادامه)

گلوله مخروطی شکل آر-پی-جی زوزه کشان پرواز کرد و روی سقف سنگر استراق سمع و شاید کنارش عمل کرد. می دانست فایده ندارد. سنگرشان مستحکم تر از این حرفها بود. فقط می خواست جلوی متلکهای احمد را بگیرد و معنای شب نشینی را به او بفهماند. هنوز آتش آر-پی-جی خاموش نشده بود که دوباره آتشباران عراق شروع شد. غرش گلوله ها گوش را کر می کرد. همه بچه ها زمین گیر شده بودند. حرفش را به احمد زد:

- واسه اینه، می بینی یا نه؟

مجبور بود فریاد بزند تا احمد بشنود. اما او این زحمت را به خودش نداد. پنج دقیقه ای صبر کرد تا عراق پاسخ یک گلوله شان را تمام کند.

و بعد، احمد شروع کرد:

- خب، که چی؟ تا صبح بشنیم و دعا کنیم؟ مگه منطقه رو نمی بینی؟ همه پیشروی کردن جز دسته ما! تازه حاجی چقدر روی پیشروی ما اصرار داشت؟

حق با او بود. سردار بی اختیار منطقه را نگاه کرد. رفت و آمد خمپاره ها یک لحظه هم بند نمی آمد. «الله اکبر» دم به دم به گوش می رسید. تقریباً همه جز دسته میثم جلو خزیده بودند. احمد هنوز منتظر پاسخ بود.

سردار باید چیزی می گفت:

- باید فکر کنیم و تصمیم بگیریم...

- فکر کنیم؟ مگه فرصت هست؟

- پس چه کار کنیم؟

سردار نمی‌خواست نتوانی‌اش را نشان بدهد. احمد از جا پرید:

- چه کار کنیم؟ من که از اول گفتم چه کار...

- فعلاً زوده... اون آخرین راهه...

اما احمد تصمیمش را گرفته بود. خود سردار هم می‌دانست که حق با اوست. اما دلش نمی‌خواست به این زودی آخرین راه را انتخاب کند. شاید به قول بچه‌ها خیلی «دلنازک» بود. اما هرچه بود، دلش نمی‌خواست به این زودی احمد را «تمام» کند. احمد داشت نارنجکها را به فانسقه‌اش می‌یست. کمی نگاهش کرد و دستش را گرفت:

- با هم میریم...

احمد - انگار جواب را در آستین داشته باشد (۱) - بدون فکر پاسخ داد:

- نه، نمیشه، دلم به حال تو که نمی‌سوزه، اما اگه تو طوریت بشه (۲)، جمع و جور کردن این بچه‌ها، کار هیچ کس نیست...

سردار داشت تسلیم می‌شد که بقیه - همه - سرپا شدند:

- ما هم می‌آییم...

احمد پاسخ همه را داد:

- قهرمان‌بازی موقوف... (۳) کارشون چهار تا نارنجکه که باید از پشت داخل سنگرشون بندازیم... اگه شلوغ کنیم و متوجه بشن،) تماممون رو آبکش میکنن و هیچی به هیچی.

حالا اشک بچه‌ها درآمده بود. سردار چقدر دلش می‌خواست گریه کند. اما دوست نداشت اشکش روحیه بچه‌ها را خراب کند. بقیه راحت گریه می‌کردند و با اشک‌هایشان پشت سر احمد آب می‌ریختند (۴) تا زود برگردد. از زیر قرآن که رد شد (۵)، او را در آغوش گرفت و در گوشش گفت:

- حلالم کن (۶) ...

سردار نتوانست کلمه‌ای حرف بزند. صورتش داغ شده بود. پلک‌هایش می‌سوخت. دست‌هایش می‌لرزید. احمد را بوسید و راهیش کرد. احمد سینه‌خیز راه افتاد. تا «استراق سمع» شصت متر فاصله بود. احمد انگار از زیر زمین حرکت می‌کرد. حتی از سنگ هم صدا در نمی‌آمد. یک چشممان به احمد بود و چشم دیگر به سنگر «آن طرف».

احمد ده - پانزده متری که جلو رفت، سردار هم گمش کرد. خیال سردار کمی راحت شده بود: «ما که او را گم کرده بودیم، حتماً عراقی‌ها هم نمی‌دیدنش». بچه‌ها زیر لب دعا می‌خواندند. سردار نمی‌دانست چه کند؟ به بیست‌سالگی احمد فکر می‌کرد. ۲۰۰ رکعت نماز نذر کرد.

می‌بایست حواس عراقی‌ها را پرت می‌کردند. دستور آتش داد. بچه‌ها همه شروع به شلیک کردند. اما خبری نبود. آتش نامنظم یک مرتبه قطع شد. انگار فرمان «آتش بس» داده بودند. زمان از حرکت ایستاده بود. زمین نعره زد. دره و کوه و صخره و همه و همه صدا شدند. فریاد احمد به سقف آسمان رسید. احمد روی زمین می‌غلتید. همه چیز داشت تمام می‌شد. انهدام سنگرهای دشمن و پیشروی بچه‌ها...

احمد با آخرین توانی که داشت خود را روی زمین کشید و فاصله‌اش را با اولین سنگر کم کرد. ضامن چند نارنجک را کشید و پرتاب کرد. سنگر اول و دوم با هم به هوا رفت. سومین سنگر و آدم‌هایش که غافلگیر شده بودند چند شلیک کردند و زیر ترکش نارنجک خاموش شدند. ولی چهارمین سنگر دوباره احمد را نشانه گرفت...

تفسیر متن Комментарий к тексту

1. *За словом в карман не полезет* (букв. Ответ у него в рукаве).
2. *Если с тобой что-то произойдёт* اگر طوریت بشه.
3. *Здесь не до геройства* (букв. игра в героя запрещена).
4. *букв. Своими слезами поливали его сзади*. По поверью это способствует скорейшему возвращению.
5. *Как только он прошёл под Кораном...* Перед началом важного и трудного дела (напр. восхождения на гору) участники похода проходят под Кораном, который, как правило, держит над ними духовное лицо. Таким образом их благословляют на подвиг.
6. *Не поминай меня лихом* (букв. прости меня за мои проступки).

Упражнение 17. Заполните пропуски словами из текста.

- ۱) سردار می‌دانست که شلیکش ... ندارد. ۲) فقط می‌خواست ... متلک‌های احمد را ... و ... شب‌نشینی را به او بفهماند. ۳) ... گلوله‌ها گوش را ... می‌کرد. ۴) همهٔ بچه‌ها ... شده بودند. ۵) حاجی چقدر روی پیشروی ما ... داشت؟ ۶) پنج دقیقه‌ای ... کرد تا عراق ... یک گلوله‌شان را تمام کند. ۷) رفت و آمد ... یک لحظه هم بند نمی‌آمد. ۸) سردار نمی‌خواست ... را نشان بدهد. ۹) خود سردار هم می‌دانست که ... با احمد است. ۱۰) اما ... نمی‌خواست به این زودی آخرین راه را انتخاب کند. ۱۱) شاید به قول بچه‌ها خیلی ... بود. ۱۲) احمد داشت نارنجک‌ها را به ...

می‌بست. احمد – انگار جواب را در ... داشته باشد – ... فکر پاسخ داد: نه، همیشه. (۱۳) اگه تو طوریت بشه، ... کردن این بچه‌ها، کار هیچ کس نیست. (۱۴) اگه شلوغ کنیم، تموممون رو ... میکنن و هیچی به هیچی. سردار دوست نداشت اشکش ... بچه‌ها را خراب کند. (۱۵) او را در ... گرفت و در گوشش گفت: ... کن. سردار احمد را بوسید و ... کرد. (۱۶) احمد ... راه افتاد. خیال سردار کمی ... شده بود: «ما که او را ... کرده بودیم، حتماً عراقی‌ها هم نمی‌دیدنش». (۱۷) بچه‌ها ... دعا می‌خواندند. (۱۸) می‌بایست ... عراقی‌ها را پرت می‌کردند. (۱۹) آتش ... یک مرتبه قطع شد، انگار فرمان ... داده بودند. (۲۰) فریاد احمد به ... آسمان رسید. همه چیز داشت تمام می‌شد: ... سنگرهای دشمن و ... بچه‌ها. (۲۱) احمد با آخرین ... که داشت خود را روی زمین کشید و ... را با اولین سنگر کم کرد. (۲۲) سومین سنگر و آدم‌هایش که ... شده بودند چند شلیک کردند.

Упражнение 18. Ответьте на вопросы.

چرا سردار به طرف سنگر شلیک کرد؟ چرا شلیک سردار فایده نداشت؟ اوضاع منطقه چگونه بود؟ آخرین راه چه راهی بود؟ چرا سردار نمی‌خواست این راه را انتخاب کند؟ احمد چه تصمیمی گرفت؟ چرا احمد نگذاشت سردار یا بچه‌ها با او بیایند؟ چرا بچه‌ها با اشک‌هایشان پشت سر احمد آب می‌ریختند؟ چرا سردار وقتی احمد را گم کرد، خیالش کمی راحت شد؟ چرا دستور آتش داد؟ احمد بالاخره چگونه توانست سنگرهای دشمن را منفجر کند؟ احمد چگونه به شهادت رسید؟

Упражнение 19. Объясните по-персидски следующие слова и выражения.

جلوی متلکهای کسی را گرفتن، آتشباران، زمین‌گیر شدن، پیشروی، حق با او بود، دل‌نازک، تمام کردن، فانسقه، جواب را در آستین داشتن، اگه تو طوریت بشه، تسلیم شدن، قهرمان‌بازی موقوف، آبکش کردن، روحیه را خراب کردن، حلال کردن، سینه‌خیز، از زیر زمین حرکت کردن، حواس کسی را پرت کردن، آتش‌بس، ضامن نارنجک را کشیدن، به هوا رفتن، غافلگیر شدن، نشانه گرفتن.

Упражнение 20. Найдите в тексте следующие выражения.

Попасть (о снаряде); бессмысленно; пресечь колкости; огонь; оглушать; настаивать на продвижении; не прекращаться ни на минуту; разве у нас есть время; не показывать своё бессилие; вскочить с места; по словам ребят; как бы то ни было; взять за руку; словно у него уже был наготове ответ; не то чтобы мне было тебя жалко; некому будет собрать ребят; постепенно сдавался; не время разыгрывать из себя героев; тут и дел-то всего четыре гранаты; нас всех изрешетят и дело с концом; на глаза навернулись слезы; не хотелось подрывать боевой дух; благослови меня; его лицо покраснелось; ползти по-пластунски; стояла мёртвая

тишина; смотреть одним глазом; потерять из вида; молиться вполголоса; отвлечь внимание; беспорядочный огонь внезапно прекратился; время остановилось; кататься по земле; казалось, все было кончено; из последних сил; бросить гранату; смолкнуть под взрывом; «накрыть» выстрелом.

Словарь واژه‌نامه

благоустроенный ābād	آباد	افزودن (افزا). (к чему به / بر)
~ کردن	آبکش ābkeš	увеличивать, прибавлять afzudan (afzā)
изрешетить	(سوراخ سوراخ کردن) (син.)	Альванд Alvand (хребет, река) الوند
зажечь, поджечь زدن	آتش ātaš	уничтожение انهدام
перемирие, прекращение огня	آتش‌بس	enhedām (تابودی، ویرانی) (син.)
..... ātašbas	آتشباران	Иерусалим Uršalim اورشليم
обстрел ātašbārān	آتشکده	Баба (Папак) Bābak بابک
храм (зороастрийский) ātaškade	آریایی	Вавилон Bābol بابل
арийский āryāyi	اردشیر	несмотря на bā vojūd-e in-ke
Ардешир Ardešir (имя Сасанидского царя)	آشفته (مضطرب) (син.)	спокойно; легко berāhati (بی‌سادیگی) (син.)
взволнованный āšofte	آشوری‌ها	с трудом bezahmat (بسختی) (син.)
ассирийцы āšurihā	آمیختن (آمیز)	бнд آمدن (قطع شدن) (син.)
смешивать āmixtan (āmiz)	اجتماع	прекратиться band āmadan
собрание, сбор, толпа, скопление	 ejtemāʾ	невольно بی‌اختیار
..... ejtemāʾ	ارتش	biexitiyār (بی‌اراده، ناخواسته) (син.)
армия arteš	از جا پریدن	внешний, наружный; بیرون
вскочить с места az jā paridan	استخر	внешняя часть чего-л.; снаружи birun
Истахр Eštaxr (столица Сасанидов)	اسکندر مقدونی	выгнать, изгнать ~ کردن
Александр Македонский	Eskandar-e Maqduni	персы pārshā
..... Eskandar-e Maqduni	اسلحه (جنگ‌افزار) (син.)	ответ pāsox (جواب) (син.)
оружие aslahe	اشک	заквершиться ~ یافتن
Аршак Ašk (основатель династии Аршакидов)	اشکانی	пайан pāyān «конец»
Аршакидский (парфянский) Aškani	اشغال	прт کردن (انداختن) (син.)
окупация ešqāl	~ کردن	вело pelk
захватить, оккупировать	اشغالگر	пендар pendār
захватчик, оккупант ešqālgar	اصرار داشتن	мысль, представление
настаивать	 esrār dāstan	широкий pahnāvar (پهنآور، عریض) (син.)
(павшари کردن) (син.)		наступление pišravi
		пешروی
		беспрестанный پی‌درپی
		 pey-dar-pey (بی‌وقفه) (син.)

تأسيس ta'sis «основание» ~ کردن
 основать (син. بُنیاگذاری کردن)
 تازه نفس tāzenafas (о войсках)
 ترکش tarkeš разрыв
 تسخير (دستیابی) tasxir завоевание
 ~ کردن завоевать
 تسلیم شدن (تن در دادن, گردن نهادن)
 (син. تسلیم شدن)
 taslim šodan сдаться
 تودرتو (پیچ در پیچ)
 запутанный, сложный tu-dar-tu
 جانشین (معاون)
 jāneshin заместитель; заменитель
 جمع آوری (گردآوری)
 сбор, коллекционирование jam'āvari
 ~ کردن собирать
 جمله jomle «фраза» ~ از в том числе
 جنگ jang война
 ~ اول جهانی Первая мировая война
 جهانگشایی jahāngošāyi экспансия
 جهت jehat причина; сторона
 به این ~ (به این دلیل) поэтому
 چادر čādor палатка; чадра
 ~ زدن (اردو زدن) разбить лагерь
 поставить палатку
 حق haq(q) «право» ~ با او بود он был прав
 حمله hamle «атака» ~ کردن (به) нападать
 خسرو پرویز Xosrow Parviz Хосров Парвиз
 (имя Сасанидского царя)
 خرم xorm «радостный» ~ سبز و цветущий
 خزیدن xazidan ползти
 خسارت (خسارات) (آسیب) ущерб, вред
 ~ وارد آمد (син. خسارت)
 ~ وارد آوردن нанести
 خلافت xelāfat халифат
 خلیفه (خلفا) xalife (xolafā) халиф

خمپاره xomprāre мина
 دار dār «виселица» ~ به آویختن повесить
 казнить через повешение
 آغوش (بغل) āquš (син. بغل) объятия
 ~ گرفتن (در بغل گرفتن, بغل کردن) обнимать
 داریوش Dāryuš (имя Ахеменидского царя) Дарий
 دسته ۱. взвод
 (گروه) ۲. группа
 دلتازک (نازکدل, حساس, زودرنج)
 чувствительный, обидчивый delnāzok
 دم به دم (لحظه به لحظه, پیوسته, دائم)
 непрерывно, беспрестанно dam be dam
 رایج (شایع, متداول) распространенный
 ~ شدن (متداول شدن, رایج شدن) распространиться
 رکعت rak'at поклон (при намазе)
 روحیه ruhiye дух (боевой)
 روی دادن (رخ دادن, اتفاق افتادن)
 происходить ru y dādan
 زاگрос Zāgros (горы на Западе Ирана) Загрос
 زمین گیر лежащий
 ~ زامینگیر (о войсках)
 ~ زامینگیر (о непричастии)
 ساسان Sāsān (имя Сасанидского царя) Сасан
 ساکن sāken проживающий
 ~ شدن (اقامت گزیدن) поселиться
 سامان (نظم) порядок; налаживание
 ~ بخشیدن / دادن sāmān
 (سر و سامان دادن) (به) обжить
 سبز (سبز, خرم) цветущий
 سپاهیان sepāhiyān солдаты, воины
 گنēt setam гнёт
 سر بلند کردن sar boland kardan восстать
 سر پا شدن sar-e pā šodan встать на ноги
 سرباز sarbāz солдат

попечитель sarparašt سرپرست	кроме, помимо غیر
территория sarzamin سرزمین	qeyr (دیگر، بجز) (син.)
падение soqut سقوط (سرنگونی) (син.)	فاصله (فواصل) (مسافت) (син.)
пребывание sokunat سکونت (اقامت) (син.)	расстояние, дистанция fāsele (favāsel)
монета sekke سکه	пробел (между словами) ۲
династия; سلسله (دودمان، خاندان) (син.)	патронташ fānosqe فانسقه
цепь (горная) selsele (رشته، رشته کوه) (син.)	فرد (افراد) (شخص) (син.)
монархия; سلطنت (پادشاهی) (син.)	человек, индивидуум fard (afrād)
королевство saltanat	فرمان (فرامین) (دستور) (син.)
ползком sinexiz سینه خیز	приказ farmān (син.)
вечеринка šabnešini شب نشینی	подчинить زیر ~ در آوردن
честный; благочестивый šarīf شریف	فرماندهی командование farmāndehi
поражение šekašt شکست	فرمانروا (حاکم) (син.)
~ потерпеть خوردن	правитель, господствующий farmānravā
терпение sabr صبر (بردباری، تحمّل) (син.)	فریاد زدن (داد زدن) (син.)
ждать کردن (بردباری / تحمّل کردن) (син.)	فعلاً (آکنون، اینک، حالا) (син.)
мир (отсутствие войны) solh صلح (آشتی) (син.)	فقر (بینوایی، تنگدستی، تهیدستی) (син.)
гарант; предохранитель, ضامن	бедность faqr
чекá (у гранаты) zāmen	فکر (آندیشه) (син.)
выдернуть чекú کشیدن	به ~ چیزی افتادن. задумать что-л.
слабый za`if ضعیف (نا توان) (син.)	فهماندن дать понять fahmāndan
золото talā طلا (زَر) (син.)	قصد (هدف، مقصود، منظور) (син.)
жизнь ‘omr عمر (زندگی) (син.)	قلعه (دژ) (син.)
в качестве عنوان (заголовок) onvān	قلمر و (خوزه نفوذ) (син.)
заменить avaz kardan عوض کردن	сфера влияния qalamrow
ответственность ohde عهده (مسئولیت) (син.)	караван kārvān, kārevān کاروان
бе ~ داشتن (را что) (مسئول چیزی)	караван-сарай kār[e]vānsarā کاروان سرا
нести ответственность بودن (син.)	глухой kaḡ (ناشنوا) (син.)
грабёж qārat غارت (چپاؤل) (син.)	~ کردن оглушать
грабить کردن (چپاؤل کردن) (син.)	کردار дело; действие; деяние, поступок
быть застигнутым врасплох غافلگیر شدن	 kerdār
. qāfelgir šodan	Кир Kuroš (имя Ахеменидского царя) کوروش
рычание غرش	گسترده (وَسیع) (син.)
(خورش، نعره) (син.) qorreš	распространённый gostar-de
	گسترش (توسعه) (син.)
	распространение (توسعه دادن) (син.)
	goštareš; ~ دادن

یافتن ~ распространять
 распространяться (توسعه یافتن. *син.*)
 вращаться gaštan (gard) گشتن (گرد)
 слово; речь goftār گفتار
 угол guše گوشه (کنج، زاویه. *син.*)
 Лидия Lidiye لیدیه
 Мидия Mād ماد
 прибаутка, дразнилка matalak متلک
 محافظت (مراقبت، پاسداری. *син.*)
 охранять کردن (مراقبت /
 پاسداری کردن. *син.*) (از)
 конический maxrutīšekl مخروطی شکل
 время moddat مدت (زمان. *син.*)
 مدیترانه (دریای ~. *также*)
 Средиземное море Meditarāne
 возвращение morājeat... مراجعت (بازگشت. *син.*)
 مستحکم (مُحکم، اُستوار. *син.*)
 прочный mmostahkam
 независимый mostaqell .. مستقل (غیر وابسته. *син.*)
 требуемый matlub مطلوب
 значение ma'nā معنا
 определённый mo'ayuan معین

ناتوان (ضعیف. *син.*) немощный nātavān
 ناتوانی немощь
 (سستی، ضعف. *син.*) nātavāni
 ناچیز (جُزیی، کم اهمیت. *син.*)
 незначительный nāčiz
 نارنجک граната nārenjak
 ناصرالدین شاه Nāser od-din šāh Насреддин-шах
 نامه رسان почтальон
 (پستچی. *син.*) nāmeresān
 نجیب (نجابا) аристократ najib (nojabā)
 نذر ~ کردن дать обет
 نعره рёв na're
 ~ زدن / کشیدن (غریدن. *син.*) реветь
 نیک (نیکو، خوب. *син.*) добрый nik
 نیم مستقل полунезависимый nimemoštaqell
 (واقعه (وقایع) (حادثة، رویداد، رخداد. *син.*)
 vāqe'e (vaqāye') событие
 وصل کردن (مُتَّصل کردن، پیوند دادن. *син.*)
 vasl kardan присоединять
 هخامنشی Ахеменидский Haxāmaneši
 یزدگرد Йаздигерд
 (имя Сасанидского царя) Yazdgerd

درس نهم **Урок девятый**

فعل های حالت (وضعیت فیزیکی انسان) **Глаголы состояния**

В персидском языке имеется ряд глаголов, одновременно обозначающих действие (смену физического состояния) и состояние, возникшее в результате этого действия (ложиться – лежать, садиться – сидеть, вставать – стоять). Такие глаголы называют глаголами состояния. К ним относятся:

خوابیدن xābīdan, کشیدن دراز derāz kešīdan *ложиться, лечь* ↔ *лежать*;

نشستن nešaštan *садиться, сесть* ↔ *сидеть*;

ایستادن īstādan *вставать, стать, останавливаться* ↔ *стоять*.

Эти глаголы имеют следующие особенности:

1) если они передают состояние человека, совпадающее с моментом речи, то используются в форме перфекта:

ما پهلوی همدیگر نشستیم و دیکته می نویسیم *Мы сидим рядом друг с другом и пишем диктант*;

2) если эти глаголы передают состояние человека в прошлом, совпадающее с каким-либо другим действием или имевшее место в определённое время в прошлом, они используются в форме преждепрошедшего времени (плюсквамперфекта):

آنها دیروز در راهرو ایستاده بودند و صحبت می کردند *Они вчера стояли в коридоре и разговаривали*.

Во всех остальных случаях использование глаголов состояния не отличается от использования других глаголов. Если они передают действие или состояние, многократно повторяющееся, то используются в той форме, которая необходима по смыслу:

ما همیشه پهلوی یکدیگر می نشینیم *На занятиях мы всегда садимся рядом*.

هر روز در این ایستگاه می ایستادم *Каждый день я останавливался на этой остановке*.

Примечание. Для того, чтобы при переводе с русского было легче отличать действие от состояния, обратите внимание на следующую особенность. Глаголы состояния могут отвечать только на вопрос *где?*: Например: *Он лежит на диване, сидит у двери, стоит у окна*. В то время как глаголы действия могут отвечать как на вопрос *где?*, так и *куда?*, например: *Он лёг на диван (куда?) перед телевизором (где?), он сел на стул (куда?) у двери (где?), он стал к станку (куда?) у окна (где?)*.

Упражнение 1. Прочитайте и переведите следующие предложения:

برادرم نزدیک پنجره ایستاده است و به خیابان نگاه می کند. او همیشه هنگام تنفس در راهرو می ایستاد. پیشخدمت نزد ما ایستاد و پرسید: چه فرمایشی دارید؟ امروز سر درس، پهلوی تو می نشینم. دانشیارمان روبروی ما نشسته است و برای ما دربارهٔ نوروز تعریف می کند. تو هر شب چه ساعتی می خوابی؟ دختر کوچکم هر روز از ساعت یک و نیم تا ساعت سه می خوابد. کجا می خوای بخوابی؟ ما وقتی که پیش حسن آمدیم، او خوابیده بود. شیرینی در جنگلی خوابیده بود. ناگهان موش کوچکی از روی بینی او دوید و او را از خواب بیدار کرد. به او تلفن کردم، مادرش گفت هنوز خوابیده است. دیروز او را دیدم، پهلوی دختری نشسته بود و با او صحبت می کرد.

Упражнение 2. Переведите на персидский язык.

Можно мне сесть рядом с вами? Он приходит в кафе каждый вечер и всегда садится за столик у окна. Ты не видел Хасана? Он сидит в библиотеке и очень внимательно изучает какую-то книгу. Мы стояли у окна и любовались пейзажем. Я часто вижу вашего друга: обычно в перерыве он стоит у входа в институт и разговаривает с друзьями. Мой сын вернулся поздно и сейчас ещё спит. Иногда я ложусь спать после полуночи. Вы бы лучше присели, я вижу, что вам плохо. Вы все ещё здесь сидите? Ложитесь-ка спать. Когда я вошёл в комнату, Ахмед лежал на диване и читал журнал.

شهر ما

(از داستان فکاهی «شهر هرت (۱)»)

پرویز خطیبی

نام این شهر را همه شنیده اند. این کلمه به گوش بیشتر مردم آشناست. به همین جهت بد نیست خصوصیات این شهر را برای خوانندگان شرح بدهم. این شهر هم اروپایی و هم شرقی است. شمالش اروپا و جنوبش مشرق زمین است. در شمال شهر عکس آدم روی آسفالت خیابانها پیداست و اگر جنوب برویم موقع بارندگی نمی شود بدون قایق از کوچه ها گذشت.

رؤسای این شهر مثل پیراهن هر چند روز یک بار (۲) تغییر می کنند. آنهایی که می آیند ظاهراً دلشان به حال مردم این شهر سوخته و برای خدمت به آنها مسئولیت را بر دوش گرفته اند. ولی همینکه سنگینی جیبهای خود را احساس کردند، از زیر بار مسئولیت شانه خالی می کنند و کنار می روند.

حالا ببینیم رئیس اداره دولتی در شهر ما چه موجودی است؟ رئیس معمولاً باید دارای شکم بزرگ و قیافه جدی و صدای بلند باشد. رئیس محکم راه می‌رود، محکم صدا می‌کند و زیر لب جواب سلام می‌دهد. در لبان رئیس هرگز خنده ظاهر نمی‌شود مگر دو موقع: یکی موقعی که جناب وزیر او را احضار می‌کند و دیگر وقتی که ماشین‌نویس برای عرض گزارش تک و تنها خدمت می‌رسد.

رئیس دیرتر از همه به اداره می‌آید و آخر وقت هم زودتر تشریف می‌برد. در تمام عرض روز حرفی که آقای رئیس می‌زند عبارت است از «آهای پسر - قهوه بیار» یا «اقدام خواهد شد» یا «فلانی بیاد» و عملی که انجام می‌دهد چندین امضا و دستور زیر پرونده‌های مختلف است.

جناب رئیس در ساعات اداری یا اصلاً تشریف نیاورده‌اند یا پیش جناب وزیر حاضر هستند یا کمیسیون دارند و یا فرموده‌اند کسی داخل نشود. از خصوصیات رئیس این است که قانون و دستورات را به مغز کارمندان خود بکوبد. ولی خودش از اجرای آن خودداری کند.

شوفر دولتی باید سراپا گوش باشد و دستورهای جناب رئیس از قبیل: برگرد، برو بیا، برو پایین یا برو حمام و غیره را اجرا کند. جلوی رئیس صحبت از رشوه که می‌کنند دادش به آسمان می‌رود. ولی اگر قالی وقالیچه‌ای یا ساعت طلا به عنوان کادو دم در منزل ایشان یواشکی بدهند، چیزی به شما نخواهد گفت.

روبه‌مرفته رئیس موجودی است که وجود او به اندازه یک مستراح در خانه برای وزارتخانه یا اداره مفید است و عجب اینجاست که در روزهایی که جناب رئیس تشریف ندارند، کارها سریع‌تر و بهتر پیشرفت می‌کند. شهر ما از کارمندان دولت پر است. کارمند دولت عبارت است از پوست و استخوان و مقداری گوشت، چشم‌های بی‌نور و لبش بسته است. کت او رنگرفته و کراواتش کهنه است. کارمند دولت باید صبح زودتر از همه به اداره بیاید و ظهر هم دیرتر از همه از اداره خارج شود.

کارمند دولت زبانش جز «بله قربان» حرف دیگری بلد نیست و قلمش دائماً در کار است. کارمند دولت تعداد بچه‌هایش از پنج کمتر نیست و علاوه بر زن باید مادرزن و خواهر زنش را هم نان بدهد.

در شهر ما همه جور اشخاص زندگی می‌کنند: هم کارگر و هم نوکر (۳)، هم سیگاری و هم تریاکی که دفعه آینده در باره آنها به عرض شما می‌رسانیم. ضمناً باید بگوییم که کسی حق ندارد مطالب این کتاب را با اشخاص و اوضاع شهر تهران مقایسه کند زیرا این داستان مربوط به شهر دیگر است.

تفسير متن

1. Слово هرت hert *беспорядок; несправедливость* восходит к названию города هرات Naḡat *Герат*, где по поверью творился несправедный суд.

2. هر چند روز یک بار *каждые несколько дней*. Подобные выражения часто образуются также с участием артикля: *یک بار* *раз в неделю*, *چند بار* *несколько раз в день*, *سه روز* *три дня в году*.

3. او هم کار می کند هم *парный союз и... и...; либо... либо... (син. یا... یا...)* Пример: هم کار می کند هم *Он и работает, и учится.*

Упражнение 3. Заполните пропуски предлогами.

(۱) نام این شهر ... گوش بیشتر مردم آشناست. (۲) آنهایی که می آیند ظاهراً دلشان ... حال مردم این شهر سوخته و برای خدمت به آنها مسئولیت را ... دوش گرفته اند. (۳) ولی همینکه سنگینی جیبهای خود را احساس کردند، ... بار مسئولیت شانه خالی می کنند. (۴) رئیس ... لب جواب سلام می دهد. (۵) خودش ... اجرای قانون و دستورات خودداری می کند. (۶) ... رئیس صحبت ... رشوه که می کند دادش به آسمان می رود. (۷) شهر ما ... کارمندان دولت پر است. (۸) کارمند دولت زبانش ... «بله قربان» حرف دیگری بلد نیست و قلمش دائماً ... کار است. (۹) کارمند دولت تعداد بچه هایش ... پنج کمتر نباشد. (۱۰) این داستان مربوط ... شهر تهران نیست. (۱۱) ولی اگر قالی و قالیچه ای یا ساعت طلا به عنوان کادو ... در منزل ایشان یواشکی بدهند، چیزی به شما نخواهد گفت.

Упражнение 4. Закончите предложения.

(۱) بد نیست خصوصیات این شهر را برای خوانندگان ... (۲) رؤسای این شهر مثل پیراهن هر چند روز یکبار ... (۳) رؤسا همینکه سنگینی جیبهای خود را ... ، از زیر بار مسئولیت ... و ... (۴) در لبان رئیس هرگز خنده ... مگر موقعی که جناب وزیر او را ... (۵) از خصوصیات رئیس این است که قانون و دستورات را به مغز کارمندان خود ... (۶) کارمند دولت علاوه بر زن باید مادرزن و خواهر زنش را هم ... (۷) ضمناً باید بگویم که کسی حق ندارد مطالب این کتاب را با اشخاص و اوضاع شهر تهران ... (۸) دفعه آینده در باره ساکنان دیگر شهر هرت به ... شما ... (۹) جناب رئیس در ساعات اداری یا اصلاً ... یا پیش جناب وزیر ... (۱۰) عجب اینجاست که در روزهایی که جناب رئیس تشریف ندارند، کارها سریع تر و بهتر ...

Упражнение 5. Замените подчёркнутые слова синонимами или близкими по смыслу выражениями.

به همین جهت بد نیست خصوصیات شهر هرت را برای خوانندگان شرح بدهم. شمالش اروپا و جنوبش مشرق زمین است. در شمال شهر عکس آدم روی اسفالت خیابانها پیداست و اگر جنوب برویم، موقع بارندگی

نمی شود بدون قایق از کوه ها گذشت. رئیس معمولاً باید دارای شکم بزرگ و قیافه جدی و صدای بلند باشد. وقتیکه ماشین نویس برای عرض گزارش تنها خدمت می رسد، در لبان رئیس خنده ظاهر می شود. در تمام عرض روز حرفی که آقای رئیس می زند عبارت است از «آهای پسر - قهوه بیار» یا «اقدام خواهد شد» یا «فلانی بیاد» و عملی که انجام می دهد چندین امضا و دستور زیر پرونده های مختلف است. از خصوصیات رئیس این است که قانون و دستورات را به مغز کارمندان خود بکوبد. شوفر دولتی باید سراپا گوش باشد. و دستورهای جناب رئیس را از قبیل: برگرد، برو بیا، برو پایین یا برو حمام و غیره اجرا کند. رویهم رفته رئیس موجودی است که وجود او به اندازه یک مستراح در خانه برای وزارتخانه یا اداره مفید است. کارمند دولت زبانش جز «بله قربان» حرف دیگری بلد نیست و قلمش دائماً در کار است. ضمناً باید بگویم که کسی حق ندارد مطالب این کتاب را با اشخاص و اوضاع شهر تهران مقایسه کند، زیرا این داستان مربوط به شهر دیگر است. کارمند دولت باید ظهر دیرتر از همه از اداره خارج شود. رؤسایی که می آیند ظاهراً دلشان به حال مردم این شهر می سوزد. در شهر ما هر جور اشخاص زندگی می کنند که دفعه آینده در باره آنها به عرض شما می رسانیم.

Упражнение 6. Подберите антонимы к подчёркнутым словам.

قیافه جدی، شکم بزرگ، صدای بلند، زیر لب جواب سلام می دهد، چشمهای بی نور، لبش بسته، کت از رنگ رفته، کراوات کهنه، بد نیست، مسئولیت را بر دوش گرفتن، داخل شدن.

Упражнение 7. Ответьте на вопросы.

شهر ما چگونه شهری است؟ رؤسای شهر چگونه اشخاصی هستند؟ رئیس اداره چگونه موجودی است؟ چرا رئیس اداره دیرتر از همه به اداره می آید؟ رئیس اداره در تمام روز چه حرفهایی می زند؟ چه کار می کند؟ در ساعات اداری جناب رئیس کجا هستند؟ شوفر دولتی در ساعات اداری چه کار می کند؟ رئیس اداره نسبت به رشوه چطور رفتار می کند؟ رئیس اداره چه اهمیتی دارد؟ کارمند دولت چکاره است؟ وضع زندگیش چگونه است؟ در شهر ما چه اشخاصی زندگی می کنند؟

Упражнение 8. Переведите на персидский язык.

Чиновник не имеет права не выполнить распоряжение начальника. Пассажир, выезжающий за границу, имеет право провезти с собой до 20 кг багажа. Как я ни старался вбить ему в голову, что в этом деле нет никакой спешки, он все равно не согласился. Не стоит им рассказывать о наших проблемах. Как только при них об этом зайдёт речь, шум поднимется до небес. Весной погода меняется по несколько раз в день. Надо заниматься спортом хотя бы несколько раз в неделю. С виду он очень серьёзный, но на деле все время старается увить-

нуть от ответственности. Было бы неплохо, если бы кто-нибудь взял на себя ответственность за выполнение этого задания. Кто только не живёт в нашем городе! Эту рубашку больше надевать нельзя, она совсем выцвела. Он вечно всем недоволен и никогда не улыбается, разве что когда выплачивают премию. Не хочется мне идти к нему с докладом. Говорите, пожалуйста, я весь внимание. У вас встреча с Ахмедом? Сочувствую. У него язык работает не переставая. Неплохо было бы сходить на выставку.

Упражнение 9. Опишите по-персидски:

Город Беспорядочный (شهر هرت), начальника (آقای رئیس), мелкого чиновника (کارمند جزئ), шофёра в учреждении (شوفر اداره).

Упражнение 10. Составьте короткие диалоги:

- 1) между чиновником, пришедшим на приём к начальнику, и секретарём начальника
- 2) между чиновником и начальником
- 3) между начальником и шофёром.

Упражнение 11. Перескажите по-персидски:

Я посетил город со странным названием Беспорядочный. Все, наверно, о нем слышали, и название его знакомо многим. Вот почему я решил составить его описание.

Город Беспорядочный наполовину европейский, наполовину азиатский. На севере в дождь люди города видят своё отражение в асфальте современных улиц, а на юге в дождь через улицу без лодки не переправишься. На севере люди ходят в дорогих костюмах, а на юге если на ком и есть одежда, то она и гроша не стоит. Северяне лакомятся удивительными кушаньями с европейскими названиями, а у южан вся еда – хлеб с сыром, а чаще чистый воздух.

Хозяева города меняются чаще, чем сами они меняют рубахи. Те, кто приходит к руководству, делают вид, что сердце их принадлежит народу, и что тяжкий груз ответственности они берут на себя лишь во имя служения всем слабым. Но как только они начинают ощущать груз в своих карманах, они моментально высвобождают плечо из-под груза ответственности и спешат уйти от дел подальше.

Господину начальнику, как правило, положено иметь круглый живот, лысую голову, мрачное лицо и зычный голос. Отличительными чертами являются также уверенная походка, умение властно распоряжаться и нехотя, сквозь зубы, отвечать на приветствия. Начальник приходит в управление позже других и уходит раньше других. Дела, которые он делает за день, состоят в том, что он ставит свою подпись под различными документами или отдаёт глупые распоряжения. В приёмные часы начальник либо совсем не является на службу, либо «находится на приёме у министра», либо у него «комиссия» и тогда он приказывает никого к себе не пускать. Он обладает и ещё одним качеством: буквами закона и параграфами поста-

новлений он умеет, словно молотом, бить по голове своих подчинённых, хотя сам не придаёт законам никакого значения.

Начальник настолько занят, что у него никогда нет времени для личных разговоров с женой. Поэтому выполнение домашних дел он возлагает на молодых чиновников. Не дай Бог, чтобы при нем зашёл разговор о взятках: он поднимет крик до небес. Но если потихоньку в виде подарка ему принесут ковёр или коврик, или золотые часы, он возьмёт и слова не скажет. Следует также отметить, что когда господин начальник отсутствует, дела продвигаются вперёд куда быстрее и лучше.

Мелкие чиновники города Беспорядочного состоят из кожи, костей и весьма небольшого количества мяса. Ходят они, понурая голову, в глазах не видно блеска, уста сковала печать молчания. Только две фразы «да, господин» и «будет исполнено» составляют богатство их словаря. Перо у чиновника всегда наготове, как оружие. Чиновнику города Беспорядочного положено быть обременённым большой семьёй, иметь не менее пятерых детей. Кроме жены и детей, он должен содержать также тещу и сестёр жены.

Проходит день, и многим уже кажется, что фундамент города вот-вот рухнет. Но проходят сотни и даже тысячи лет, и потолки не падают на головы людей. В чем дело? Почему так? Один Бог знает, да и только.

Дополнительный текст **با پسرм روی راه**

ابراهيم گلستان (آذرماه ۱۳۴۵)

سر ظهر نرسیده به شهر چرخ ما دوباره پنچر شد. پیاده شدیم و چرخ را نگاه کردیم. راه خالی بود و ما دیگر یدکی نداشتیم چون بار اول، یک ساعت پیش، که پنچر شده بودیم، یدکی را به کار برده بودیم. و اکنون بیابان خاموش بود و راه خالی لای تپه‌ها می‌لغزید و برمی‌گشت میان دشت و دور پشت کوه کبود کنار افق محو می‌شد.

پسرм پرسید، «خوب؟»

گفتم «خوب.»

پسرм به اعتراض نرم گفت، «بابا! چی رفته توش؟»

گفتم «نعل خرا! چه میدونم (۱).»

گفت «کو خر تو بیابون؟»

گفتم «آنقدر که نعلش بره تو چرخ ما، گیر میاد.»

بعد آمدم دوباره پیش چرخ. پهن و پخت روی خاک بود. پسر آمد پهلویم و بعد با نوک پای کوچکش یواش زد به چرخ. گفت، «پنجره.»

گفتم «پیشرفت کرده‌ای.»

گفت «پرو همین یه ساعت پیش پنجر شد ها.»

گفتم «بدو سنگ بذاریم پشت چرخا.»

سنگ گذاشتیم پشت چرخها، و درها را قفل کردیم و از سربالایی راه افتادیم.

گفتم «بد جایی پنجر شد.»

گفت «تو سرازیری؟ پشتش که سنگ گذاشتیم.»

گفتم «نه. از سربالایی که برسیم بالا سرازیر بشیم دیگه نمیتونیم ببینیمش.»

گفت «خوب، نبینیمش.»

گفتم «اگر کسی بیاد سرش نمی‌بینیمش.»

گفت «اگه کسی بیاد سرش تا ببینیمش و برسیم بهش، او هم ما را دیده و دررفته دیگه.»

گفتم «بازم خوب بود.»

گفت «هیچ خوب نبود.»

گفتم «حالا خوب نیست.»

پرسید «حالا میریم کجا؟»

گفتم «حالا تو بیا.»

گفت «یعنی از چی پنجر شد؟»

جوابش را داده بودم. برای خودش پُرحرفی می‌کرد. پرسید «نمیشه تو لاستیکا باد نکنن که درنره؟» و باز گفت «یا لاستیکا را سفت بسازن که میخ نتونه سوراخش کنه؟»

گفتم «یا اصلاً اتومبیل‌ها چرخ نداشته باشن همین جوری تو آسمون راه برن؟»

گفت «خوب، میشه هواپیماها، دیگه.»

گفتم «تا اندازه‌ای.»

گفت «یا اصلاً نگذارن خر تو جاده‌ها راه بره که میخ نعلش ول بشه بره تو چرخ.»

گفتم «هر چی بشه این یکی اصلاً نمیشه».

پرسید «برای چی نشه؟»

گفتم «آمار، عزیز من، آمار».

پرسید «یعنی چی، آمار؟»

گفتم «بزرگ میشی میفهمی یعنی چی».

گفت «چرا حالا نفهمم».

گفتم «هیچ، بابا، هیچ. کله گنجیشک (۲) خوردی ها؟» بعد رسیدیم به بالای پشته. دور، ده با درخت‌ها و کشتزارها و خانه‌ها و بام قبه‌دار کاهگل کشیده انبارهای غله‌ش میان دشت پهن نشسته بود، و دورتر سواد شهر بود زیر سقف دودهای توی هم چپیده و غبار چرک و لخت. و بعد کوه بود. سد با صلابت کبود کوه، بلند.

پسرم پرسید «دماوند از چه قدر دور دیده میشه؟»

گفتم «خیلی. اگر هوا پاک باشد. اگر که چشم سو داشته باشه. از نزدیک نمیشه».

پرسید «چرا از نزدیک دیده نمیشه؟»

گفتم «چون کنده‌س».

گفت «یکی از بچه‌ها میگفت باباش رفته اون بالا، از قله بالا، از اون بالا دریا را دیده».

گفتم «ما هم وقتی رفتیم دریا، قله را از دریا میدیدیم».

گفت «من دلم میخواد برم از قله بالا».

گفتم «بزرگ که شدی اونوقت برو».

گفت «آه! هر چه میخوام وقتی بزرگ شدم! من حالا میخوام».

گفتم «حالا که باید فعلاً بریم. پیاده بریم تا برسیم به آبادی».

تا برسیم به آبادی، راه از کنار تپه‌ای گذشت، میان دشت، که زیر آفتاب خشک و پوک می‌نمود. روی پشته‌اش

شیارهای خشک تند و گود بود که بارش بهار خراش داده بود. خار روی تپه رسته بود. به پسرم گفتم «می‌بینی؟»

«چی؟»

«اون تپه را؟»

«خوب؟»

«وسط این صحرای صاف.»

«خوب؟»

«وسط این صحراهای صاف، یہ تپہ کوچیک (۳) چکار میکنہ؟»

«یعنی کہ چی؟»

«اونوقت‌ها خونہ‌ها رو از گل میساختن. بعد کہ کسی نگہداریش نمی کرد، یا توی دعوا و جنگ و بزن‌بزن‌ها

آدمہاش نفلہ میشدن، میرفتن، ول میشدہ، بعد ہم روی ہم میرمیبدہ.»

«خوب؟»

«هیچ. بعد بارون و باد و آفتاب، سرما و گرما، خرابہ را خوب میکوبوندہ. گل‌ها ہمہ شل میشدن، راه میفتادن،

اونوقت یہ خونہ میشدہ یہ تل گل. می‌بینی کہ شدہ یہ تل گل. ببین چہ جور از ہر جور شکل و شمایل افتادہ.»

گفت «خوب، میخواستن دوبارہ بسازنش.»

«کی؟»

«آدمہاش.»

«آدمہاش رفتن. رفتن کہ این بلا سرش اومد.»

پس آدمہاش اول رفتن.»

«ہمیشہ اول آدما میرن.»

«کجا رفتن؟»

«رفتن زیر خاک، کجا رفتن.»

بہ من نگاہی کرد. بعد پرسید «یعنی خونہ‌شون خراب شد روشن؟»

گفتم «آرہ.»

وقتی خونہ رو سر آدم خراب بشہ آدم میمیرہ.»

«گاہی میمیرہ.»

«گاہی دیگہ چطور میشہ؟»

«سقط میشہ.»

«ہر دوش کہ یکیہ، بابا.»

«یکی نیس. بابا.»

طفلک باز به من نگاه کرد. انگار می‌خواست فکر کند شوخی می‌کنم یا راستی مردن و سقط شدن را دو چیز می‌دانم. بعد نرم پرسید، «آدم چه وقت میمیره، بابا؟» و به شیطنت اضافه کرد «یا سقط میشه؟»

گفتم «وقتی که نفس کشیدن از یادش بره.»

بی‌حوصله گفت «تو داری همه‌ش سر به سر می‌داری، بابا.»

و من، به جان خودش، داشتم درست‌ترین حرفها را می‌زدم.

خاموش می‌رفتم. فکر کردم نکنند بخواهد حرفی بزند. اما از ترس اینکه سربه‌سرش بگذارم خاموش مانده است.

گفتم «اگه نزدیکتر به قهوه‌خونه پنچر شده بودیم بهتر بود، نه؟»

گفت «هه! خسته شدی؟» فکر می‌کرد تلافی می‌کند.

گفتم «بزن به چاک (۴)، نیم‌وجبی.»

«تو هم بابا همه‌ش به من میگی نیم‌وجبی.»

«نیم‌وجبی.»

«مسابقه دو میدی؟»

«چکار کنم؟»

«مسابقه دو میدی؟»

«زکی! با یه شلنگ که وردارم (۵) تو فوت فوتی (۶).»

«جواب بده.»

گفتم «چه پرروه!»

گفت «جواب حرف من یا آره‌س یا نه.»

گفتم «آره.»

گفت «من می‌شمارم.»

ایستادیم. یک بارکش از روبرو می‌آمد. پسرم شمرد «یک...»

گفتم «صبر کن باری رد بشه.»

گفت «او اون ور جاده‌س ... دو...»

گفتم «صبر کن رد بشه.»

گفت «او اون ور جاده س ... دو...»

گفتم «میگم صبر بکن تا رد بشه.»

صبر کرد. رد شد. بارش کاه بود. پسر گفت «جر زدی. حالا حاضر؟»

گفتم «حاضر.» و خم شدم دستم را گذاشتم روی زانویم، آماده.

شمرد «یک... دو...» دوید و گفت «سه!»

دویدم. واضح بود جلو می‌افتم، من خرس گنده. اما دلم می‌سوخت جلو بیفتم. از این نتیجه طبیعی مسابقه چشم‌پوشی کردن هم نتیجه‌های ناجور داشت: هوم می‌کرد، شاید هم باور می‌کرد، شاید هم لوس می‌شد. در قدم ششم هفتم جلو افتادم. چند قدم دیگر هم رفتم. وایستادم. نفس زنان رسید و رد شد، و ایستاد، و گفت «چرا وایستادی؟»

«پس چی؟»

«قبول نیس. باید تا آخر می‌رفتی.»

«تا کدوم آخر؟»

همون آخر. دفعه اول اگر رفته بودیم من از همون اول هم جلو می‌افتادم. همین اندازه هم می‌دویدیم برده بودم.

پرسیدم «کدوم اول؟»

گفت «همون اول، که جر زدی، گفتی بذار کامیون رد بشه.»

گفتم «مردکه شوfer چه فکر می‌کرد وقتی می‌دید یک آدم خرس گنده با یه بچه فسقلی مسابقه داده میون راه؟»

گفت «به ما چه او چه فکر می‌کرد؟ فکر می‌کرد یه آدم خرس گنده با یه بچه فسقلی مسابقه دادن دارن میدون.»

گفتم «بی تربیت!»

پرسید «کی؟ شوfer؟»

گفتم «اما پرویی، ها!»

بعد راه از کنار یک ردیف درخت رفت تا به قهوه‌خانه‌های ده رسید. پیش قهوه‌خانه‌ها ده دو سوی راه چند بارکش ایستاده بود، من سراغ دکان لاستیک‌سازی را گرفتم که گفتند نیست، ندارند، هیچ کس نیست. گفتند از شاگرد راننده‌های باری‌ها باید کمک گرفت، که توی قهوه‌خانه‌اند. تا دم در قهوه‌خانه چند تا گدا مرتب به ما

چسبیده بودند. رفتیم توی قهوه‌خانه. توی قهوه‌خانه یک راننده که داشت ماست و نیمرو می‌خورد، گفت راهش از آن راه است و به ما کمک می‌کند. گفت صبر کنیم تا راه بیفتد، آنوقت ما را می‌برد تا پهلوی اتومبیل و چرخ را پنچرگیری می‌کند و می‌رود. پرسید ابزار چیزی داریم، و من گفتم «جک».

گفت «نه، برای پنچرگیری».

گفتم «نه».

گفت «خوب، خودمون داریم».

ما نشستیم و از قهوه‌چی پرسیدیم خوراکی چه دارد، که مرغ داشت، و چلو، و تاس کباب (۷)، و تخم مرغ و ماست. به پسر گفتم «مرغ بهتره».

گفت «با پیسی».

به قهوه‌چی گفتم «دو ظرف مرغ، یه پیسی. پیاز هم بیار».

و به پسر گفتم «همیشه تو سفر پیاز خوبه. من از وقتی که قد تو بودم، هر وقت رفته‌ام سفر تو راه حتماً پیاز خورده‌م».

که ناگهان صدای دنبکی بلند شد، به ضرب تند و ریز و یکنواخت، که بعد با صدای ضربه‌ای بلند بریده شد و بعد نعره‌های کرنا شروع شد، و پا به پای آن دوباره ضربه‌ها. پسر از صندلی آمد پایین دوید رفت بیرون ببیند. از دم در نگاه کرد و سرگرداند، و به من اشاره کرد بیایم. هیجان داشت. من نگاهش می‌کردم که روی پایش بند نبود. بعد تا به نیمه راه میان میز و در دوید و گفت، «بدو بیا، بابا. یه مرد لپه‌اش را باد کرده، انقدر (۸). داره تو بوق، تو یه شیپور، می‌شنوی بابا؟ داره همه‌ش پشت سر هم شیپور می‌زنه.» و از لپهایش و دستهایش کمک می‌گرفت، و حرفش تمام نشده دوید برگشت رفت دم در، و باز سرگرداند (۹) و گفت «بابا!» و با دست اشاره کرد که زود باشم، و باز نگاه کرد. بعد باز چند پا (۱۰) دوید سوی من، و گفت «ده بابا بیا! یه آقا داره نشسته رو زمین طبل می‌زنه. طبل را گرفت زیر بغل. داره با دس طبل می‌زنه.» و باز در میان حرف دوید رفت جای خود کنار در، و باز رو به من نگاه کرد و گفت، «بابا بجنب. زود باش دیگه.» و من به پایه‌ها پا شدن و جست و خیزهای او نگاه می‌کردم که قهوه‌چی رسید و بالنگ چرکتاب روی مشمع میز مالید و از میز نزدیک، نمکدان سر سرخ پلاستیکی را برداشت گذاشت پیش من، و رفت. دنبک می‌کوفت و کرنا می‌خواند. پسر باز دوید آمد دستم را گرفت کشید گفت «ده پا شو!»

گفتم «من نشسم».

میدون midovan ← می دوند midavand *бегут*. Писать слитно приставку *mī-* в упражнениях не следует.

б) многие глагольные формы перфекта (ماضی نقلی) без алефа: دیدهم didám ← دیدهم dide-am я *увидел*, نوشتم nešassám ← نوشتم nešaste-am я *сел*, خوردهم xordám ← خوردهم xordám я *съел*. В разговорном языке формы перфекта (ماضی نقلی) противопоставлены формам простого прошедшего времени (ماضی مطلق) только просодически, т.е. ударением и некоторым удлинением ударного [a]: دیدهم didám (ماضی نقلی) ↔ دیدم didam (ماضی مطلق) я *увидел*, خوردهم xordám (ماضی نقلی) ↔ خوردم xordam (ماضی مطلق) я *съел*. Писать формы перфекта без алефа в упражнениях не следует.

2. کله گنجیشک خوردی Kalle-ye gonjišk xordi (букв. ты съел голову воробья?) говорят обычно, когда кто-то много болтает. Представляется, что воробей всё время чирикает. Например: چقدر حرف می زنی، مگه امروز کله گنجیشک خوردی؟ Сколько можно говорить, на тебя сегодня говорун напал? گنجیشک gonjišk разг. форма от گنجشک gonješk *воробей*.

3. کوچیک разговорная форма от کوچک kuček *маленький*. В современном персидском языке из-за того, что краткие гласные не фиксируются на письме, наблюдаются колебания в вокалическом наполнении слова в зависимости от стиля речи. Современная фоностилистика в соответствии с принципом речевой экономии рекомендует, чтобы в более торжественном/архаичном стиле звучал более широкий гласный [a], в нейтральном более узкий [e], а в разговорном – самый узкий [i]. Таким образом, в разговорном языке для поддержания высокого темпа речи наблюдается экономия на растрове рта:

Стиль \ Значение	маленький	огонь	сахар	глаз	шесть
Высокий (книжный, архаичный)	kučak	ātaš	šakar	čašm	
Нейтральный (современный)	kuček	āteš	šekar	češm	šeš
Разговорный (просторечный)	kučik	ātiš	šikar		šiš

4. دمتو بذار رو bezan be čāk разг. беги, сматывай удочки, бери ноги в руки (син. رو بذار dom-et-o bezār ru kul-et букв. клади хвост на плечо). Происходит от слова چاک čāk *тонкий длинный надрез*. Например, چاک پیراهن čāk-e pirāhan *вырез на платье*.

5. برداشتن var-dāštan разговорная форма от приставочного глагола برداشتن bar-dāštan *брать*. По закону речевой экономии в морфемах *bar* и *bāz* начальный [b] переходит в [v] (экономия на смыкании речевого тракта): باز کردن vāz kardan ← باز کردن bāz kardan *открывать*.

6. فوت فوت fut-e fut разговорная превосходная степень от прилагательного فوت fut *проигравший* (см. часть I учебника, урок 13, раздел «Степени сравнения прилагательных»). Фразу تو فوت فوتی To fut-e fut-i можно понять как Ты *проиграл в пух и прах*.

7. تاس کباب *tāskabāb тас-кебаб* иранское блюдо из варёных или жареных ломтиков мяса с картофелем, луком и кисло-сладкой приправой (особенно вкусно со сливами и айвой).

8. انقدر *enqadr* разговорно-просторечная форма от اينقدر *inqadr* так, настолько; *во как!* Здесь долгий [i] перешёл в краткий [e] (экономия на длительности звучания). Этот тип речевой экономии характерен не столько для персидского языка, сколько для языка дари.

9. سر برگرداند = سر برگرداند *повернулся* (букв. *повернул голову*) разговорный эллипсис (усечение) преверб (глагольной приставки).

10. چَند قَدَم دَوید *čand pā david* пробежал несколько шагов (*син.* دَوید).

11. آقاها *āqāhe* разговорная огрублённая (пейоративная) форма от آقا *āqā* господин. Просторечный суффикс -[h]e, который произошёл от литературного уменьшительного суффикса -e, выполняет одновременно 2 функции:

а) придаёт слову стилистически сниженный просторечный оттенок;

б) выполняет функцию определённого артикля, делая слово выделенным.

Сравните: آقايي آمد *Āqā-yi āmad* Вошёл какой-то господин ↔ آقا آمد *Āqā āmad* Вошёл господин ↔ آقاهه اومد *Āqāhe umad* Мужик пришёл (тот самый, о котором мы раньше говорили, либо тот, который находится в поле нашего зрения). Аналогичное огрубление (пейоративность) имеет место в следующих случаях: مرد *mard* мужчина → مرتیکه *martike* мужик, дядька, زن *zan* женщина → زنیکه *zanike* баба, тётка, پسر *pesar* мальчик → پسره *pesare* пацан, دختر *doxtar* девушка → دختره *doxtare* девка, گربه *gorbe* кот → گربهه *gorbehe* котяра. Число лексических морфем, имеющих грубую (пейоративную) форму, очень невелико.

12. یا الله *yāllā* давай (побудительное междометие). Здесь автор использует стяжённое написание.

Упражнение 12. Заполните пропуски:

۱) سر ظهر نرسیده به شهر چرخ ما دوباره... ۲) یک ساعت پیش، که پنجر شده بودیم، یدکی را... ۳) راه خالی لای تپه‌ها ... و برمی گشت میان دشت و دور پشت کوه کبود کنار افق... ۴) پسر به ... نرم گفت، «بابا چی رفته توش؟» چرخ ... روی خاک بود. ۵) سنگ گذاشتیم پشت چرخها، و درها را ... و از سربالایی... ۶) «نمیشه تو لاستیکا باد نکنن که...؟» و باز گفت «یا لاستیکا را ... بسازن که میخ نتونه ... کنه؟» ۷) دورتر سواد شهر بود زیر سقف دودهای ... و ... چرک و لخت. ۸) روی پشته‌اش ... خشک تند و گود بود که بارش بهار ... داده بود. ۹) پسر انگار می‌خواست فکر کند ... یا راستی مردن و ... را دو چیز می‌دانم. ۱۰) اما از ترس اینکه ... خاموش مانده است. ۱۱) گفت «هه! خسته شدی؟» فکر می‌کرد ... می‌کند. ۱۲) از این نتیجه طبیعی مسابقه چشم‌پوشی کردن هم نتیجه‌های ... داشت. ۱۳) راننده فکر می‌کرد یه آدم خرس گنده با یه بچه فسقلی ... دارند میدوند. ۱۴) راننده گفت

... تا راه بیفتد، آنوقت ما را می برد تا پهلوی اتومبیل و چرخ را ... می کند. (۱۵) گفتند از شاگرد راننده های باری ها باید ... ، که توی قهوه خانه اند. (۱۶) ناگهان صدای دنبکی بلند شد، به ضرب تند و ریز و ...، که بعد با صدای ضربه ای بلند ... (۱۷) پسر من از دم در نگاه کرد و ...، و به من اشاره کرد بیایم. (۱۸) از لبهایش و دستهایش کمک می گرفت، و حرفش ... دوید برگشت رفت دم در.

Упражнение 13. Ответьте на вопросы.

سر راه چه اتفاقی افتاد؟ چرا مرد و پسرش مجبور شدند پیاده راه بیفتند؟ قبل از آنکه راه بیافتند چکار کردند؟ پسر پیشنهاد کرد چکار کنند تا میخ نعل خر ول نشود و نتواند چرخ ماشین را سوراخ کند؟ آمار یعنی چه؟ از بالای پشته چه دیده می شد؟ پدر درباره تپه کوچکی در وسط صحرای صاف چه توضیحاتی داد؟ چرا پدر نگذاشت قبل از اینکه بارکش رد شود مسابقه دهند؟ آیا در نزدیکی قهوه خانه لاستیک سازی بود؟ از کی کمک گرفتند؟ برای ناهار چه سفارش دادند؟ در خیابان چه نمایشی شروع شد؟ چرا پسر نمی خواست ناهار بخورد؟ چرا پدر گفت که نمی شود توی قهوه خانه نمایش را تماشا کرد؟

Упражнение 14. Перескажите диалоги, начиная со следующих фраз:

دماوند از چقدر دور دیده میشه؟ من ... دلم میخواد برم از قله بالا. ... آدم چه وقت میمیره، بابا...؟ مسابقه دو میدی؟ ... چرا وایستادی؟ ... میخواد چی بشه؟ ... چی میخوای بشه؟ نمایش میدن. بشین بابا...

Упражнение 15. Перескажите текст:

1) от лица мальчика; 2) от лица его отца; 3) от автора.

Упражнение 16. Опишите по-персидски:

1) дорогу, по которой шли путешественники; 2) местность рядом с кофейней; 3) происходившее в кофейне.

واژه نامه

асфальт āsfālt	آسفالت	мера eqdām	اقدام
статистика āmār	آمار (علم آمار) (также)	будет сделано	~ خواهد شد
инструмент abzār	ابزار	будет исполнено	
кость ošloxān	استخوان	подпись emzā	امضا
указывать (на) ešāre	اشاره (به)	надуть ~ کردن	باد بدم
протест e'terāz	اعتراض	грузовой; грузовик bārkeš	بارکش
горизонт ofoq (āfāq)	افق (آفاق)	осадки bārāndegi	بارندگی
		длинный oḡureh bālang	بالنگ

отрывисто boride بریده
 потасовка bezan-bezan بزَن بزن
 беда balā بلا (بدبختی، گرفتاری) (син.)
 с ним приключилась беда سرش آمد
 гудок, рожок buq بوق
 усталый; بی تاب (بی قرار، بی آرام) (син.)
 нетерпеливый, беспокойный bitāb
 невежа bitarbiyat بی تربیت
 тусклый, потухший binur بی نور
 нога rā پا
 пробежать несколько шагов چَند ~ دَویدن
 пабэ-па شدن (درنگ کردن) (син.)
 медлить pāberā šodan
 пепси (напиток) pepsī پیسی (نوشابه) (син.)
 плоский raht پخت (هموار، مُسطَّح) (син.)
 наглый porru پررو (گستاخ، بی شرم، وقیح) (син.)
 папка, досье, дело (канцелярское) پرونده
 parvande
 беспрестанно poštesar[e]ham پشت سر هم
 пластмассовый plāstiki پلاستیکی
 проколоться (о шине) pañčar šodan پنچر شدن
 латание шины pañčargiri پنچرگیری
 залатать шину چرخ را ~ کردن
 кожа rušt پوست
 пустой puk پوک (توخالی، میان تهی، پوچ) (син.)
 прогресс pišraft پیشرفت
 продвигаться ~ کردن
 тас-кебаб tāskabāb تاس کباب
 холм tappe تپه
 курильщик опиума teryāki تریاکچی
 изменение taqyir تغییر (دگرگونی) (син.)
 изменяться ~ کردن (دگرگون شدن) (син.)
 изменять ~ دادن (دگرگون کردن) (син.)
 одна-одинёшенька tak-o tanhā تک و تنها
 холм; куча, кучка tall (atlāl) تل (اتلال)

возмездие talāfi تلافی
 брать реванш ~ کردن (را) (za)
 серьёзный jeddi جدی
 идти на попятный, (на счёт чего-л.) جر زدن (در، تو) (на счёт чего-л.)
 нарушить уговор jert zadan
 подпрыгивание jašt-o xiz جست و خیز
 домкрат jak جک
 вырваться вперёд, جلو افتادن (پیش افتادن) (син.)
 обогнать, опередить jolow oftādan
 двигаться jombidan جنبیدن
 карман jib جیب
 втискиваться čaridan چسپیدن
 втискиваться توی هم ~
 вырез (на платье) ~ پیراهن (ناдрез) čāk
 бе ~ زدن (убегать, сматывать удочки)
 колесо čaḡh چرخ
 залатать шину را پنچرگیری کردن
 грязный čerk چرک (کثیف) (син.)
 немаркий čerk tāb چرکتاب
 пристать časbidan چسبیدن
 глаз češm چشم
 пока хватал глаз تا ~ سو داشته
 закрывать глаза چشم پوشی کردن (از) (на что)
 češmpuši kardan
 баня hammām حمام (گرمابه) (син.)
 колочка xār خار
 развалины xarābe خرابه (ویرانه) (син.)
 царапина xarāš خراش
 параметры; характеристика خصوصیات
 xosusiyyāt
 согнуться xam šodan خم شدن
 смех xande خنده (از) (ناد)
 воздержаться xoddāri kardan خودداری کردن
 внутренняя часть dāxel داخل
 ~ ~ جایى شدن (входить куда-л.)

крик *dād*. (сін. فریاد).
он поднимет крик *dād* šeh *āsmān* *mī* *rūd*.
даимā (به طُورِ دایم, به طُورِ پیوسته, پیوسته (сін.
постоянно *dāyeman*.
дрرفت (فَرار کردن (сін.
убежать; исчезнуть *dar-raftan*.
ссора *da'vā* (نِزاع (сін.
шиномонтаж *dokkān-e* لاستیک سازی
. *lāstiksāzi*.
томбак, барабан (вытянутой формы) *دنبک / تنبک*
(сін. ساز ضربی). *dombak / tombak*.
ну! ну же! (частица побуждения) *de* ده!
двинуться в путь *rah* *oftādan*.
(حَرِکَت کردن (сін.
взятка *rešve*. رشوه
рмбیدن (فرو ریختن آوار, یکباره خراب شدن (сін.
разваливаться *rombīdan*.
бледный, блёклый *rangrafte* رنگرفته
зкі! (زکی! بَرَس, بَرَس تَی مَیجَد, بَرَس. *zēki*.
поторопись *zūd bāš* (عَجَلِه کن (сін.
золотые часы *sāat-e talā* ساعت طلا
дразнить; издеваться; سر به سر گذاشتن
приставать *sar be sar gozāštan*.
отвернуться *sar bar-gardāndan* سر برگرداندن
срапа (کاملاً, به طُورِ کامل (сін.
с головы до ног *sarāpā*.
спуск *sarāziri* (سَراشیبی (сін.
искать что-л. سراغ چیزی را گرفتن
. *sorāq-e čiz-i-rā gereftan*.
подъём *sarbālāyi*. سربالایی
твёрдый *seft* (مُحکم, اُستوار (сін.
хлам *saqat (asqāt)*. سقط (اسقاط)
падать شدن ~
тяжесть *sangini*. سنگینی
грамотность; окрестности *savād*. سواد

дыра *surāx*. سوراخ
курильщик, курящий *sigāri* (сін. دودی).
помощник водителя شاگرد راننده
. *šāgerd[-e] rānande*.
уклоняться, увиливать شانه خالی کردن
. *šānexāli kardan*.
شرح دادن (توضیح دادن (сін.
объяснять *šarh dādan*.
форма *šekl (aškāl)* (شکل (فَرَم (сін.
живот *šekam* شکم
слабый, вялый *šol* شل
размягчиться, расслабиться شدن ~
шланг *šelang*. ۲. большой шаг; ۱. شلنگ
образ; икона *šamāyel* شمایل
шутить *šuxi kardan* شوخی کردن
водитель *šufer* (راننده (сін.
борозда *šiyār*. شیار
труба (духовой музыкальный инструмент) شیپور
. *šeypur*.
шалость *šeytanat* (بازیگوشی (сін.
чистый, ясный; ۱. (رُوشَن, شَفَاف (сін.
ровный, плоский (هَموار (сін.
твёрдость *salābat* (استواری, سختی (сін.
удар; барабан *zarb*. (сін. سازِ ضربی).
бить в барабан *tabl zadan*. تبل زدن
ребёнок; бедняжка *teflak* طفلک
появиться *zāher šodan*. (сін. پیدا شدن).
вроде бы, по-видимому *zāheran*. ظاهراً
е́тер (میمون (сін. *antar*.
пыль *qobār* (گَرْد و غُبَار (также
зерновые, злаки; зерно. غله (غلات)
. *qalle (qallāt)*.
шуплый *fesqeli*. فسقلی
юмористический *fokāhi*. فکاهی
такой-то *f[e]lāni, folāni* (فلان کس (сін.

проигравший fut فوت
 ковёр qālī (قَالِي) (син.
 коврики qālīce قَالِيْجِه
 лодка qāueq قَائِق
 согласен; ۲ приемлемый; ۱ ... قبول (باشه. (син.
 годится (восклицание во время дискуссии) ... qabul
 я не согласен ~ نیست (قبول ندارم. (син.
 свод qobbe قَبِه (گنبد. (син.
 имеющий купол qobbedār قَبِه‌دار (گنبددار. (син.
 рост qadd قد (آندام. (син.
 замók qofl قفل
 запереть ~ کردن (کلید کردن. (син.
 чайханщик qahveči قَهْوِه‌چی
 физиономия, лицо قیافه (چهره، صورت. (син.
 قیافه. (син.
 сувенир, подарок kādo کادو (هدیه. (син.
 солома kāh کاه
 смесь соломы с глиной kāhgel کاهگل
 тёмно-синий; голубой kabud کبود
 галстук kerāvāt کراوات
 труба, рожок karnā کرنا
 поле (засеянное) keštār کشتزار (مزرعه. (син.
 комиссия komis[i]yun کمیسیون
 заседать ~ داشتن (جلسه داشتن. (син.
 край kenār کنار
 отстраниться, [по]сторониться ~ رفتن
 вбивать kubāndan کوباندن
 бить, колотить kuftan (kub) کوفتن (کوب)
 гда گدا (تهیدست، تنگدست، فقیر، ندار. (син.
 нищий gedā
 доклад gozāreš گزارش
 глина gel گِل
 большой (разг.) gonde گنده (بزرگ، دُرشت. (син.
 глубокий gowd گود (ژرف، عمیق. (син.

достаться, попасться, . (سین. آیدن (پیدا شدن
 подвернуться под руку gir āmadan
 резина lāstik لاستیک
 لب ~ جواب چیزی را دادن لب
 отвечать сквозь зубы на что-л.
 لب ~ لپهاش را باد کرده لب
 он надул щёки (от напряжения)
 голый loxt لخت (پَرهنه. (син.
 раздеваться догола ~ شدن (پَرهنه شدن. (син.
 скользить laqzidan لغزیدن
 избаловаться lus šodan لوس شدن
 mādarzan مادرزن
 ماشین‌نویس ماشین‌نویس (مُنشی. (син.
 машинистка, секретарша māšinnevis
 тереть mālidan مالیدن
 крепко mohkam محکم (سخت. (син.
 исчезать mahv šodan محو شدن (ناپدید شدن. (син.
 регулярно morattab مرتب (مُنظم. (син.
 умирать mordan (mir) مردن (میر)
 ответственность مسئولیت
 (پاسخگویی. (син.
 брать на себя ответственность
 соревнования mosābeqe مسابقه
 ~ چیزی را دادن ~
 туалет, уборная moštarāh مستراح (توالیت. (син.
 Восток mašreqzamin مشرق‌زمین
 'клеёнка mošamma مشعم (مُشَمّا. (разг.
 мозг maqz مغز
 полезный mofid مفید
 количество meqdār مقدار (اندازه. (син.
 немного мяса مقدارى گوشت
 разве что māgar in-ke مگر اینکه
 существо موجود
 (موجود زنده. (также mowjud

неподходящий, ... (син. نامناسب، ناخوشایند. <i>sin.</i>)	ясный vāzeh (син. روشن. <i>sin.</i>)
неправильный; неприятный pājūr	пядь vajab وجب
мягкий pām (син. ملایم. <i>sin.</i>) نرم	министерство vezāratxāne وزارتخانه
подкова pa'l نعل	быть отпущенным vel šodan ول شدن
дышать ~ کشیدن ~ نفس nafas	беспорядок; несправедливость hert هرت
нфле شدن (تکلف شدن، از بین رفتن. <i>sin.</i>)	как только, только лишь hamin-ke همینکه
гибнуть зря nefle šodan	хо-хо-хо! гы-гы-гы! (звук смеха, издаваемый в <i>هو</i> знак протеста или насмешки) ho / how
выступать pamāyeš dādan نمایش دادن	осмеять, высмеять ~ کردن
солонка namakdān نمکدان	он меня высмеял ho-m kard. هوم کرد
носок (часть ноги) پا ~ ~ نوك pok	запасной yadaki يدکی
слуга powkar. نوکر	یکنواخت (یکسان. <i>sin.</i>)
малыш; ~ بچه ~ نیم vajabi	однообразный yeknavāxt
ребёнок ростом от горшка два вершка	медленно uavāš (آهسته. <i>sin.</i>)
каморка, конурка, конурёнка اتاق ~	украдкой uavāšaki (پنهانی. <i>sin.</i>)
яичница-глазунья nīmru نیمرو	

Урок десятый درس دهم

Словообразование в персидском языке

واژه‌سازی در زبان فارسی

В персидском языке можно выделить пять способов словообразования:

- 1) словообразование при помощи аффиксов (аффиксальное словообразование);
- 2) полуаффиксация — соединение глагольных полуаффиксов (ОНВ) с именными или реже с глагольными основами;
- 3) словосложение — соединение именных и глагольных основ;
- 4) транспозиция — безаффиксное словообразование (переход одних частей речи в другие);
- 5) лексикализация словосочетаний и предложений.

Первые четыре способа относят к категории модельного словообразования. Знакомство с этими способами в значительной степени облегчает понимание и чтение текстов. Кроме того, в современном персидском языке постоянно образуются новые слова по традиционным словообразовательным моделям. Знание основных способов словообразования помогает определять их значения, поскольку в словарях зачастую эти слова не фиксируются.

Пятый способ — лексикализация словосочетаний и предложений — не является продуктивным. В результате частого употребления некоторых сложных терминов или фразеологизмов происходит утрата синтаксических связей между их элементами, и они переходят в сращения. Примером сращения может быть слово تخم مرغ toxm-e morq *яйцо (куриное)*, которое обладает цельнооформленностью, т.е. образует множественное число как единое целое تخم مرغ‌ها toxm-e morqhā.

В персидском языке имеется большое количество **аффиксов**, которые в зависимости от частоты использования для образования слов делятся на продуктивные и непродуктивные. Большинство аффиксов по своему происхождению относятся к иранскому лексическому фонду, но имеются также аффиксы, заимствованные из арабского, тюркских и западноевропейских языков. Мы рассмотрим наиболее часто встречающиеся суффиксы и префиксы, которые более или менее закреплены за определённой частью речи.

Продуктивные суффиксы имён существительных

К наиболее распространённым (продуктивным) суффиксам имён существительных относятся следующие:

Суффикс -bān پسوند بان

бан -bān / -vān восходит к древнеиранскому *-rāna- *охранять*. Образует имена одушевлённые со значением:

а) *охраняющий, защищающий что-либо*. Присоединяется к основе, обозначающей охраняемый объект:

باغ bāq сад → باغبان bāqbān садовник,

پشت pošt спина → پشتیبان poštibān приверженец ← ср. перс. puštībān телохранитель,

در dar дверь → دربان darbān швейцар,

دریا daryā море → دریابان daryābān вице-адмирал,

مرز marz граница → مرزبان marzbān пограничник.

Последнее в среднеперсидском языке означало наместника (правителя) пограничной провинции, что вошло в название средневекового произведения مرزبان نامه Marzbānnāme.

К этой же семантической категории относится и пример نگاه نگāh взгляд → نگاه داشتن negāh dāštan / negah-dāštan *хранить* → نگهبان negahbān *сторож, охранник*. Однако здесь основа не обозначает охраняемого объекта.

б) *распорядитель, укротитель, управляющий чем-либо*. В этом случае суффикс присоединяется к основе, обозначающей объект управления:

خر хar осёл → خربان харbān погонщик / владелец осла,

شتر šotor верблюд → شتربان šotorbān (также شتروان šotorvān) караваник, погонщик верблюдов,

فیل fil слон → فیلبان filbān погонщик стада слонов,

کشتی kešti корабль → کشتیبان keštibān кормчий.

К этой же семантической категории относятся и слова خلبان xalbān *пилот, лётчик*; ساربان sār[e]bān *погонщик верблюдов*, однако их основы самостоятельно не употребляются.

Суффикс -bān в качестве непродуктивного отмечен также в неодушевлённом существительном بادبان bādbān *парус* (т.е. нечто, укрощающее ветер) от باد bād *ветер* (ср. перс. wādbān с тем же значением).

Суффикс -či پسوند چی

чи -či суффикс тюркского происхождения. Образует одушевлённые существительные со следующими значениями:

а) *деятеля (профессионала)*, суффикс, как правило, присоединяется к названию объекта или явления, занимающему основное место в этой деятельности (профессии):

توپ tur пушка → توپچی turči артиллерист,

دروشکه doroške *дрожки* → دروشکهچی doroškeči *извозчик*,
 شکار šekār *охота* → شکارچی šekārči *охотник*,
 کاشی kāši *кафель, изразец* → کاشیچی kāšiči *плиточник*,
 معدن ma'dan *шахта* → معدنچی ma'danči *шахтёр*.

б) заведующего или управляющего каким-либо заведением, суффикс присоединяется к основе, обозначающей заведение:

آبدار ābdār *сочный; буфетная комната* → آبدارچی ābdārči *буфетчик (приготавливающий напитки)*,

قهوه qahve *кофе* → قهوهچی qahveči *чайханичник, владелец кофейни*,
 کافه kāfe *кафе* → کافهچی kāfeči *хозяин кафе*.

в) продавца чего-либо, суффикс присоединяется к названию товара:

جواهر javāher *драгоценности* → جواهرچی javāherči *ювелир*,
 جوراب jurāb *чулок, носок* → جورابیچی jurābči *галантерейщик, продавец чулочно-носочных изделий*;

چای čāy *чай* → چایچی čāyči *продавец чая*,
 کاغذ kāqaz *бумага* → کاغذچی kāqazči *продавец канцтоваров, торговец бумагой*;
 کتاب ketāb *книга* → کتابچی ketābči *книготорговец*.

г) жителя какой-либо местности, суффикс присоединяется к названию города, деревни и т.п. В этом качестве суффикс -či не слишком продуктивен:

آنزلی Anzali *Энзели* → آنزلیچی anzaliči *энзелиец*,
 تهران Tehrān *Тегеран* → تهرانچی tehrānči *тегеранец*,
 کالکته Kalkatte *Калькутта* → کالکتهچی kalkatteči *калькуттец*,
 نیشابور Neyšābur *Нишапур* → نیشابورچی neyšāburči *нишапурец*.

в) в разговорном языке суффикс -či может присоединиться к словосочетанию سازمان برنامه Sāz[e]mān-e barnāme *Госплан (организация долгосрочного планирования)* → سازمان برنامهچی sāzmānebarnāmeči *госплановец (уст.)*. В этом случае первоначальное написание словосочетания с пробелами сохраняется.

Примечание 1. С одними основами суффикс -či пишется слитно چایچی *продавец чая*, کتابچی *книготорговец*, کاشیچی *плиточник*. С другими основами он пишется разрывно (через ZWNJ): دستکشچی *продавец перчаток*, دستمالچی *продавец платков*. В отношении ряда основ допускается вариативность в написании: (تهرانچی) *тегеранец*, (آنزلیچی) *энзелиец*. С основами на -e он пишется всегда разрывно: دروشکهچی *извозчик*, قهوهچی *чайханичник*, کافهچی *хозяин кафе*, کالکتهچی *калькуттец*.

Примечание 2. Многие слова, образованные с этим суффиксом, имеют разговорно-иронический характер: تبلیغاتچی tabliqātči *пропагандист*, روزنامهچی ruznāmeči *газетчик*,

سینماچی *sinemāčī* киношник. Слова چاپخانهچی *čārxānečī* издатель, داروخانهچی *dāruḫānečī* аптекарь в этом смысле противопоставлены нейтрально-книжным словам چاپخانهدار *čārxānedār* издатель, داروخانهدار *dāruḫānedār* аптекарь с полуаффиксом *dār*. Слово دواخانهچی *davāḫānečī* аптекарь воспринимается как устаревшее.

Суффикс -dān پسوند دان

-dān восходит к индоевропейскому корню *dā- и общеиранскому *dāna- *устанавливать*. Зафиксирован в среднеперсидском языке, например, в слове ātaxšdān *место для священного огня*. В современном языке образует имена со следующими значениями:

а) сосуд (вместилища для жидких и сыпучих тел закрытой или почти закрытой формы), суффикс присоединяется к основе, обозначающей содержимое:

روغن *rowqan* *масло (жидкое)* → روغندان *rowqandān* *маслёнка*,

زباله *zobāle* *мусор, хлам* → زباله‌دان *zobāledān* *урна / яма для мусора (фраз. زباله‌دانِ تاریخ* *свалка истории)*,

قند *qand* *сахар (кусковой)* → قندان *qandān* *сахарница* (должно было быть *qanddān*, но под воздействием диерезы выпадения звука в сложных сочетаниях одно *d* отпало),

گل *gol* *цветок* → گل‌دان *goldān* *ваза (для цветов)*,

نمک *namak* *соль* → نمک‌دان *namakdān* *солонка*.

В случае слова آبدان *ābdān* *мочевой пузырь (син. مثانه)* ← آب *āb* *вода* мы имеем дело с присоединением суффикса к эвфемизму более благозвучному слову.

б) хранилище штучных (исчисляемых) предметов; суффикс присоединяется к основе, обозначающей хранимое:

برگه *barge* *карточка* → برگه‌دان *bargedān* *картотека (син. جای فیش)*,

جامه *jāme* *одежда* → جامه‌دان *jāmedān* *чемодан* (заимствовано русским языком из персидского),

جزوه *jozve* *папка, брошюра* → جزوه‌دان *jozvedān* *ящик (для папок)*,

قلم *qalam* *ручка (для письма), калям* → قلم‌دان *qalamdān* *пенал*;

в) подставка или упор для чего-либо:

شمع *šam'* *свеча* → شمع‌دان *šam'dān* *подсвечник*, ناو *nāv* *жёлоб, водосток* → ناودان *nāvdān* *жёлоб, водосток, водосточная труба (погов. از باران زیر ناودان گریختن* *из огня да в по́лымя, букв. бежать от дождя под водосточную трубу)*.

В последнем случае семантической модификации практически не происходит. Если ограничиваться рассмотрением только современного уровня развития языка, то исходное слово обозначает почти то же самое, что и производное. Однако в далёком прошлом корень

pāv- обозначал *воду (морскую)*, ср. с термином *навигация* – движение по морю. Поэтому образование слова نودان nāvdān со значением *водосточная труба* вполне мотивировано.

Суффиксальный блок دانی -dāni ← -dān + -i (yā-ye masdari) является синонимичным суффиксу -dān, т.е. образует слова со схожим значением, но при этом используется чаще в разговорном стиле с экспрессивно-пренебрежительной окраской:

زیاله zobāle *мусор, хлам* → زیاله‌دانی zobāledāni *свалка*,

خوک huk *свинья* → خوکدانی hukdāni *свинарник*,

سگ sag *собака* → سگدانی sagdāni *конура (очень грязное место)*;

مرغ morq *курица* → مرغدانی morqdāni *курятник*,

نان nān *хлеб* → نان‌دانی nāndāni *кормушка (источник наживы)*.

Любое из слов этой категории можно вставить, например, во фразу این چه خوکدونی؟ *Что за свинарник вы тут устроили?*

Примечание. В общем случае суффикс -dān / -dāni пишется слитно. С основами на -e он всегда пишется разрывно برگ‌دان bargedān *картошка*, زیاله‌دان zobāledān *урна*. Слово آشغال‌دانی āšqāldāni *свалка* имеет два варианта написания.

Суффикс -zār پسوند زار -zār

زار -zār образует существительные со значением места (в этом плане синонимичен суффиксу -estān / -stān, см. ниже). Суффикс присоединяется к основе, обозначающей нечто, что водится в данном месте в изобилии (в этом плане синонимичен непродуктивному суффиксу -sār):

سبزه sabze *зелень* → سبزه‌زار sabzezār *зелёный луг*,

شوره šure *селитра* → شوره‌زار šurezār *солончак (фраз. تخم در شوره‌زار آنداختن бросать об стенку горох, букв. сеять на солончаке)*,

لاله lāle *тюльпан* → لاله‌زار lālezār *луг, усеянный тюльпанами*,

نمک namak *соль* → نمک‌زار namakzār *солончак*,

پوئ نی ney *тростник* → پوئ‌زار neyzār *заросли тростника*.

Примечание. В общем случае суффикс -zār пишется слитно. С основами на -e он всегда пишется разрывно (через ZWNJ) سبزه‌زار sabzezār *зелёный луг*, شوره‌زار šurezār *солончак*, لاله‌زار lālezār *луг, усеянный тюльпанами*.

Суффикс -estān پسوند ستان -estān

Суффикс -ستان -estān / -stān имеет весьма древнее происхождение и восходит к индо-европейскому корню *stā- *стоять*. Он зафиксирован, например, в авестийском слове aspō-stāna *конюшня* от aspa- *лошадь*. В современном языке он образует:

а) топонимы – географические названия мест проживания племён, народов и различных этнических групп. Суффикс -estān присоединяется к основе (корню) названия представителя этнической группы.

Таким образом образовано большинство названий стран и регионов, находящихся по соседству с Ираном:

ارمنی armanī *армянин* → ارمنستان Armaneštān *Армения*,
 افغانی afqānī *афганец* → افغانستان Afqāneštān *Афганистан*,
 تاجیک tajik *таджик* → تاجیکستان Tajikeštān *Таджикистан*,
 عرب arab *араб* → عربستان Arabeštān *Аравия*,
 قزاق qazzāq *казах* → قزاقستان Qazzāqestān *Казахстан* и т.д.

Страна هندوستان Henduštān *Индия* в иранской прессе называется также هند Hēnd и شبه قاره šebh-e qāre *субконтинент*. Название страны پاکستان Pākeštān *Пакистан* образовано от слова پاک rāk *чистый (с точки зрения веры) человек*, т.е. мусульманин.

Реже встречаются топонимы, образованные с этим суффиксом для более удалённых от Ирана мест:

بلغار bolqār *болгарин* → بلغارستان Bolqāreštān *Болгария*,
 تاتار tātar *татарин* → تاتارستان Tātāreštān *Татарстан*,
 صرب serb *серб* → صربستان Serbestān *Сербия*,
 مغول moqol *монгол* → مغولستان Moqoleštān *Монголия*,
 مجار majār *венгр* → مجارستان Majāreštān *Венгрия*.

Название национальности لهستانی laheštānī *поляк* образовано от названия страны لهستان Laheštān *Польша*. Основа -lah- со значением *польский* более не является самостоятельным словом. Топоним Англия передаётся двумя способами انگلیس Engliš и انگلستان Engleštān.

Суффикс -estān обнаруживается также в целом ряде названий иранских провинций:

بلوچستان Balučeštān *Белуджистан*, خوزستان Xuzeštān *Хузистан*, سیستان Sīstān *Систан*, کردستان Kordeštān *Курдистан*, لرستان Loreštān *Луристан* и т.п.

б) слова, обозначающие места произрастания или культивирования растений. В этом случае суффикс -estān / -stān присоединяется к основе, обозначающей соответствующее растение:

انار anār *гранат* → انارستان anāreštān *гранатовая роща*,
 تاک tāk *лоза* → تاکستان tākeštān *виноградник*,
 سرو sarv *кипарис* → سروستان sarveštān *кипарисовая роща*,
 گل gol *цветок* → گلستان goleštān *цветник*.

В данную категорию входит также и слово بهارستان bahāreštān *сад, изобилующий цветами и бутонами*, но его основа не обозначает растения (بهار bahār *весна*);

в) научные и учебно-просветительные учреждения:

کودک kudak *ребёнок* → کودکان kudakeštān *детский сад*,

دبیر dabir 1. *секретарь*; 2. *учитель* → دبیرستان dabireštān *средняя школа* (с девятого по одиннадцатый класс),

هنر honar *искусство* → هنرستان honareštān *профессионально-техническое училище (ПТУ), техникум*.

Корень слова دبستان dabeštān *начальная школа* (с первого по пятый класс) в современном языке в качестве отдельного слова не употребляется. Слово فرهنگستان farhangeštān *Академия наук* встречалось ещё в среднеперсидском языке в виде frahangeštān *школа*.

г) названия местности по географическому элементу:

دشت dašt *степь* → دشتستان Dašteštān *Даштестан* тропическая местность к юго-западу от Шираза,

کوه kuh *гора* → کوهستان kuheštān *горная местность*.

Слово داغستان Dāgeštān *Дагестан* происходит от тюркского слова dāq *гора*.

д) административные единицы: دهستان deheštān *уезд*; شهرستان šahreštān *провинция*. Последнее встречалось в таком же виде ещё в среднеперсидском языке;

е) названия времён года:

تاب tāb *жара* (ОНВ глагола تابیدن tābīdan *греть, сиять*) → تابستان tābestān *лето*,

زم zam *холод* → زمستان zemeštān *зима*.

Данная семантическая модель не является продуктивной;

ж) названия

лечебниц:

بیمار bimār *больной* → بیمارستان bimāreštān *клиника, больница*,

تیمار timār *забота, уход* → تیمارستان timāreštān *психиатрическая больница*;

з) кладбища:

قبر qabr *могила* → قبرستان qabreštān *кладбище*,

گور gur *могила* → گورستان gureštān *кладбище*;

и) трудноклассифицируемый

случай:

شب šab *ночь* → شبستان šabeštān 1. *спальня*; 2. *келья*; 3. *место для ночных молитв в мечети*; 4. *гарем*.

Это слово восходит к среднеперсидскому šabestān *гарем, личные апартаменты*.

Суффикс -eš پسوند ش

-eš / -yeš образует имена действия от глаголов. К ОНВ глагола, оканчивающейся на согласный, прибавляется алломорф (вариант суффикса) -eš. К основе на гласный прибавляется алломорф (вариант) -yeš. В среднеперсидском языке он имел форму īšn, как напри-

мер, в словах *xwarišn ud dārišn еда и содержание*. Образует отглагольные существительные, которые обозначают:

а) процесс:

آموختن āmuxtan *учить* → آموزش āmuzeš *обучение*,

خواستن xāštan *хотеть* → خواهش xāheš *просьба*,

شمردن šomordan *считать* → شمارش šomāreš *счёт*,

کوشیدن kušidan *стараться* → کوشش kušeš *старание*,

گردیدن / گشتن gardidan / gaštan *вращаться* → گردش gardeš *прогулка*;

б) результат действия или процесса:

آراستن āraštan *украшать* → آرایش ārāyeš *причёска*,

پذیرفتن pāziroftan *принимать* → پذیرش pazireš *приглашение (официальное)*,

خوردن xordan *есть* → خورش xoreš *приправа*,

دانستن dānestan *знать* → دانش dāneš *знание*,

گزاردن gozārdan *предоставлять (что-л. кому-л.)* → گزارش gozāreš *доклад*.

Примечание 1. В некоторых случаях слова с суффиксом -eš / -yeš могут обозначать как процесс, так и результат его.

Примечание 2. Многие глаголы, от которых образованы отглагольные имена, являются архаизмами и давно уже в личной форме не употребляются. Такие инфинитивы в вышеприведённом списке помечены звёздочками (*).

Примечание 3. Слово سرزنش sarzaneš *упрёк, выговор* образовано от сложного глагола به سر زدن be sar zadan *вбивать в голову*.

Суффикс -gar پسوند گر -gar

-gar образует имена деятеля. В этом смысле сходен с тюркским суффиксом -çi (см. выше), но имеет исконно иранское происхождение. Восходит к древнеиранской основе *-kara- *делающий*. Зафиксирован, например, в древнеперсидском zūrakara- *делающий зло*. В среднеперсидском произошло озвончение k → g и отпадение заударного краткого гласного -a-. В результате в те времена суффикс приобрёл форму -gar, как например, в словах āmārgar *финансовый чиновник, аудитор*; rēgōzgar *победитель*. В современном языке образует одушевлённые существительные со следующими значениями:

а) создатель или обработчик чего-либо. Суффикс прибавляется к объекту обработки:

آهن āhan *железо* → آهنگر āhangar *кузнец*,

زر zar *золото* → زرگر zargar *ювелир*,

شیشه šīše *стекло* → شیشه‌گر šīšegar *стекольщик*,

کوزه kuze *кувшин* → کوزه‌گر kuzegar *гончар*,

مس mes медь → مسگر mesgar медник;

б) исполнитель какой-либо работы или человек, занятый каким-либо делом. Суффикс присоединяется к основе, обозначающей это дело:

آمار āmār статистика → آمارگر āmārgar аудитор,

اشغال ešqāl захват → اشغالگر ešqālgar захватчик, оккупант;

تماشا tamāšā зрелище → تماشاچی / تماشاگر tamāšāgar / tamāšāci зритель,

کار kār дело, работа → کارگر kārgar рабочий,

کشت kešt посев → کشتکار / کشتگر keštgar / kešt-kār (син. کشاورز) крестьянин;

в) обладатель какого-либо признака или качества. Суффикс присоединяется к основе, обозначающей это качество:

اغواء eqvā искушение → اغواگر eqvāgar искуситель,

افسون afsun чары → افسونگر afsungar чаровница,

توانگر tavān мощь → توانگر tavāngar могучий (человек),

جادو jādu колдовство → جادوگر jādugar колдун,

حيله hile уловка, коварство → حيله گر hilegar хитрец;

г) в неологизмах может употребляться в неодушевлённых существительных, обозначающих приборы:

چاپ čāp печать → چاپگر čārgar принтер, печатающее устройство;

نمایش namāyeš представление → نمایشگر namāyešgar монитор, дисплей;

پاییدن pāyidan следовать → پایشگر pāyešgar монитор.

От суффикса gar произошёл суффиксальный блок garī (с yā-ye masdari), который присоединяется к основам целиком. Он образует отвлечённые существительные, которые обозначают род деятельности. Кроме того, он придаёт им дополнительную ироничную окраску: منشى گرى monšigari секретарствование, صوفى گرى sufigari суфизм.

Примечание 1. В общем случае суффикс -gar пишется слитно с основой. С основами на -e он пишется разрывно: شیشه گر šišegar стекольщик, کوزه گر kuzegar гончар, بیمه گر bimegar страхователь и т.п.

Примечание 2. Некоторые производные слова с суффиксом gar часто употребляются в качестве определения и поэтому совпадают с соответствующими прилагательными, например: روباه حيله گر rubāh-e hilegar коварная лиса.

Суффикс -iyuat پسوند یت

Два алломорфа (варианта) یت iy[ɥ]at и یه iy[y]e восходят к одному арабскому суффиксу -īyua[t], в котором пишется буква ۀ te marbūta. В литературном арабском языке слова, оканчивающиеся на эту букву, произносятся со звуком [t]. В разговорной речи этот

звук опускается, что и дало двойственность в произношении и написании в персидском языке. Производные слова относятся к именам абстрактным (отвлечённым).

Этот суффикс был вначале заимствован с арабскими основами (слова с алломорфом *یت* *iyyat*): *تمامیت* *tamāmiyyat* *целостность*, *جمعیت* *jam'iyyat* *население*, *حاکمیت* *hākemiyyat* *суверенитет*, *ظرفیت* *zarfiyyat* *вместимость*, *وضعیت* *vaz'iyyat* *положение*. Ряд слов с арабскими основами был создан самими иранцами: *آدمیت* *ādamiyyat* *человечность* (впервые появилось в произведениях Саади), *سختی* *senxiyyat* *однородность*, *معروفیت* *ma'rufiyyat* *известность*.

Позднее стали образовывать слова и с исконно иранскими основами: *ایرانیّت* *irāniyyat* *иранство*, *خریت* *xariyyat* *глупость*, *خوبیت* *xubiyyat* *благо*, *دویت* *doiyyat* *двойственность*, *زنیت* *zaniyyat* *женственность*.

Алломорф *یه* *i[y]e* также может образовывать имена абстрактные (напр. *نظریه* *pazariye* *теория*), но помимо этого имеет несколько специфических сфер применения:

а) образование топонимов, особенно районов массовой застройки севера Тегерана: *الهیه* *Elāhiyye*, *داودیه* *Dāvudiyye*, *زعفرانیه* *Za'ferāniyye*, *قطریه* *Qeytariyye*, *کامرانیه* *Kām-rāniyye* и т.д.;

б) образование названий религиозных сект и толков: *اسماعیلیه* *esma'iliyye* *исмаилиты*, *امامیه* *emāmiyye* *имамиты*, *بابیه* *bābiyye* *бабиты*, *حنفیه* *hanafiyye* *ханафиты*;

в) образование названий некоторых шахских династий: *افشاریه* *Afšāriyye* *Афшары*, *زندیه* *Zandiyye* (син. *زندیان*) *Зенды*, *صفویه* *Safaviyye* *Сефевиды*, *قاجاریه* *Qājāriyye* *Каджары*.

Слова с разными алломорфами могут иметь различное значение. Слово *امنیت* *amniyyat* *безопасность* противопоставляется слову *امنیه* *amniyye* *жандарм*, которое является устаревшим.

Примечание. Сдвоенный согласный -уу- в данном суффиксе реализуется только в нарочито чётком произношении. В обычном произношении он звучит несколько ослабленно: *موفقیت* *movaffaqiyat* *успех*.

Суффикс -ی *یسوند* *i*

Суффикс *ی* *-i* (*yā-ye masdari*) происходит от среднеперсидского *īh*. Зафиксирован, например, в таких среднеперсидских словах как: *āzādīh* *свобода*, *asvārīh* *верховая езда*, *čābukīh* *ловкость*, *nēkīh* *красота*. В современном персидском языке образует от прилагательных или существительных имена с отвлечённым значением:

کوچک *kučak* *маленький* → *کوچکی* *kučaki* *малость*,

سفید *sefid* *белый* → *سفیدی* *sefidi* *белизна*,

گرد *gerd* *круглый* → *گردی* *gerdi* *круглость*,

سبک *sabok* *лёгкий* → *سبکی* *saboki* *лёгкость*;

Если основа оканчивается на гласный, то между ней и суффиксом возникают эпентезы (вставки):

а) -y-:

آشنا āšnā знакомый → آشنایی āšnāyi знакомство,

فالگو fālgu гадалка → فالگویی fālguyi гадание.

б) -g-:

بسته baste связанный → بستگی basteḡi связь,

نماینده namāyande представитель → نمایندگی namāyandegi представительство,

مردانه mardāne мужской → مردانگی mardānegi мужество.

Слова همه hame и همگی hamegi все имеют одинаковое лексическое значение, но последнее употребляется в несколько более высоком стиле.

Примечание 1. Буква ه, обозначающая звук [e], перед эпентезой -g- не пишется.

Примечание 2. При присоединении суффикса -ی -i (yā-ye masdari) к неологизмам (т.е. к недостаточно освоенным основам), оканчивающимся на -e, вставки эпентезы не происходит.

Данный суффикс может присоединяться к словосочетаниям и многоосновным образованиям: ازخودگذشتگی azxodgozaštegī самоотверженность, پافشاری pāfešāri стойкость, بی‌وزنی bīvazni невесомость, عقب‌ماندگی ‘aqabmāndegi отсталость, غرب‌زدگی qarbzadegi влияние западного образа жизни.

Этот суффикс является одним из самых продуктивных в современном персидском языке, и число лексем с ним исчисляется тысячами.

Упражнение 1. Прочитайте следующие слова, выделите суффиксы и основы, от которых образованы слова, а также объясните, какое значение придают существительным выделенные суффиксы.

سخنرانی، دژبان، کودکستان، رویش، نشانگر، گلدان، تماشاچی، دشمنی، بیمارستان، معدنیچی، آرامش،

حیله‌گر، قایقچی، باغچه‌بان، دشواری، کردستان، آزمایش، گاریچی، خواهش.

Упражнение 2. Найдите в дополнительном тексте Урока 9 примеры существительных, образованных с помощью продуктивных суффиксов имён существительных.

Продуктивные суффиксы имён прилагательных

В персидском языке есть много простых прилагательных, состоящих из одной основы: نرم narm мягкий، خوب xub хороший، دراز derāz длинный، دور dur далёкий. В структуре других прилагательных можно выделить основу, суффиксы или префиксы. Каждая из этих

морфем может сочетаться не со всякими элементами, а только с определёнными их видами, т.е. они обладают разной валентностью (сочетаемостью).

Суффикс -āne پسوند انه

Весьма продуктивный суффикс انه -āne восходит к среднеперсидскому -ānak / -ānag. Он присоединяется к основам на согласный, а его алломорфы گانه -gāne (включающий эпенезу -g-) и یانه -yāne (с эпентезой -y-) в общем случае к основам на гласный (примеры см. ниже). Эпентеза (вставка) -v- в составе алломорфа وانه -vāne встречается редко: آهو āhu газель → آهوانه āhovāne олений; جادو jādu колдунья → جادوانه jādovāne чарующий; هندو hindu индийский → هندوانه hendeṽāne арбуз. К числительным любой структуры может присоединяться только алломорф گانه -gāne. При присоединении алломорфа گانه -gāne к основам на е буква ۀ не пишется.

Суффикс انه -āne и его алломорфы образуют неодушевлённые прилагательные и наречия со следующими значениями:

а) подобие или схожесть с чем-либо. Суффикс присоединяется к одушевлённому существительному обладателю подобия:

بچه bačče дитя → بچهگانه baččegāne детский,

پسر pesar мальчик → پسرانه pesarāne для мальчиков (например, پالتوی پسرانه pālto-ye pesarāne пальто для мальчиков);

دختر doxtar девочка → دخترانه doxtarāne для девочек (например, مانتوی دخترانه mānto-ye doxtarāne мантио для девочек);

زن zan женщина → زنانه zanāne женский;

مرد mard мужчина → مردانه mardāne мужской;

б) распределения (в основном во времени, реже по другому принципу). Суффикс присоединяется к основе, обозначающей интервал или принцип распределения:

روز ruz день → روزانه ruzāne ежедневный,

سال sāl год → سالانه sālāne (возможен вариант سالیانه sālyāne с эпентезой -y-) годовой,

ежегодный; سر sar голова → سرانه sarāne душевой, на душу населения;

شب šab ночь, вечер (после захода солнца) → شبانه šabāne ночной, [еже]вечерний;

صبح sobh утро → صبحانه sobhāne завтрак (субстантивация прилагательного утренний),

عصر ‘asr вторая половина дня, вечер (до захода солнца) → عصرانه ‘asrāne полдник (субстантивация прилагательного [еже]вечерний);

ماه māh месяц → ماهانه māhāne → ماهیانه māhyāne [еже]месячный;

в) прилагательные и наречия со значением «согласно какому-либо принципу, по какой-либо системе». Суффикс присоединяется к неодушевлённому существительному, которое обозначает подобный принцип: امید *omid* *надежда* → نااميدانه *nāomidāne* *безнадёжный*;

г) прилагательные от числительных (только с алломорфом گانه *gāne*):

یک *yek* *один* → يگانه *yegāne* *одинарный, единственный*;

دو *do* *два* → دوگانه *dogāne* *двойной, двойственный*;

سه *se* *три* → سهگانه *segāne* *тройной, тройственный*;

پنج *panj* *пять* → پنجگانه *panjgāne* *пятеричный*;

ده *dah* *десять* → دهگانه *dahgāne* *десятеричный*;

هزار *hezār* *тысяча* → هزارگانه *hezārgāne* *тысячеричный* и т.п.

д) образование неодушевлённого прилагательного от одушевлённого. Последние могут выступать в качестве определений к одушевлённым существительным, т.е. употребляться по отношению к людям.

Неодушевлённые прилагательные в персидском языке определяют неодушевлённые существительные. В число последних входят имена абстрактные, а также понятия, обозначающие процесс. Неодушевлённые прилагательные в отличие от одушевлённых часто переходят в наречия, употребляясь в качестве обстоятельства образа действия:

پيروزمند *piruzmand* *победоносный* → پيروزمندانه *piruzmandāne* *победоносный*;

پيگير *peygir* *последовательный* → پيگيرانه *peygirāne* *последовательный*;

خردمند *xeradmand* *мудрый* → خردمندانه *xeradmandāne* *мудрый*;

صميم *samim* *искренний* → صميمانه *samimāne* *искренний*;

عادل *‘ādel* *справедливый* → عادلانه *‘ādelāne* *справедливый*;

عامي *‘ām[m]i* *простонародный* → عاميانه *‘ām[i]yāne* *простонародный*;

فعال *fa‘āl* *активный* → فعالانه *fa‘ālāne* *активный*.

Суффикс -انه *-āne* является носителем неодушевлённости. Поэтому прилагательные, построенные с его помощью, употребляются только при неодушевлённых существительных. Напротив, имена, от которых они образовались, могут определять одушевлённые существительные. Ср. کشورهای دوست *дружественные страны* ↔ روابط دوستانه *дружеские связи*, مرد عاقل *умный человек* ↔ سياست عاقلانه *умная политика*. Одушевлённость слова خالص *xāles* *чистый* в результате прибавления суффикса -انه *-āne* не изменяется. Оба прилагательных исходное и производное приложимы только к неодушевлённым существительным: ср. درآمد خالص *чистый доход* ↔ سلام خالصانه *приветствие от чистого сердца*.

Хотя -انه *-āne* традиционно считается суффиксом прилагательного, за последнее время Иранской Академией персидского языка и литературы (فرهنگستان زبان و ادب فارسی) с его помощью был создан и утверждён ряд терминов-существительных. Употребление вводимых

Академией слов настоятельно (вплоть до штрафа) рекомендуется в современных изданиях и официальных выступлениях вместо популярных западных заимствований:

پایان rāyān *конец* → پایانه rāyāne (*перек. ترمینال терминал* (лишний слог -nā- из слова *rāyānāne был изъят для благозвучия);

پذیرفتن paziroftan *принимать* → پذیرانه pazirāne *вступительный взнос* (*при поступлении в институт или больницу*);

پژوهش pažuheš *исследование* → پژوهانه pažuhāne (*син. حَقِّ تحقیق грант* (на научные исследования));

عید eyd *праздник* → عیدانه eydāne *подарок* (*к празднику в виде суммы денег*);

کار kār *работа* → کارانه kārāne (*син. حَقِّ اَلزَّحْمه، کارمزد зарплата, получка*);

یاری yārī *помощь* → یارانه yārāne (*перек. سوبسید субсидия*).

В основе образований, обозначающих различные виды платы, лежит достаточно старая модель: بیع bey' *продажа* → بیعانه bey'āne *задаток*; مژده možde *благая весть* → مژدگانه moždegāne *уст. вознаграждение гонцу за хорошую весть* (современный синоним مژدگانی). Слово رایانه rāyāne (*син. کامپیوتر компьютер*) было образовано от древнеиранского корня *gāy- *упорядочивать*.

Суффикс -gin پسوند گین

Суффикс گین gin, происходящий от среднеперсидского -kēn / -gēn, в современном языке не слишком продуктивен. Как правило, он присоединяется к словам, выражающим отрицательные эмоции:

اندوه anduh *печаль* → اندوهگین anduhgin *печальный*;

خشم xašm *гнев* → خشمگین xašmgin *сердитый*;

درد dard *боль* → دردگین dardgin *болезненный*;

سهم sahm *ужас* → سهمگین sahmgin *ужасный*;

شرм šarm *стыд* → شرمگین šarmgin *постыдный*;

غم qam *горе* → غمگین qamgin *печальный*.

Его алломорф آگین āgin, напротив, взаимодействует с основами, несущими положительную семантику:

پند pand *напоучение* → پندآگین pandāgin *напоучительный*;

حکمت hekmat *мудрость* → حکمتآگین hekmatāgin *мудрый*;

زر zar *золото* → زرآگین zarāgin *сверкающий золотом*;

سیم sim *серебро* → سیمآگین simāgin *сверкающий серебром*;

عطر atr *благовоние* → عطرآگین atrāgin *благоухающий*;

مشک mošk мускус → مشک آگین moškāgin благоухающий.

Исключение: زهر zahr яд → زهر آگین zahrāgin ядовитый.

Оба алломорфа образует прилагательные со значением качества, часто выражающие состояние, черты характера; придают ему оттенок «наполненный чем-либо, охваченный чем-либо».

Суффикс -mand پسوند مند

Древний суффикс مند -mand восходит к общеиранскому суффиксу прилагательных мужского и среднего рода *-mat- / -mant- (звёздочка означает, что произношение данной морфемы не было зафиксировано на письме и было восстановлено сравнительно-историческим методом). Этот суффикс был отмечен, например, в среднеперсидском слове zōrmand *сильный*. Он, соединяясь как исконно персидскими, так и с заимствованными основами, образует прилагательные со значением обладания каким-либо качеством или положением:

خرد xerad мудрость → خردمند xeradmand мудрый;

سود sud польза → سودمند sudmand полезный;

قانون qānun закон → قانونمند qānunmand закономерный;

قدرت qodrat мощь → قدرتمند qodratmand мощный;

نیاز niyāz необходимость → نیازمند niyāzmand необходимый;

نیرو nīru сила → نیرومند nīrumand сильный.

Прилагательные, образованные при помощи этого суффикса, могут использоваться как существительные:

دانش dāneš знание → دانشمند dānešmand учёный;

کار kār труд → کارمند kārmand сотрудник;

هنر honar искусство → هنرمند honarmand артист.

Суффикс -nāk پسوند ناک

Малопродуктивный суффикс ناک -nāk образует качественные прилагательные от существительных со значением отрицательных эмоций:

а) приносящий или создающий что-либо:

بیم bim страх → بیمناک bīmnaāk страшный;

خطر xatar опасность → خطرناک xatarnāk опасный;

خوف xowf страх → خوفناک xowfnāk страшный;

درد dard боль → دردناک dardnāk болезненный;

ترس tars страх → ترسناک tarsnāk страшный;

هراس harās страх → هراسناک harāsnāk страшный;

هول howl ужас → هولناک howlnāk ужасный.

б) обладающий

чем-либо:

اندوه anduh печаль → اندوهناک anduhnāk печальный;

خشم xašm гнев → خشمناک xašmnāk гневный;

سوز suz горе → سوزناک suznāk горестный;

عیب 'eyb недостаток → عیبناک 'eybnāk дефектный (разг.);

غم qam горе → غمناک qamnāk горестный, жалостный;

هوس havas страсть → هوسناک havasnāk страстный.

в) образует от прилагательных качественные прилагательные со значением ослабленного признака:

تلخ talx горький → تلخناک talxnāk горьковатый;

ترش torš кислый → ترشناک toršnāk кисловатый.

Слово اندیشناک andišnāk *озабоченный* создано от ОНВ глагола اندیشیدن andišidan *думать*. Слово نمناک namnāk *влажный* ← نم nam *влага* нейтрально с точки зрения эмоциональной окраски.

Встречаются случаи синонимичного использования этого суффикса. В следующем примере производные слова имеют одинаковое лексическое значение:

غم qam горе → غمگین qamgīn и غمناک qamnāk *печальный*.

Суффикс -in پسوندین

Суффикс -in پسوندین образует прилагательные от основ существительных, обозначающих вещество:

زَر zar золото → زرین zarrin золотой;

سنگ sang камень → سنگین sangin тяжёлый;

سیم sim серебро → سیمین simin серебряный;

فولاد fulād сталь → فولادین fulādin стальной;

بلور bolur хрусталь → بلورین bolurin хрустальный.

По другому принципу (не от вещественной основы) образовано слово ننگین nangin *позорный* ← ننگ nang *позор*. Этот суффикс участвует в образовании и существительных, и прилагательных:

پوست pušt кожа, шкура → پوستین puštīn *шуба и меховой*.

پسوند ی -i Суффикс

Суффикс ی -i (yā-ye nesbat) происходит от среднеперсидского -īg ← -īk: напр. было отмечено слово zōrig *сильный* от zōg *сила*. Он образует относительные прилагательные, присоединяясь к существительным:

اداره edāre *управление* → اداری edāri *административный*;
پیشنهاد pišnehād *предложение* → پیشنهادی pišnehādi *предлагаемый*;
دولت dowlāt *государство* → دولتی dowlati *государственный*;
نبات nabāt *растение* → نباتی nabāti *растительный*;
نمایش namāyeš *выставка* → نمایشی namāyeši *выставочный*.

При присоединении суффикса ی -i (yā-ye nesbat) к словам, оканчивающимся на ۀ -e, существует два типа соединения с основой:

а) никаких вставок не происходит. На письме суффикс от основы отделяется разрывом (ZWNJ) и буквой алеф:

رایانه rāyāne *компьютер* → رایانه‌ای rāyānei *компьютерный*;
شبکه šabake *сеть* → شبکه‌ای šabakei *сетевой*;
صفحه safhe *страница* → صفحه‌ای safhei *страничный*;
نقره noqre *серебро* → نقره‌ای noqrei *серебряный*;

б) суффикс ی -i переходит в گی -gi (добавляется вставка -g-). На письме исчезает буква ۀ -e:

خانه xāne *дом* → خانگی xānegi *домашний*;
خانواده xānevāde *семья* → خانوادگی xānevādegī *семейный*;
هفته hafte *неделя* → هفتگی haftegi *еженедельный*.

Суффикс ی -i (yā-ye nesbat) очень продуктивный суффикс, и с его помощью постоянно образуются новые слова. Встречаются случаи синонимичного использования этого суффикса. В следующем примере производные слова имеют одинаковое лексическое значение, но прилагательное с суффиксом ین -in несколько выше по стилю:

آهن āhan *железо* → آهنی āhani и آهنین āhanin *железный*;

Упражнение 3. Прочитайте следующие слова, выделите суффиксы и основы, от которых образованы слова, а также объясните, какое значение придают прилагательным выделенные суффиксы.

صمیمانه، خانوادگی، نمناک، رنگین، روزانه، ثروتمند، متأسفانه، علمی، ننگین، واقعی، ترسناک، فرهنگی،
بچگانه، خواهشمند، عصرانه.

Упражнение 4. Найдите в дополнительном тексте Урока 9 примеры существительных, образованных с помощью продуктивных суффиксов имён прилагательных.

آثار تاریخی ایران

قدیمی ترین مرکز تمدن ایران در شهر پاسارگاد در ۱۳۵ کیلومتری شمال شیراز بوده است. نیاکان کورش بزرگ پس از مهاجرت از خوزستان به آنجا آمدند تا حکومت خود را برقرار نمایند. کورش از آنجا علیه دولت ماد قیام کرد و پس از غلبه بر آن دولت در سال ۵۵۰ ق.م سلسله هخامنشی را بنیان گذاشت. از آن پس شهر پاسارگاد مرکز تمام ایران گردید.

آثار تاریخی پاسارگاد شامل آرامگاه کورش و خرابه های کاخ او می باشد. آرامگاه کورش بر روی شش سکوی سنگی قرار دارد و مساحت آن ۱۵۶ متر مربع یعنی ۱۲×۱۳ (۱) است.

تخت جمشید که به اصطلاح یونانیان پرسپولیس نامیده می شود، یکی از مهمترین آثار تاریخی بشر است. این کاخ نزدیک به چهار قرن و نیم پیش از میلاد به دست معماران هنرمند ایرانی به وجود آمده است. امروز آثار و

خرابه های آن سند زنده ای از تمدن و فرهنگ درخشان نیاکان ایرانیان است.

تخت جمشید را داریوش کبیر در حدود ۵۲۰ ق.م بنا کرد و پایتخت زمستانی هخامنشی را از پاسارگاد به آنجا منتقل نمود. در تخت جمشید از داریوش کتیبه های متعددی به یادگار مانده است.

تخت جمشید بر روی سکویی در دامنه کوه به مساحت ۱۳۵۰۰۰ متر مربع در ۶۰ کیلومتری شیراز قرار دارد. این شهر از چندین کاخ و عمارت تشکیل شده که مهمترین آنها عبارت است از کاخ آپادانا، کاخ صد ستون، کاخ حرمرسا، خزانه داریوش، کتابخانه و نیز آرامگاه اردشیر

دوم و سوم. در مدخل تخت جمشید دو ردیف پله روبروی هم طوری قرار گرفته اند که با آسانی با اسب می توان از آنها عبور کرد.

بر خلاف آثار تاریخی فارس، آثار معماری اصفهان در دوره صفویه یعنی بعد از اسلام بنا شده‌اند. از میان آنها می‌توان ساختمان عالی قاپو را یاد کرد. این کاخ یکی از بناهای شاه عباس اول است که در قرن یازدهم هجری ساخته شده و محل دربار پادشاه بوده است.

این ساختمان دارای هفت طبقه است که هر طبقه تزیینات مخصوص دارد. با وجود خرابی‌هایی که بعد از صفویه به تزیینات این قصر وارد آمده معذالک شاهکارهایی از گچ‌بری، نقاشی و مینیاتور نظر هر بیننده را به خود جلب می‌کند.

از دیگر یادگارهای شاه عباس اول کاخ مشهور چهل ستون است که در سال ۱۰۲۶ ه‍.ق ساختمان آن آغاز شد. این بنا دارای بیست ستون بلند است و ستون‌های دیگر آن در آب استخر که در مقابل کاخ قرار دارد، منعکس می‌شود و به همین دلیل آن را چهل ستون گویند (۲). تمام دیوارهای چهل ستون از آئینه‌ها و شیشه‌های رنگی و نقاشی‌های زیبا

تزیین یافته است.

همه درها و پنجره‌ها که متأسفانه برای نمونه حتی یکی از آنها هم باقی نمانده است، از نوع مُبَت کاری و خاتم کاری‌های زیبای دوره صفوی است.

مهمترین بناهای تاریخی اصفهان مسجد امام (شاه سابق) و مسجد شیخ لطف‌الله هستند که از لحاظ کاشی کاری و تزیینات دیگر در ردیف بناهای شاهکار جهان امروز ثبت شده‌اند.

از دیدنی‌های دیگر اصفهان دو مناره تاریخی موسوم به منار جنبان است که در هفت کیلومتری مغرب اصفهان واقع شده است. نکته جالب در این بنای تاریخی حرکت مناره‌هاست که با حرکت دادن یکی از آنها، در دیگری حرکت محسوسی ایجاد می‌شود و جالبتر آنکه تمام ساختمان به ارتعاش در می‌آید.

اصفهان از دیرباز مرکز هنرهای زیبا بوده است. تزیینات آجری، کاشی کاری، گچ‌بری در آثار تاریخی اصفهان تقریباً از هزار سال پیش تا کنون بهترین گواه این موضوع است. انواع قلم کاری‌ها، قلم‌زنی روی ظروف فلزی (مس،

طلا، نقره و غیره)، عاج کاری روی جعبه، قاب عکس، مینیاتور و غیره نشانگر هنرهای زیبای مردم بااستعداد و هنرمند اصفهان می‌باشند.

تفسیر متن Комментарий к тексту

1) Знак умножения ($\times$) в общем случае читается در ضرب *zarb dar* (букв. *умножить на*), напр. $15-3 \times 5$ پنج ضرب در سه مساوی است با پانزده. В разговорной речи выражение *zarb dar* и глагол связка опускаются, а после второго сомножителя и произведения ставится нумеративная частица $2 \times 2 = 4$ دو تا چهار تا: *do do tā cār tā* дважды два четыре. При указании размеров прямоугольника знак умножения читается в сокращённом виде, напр.: 12×13 – *sizdah dar davāzdah* тринадцать на двенадцать.

2) Его называют Чехельсотун. В определениях и объяснениях используют настоящее-будущее время без приставки *می* *mi*-.
Упражнение 5. Замените подчёркнутые слова синонимами.

نیاکان کورش بزرگ پس از مهاجرت از خوزستان به آنجا آمدند، تا حکومت خود را برقرار نمایند. کورش از آنجا علیه دولت ماد قیام کرد و پس از غلبه بر آن دولت در سال ۵۵۰ ق.م سلسلهٔ هخامنشی را بنیان گذاشت. تخت جمشید یکی از مهمترین آثار تاریخی بشر است. این کاخ نزدیک به چهار قرن و نیم پیش از میلاد به دست معماران هنرمند ایرانی به وجود آمده است. امروز آثار و خرابه‌های آن سند زنده‌ای از تمدن درخشان نیکان ایرانیان است. از میان آنها می‌توان ساختمان عالی قاپو را یاد کرد. از دیگر یادگارهای شاه عباس اول کاخ مشهور چهل ستون است که در سال ۱۰۲۶ ه‍.ق ساختمان آن آغاز شد. این بنا دارای بیست ستون بلند است و ستون‌های دیگر آن در آب استخر که در مقابل کاخ قرار دارد، منعکس می‌شود. تمام دیوارهای چهل ستون از آینه‌ها و شیشه‌های رنگی و نقاشیهای زیبا تزئین یافته است. مهمترین بناهای تاریخی اصفهان مسجد امام (شاه سابق) و مسجد شیخ لطف‌الله هستند که از لحاظ کاشی‌کاری و تزئینات دیگر در ردیف بناهای شاهکار جهان امروز ثبت شده‌اند. از دیدنی‌های دیگر اصفهان دو منارهٔ تاریخی موسوم به منار جنبان است. انواع قلم‌کارها، قلم‌زنی روی ظروف فلزی (مس، طلا، نقره و غیره)، عاج کاری روی جعبه، قاب عکس، مینیاتور و غیره نشانگر هنرهای زیبای مردم بااستعداد و هنرمند اصفهان می‌باشند. آثار تاریخی پاسارگاد شامل آرامگاه کورش و خرابه‌های کاخ او می‌باشد.

Упражнение 6. Заполните пропуски предлогами и союзами.

۱) کورش از آنجا ... دولت ماد قیام کرد و ... غلبه بر آن دولت در سال ۵۵۰ ق.م سلسلهٔ هخامنشی را بنیان گذاشت. ۲) ... دیدنی‌های دیگر اصفهان دو منارهٔ تاریخی موسوم ... منار جنبان است که در هفت کیلومتری غرب اصفهان واقع شده است. ۳) آثار تاریخی پاسارگاد عبارت ... آرامگاه کورش و خرابه‌های کاخ او می‌باشد. ۴) تمام دیوارهای چهل ستون ... آینه‌ها و شیشه‌های رنگی و نقاشیهای زیبا ترین یافته است. ۵) این کاخ نزدیک به چهار قرن و نیم پیش از میلاد ... معماران هنرمند ایرانی به وجود آمده است. ۶) داریوش پایتخت زمستانی هخامنشی را ... پاسارگاد ... تخت جمشید منتقل کرد. ۷) اصفهان ... دیرباز مرکز هنرهای زیبا بوده است. ۸) تخت جمشید ... سکویی در دامنهٔ کوه ... مساحت ۱۳۵۰۰ متر مربع در ۶۰ کیلومتری شیراز قرار دارد. ۹) همهٔ درها و پنجره‌ها که متأسفانه ... نمونه حتی یکی از آنها هم باقی نمانده است، ... نوع مُنبت کاری و خاتم کاری‌های زیبای دورهٔ صفوی است. ۱۰) ... آثار تاریخی فارس، آثار معماری اصفهان در دورهٔ صفویه یعنی بعد از اسلام بنا شده‌اند. ۱۱) امروز آثار و خرابه‌های این کاخ سند زنده‌ای ... تمدن و فرهنگ درخشان نیکان ایرانیان است. ۱۲) ... خرابی‌هایی که بعد از صفویه ... تزیینات این قصر وارد آمده ... شاهکارهایی از گچ‌بری، نقاشی و مینیاتور نظر هر بیننده را ... خود جلب می‌کند. ۱۳) جالب این است که تمام ساختمان ... ارتعاش در می‌آید.

Упражнение 7. Дополните предложения глаголами из списка.

(قیام کردن، منعکس کردن، ثبت شدن، یاد کردن، نشانگر... بودن، به یادگار گذاشتن، وجود داشتن، خرابی وارد آوردن، تأسیس شدن، جلب کردن، بنا کردن، نامیده شدن)

۱) سرانجام باید از شهر هگمتانه ... که یونانیان شکوه و زیبایی آن را ستایش می‌کردند. ۲) داریوش فرمان داد تا بر دامنهٔ غربی کوه رَحمت، رو به دشت عظیم تخت جمشید را ... ۳) همانطور که دشت مقابل بنا (مرو دشت) و شهر کوچک نزدیک آن پارسه خوانده می‌شد، بنا به همان نام ... ۴) آنچه بزرگان را به هنگام رسیدن به پای کاخ خیره می‌کرد، این بود که در برابر خود عظیم‌ترین بنایی را می‌دیدند که در آن زمان بر روی زمین ... ۵) در طبرستان (مازندران کنونی) مردی به نام مازیار ... و مدتی نیز با بنی عباس جنگید. ۶) از قرن سوم هجری تا نیمهٔ اوّل قرن پنجم قیامهای متعددی شد و دولتهای محلی متعددی در ایران ... ۷) مرکز عظیم فرهنگ با برج پرله‌ای نظر بینندگان را ... ۸) تحولات اجتماعی، اوضاع اقتصادی کشور را بخوبی ... ۹) دورهٔ صفوی بناهای تاریخی زیادی ... که از میان آنها می‌توان ساختمان عالی‌قاو، کاخ چهل ستون و مسجد امام را نام برد. ۱۰) این قصر به علت ویژگی‌های معماری و هنری در فهرست آثار ملی کشور ... ۱۱) هیچ کسی حق ندارد به یادگارهای تاریخی و فرهنگی ... ۱۲) به ثبت

رساندن آثار تاریخی توسط این مؤسسه فرهنگی ... ۱۳) کوششهای دولت برای حفاظت از فرهنگ و تمدن قدیمی کشور ...

Упражнение 8. Перестройте предложения, заменив активную форму глагола на пассивную или наоборот.

تخت جمشید که به اصطلاح یونانیان پرسپولیس نامیده می شود، یکی از مهمترین آثار تاریخی بشر است. این کاخ نزدیک به چهار قرن و نیم پیش از میلاد به دست معماران هنرمند ایرانی به وجود آمده است. تخت جمشید را داریوش کبیر در حدود ۵۵۰ ق.م بنا کرد. وی پایتخت زمستانی هخامنشی را از پاسارگاد به آنجا منتقل نمود. این شهر از چندین کاخ و عمارت تشکیل شده است. با وجود خرابی هایی که بعد از صفویه به تزیینات این قصر وارد آمده معذالک شاهکارهایی از گچ بری، نقاشی و مینیاتور نظر هر بیننده را به خود جلب می کند. از دیگر یادگارهای شاه عباس اول کاخ مشهور چهل ستون است که در سال ۱۰۲۶ هـ ق ساختمان آن آغاز شد. تمام دیوارهای چهل ستون از آئینه ها و شیشه های رنگی و نقاشی های زیبا ترین یافته است. نکته جالب در این بنای تاریخی حرکت مناره ها است که با حرکت دادن یکی از آنها در دیگری حرکت محسوسی ایجاد می شود.

Упражнение 9. Выберите правильный вариант.

۱) قدیمی ترین مرکز تمدن ایران در شهر (ری، هگمتانه، پاسارگاد) در ۱۳۵ کیلومتری شمال شیراز بوده است.
 ۲) تخت جمشید را (شاه عباس، داریوش کبیر، کوروش بزرگ) در حدود ۵۲۰ ق.م بنا کرد. ۳) داریوش پایتخت زمستانی هخامنشی را از پاسارگاد به (همدان، تخت جمشید، استخر) منتقل نمود. ۴) در مدخل تخت جمشید دو ردیف پله روبروی هم طوری قرار گرفته اند که به آسانی (پیاده، با شتر، با اسب) می توان از آنها عبور کرد. ۵) همه درها و پنجره های چهل ستون از نوع مُنَبَّ کاری و خاتم کاری های زیبای دوره (هخامنشی، صفوی، خلافت) است.
 ۶) نکته جالب در منار جنبان (حرکت مناره ها، انعکاس بیست ستون، دو ردیف پله) است. ۷) کوروش علیه دولت (آشور، ماد، بابل) قیام کرد. ۸) تخت جمشید که به اصطلاح یونانیان (پرسپولیس، تخت جمشید، اکباتان) نامیده می شود، یکی از مهمترین آثار تاریخی بشر است. ۹) در تخت جمشید از داریوش (مینیاتور، کتیبه های متعددی، قلم زنی) به یادگار مانده است. ۱۰) آثار معماری اصفهان در دوره صفویه یعنی (بعد از اسلام، پیش از اسلام، قبل از میلاد) بنا شده اند. ۱۱) تمام دیوارهای چهل ستون از (کاشی کاری، آئینه ها و شیشه های رنگی، خط میخی) تزین یافته است.

Упражнение 10. Заполните пропуски словами из списка.

(در مقابل، کتیبه، کاخ، خرابه ها، آئینه، اصطلاحات، تزیینات، پله ها، ستونها، معماری)

این ... در شرایط وجود ارتباط‌های نزدیک مادی-هخامنشی چنان رایج بودند که هخامنشیان نیز آنها را به کار می‌بردند. متأسفانه هگمتانه از زیر خاک بیرون آورده نشده است تا هنر ... آن و ارتباطش با آشور و هخامنشی روشن شود. همراه با ... می‌توان نقش داریوش را بر دیواره کوه دید: او را بلند بالاتر از همه نقش کرده‌اند تا موقعیت بالاتر او را نشان داده باشند. در دل بنا دو رشته پلکان روبروی هم قرار دارند و تعداد ... در هر طرف به صد و یازده می‌رسد. این ... که تقریباً صورت مربع دارد، از هر طرف به طول ۵۹/۶ متر است. هر یک از ... تالار آپادانا از سر تا پا ۲۱/۸ متر ارتفاع داشت. راهی که از دروازه شرقی «تالار همه کشورها» که ... «دروازه همه کشورها» قرار داشت، ویژه عبور دیگر اقوام شاهنشاهی بود. در ... این کاخ درخت‌های اهمیت ویژه‌ای دارند. هنوز هم آدم از ... این کاخ تعجب می‌کند. در این برج ظروف فلزی و حتی ... نقره‌ای پیدا شده است.

Упражнение 11. Ответьте на вопросы.

قدیمی‌ترین مرکز تمدن ایران در کجای این کشور قرار دارد؟ چرا نیاکان کورش به ناحیه فارس آمدند؟ شهر پاسارگاد از چه زمانی مرکز تمام ایران شد؟ آثار تاریخی پاسارگاد شامل چه بناهایی می‌باشد؟ یکی از مهمترین آثار تاریخی بشر که در ایران قرار دارد، چه اثری است؟ تخت جمشید به دست چه کسانی ساخته شده است؟ در کجای استان فارس واقع است؟ و از چه چیزی حکایت می‌کند؟ در تخت جمشید چه اثری از داریوش به یادگار مانده است؟ مهمترین عمارت‌های تخت جمشید را نام ببرید. آثار تاریخی اصفهان کی به وجود آمده‌اند؟ عالی‌قاپو یعنی چه؟ در قرن ۱۱ هجری چه اهمیتی داشت؟ چرا یکی از کاخ‌های اصفهان «چهل ستون» نامیده می‌شود؟ دیوارهای این کاخ با چه چیزی تزیین شده است؟ منار جنبان چه ویژگی‌هایی دارد؟ هنرهای زیبای اصفهان عبارت از چیست؟ آیا آثار تاریخی ایران در فهرست آثار تاریخی جهان ثبت شده‌اند؟

Упражнение 12. Объясните по-персидски значение следующих слов и выражений:

تمدن، نیاکان، قیام، آثار تاریخی، آرامگاه، خرابه‌ها، تخت جمشید، معماری، هنرمند، سند، دربار، تزیینات، مینیاتور، کاشی کاری، شاهکار، منار، عاج کاری روی جعبه.

Упражнение 13. Опишите по-персидски:

1) Персеполис; 2) Пасаргады; 3) достопримечательности Исфагана.

Упражнение 14. Составьте рассказ о каком-либо историческом памятнике.

Упражнение 15. Переведите на персидский язык.

Персеполис столица Ахеменидской державы, расположенный в исторической провинции юго-западного Ирана – Фарсе, всегда поражал воображение величием своих дворцов. Они занимали обширную территорию равнины Мервдашта, распростёршейся у

подножия горы Благодати. Строительство Персеполиса начал царь Дарий I в 520 году до н.э. Оно продолжалось до 460 года до н.э.

Ныне от всего великолепия дворцов Персеполиса, разрушенного и сожжённого Александром Македонским, остались руины стен, колонн и лестниц. Парадный въезд украшала огромная лестница восьмиметровой ширины, насчитывавшая 106 ступеней. Лестница вела к «Воротам наций», у которых останавливались делегации покорённых Ахеменидами народов и стран, доставлявшие дары монархам. Они ждали здесь разрешения пройти в Ападану или зал приемов Дария Великого. Ападана считалась образцом зодчества того времени и представляла собой огромный зал квадратной формы, каждая сторона которого равнялась 85 метрам. Своды потолка опирались на 36 массивных колонн.

Персеполис называли «парадной» столицей Ахеменидов. Каждый год весной во время празднования Нового года (Ноуруза) царь и его придворные собирались здесь для принятия даров. Дворцы Персеполиса – результат труда тысяч лучших мастеров и ремесленников, привезённых из многих завоёванных Ахеменидами стран, где неоднократно вспыхивали восстания. Помимо дворцов, в Персеполисе находятся также усыпальница Дария III и гробницы Артаксеркса II и Артаксеркса III.

Персеполис и расположенный от него в шести километрах Накше Рустам (نقش رستم) охотно посещают туристы из различных стран. Накше Рустам («Изображение Рустама») внушительная скала высотой 50 метров, хранящая память о великих царях Ахеменидской державы. В ней вырублены три гробницы – Дария Великого, Артаксеркса I и Дария II. Нижняя часть скалы покрыта рисунками эпохи династии Сасанидов.

Подсвеченные вечером руины Персеполиса являют собой незабываемую картину. Это живое свидетельство величия цивилизации давних времён.

Упражнение 16. Перескажите по-персидски.

Здание «Хашт Бехешт» расположено в Исфагане в большом саду, названном «Соловиным садом». Площадь этого сада составляет 85 тыс. кв. м.

Особенно красив дворец, когда его освещают солнечные лучи сквозь небольшие специальные окна. Проходя по залам дворца, посетитель получает подлинное наслаждение. Традиционные архитектурные формы и узоры, все его убранство и отделка создают ощущение покоя. Дворец «Хашт Бехешт» был первым дворцом, в котором жил шах Сулейман Сефевид.

Дворец стоит на мраморном фундаменте высотой 3 метра. Двухэтажное здание кажется одноэтажным. Между этажами имеются две лестницы, расположенные таким образом, что их нельзя увидеть снаружи. Потолок украшен мозаикой, а стены – миниатюрой, изображениями птиц и цветов. К сожалению, от росписи почти ничего не осталось, и мы можем

видеть лишь отдельные фрагменты. Другую часть украшения интерьеров дворца составляют зеркала. Основная терраса этого здания находится в его северной части и выходит на южную стену дворца Чехель-Сотун. В середине террасы находится треугольный бассейн, который исфаганцы называли Жемчужным. Необходимо отметить высокое мастерство создателей этого архитектурного шедевра эпохи Сефевидов в создании традиционных форм своего времени. Хотя со времени постройки дворца прошло больше трех веков, он сохранил свою оригинальную структуру. Дворцовый парк занимает площадь около 5 000 кв.м.

Дополнительный текст (продолжение ادامه) با پسرм روی راه

مردی که دنبک می‌زد نشسته بود روی یک صندلی تاشوی کوتاه. کرنازن ایستاده بود، و مردی که بالاتنه‌اش را لخت کرده بود داشت گلیمی را می‌انداخت زمین، وسط. بساطشان کمی بالاتر، در آن دست راه بود کنار سایبان پای جوی خشک. مرد بعد با قدم دو آمد سر یک جعبه کنار مرد دنبک‌زن. مرد از جعبه چند صفحه گرد آهن بیرون کشید، و یک میله هم برداشت برد کنار گلیم. بهم جفتشان می‌کرد.

پسرм پرسید «دارن چکار میکنن؟»

گفتم «داری میبینی.»

پرسید «حالا چی میشه؟»

گفتم «نمایش میدن.»

«نمایش چی؟»

«نمایش دیگه. نمایش میدن.»

مرد از صفحه‌ها و میله یک هالتر درست کرد. بعد باز آمد از توی جعبه یک گبرگه بیرون کشید، با دو میل و یک فتر، و هر کدام را یکی‌یکی می‌برد می‌گذاشت کنار گلیم و برمی‌گشت. این کارها را با قدم دو می‌کرد. و در دویدن‌های برگشتن، زانوهایش را بالا می‌پراند، و روی پنجه بود، و بالاتنه برهنه‌اش را شق می‌گرفت.

گفتم «میخوای به قهوه‌چی بگم ناهار را بیاره اینجا، آها؟»

خوشحال شد گفت «آره، آره.» و خوشحال بود. گفت «آره. باباجون.»

رفتم به قهوه‌چی گفتم ناهار را بیاورد بیرون. و آمدم بیرون. نشستیم پشت میز فلزی کهنه سبزی کنار خمره آبی که لای چارپایه چوبی بود. نشستیم بچه‌های گدا آمدند. پولشان دادم رفتند. مرد کرنازن با گونه‌های ورم کرده

می‌دمید و آهنگ، مانند دایره‌ای تنگ، دور یکنواخت داشت. مردی که دنبک داشت اصلاً نمی‌جنبید، مانند چوب، انگار کاشته بودندش. و مرد ورزشکار سیلی کلفت داشت، و پشت گردنش کلفت بود، و موهای کله‌اش کوتاه، مانند میخ ایستاده بود، و روی بازوها خالکوبی داشت که از دور تیره بود، نمی‌شد بگویی که نقش چیست، و سینه‌اش پر بود، و بازوان سنگین داشت، اما شکم جلو نیامده بود، و کمر باریک بود یا اگر نبود از بس که شانه‌هایش پهن، و سینه‌اش پر بود اینجور می‌نمود. کوتاه بود.

پسرم جست رفت روی صندلی دیگری نشست، انگار فرق داشت و در جای تازه خوبتر می‌دید. شاگرد قهوه‌چی بشقاب نان و سبزی و لیوان قاشق و چنگال را آورد روی میز گذاشت. پرسیدم «پسی چطور شد؟» گفت «الساعه».

و مرد ورزشکار دور گلیم میان بساط می‌گردید، با پای دو، و روی پنجه پا می‌پرید، و زانوهای بالا می‌پراند، و مشت‌های گره کرده را تا حد شانه‌ها می‌برد، و گاهی میان دو یک چرخ در هوا می‌زد، و می‌دوید. مرد دنبک‌زن زد زیر آی‌آی گفتن آواز، و بعد خواند «دلیری...» و مکث کرد، و محکم به دنبک کوفت، باز خواند، «دلیری... که بد... نام او...» و با غلت دادن صدا می‌خواند، «اشکبوس (۱)».

مرد کرنازن فریاد زد «جانم!»

و «پق!» صدای پولک پسی که باز شد.

پسرم پرسید «حالا چی میشه؟»

شاگرد قهوه‌چی برگشت.

گفتم «پسی.» و بطری را به او دادم، و یک تکه از پیاز پیچیدم لای نان و لقمه گرفتم.

پسرم پرسید «گفتی عتر، عتر کو؟»

گفتم «عتر؟»

و او دوباره حواسش به دیدن بود. و مرد همچنان دور گلیم می‌چرخید. پیاز تند بود. مرد دنبک‌زن می‌خواند «... سر هم نبرد... اندر آرد... به گرد.» کرنازن خمیازه می‌کشید، شاگرد قهوه‌چی ناهار را آورد. همین وقت یک بارکش رسید و نزدیک ما نگه داشت، بی خاموش کردن موتور، که دیگر صدای دنبک‌زن از پشت آن نمی‌آمد. و بوی دود تندی داشت. ما نگاه می‌کردیم. و می‌خوردیم. مرغ مزه جوشیدگی در آب را می‌داد. اما پیاز تند بود. پیدا بود

دنبک زن هنوز می خواند، حتی گاهی تحریر می دهد. و مرد ورزشکار دور گلیم با زانوان به بالا جهنده و با پشت شق و مشّت گره کرده می دويد، راننده روی گاز فشار آورد، و دود تیره بد سوختن در فضا پر شد.

گفتم «بابا، بلند شو بریم تو.»

گفت «ما تازه اومدیم بیرون.»

گفتم «بیرون دیدی که هیچ خبری نیس، جز بوگند دود و زق زق این باری.»

گفت «من میخوام بینم آخرش چطور میشه.»

گفتم «لعلت به پنچری.»

از جا بلند شدم. لقمه در دهان گذاشتم. رفتم تو. رفتم بینم آیا راننده آماده است. راننده خواب بود. در پشت میز، سر روی دست روی میز خوابیده بود. برگشتم. شاگرد او که مرا دیده بود آمد گفت «همین الآن. یه چرت کوچک بعد از ناهاره، الساعة.»

پسرم گفت «اینجا همه ش دوده، بریم نزدیک.»

گفتم «بریم.»

رفتیم. از اشکبوس دیگر خبر نبود. یا از اقتضای نمایش او را به گوشه ای گذاشته بودند، یا پیکان که بر سر انگشت بوسه داده بود از مهره های پشت کشانی گذشته بود. دنباله دلآوری پورزال (۲) در لای ترتر ماشین و دود آن از بین رفته بود. اما دنبک زن به دنبک خود می کوفت، کرنازن به قوت در بوق می دمید، و ورزشکار با مشّت های گره کرده می دويد - دور گلیم پاره خود می دويد. در گوشه بساط، بچه های گدا بودند. دنبک زن، ما را که دید، بنا کرد به محکم زدن، و از هر کسی که غلام علی است دعوت به رزق بچه ها کمک کردن. پهلوی دکه های کنار درخت ها پنج شش مرد به دیوار تکیه داده یا بر سر دو پا نشسته، تماشای معرکه می کردند.

پسرم گفت «این چرا میدوه؟»

گفتم «بدنش را آماده میکنه.»

«یعنی چی؟»

«برای اینکه نمایش بده.»

«یعنی چی؟»

«برای اینکه نمایش بده بدنش را آماده میکنه.»

«یعنی چی؟»

«ده!»

«نمایش چی؟»

«به!»

شاگرد راننده صدا می‌زد «آقای عزیز، بفرماین (۳)، میریم.»

پسرم پکر شد. گفت «من می‌خواهم تماشا کنم.»

گفتم «خوب، دفعه دیگه.»

گفت «یعنی چه، دفعه دیگه؟»

گفتم «بریم. بریم، دیگه.» و خواستم راه بیفتم.

گفت «من می‌خواهم تماشا کنم.»

شاگرد راننده گفت «تشریف بیارین، آقا.»

پسرم دستم را گرفت که نگاهم دارد. گفتم «بریم، بابا، بریم. مردک منتظر ماس.»

گفت «با یه کامیون دیگه بریم.»

گفتم «کدوم کامیون؟»

گفت «با کامیون بعدی. بمونیم تماشا کنیم.»

گفتم «کامیون بعدی کو؟ کدوم کامیون بعدی؟»

گفت «چطور میگی دفعه دیگه تماشا کنیم؟»

دستش را کشیدم. هم خودش را نگاهداشت، و هم مرا کشید که نزدیکتر رویم. راننده آمد بیرون سوار شد،

ماشین را روشن کرد.

گفتم «مردم را معطل نکن، بریم.»

انگار می‌خواست گریه کند، گفت «من اینجام او اونجاس. خوب، بره.»

راننده بوق زد.

داد زدم «آدم. الآن.» و به پسرم گفتم مسخره کردی ها. ده یالا.»

گفت «من می‌خواهم نگا کنم.»

محکم گفتم «لوس نشو، یالا».

گفت «به من چه تو میخوای پنچرگیری کنی - من میخوام تماشا کنم».

گفتم «زکی!»

گفت «من میخوام تماشا کنم».

گفتم «مگر تو با من نیسی؟ مگر تو توی این ماشین نیومدی؟ مگر نباید بریم شهر، بریم خونه؟»

گفت «چرا من تماشا نکنم؟»

راننده بوق زد. با دست اشاره کردم. الآن، همین الآن.

این مردک، این پهلوان نمایشگر، هی می دوید؛ و باز می دوید؛ و دنبک زن انگار خستگی نمی فهمید، هی می زد؛ و کرنازن، با آن دولپ ورقلمبیده، با آن دو چشم سرخ از بس فشار و فوت. و می دیدم طفلک گناه ندارد، می خواهد. گفتم «بمون، خیلی خوب، بمون.» و گفته بودم، دیگر. حالا چه جور بماند؟ گفتم «تو بچه عاقلی. همین گوشه باش. مواظب باش...» و کار پرتی بود. خیلی پرت. اما گفتم «... مواظب باش. یا بهتر، برو بیشین (۴) سر اون میز.» و میز ناهار خوردنمان را بهش نشان دادم. ولی گفتم «... نه، اونجا که دود بود. خلاصه مواظب باش. همین جا باش.» دست کردم یک دهریالی، سکه، با چهار پنج تا دوریالی به او دادم. گفتم «وقتی که دیدی مردم پول ریختن، اگر خواستی تو هم بریز. اما نه همه ش را. نه یه دفعه. مواظب باش.» و دستی به پشت کله اش زد، رفتم نشستم کنار راننده.

راننده گفت «آقا پسر چطور؟»

گفتم «هه!» و دیدم سکوت کافی نیست، گفتم «خسه اش بود. گفتم بمون تماشا کن تا من بیام. بچه ن.»

لبخند زد. خواب آلود بود. از پنجره سرک کشیدم او را دیدم کنار بساط ایستاده است، انگار تنها کسی است که من می شناسمش. وقتی که باری راه می افتاد، دستی به او تکان دادم. شاید ندید.

رفتیم. در راه راننده گفت «چن سالشه؟»

گفتم «نه.»

گفت «ماشالا.»

و من به راه که در دشت مثل جویی بود نگاه می کردم. هرگز از نقطه ای چنین بالا من روی راهی نرانده بودم.

راننده گفت «ماشالا خوش زبون هم بود.»

گفتم «خیلی و راجه.»

گفت «تا کوچکن بگذار هر چه از دلشون میگذره بگن»
گفتم «من موافقم آدم هر چه از دلش میگذره بگه. من فقط با پرت گفتن مخالفم»
راننده گفت «اما سفر با بچه - باید چیزی باشه، ها»
لبخندکی زد.
گفت «وردستون نشسته همهش حرف میزنه»
گفتم «چرت میزنه»
انگار نشنیده بود. گفت «تعریف میکنه. آواز میخونه. سرگرم میکنه»
گفتم «گاهی»
گفت «من وقتی که بچه بودم - من بابام شوfer بود، انقدر دلم میخواست منو همراه خودش سفر بیره. هیچو نبرد»
راه از آفتاب برق می انداخت.
گفت «تا وقتی که مرد هم نمیگذاشت که من شوferی کنم»
گفتم «عجب»
گفت «اصلاً بچه دلخوشیه»
گفتم «بستگی داره»
گفت «نه، بچه دلخوشیه»
«آدم که بچه داشته باشه، خیلی فرق داره»
با پوزخند گفتم «فرقش اینه که بچه داره»
گفت «اما شما دلی دارین ها که تنها ولش کردین»
می دانستم که کار پرتی بود.
گفت «اما من، اگر که بچه ام میشد، فکر نمیکنم تنها، ببخشیدا، میگذاشتمش اونجا»
می دانستم که دیر بود، و با وجود قرصی دلم او را نمی بایست تنها گذاشته باشم.
گفتم «نه، او معرکه ندیده بود، سرگرم هس»
دیگر چیزی نگفت. از پیچ تپه گذشتیم و در سرازیری ماشین پنجرمان در کنار راه پیدا شد.
گفتم «ممنون. اونجاس»

راننده گفت «قصدی نداشتم ها، میبخشین.» و ترمز کرد.

پیاده شدیم. کمک کردم، و در سکوت، جک را زدیم و چرخ را درآوردیم. پنجر گرفته شد. شاگرد او تلمبه زد. بعد نوبت به چرخ پنجر دیگر رسید. آنهم که روبراه شد هر چی کردم مزدی به او بدهم فایده نکرد. تعارف کرد. حتی نمی گذاشت به شاگردش هم انعامکی برسانم. وقتی که راه می افتاد گفت «قصدی نداشتم، ها، میبخشین.»

گفتم «واقعاً ممنون. اما راستی بی لطفیه. اینهمه زحمت - واقعاً که شرمندهم.»

گفت «اختیار دارین. معذرت از ماس.» و روشن کرد.

من هم سوار شدم راه افتادم.

وقتی به ده رسیدیم، دیدم از روی جوی پهلوی خمره پرید آمد کنار راه دست تکان داد تا ببینمش. راحت شدم به خود گفتم «دیدی؟» و می دیدم که معرکه دیگر نبود و از ردیف باری ها دیگر چیزی نمانده بود. در پیش قهوه خانه نگه داشتم. قهوه خانه خالی بود.

در را باز کردم تا سوار شود، گفتم «بریم؟» و آمد تو.

پرسیدم «خوش گذشت؟»

و آهسته راه افتادیم. می دیدم گلیم معرکه را جمع می کردند. و مرد پهلوان نشسته بود. کت روی شانه های لختش بود، و داشت چای در نعلبکی می ریخت، فوت می کرد. رد شدیم. بیرون ده که بیابان باز بود تند کردم.

بعد گفتم «خوب؟»

بعد گفتم «خوب، باشه. که با ما نیومدی.»

چیزی نگفت.

گفتم «نیومدی سوار باری شی. از بس بلند بود انگار توی هواپیما از روی جاده میرفتی.»

گفت «کاشکی آدامس خریده بودم.»

گفتم «آدم نباید رفیق نیمه راه باشه.»

پرسید «یعنی چی؟»

گفتم «هیچ با من نیومدی.»

گفت «من از برگشتن خوشم نمیومد.»

گفتم «چه برگشتن؟ پنجر گرفتن بود.»

گفت «کاشکی آدامس خریده بودیم.»

گفتم «آدامس.» و روی دکمه خودکار رادیو فشار آوردم. روشن شد. تهران خبر می داد. گفتم «نگاه کن که چقدر وقت بیخودی تلف کردیم! یه پنچری قریب دو ساعت!»

بعد پرسیدم «خوب یارو چکارها کرد؟»

پرسید «کی؟»

گفتم «پهلوانه، دیگه.»

«دوید.»

«دوید؟»

«خیلی دوید.»

«خوب؟»

«بعد خسه ش شد نشس.»

«نشس؟»

«خودت دیدی، نشسه بود.»

پرسیدم «نمایش چی داد؟»

رادیو خبر می داد، خبرهای رسمی کشور.

گفتم «ها؟»

گفت «نمایش؟ نمایش چی؟ دوید.»

گفتم «دویدن برای گرم شدن بود. آخرش چه شد؟ غیر از دویدن و دنبک؟»

گفت «اون یارو هم که شیپور داشت.»

گفتم «خوب؟»

گفت «خوب، دیگه، چی؟ همین.»

گفتم «گبرگه؟»

پرسید «ها؟»

گفتم «گبرگه - اون میله آهنی که مثل کمونه.»

پرسید «خوب؟»

پرسیدم «گرفت؟»

پرسید «از کی؟»

گفتم «زورت میاد جواب بدی. انگار؟»

گفت «انگار دعوا داری؟»

رادیو خبر می داد. خبرهای کشور بود.

گفتم «خوب، بگو.»

گفت «گفتم. هر چه بود گفتم که.»

پرسیدم «وارو نزد؟ میل هوا نداشت؟ وزنه ورنداشت؟ هالتر نزد، میله خم نکرد؟ لخت روی شیشه شکسته

نغلتید؟ زنجیر دور سینه نترکوند؟ دسه ورق یا صفحه های آهن پاره نکرد؟»

و از زیر چشم می دیدم که سرگرداند، و خرده خرده خیره به من ماند. ساکت شدم. رادیو همچنان خبر می داد.

پرسیدم «خوب؟»

گفت «نه. نکرد.»

پرسیدم «پس، چه کرد؟»

گفت «گفتم، دويد. بعد خسه شد نشس.»

پرسیدم «مردم هیچ نگفتن؟»

گفت «کدوم مردم؟»

گفتم «مردم. مردم که دور معرکه بودن.»

گفت «هیچکس نبود.»

اخبار همچنان ادامه داشت.

گفت «تشنمه (۵). کاشکی آدامس خریده بودم.»

گفتم «چرا نخردی؟»

گفت «نداشتم.»

گفتم «من که بهت دادم.»

گفت «من هرچه پول داشتم انداختم روی گلیم.»

گفتم «مگر نگفتم؟ وقتی دیدی کاری نمیکنن چرا دادی؟»

گفت «او داشت میدوید، اونام بوق و طبل میزدن. خیال کردم کار یعنی این.»

پرسیدم «چطور کسی نیومد؟»

گفت «از کجا بیاد؟»

گفتم «از ده، از مغازه‌ها، از توی قهوه‌خونه من چه میدونم.»

گفت «اونا که توی پیاده‌رو بودن اول که جمع شدن. اما وقتی که شیپورزن گفت پول بدین، همه رفتن. من اول پول گنده را دادم. انداختم وسط. انگار هیچکس ندید. بعد هرچه خرد داشتم ریختم، که جلنگ ریخت. اونهام که توی پیاده‌رو بودن، از اونجا نگاه میکردن. بعد هم بابا نشس. شیپورزن هم که خسته شد. گفت خسته‌مه (۶). فحش داد گفت بسّه، خسته‌مه. اما دنبک‌زن پشت هم می‌زد. بعد باری‌ها رفتن. اونوقت شیپورچی بلند شد و رفت پول را برداشت. رفت توی قهوه‌خونه جای آورد برد پیش پهلوان و دنبک‌زن، و بعد هم خودش نشست به خوردن. من نگاه می‌کردم. یه‌هو نگاه به من کرد داد زد «چی میخوای، بچه؟ رد شو!» انگار دعوا داشت. دعوا داشت. رفتم کنار نشستم تا تو برگردی.»

و رادیو می‌گفت «پایان بخش خبرهای کشور. اکنون -»

و من خیال ورم داشت دوباره پنجرم. نگه داشتم، خاموش کردم، پیاده شدم، دور چرخها گشتم، به هر کدام تی‌پا زدم، و گوش می‌دادم. اما همه درست بود. صحرا بزرگ و آفتابی و خالی بود، و با صدای باد در لای خارها می‌خواند.

رفتم سوار شدم و کلید را چرخاندم روشن کنم. رادیو دوباره به کار افتاد. دنباله خبرها بود. خبرها مهم نبود. اخبار جنگ ویتنام، جنگ در یمن، جنگ در شمال عراق، امکان حمله اسرائیل، یا به اسرائیل، امکان جنگ هند و پاکستان - خبرهای معمولی.

گفت «من تشنه‌مه.»

گفتم «داریم می‌رسیم.»

تفسير متن
Комментарий к тексту

1. اشکبوس Aškbus *Ашкабус* богатырь, один из героев «Шахнаме», который противостоит Рустаму.

2. پورزال Purezāl *Пурзаль* один из героев «Шахнаме».

3. بیامرفد befarmāyīn ← بیامرفد befarmāyīn разговорные стяжения от литературного بیامرفد befarmāyīd пожалуйте. Под влиянием побудительной интонации во втором слоге гласный удлинняется -fa:r-.

4. بیشین bénešin ← بیشین bénešin ← بیشین bénešin ← بیشین bénešin *садись*. Сужение e → i характерно для разговорной речи и просторечия.

5. تشنه tešne-m-e ← تشنه tešne-am-ašt безличное разговорное выражение со значением *я хочу пить* (букв. у меня жажда).

6. خسته xaste-m-e ← خسته xaste-am-ašt безличное разговорное выражение со значением *я устал* (букв. мне стало утомительно).

Упражнение 17. Заполните пропуски словами из текста.

(۱) مردی که دنبک می‌زد نشسته بود روی یک صندلی ... کوتاه. (۲) کرنازن ایستاده بود، و مردی که ... را لخت کرده بود داشت ... را می‌انداخت زمین. (۳) نشستیم پشت میز ... کهنه سبزی کنار خمره آبی که لای ... چوبی بود. (۴) مرد کرنازن با گونه‌های ... می‌دمید و آهنگ، مانند دایره‌ای تنگ، دور ... داشت. (۵) مرد دنبک‌زن با ... صدا می‌خواند، «اشکبوس». ... را به او دادم، و یک تکه از پیاز پیچیدم ... نان و لقمه گرفتم. (۶) پسرم دوباره ... به دیدن بود. (۷) همین وقت یک بارکش رسید و نزدیک ما نگاهداشت، بی ... موتور، که دیگر صدای دنبک‌زن از ... آن نمی‌آمد. (۸) شاگرد راننده که مرا دیده بود آمد گفت «همین الآن. یه ... کوچک بعد از ناهاره، الساعة». (۹) پهلوی دکه‌های کنار درخت‌ها پنج شش مرد ... نشسته، تماشای ... می‌کردند. (۱۰) گفت «... تو می‌خواهی پنچرگیری کنی - من می‌خواهم تماشا کنم». راننده ...، با دست اشاره کردم. الآن، همین الآن. (۱۱) دستی به ... کلاهش زد، رفتم نشستم کنار راننده. (۱۲) راننده لبخند زد - ... بود. (۱۳) از پنجره ... او را دیدم کنار بساط ایستاده است. (۱۴) اما شما ... دارین ها که تنها ولش کردین. (۱۵) می‌دانستم که دیر بود، و با وجود ... دلم او را نمی‌بایست تنها گذاشته باشم. (۱۶) آنهم که روبراه شد هر چی کردم ... به او بدهم ... نکرد. (۱۷) وقتی به ده رسیدم، دیدم از روی جوی پهلوی ... پرید آمد کنار راه دست تکان داد تا ببینمش. (۱۸) مرد پهلوان کت روی ... لختش بود، و داشت چای در ... می‌ریخت. (۱۹) ... بلند بود انگار توی هواپیما از روی جاده می‌رفتی. من ... داشت مبادا دوباره پنچرم.

Упражнение 18. Заполните пропуски глаголами.

۱) در دویدن‌های برگشتن، زانوهایش را بالا می‌پراند، و روی پنجه بود، و بالاتنه برهنه‌اش را... ۲) مردی که دنبک داشت اصلاً...، مانند چوب، انگار ... بودندش. ۳) پسرم جست رفت روی صندلی دیگری نشست، انگار... و در جای تازه خوبتر می‌دید. ۴) مرد دنبک‌زن...، و محکم به دنبک کوفت. ۵) کرنازن...، شاگرد قهوه‌چی ناهار را آورد. ۶) راننده روی گاز...، و دود تیره‌ی بد سوختن در فضا پر شد. ۷) دنبک‌زن، ما را که دید، ... به محکم زدن. ۸) پهلوی دکه‌های کنار درخت‌ها پنج شش مرد به دیوار...، تماشای معرکه می‌کردند. ۹) پسرم دستم را گرفت که... ۱۰) از پنجره ... او را دیدم کنار بساط ایستاده است. ۱۱) وقتی که باری راه می‌افتاد، دستی به او... ۱۲) نگاه کن که چقدر وقت بیخودی!... ۱۳) رستم سوار شدم، کلید را ... روشن کنم.

Упражнение 19. Ответьте на вопросы.

۱) مرد ورزشکار از جعبه چه چیزی بیرون کشید؟ ۲) مرد ورزشکار چه کارهایی را با قدم دو کرد؟ وقتی که پدر بچه نشست، کی‌ها آمدند؟ ۳) مردی که دنبک می‌زد چه کرد؟ ۴) مرد کرنازن چکار می‌کرد؟ ۵) مرد ورزشکار چگونه مردی بود؟ ۶) چکار می‌کرد؟ ۷) مرد دنبک‌زن چه می‌خواند؟ ۸) وقتی که داخل قهوه‌خانه شدند راننده چکار می‌کرد؟ ۹) چرا پسر نمی‌خواست راه بیفتد؟ چرا دست پدرش را گرفت؟ ۱۰) وقتی که پدر فهمید که پسرش چقدر می‌خواهد نمایش را تماشا کند، چه تصمیمی گرفت؟ ۱۱) چه دستوراتی به پسرش داد؟ ۱۲) راننده سر راه چه گفت؟ ۱۳) وقتی که پدر به ده رسید پسرش چکار می‌کرد؟ ۱۴) آیا از نمایش خوشش آمد؟ ۱۵) چرا آدامس نخریده بود؟ ۱۶) پدرش چه نمایشهایی را دیده بود؟

Упражнение 20. Перескажите диалоги, начиная со следующих фраз.

۱) بابا، بلند شو بریم تو. ۲) این چرا می‌دوه؟ ۳) می‌خوام تماشا کنم. ۴) چند سالشه؟ ۵) تا کوچکن بگذار هر چه از دلشون میگذره بگن. ۶) نیومدی سوار باری شی. ۷) آدم نباید رفیق نیمه‌راه باشه. ۸) چطور کسی نیومد؟ ۹) خوب یارو چکارها کرد؟ ۱۰) گبرگه - اون میله آهنی که مثل کمونه. ۱۱) تشنمه. کاشکی آدامس خریده بودم.

Упражнение 21. Опишите по-персидски:

1) внешность силача; 2) действия силача; 3) ремонт автомобиля; 4) что делал мальчик в отсутствие отца; 5) каким должно было быть настоящее представление.

واژه‌نامه

Словарь

кирпичный ājori آجری
жевательная резинка, жвачка ādāms . . آدمس
распоряжение ehtiyār اختیار
!ну, что вы. ~ دارید!
колебание erte'āš . . . (син. نَوَسان). ارتعاش (گَرَزِش، نَوَسان)
Израиль Esrā'il اسرائیل
требование eqtezā اقتضا
немедленно, тут же as-sā'e الساعه
возможность emkān امکان
чаевые an'am (син. پولِ چای). انعام
палец angōšt انگشت
~ برسِ ~ بوسه دادن
послать воздушный поцелуй
создаваться. شدن ~ ایجاد ijād
торс bālātane بالاتنه
голый, нагой berahne . . . (син. عُریان). برهنه (لُخت، عُریان)
настил; ковёр basāt بساط
как когда دارد ~ بستگی
бутылка botri (син. شیشه). بطری
гудеть buq zadan بوق زدن
вонь bugand (син. بویِ بُد). بوگند (بویِ گُند، بویِ بُد)
напрасно bixodī (син. بیهوده). بیخودی
зритель binande (син. تماشاگر). بیننده
суровый, сухой bilotfi . . . (син. گمِ لطفی). بی‌لطفی (گمِ لطفی)
ступить پا rā ~ گذاشتن
подкидывать parāndan پراندن
глупый, дурацкий part پرت
чпок (звукоподражание) roq پق
расстроиться pakar šodan پکر شدن
на цыпочках ~ روی ~ پنجه panje (носик, носок)
пробка pulak (син. تَشْتَك). پولک
складной tāšow تاشو

вибрато (манера пения), модуляция, تحریر
качание звука tahrir
модулировать . . . (син. دَر گَلو غَلتاندَن). ~ دادن
тарактенъ ter-ter ترتر
опираться tekye dādan تکیه دادن
терять; тратить понапрасну تلف کردن
talaf kardan (син. هَدَر دادن).
насос tolobe تلمبه
~ زدن. накачать, подкачивать (шину)
~ تکیه دادن. стукнуть, пинать
tipā zadan (син. نوکِ پا زدن).
тёмный tire تیره
регистрация sabt ثبت
коробка ja'be (син. قوطی). جعبه
домкрат jak جک
~ زدن. поднимать домкратом
жалонг жалонг جالنگ
прыгающий, скачущий jahande جهنده
дремать زدن ~ چرت چرت
атака, нападение حملة (حملات)
hamle (hamalāt) (син. تَک، یورش).
мозаика; инкрустация xātamkāri خاتم کاری
татуировка xālkubi خالکوبی
амфора xomre خمرة
земля хамуāze خمیازه
~ کشیدن. зевать
сонный xāb'ālud خواب آلود
Хузистан Xuzeštān خوزستان
хорошо ли вы провели время? خوش گذشت؟
xoš gozašt?
круг dāyere دایره (دوایر)
блестящий درخشان
deraxšān (син. دَرخَشَنده، تابناک)

лавка (торговая) دکه
(син. دکانِ بسیار کوچک) dakke
смелость del'āvari (син. دلیری، شجاعت)
смелый; смельчак dalir (син. پر دل، شجاع)
дуть damidan (син. فوت کردن)
бег dow دو
древность, стародавние времена دیر باز
dirbāz (روزگار گذشته، قدیم‌الایام (син.
рзқ, пропитание rezq (arzāq) رزق (ارزاق)
رفیق (دوست (син. товарищ rafiq (син. نیمه راه
ненадёжный попутчик; неверный друг
зحمت (زحمات) затруднение
zahmat (zahamāt)
нытьё, хныканье; ж. таракхтенъ zeqzeq زق زق
цепь zanjir زنجیر
زورِ میادِ جوابِ بدی؟ زور zur
?тебе что, трудно ответить
سایبان навес sāyebān
усы sibil سیل
подглядывать (из окна), سرک کشیدن
подсматривать sarak kešidan
молчание sokut (син. خاموشی)
династия; цепь (горная) selsele سلسله
стыдящийся šarmande شرمنده
мне просто неудобно перед вами شرمندهام
напрягаться شق شق ~ گرفتن
шейх šeux شیخ
слоновая кость āj عاج
резьба по слоновой кости ājkāri عاج کاری
умный 'āqel (син. خردمند، دانا، با هوش)
победа qalabe (над) غلبه (پیروزی، چیرگی (син.
файде fayede (польза, выгода
не возымело действия (مؤثر واقع نشد (син.
разница farq (син. تفاوت)
различаться ~ داشتن

металлический fellezi فلزی
пружина fanar فنر
до Рождества Христова ق.م = قبل از میلاد
qabl az milād
рамка qāb قاب
стародавние времена, древность قدیم‌الایام
qadim ol-ayūām (روزگار گذشته، دیر باز (син.
твердость qorsi قرصی
несмотря на свою обиду با وجود ~ دلم
близкий qarib (син. نزدیک)
примерно два часа ~ دو ساعت
дворец qasr (син. کاخ)
1. калям; 2. пробойник qalam قلم
чеканка qalamzani قلم‌زنی
чеканщик qalamkār قلم‌کار
восстание qiyām قیام
восставать ~ کردن
дворец kāx (син. قصر)
каштан (кар) kāstan (kār) *сажать (растения)*
انگار کاشته بودندش как аршин проглотил
букв. будто его посадили
каши کاری облицовка изразцами kāšikāri
кремень karnāzan کرنازن
лук (для стрельбы) kamān کمان
жать на газ گاز گاز ~ فشار آوردن
гвоздь gaborge گبرگه
резьба по штукатурке gačbori گچ‌بری
гдa нищий
gedā (тепидст, тенгдст, فقیر، ندار (син.
ковёр (без ворса), палас gelim (син. پلاس)
свидетельствующий (بر چه) govāh (شاهد (син.
щека gune گونه
улыбка labxand لبخند
~ зден улыбнуться

избаловаться *lus šodan* لوس شدن
ощутимый *mahsus* .. (син. حسّ شدنی)
плата, мзда *mozd* مزد
насмешка *masxare* مسخره
насмехаться ~ کردن (را) (над кем)
извинение *ma'zerat* معذرت (پوزش) (син.)
это мы должны извиниться ~ از ماست
вместе с тем *ma'zalek* معذلک
толпа, публика, сборище معرکه
(син. گیرودار) *ma'reke*
задерживать معطل کردن
(разг. *ma'tal kardan*) *mo'attal kardan*
пауза *maks* مکث (درنگ, وقفه) (син.)
сделать паузу ~ کردن
качающийся минарет منار جنبان
..... *menār(-e) jombān*
минарет *menāre* مناره
резьба по дереву منبت کاری
(син. کنده کاری روی چوب)
передвинутый *montaqel* (син. جایجا شده)
передвигаться ~ شدن (جایجا شدن) (син.)

стержень, шест, ось; стрела *mile* میله
миниатюра *miniātur* مینیاتور
показатель *pešāngar* نشانگر
серебро *poqre* نقره
предок *niyā (niyākān)* نیا (نیاکان) (син. جدّ)
сделать сальто вперёд *vāru zadan* وارو زدن
болтун; болтливый وراج
(син. پُر حرف, روده دراز) *verrāj*
надутый *varqolombide* (син. ورم کرده)
вспухнуть *varam kardan* ورم کردن
поднимать тяжести وزنه برداشتن
..... *vazne bardāshan*
штанга; гантели هالتر
(син. دمبل) *hālter*
тип (о человеке) *yāru* یارو
монотонный, однообразный یکنواخت
..... *yeknavāxt* (син. یکسان)
вдруг *yekho* یکهو (ناگهان, یکباره) (син.)
Греция *Yunān* یونان
греки یونانی (греческий) *yunāni*

درس یازدهم Урок одиннадцатый

Словообразование при помощи префиксов (приставок)

Словообразовательные приставки в основном используются для образования качественных прилагательных и частично наречий. Наиболее распространены префиксы:

Приставка **bā-** پیشوند با

Происходит от среднеперсидского предлога *abāg* ← *arāk* с, вместе. Используется для образования в основном качественных прилагательных со значением «обладающий» или «располагающий чем-либо». Приставка *با* *bā-* присоединяется к абстрактному (отвлечённому) существительному, как правило, арабского или персидского происхождения:

استعداد *este'dād* *способность* → بااستعداد *bāeste'dād* *способный*,

تجربه *tajrobe* *опыт* → باتجربه *bātajrobe* *опытный*,

سواد *savād* *грамотность* → باسواد *bāsavād* *грамотный*,

وفا *vafā* *верность* → باوفا *bāvafā* *верный*,

هوش *huš* *разум* → باهوش *bāhuš* *способный, разумный*.

Исключение. Слово *بانرژی* *bāenerژی* *энергичный* образовано от французского заимствования *انرژی* *enerژی* *энергия*.

В некоторых случаях слова с префиксом *با* *bā-* могут употребляться и как прилагательные, и как наречия:

احتياط *ehtiyāt* *осторожность* → بااحتياط *bāehtiyāt* *осторожный* и *осторожно*,

ادب *adab* *воспитание, культура* → باادب *bāadab* *вежливый* и *вежливо*,

حوصله *howsele* *терпение* → باحوصله *bāhowsele* *терпеливый* и *терпеливо*,

شهامت *šahāmat* *доблесть* → باشهامت *bāšahāmat* *доблестный* и *доблестно*,

صداقت *sedāqat* *искренность* → باصداقت *bāsedāqat* *искренний* и *искренне*.

Слово *بااحترام* *bāehterām* *уважительно* ← *احترام* *ehterām* *уважение* употребляется только как наречие. Существительные с этим префиксом достаточно редки:

جناغ *jenāq* *анат. дужка, вилочка (грудная кость птицы)* → باجناق *bājenāq* *свойак (муж сестры жены)*.

Приставка **belā-** پیشوند بلا

Префикс арабского происхождения. Соединяясь с арабскими причастиями и масдарами, образует прилагательные и наречия со значением отрицания или отсутствия чего-либо:

مانع māne` *помеха* → بلامانع belāmāne` *беспрепятственный и беспрепятственно*,

فاصله fāsele *промежуток* → بلافاصله belāfāsele *немедленный и немедленно*,

عوض `avaz *замена* → بلاعوض belā`avaz *безвозмездный и безвозмездно*,

استثناء estesnā` *исключение* → بلااستثناء belāestesnā` *без исключений*,

ترديد tardid *сомнение* → بلاترديد belātardid *несомненно*.

Эта приставка настолько освоена персидским языком, что в некоторых случаях может соединяться и с персидскими основами:

درنگ derang *пауза* → بلادرنگ belāderang *немедлительно*.

Приставка be- به پیشوند

Происходит от среднеперсидского предлога rad к. Присоединяется к существительным и образует:

а) прилагательные со значениями «обладающий чем-то» или «располагающий чем-либо». В этом плане он синонимичен приставке با bā- (см. выше):

جا jā *место* → بهجا bejā *уместный*;

حق haqq *право* → بهحق behaqq *по праву*;

خرد xerad *мудрость* → بهخرد bexerad *мудрый*;

نام nām *имя* → بهنام benām *именитый*;

هوش huš *разум* → بههوش behuš *разумный*;

б) наречия со значениями «сочетаясь с чем-то», «совместно с чем-то»:

حيله hile *коварство* → بهحيله behile *коварно*;

دقت deqqat *внимание* → بدقت bedeqqat *внимательно*;

شتاب šetāb *спешка* → بهشتاب bešetāb *поспешно*;

موقع mowqe` *момент* → بموقع bemowqe` *кстати, вовремя*;

ناگاه nāgāh *неудачный момент* → بهناگاه benāgāh *некстати*.

В некоторых случаях приставка به be- присоединяется ко множественному числу существительного. В этом случае образуемое слово получает более интенсивное значение:

دفعه daf`e *раз* → بدفعات bedafe`āt *множественно*;

مرتبه martabe *раз* → بمراتب bemarāteb *значительно*.

При образовании наречий словообразование может идти непосредственно от прилагательного при помощи конфикса (префикса به be- и суффикса ی -i مصدری, присоединяемых одновременно):

تازه tāze *новый* → بتازگی betāzegi *недавно*;
 خوب xub *хороший* → بخوبی bexubi *хорошо*;
 دشوار došvār *трудный* → بدشواری bedošvāri *трудно*;
 زود zud *ранний* → بزودی bezudi *скоро*;
 سخت saxt *трудный* → بسختی besaxti *трудно*.

Примечание 1. Надо различать правописание предлога به be и приставки به be-. Не смотря на общее происхождение, предлог пишется раздельно, а приставка слитно. Сравните:

به دانشگاه be dānešgāh *в университет* (предлог به be), но بتدریج betadrij *постепенно* (приставка به be-, *син.* تدریجاً tadrijan) ← تدریج tadrij *степень*;
 به راننده be rānande *водителю* (предлог به be), но بتازگی betāzegi *недавно* (приставка به be-, *син.* اخیراً axiran) ← تازه tāze *новый*.

Примечание 2. Некоторые наречия могут быть разложены на схожее по составу словосочетание, в которое может быть вставлено уточняющее слово. Сравните:

بزودی bezudi *скоро* ↔ به این زودی be in zudi *так скоро*;
 بخوبی bexubi *хорошо* ↔ به این خوبی be in xubi *так хорошо*;
 سخت saxt *трудный* ↔ به این سختی be in saxti *настолько трудно* и т.д.

Приставка بی- پیشوند بی

Происходит от среднеперсидского префикса abē- ← arē-. Зафиксирован, например, в среднеперсидском слове abēziyān *безубыточный*. В соединении с существительными образует в основном прилагательные со значением отсутствия качества или признака:

اراده erāde *воля* → بی اراده bierāde *безвольный*;
 پول pul *деньги* → بی پول bipul *бедный*;
 ترتیب tartib *порядок* → بی ترتیب bitartib *беспорядок*;
 شمار šomār *счёт* → بی شمار bišomār *бесчисленный*;
 گناه gonāh *грех* → بی گناه bigonāh *невинный*.

В большинстве случаев приставка بی bi- может применяться к тем же основам, что и приставка با bā- (см. выше), образуя антонимичные пары слов:

آداب bāadab *вежливый* → بی ادب biadab *невежливый*;
 استعداد bāeste`dād *способный* → بی استعداد bieste`dād *бездарный*;
 باتجربه bātajrobe *опытный* → بی تجربه bitajrobe *неопытный*;
 باسواد bāsavād *грамотный* → بی سواد bisavād *неграмотный*;
 باوفا bāvafā *верный* → بی وفا bivafā *неверный*.

Некоторые слова с приставкой بی bi- могут быть и прилагательными, и наречиями: بی دقت bideqqat *невнимательный* и *невнимательно*, بی درنگ biderang *немедленный* и *немедленно*. В ряде случаев эта приставка присоединяется к словосочетанию и образует сращение:

سر درد dard-e sar *забота* (букв. *головная боль*) → بی درد سر bidardesar *беспроблемный*,
سر و سامان sar-o sāmān *порядок* (букв. *голова и порядок*) → بی سروسامان bisarosāmān *неорганизованный*,

سر و صدا sar-o sedā *шум* (букв. *голова и голос*) → بی سروصدا bisarosedā *бесшумный*.

Примечание. Приставка بی bi- пишется разрывно (через ZWNJ) с основами, к которым она присоединяется.

Приставка nā- پیشوند نا

Соединяется с существительными, прилагательными, причастиями, глагольными основами (ОНВ и ОПВ) и образует:

а) прилагательные со значением отрицания:

آشنا āš[e]nā *знакомый* → نا آشنا nāāš[e]nā *незнакомый*,

بینا binā *зрячий* → نابینا nābinā *незрячий*,

پاک pāk *чистый* → ناپاک nāpāk *нечистый*,

درست dorošt *правильный* → نادرست nādorošt *неправильный*,

شناس šenās (ОНВ глагола شناختن šenāxtan *знать*) → ناشناس nāšenās *неизвестный*;

б) термины свойства (непрямых родственников, которые возникают после нового брака одного из родителей) от терминов родства. Исходное слово оформляется конфиксом (одновременным присоединением приставки نا nā- и суффикса -ی مصدری -i مصدری):

پسر pesar *сын* → ناپسری nāpesari (син. پسر ناتنی pesar-e nātani) *пасынок*,

دختر doxtar *дочь* → نادختری nādoxtari (син. دختر ناتنی doxtar-e nātani) *падчерица*,

برادر barādar *брат* → نابرداری nābarādari (син. برادر ناتنی barādar-e nātani) *сводный брат*,

خواهر xāhar *сестра* → ناخواهری nāxāhari (син. خواهر ناتنی xāhar-e nātani) *сводная сестра*,

پدر pedar *отец* → ناپداری nāpedari (син. پدر ناتنی pedar-e nātani) *отчим*,

مادر mādar *мать* → ناماداری nāmādari (син. مادر ناتنی mādar-e nātani) *мачеха*.

Примечание. Не надо путать безударную приставку نا nā-, которая употребляется в основном с именными частями речи и в которой буква алеф пишется всегда:

а) с отрицательной приставкой نه na-, которая употребляется в глагольных формах и в которой алеф никогда не пишется. Отрицание نه na- всегда пишется слитно с глагольной формой и несёт на себе ударение. Сравните:

نبیند nābinad *да не увидит* ↔ نابینا nābinā *незрячий*,

نپسند nāpasand не хвали ↔ ناپسند nāpasand недостойный,
 نخواند nāxāndam я не прочёл ↔ ناخوانا nāxānā неразборчивый (о почерке),
 نشوند nāš[e]navand да не услышат ↔ ناشنوا nāšenavā непослушный; глухой.

б) с безударной приставкой نه na-, которая присоединяется к словам глагольного происхождения (ОНВ, ОПВ, причастиям прошедшего времени), образует именные части речи и в которой алеф никогда не пишется. Сравните:

ندار nadār неимущий ↔ ناتوان nātavān немощный,
 ندیده nadide невиданный ↔ نابینا nābinā незрячий,
 نسوز nasuz негоряемый ↔ ناشناس nāšenās незнакомый,
 نفهم nafahm бестолковый ↔ نادان nādān неуч.

Приставка ham- هم پیشوند هم

Происходит от древнеперсидского hama-. Зафиксировано, например, в слове hama-
 pitar- от того же самого отца (о брате) в Бехистунской надписи царя Дария I (≈100 км от г. Хамадана, VI в. до н.э.). Присоединяется к существительному и образует имена (существительные и прилагательные) со значением совместности:

درد dard боль → همدرد hamdard сочувствующий;
 راه rāh путь → همراه hamrāh спутник;
 سایه sāye тень → همسایه hamsāye сосед;
 کار kār дело → همکار hamkār коллега;
 کلاس kelās класс → همکلاس hamkelās одноклассник.
 Многие слова, образованные по этой модели, включают суффикс ی مصدری -i:
 جوار javār близость → همجواری hamjavāri соседство;
 دست dašt рука → همدستی hamdašti соучастие;
 دل del сердце → همدلی hamdeli единство;
 زمان zamān время → همزمانی hamzamāni одновременность;
 یار yār друг → همیاری hamyāri взаимопомощь.

Примечание. Со словами, начинающимися на буквы алеф или мим, приставка هم ham- пишется разрывно (через ZWNJ):

آواز āvāz пение → هم آوازی ham'āvāzi унисон;
 اندیشه andiše мысль → هم اندیشی ham'andiši симпозиум (рек. вместо французского заимствования سمینار seminār);
 مرز marz граница → هم مرز hammarz граничащий;
 میهن mihan родина → هم میهن hammihan соотечественник.

Исключения:

آهنگ āhang *тон* → هماهنگ hamāhang *согласованный*;

آ (ОНВ глагола آمدن āmadan *приходить*) → همایه hamāyeš *съезд* (рек. вместо французского заимствования کنگره kongre);

آورد āvard (ОПВ глагола آوردان āvardan *приносить*) → هماورد hamāvard *соперник*.

Упражнение 1. Прочитайте следующие слова, выделите префиксы и определите их значения.

باهوش، بی هنر، ناکام، بی دلیل، بلا شرط، همشهری، باعتبار، نافهم، با احتیاط، با اطلاع، بی دست، بزودی،
همتا، بلا شک، با اساس، همسو، بخرد، ناراضی، بلا فصل.

Полуаффиксация

В настоящее время создание слов с помощью полуаффиксов (аффиксоидов, وندواره vandvāre) является одним из наиболее продуктивных способов обогащения лексического состава персидского языка. К полуаффиксам в иранистике относят такие морфемы, которые обладают лексическим значением, но не употребляются в качестве отдельного слова.

Например, морфема آموز āmuz ОНВ глагола آموختن āmuxtan *учить[ся]* в словаре не зафиксирована и в современном языке самостоятельно не употребляется, но носители языка легко определяют, что её значение связано с понятием *учёбы*. Поэтому вполне понятными выглядят такие полученные с её участием слова как:

دانش dāneš *знание* → دانش آموز dāneš'āmuz *ученик (средней школы)*,

کار kār *работа* → کار آموز kār'āmuz *ученик (на заводе)*.

Примечание. В классическом языке ОНВ глаголов употреблялись в качестве формы ед. ч. повелительного наклонения: گو gu означало *говори*, رو row означало *иди*, دان dān означало *знай*. Но в настоящее время так не говорят.

Среди полуаффиксов различают глагольные и именные. Полуаффиксы глагольного происхождения получили в персидском языке особенно широкое распространение.

Словообразование с помощью глагольных полуаффиксов

В роли глагольных полуаффиксов используются в основном основы настоящего времени (ОНВ) простых глаголов. Большая часть производных слов образуется путём присоединения глагольных полуаффиксов к основам существительных, но их могут присоединять и прилагательные (такие случаи отмечаются в нижеследующем списке особо). Наиболее распространены следующие полуаффиксы:

بر -bar بردن bordan нести;

پیام payām весть → پیامبر payāmbar пророк;

هواپیما havāpeymā самолёт → هواپیمابر havāpeymābar авианосец;

بین -bin دیدن didan видеть;

خوش xoš хороший (прилагательное) → خوشبین xošbin оптимист;

ذره zarre частица → ذره‌بین zarrebin лупа, увеличительное стекло, микроскоп;

جو -ju جستن joštan искать;

رزم razm бой → رزمجو razmjū воин;

دانش dāneš знание → دانشجو dānešju студент;

دار -dār داشتن dāštan иметь;

جان jān ۛۛۛۛۛ → جاندار jāndār живое существо;

پول pul деньги → پولدار puldār богач;

دان -dān دانستن dāneštan знать;

شیمی šimi химия → شیمیدان šimidān химик;

تاریخ tārix история → تاریخدان tārixdān историк;

کن -kon کردن kardan делать;

کار kār работа → کارکن kārkon работник;

پاک pāk чистый (прилагательное) → پاک‌کن pākkon ластик, тряпка (для вытирания);

گو -gu گفتن goftan сказать;

بلند boland высокий (прилагательное) → بلندگو bolandgu громкоговоритель;

پاسخ pāsoх ответ → پاسخگو pāsoхgu отвечающий;

Многие полуаффиксы оформляют именную основу вместе с суффиксом **ی -i** (یا) مصدری yā-ye masdari):

شناس -šenās شناختن šenāxtan знать;

زبان zabān язык → زبان‌شناسی zabānšenāsi языкознание;

زمین zamin земля → زمین‌شناسی zaminšenāsi геология;

فروش -foruš فروختن foruxtan продавать;

بلیت belit билет → بلیت‌فروشی belitforuši билетный киоск;

کتاب ketāb книга → کتاب‌فروشی ketābforuši книжный магазин;

ساز -sāz ساختن sāxtan строить;

دندان dandān зуб → دندان‌سازی dandānsāzi зубное протезирование;

دارو dāru лекарство → داروسازی dārusāzi фармацевтика;

کار -kār کاشتن kāštan сажать (растения);

درخت deraxt дерево → درخت‌کاری deraxtkāri лесоводство;

پنبه pambe хлопок → پنبه‌کاری pambekāri хлопководство.

С помощью глагольных полуаффиксов образуются как существительные, так и прилагательные. Обычно ОНВ не может быть первым элементом сложного слова. Исключением из правила является слово *کشیاف kešbāf* *трикотаж*, в котором соединились две ОНВ глаголов *کشیدن kešidan* *тянуть* и *بافتن bāftan* *ткать*.

Примечание 1. Лексический блок *کاری kārī* (самостоятельное слово *کار kār* *работа* + суфф. *ی -i yā-ye masdari*) и схожий по звучанию полуаффиксный блок *کاری kārī* (ОНВ *کاشتن kāštan* *сажать (растения)* + суфф. *ی -i yā-ye masdari*) имеют разную семантику (смысл) и происхождение.

Лексический блок *کاری kārī* образует сложные слова со значением *работа с чем-либо, обработка чего-либо*:

چوب čub *дерево* → *چوبکاری čubkārī* *лесопилка*;

سوار savār *всадник* → *سوارکاری savārkārī* *вольтижировка, искусство верховой езды*;

آسفالت āsfālt *асфальт* → *آسفالتکاری āsfāltkārī* *асфальтирование*.

Сравните:

جوشکاری juškārī *сварка* ← *جوش juš* *кипение* + *کار kār* *работа*, но

سبزیکاری sabzikārī *огородничество* ← *سبزی sabzi* *зелень* + *کاشتن kāštan* *сажать (растения)*.

В слове *محکم کاری mohkamkārī* *перестраховка* ← *محکم mohkam* *прочный* лексический блок *کاری kārī* придаёт производному слову значение *работа по какому-либо принципу*.

Примечание 2. При присоединении полуаффиксов, начинающихся на алеф, всегда реализуется начальная хамза, т.е. фонетическая структура сложного слова становится такой, как будто полуаффикс начинается с согласного. Это хорошо видно на примере слов, включающих в себя прилагательное *نو now* *новый*:

آموز āmuz ← *آموختن āmuxtan* *учить[ся]* → *نوآموز now'āmuz* *новичок*;

آور āvar ← *آوردن āvardan* *приносить* → *نوآوری now'āvari* *новаторство*;

اندیش andiš ← *اندیشیدن andišidan* *мыслить* → *نواندیشی now'andiši* *новый подход*.

Словообразование с помощью именных полуаффиксов

Именные полуаффиксы (аффиксоиды) – это такие основы, которые на ранней стадии развития новоперсидского языка были отдельными словами (существительными или прилагательными), но в настоящее время своё самостоятельное употребление утратили.

К наиболее распространённым именным полуаффиксам **суффиксального** типа относятся:

گاه -gāh наиболее продуктивный именной полуаффикс, означает *время, место чего-либо* (чаще встречается в значении *место*):

دانش dāneš *знание* → دانشگاه dānešgāh *университет*;

درمان darmān *лечение* → درمانگاه darmāngāh *клиника*;

سحر sahar *рассвет* → سحرگاه sahargāh *раннее утро*.

منش maneš. В значении *мысль, свойство* в современном персидском языке самостоятельно не употребляется. Образует слова со значением *обладающий свойством*:

آزاد āzād *свободный* → آزادمنش āzādmaneš *свободолюбивый*;

بزرگ bozorg *большой* → بزرگمنش bozorgmaneš *благородный*;

گرگ gorg *волк* → گرگمنش gorgmaneš *вероломный*.

کده -kade в классическом персидском языке употреблялось в значении *дом*. В настоящее время самостоятельно не употребляется, присоединяется к основам существительных и образует существительные со значением *место* (см. также комментарий на с. 74):

آتش ātaš *огонь* → آتشکده ātaškade *зороастрийский храм*;

دانش dāneš *знание* → دانشکده dāneškade *факультет*;

می mey *вино* → میکده meykade *кабак*.

گون -gun, присоединяясь к существительным и прилагательным, образует существительные и прилагательные со значением *похожий на что-то цвет*:

نیل nil *индиго* → نیلگون nilgun *небесно-голубой*;

گل gol *роза* → گلگون golgun *розовый*;

زر zar *золото* → زرگون zargun *золотистый*.

مانند -mānand широко используется в значении *похожий на кого-либо, сходный с кем-либо или чем-либо*:

گاز gāz *газ* → گازمانند gāzmānand *газообразный*;

شیشه šīše *стекло* → شیشهمانند šīšemānand *стекловидный*;

دوک duk *веретено* → دوکمانند dukmānand *как веретено*.

Кроме того, существует ряд полуаффиксов **префиксального** типа. Хотя нижеперечисленные слова имеют самостоятельное употребление, их относят к полуаффиксам, потому что они в процессе словообразования теряют своё лексическое значение. Взамен они приобретают классифицирующее значение (относят слово к той или иной семантической категории), так же как это делают суффиксы и префиксы. Наиболее распространены из них:

پر -rog- от полнозначного слова پر rog *полный*. Присоединяется к именам существительным и образует прилагательные, выражающие высокую степень качества, большую величину и/или интенсивность признака:

آب āb *вода* → پرآب rog'āb *полноводный*;

جمعیت jam`iyyat население → پر جمعیت porjam`iyyat густонаселённый;

آمد در درآمد darāmad доход → پردرآمد pordarāmad доходный;

معنی ma`ni смысл → پر معنی porma`ni многозначительный.

کم kam- от полнозначного слова کم kam мало. Присоединяется к именам существительным и образует прилагательные, выражающие проявление свойства в малом количестве и/или обозначающие несущественный признак:

ارتفاع ertefā` высота → کم ارتفاع kam`ertefā` невысокий;

استعداد este`dād способность → کم استعداد kam`este`dād неспособный;

سرو صدا sar-o sedā шум → کم سرو صدا kamsarosedā малошумящий;

عقل aql ум → کم عقل kam`aql слабоумный.

Следующие три полуаффикса образуют имена существительные и придают слову увеличительное значение (большой, крупный, главный).

خر хаг- происходит от слова خر хаг осёл и может образовывать слова, обозначающие:

а) крупные предметы:

پشته pošte куча → خر پشته xarpošte холмик;

سنگ sang камень → خر سنگ xarsang глыба;

مهره mohre бисер → خر مهره xarmohre крупные бусы (подвешиваемые на шею выючных животных);

б) названия животных по крупной части тела:

گوش guš ухо → خر گوش xarguš заяц;

چنگ čang лапа → خر چنگ xarčang рак;

в) названия животных по более мелкому животному:

مگس magas муха → خر مگس xarmagas овод;

موش muš мышь → خر موش xarmuš крыса;

г) эмоционально окрашенные слова (с примесью раздражения, пренебрежения, иронии, удивления, восхищения и т.п.):

انبار ambār склад → خر انبار xar`ambār толчея, толкотня;

پول pul деньги → خر پول xarpul толстосум, олигарх;

دل del сердце → خر دل xardel трус;

زور zur сила → خر زور xarzur силач, дуболом;

کار kār труд → خر کار xarkār трудяга.

گاو gāv- происходит от слова گاو gāv бык и может образовывать слова, обозначающие в основном крупные предметы:

صندوق sandoq сундук → گاو صندوق gāvsandoq сейф, неогораемый шкаф;

سنگ sang камень → گاو سنگ gāvsang валун.

شاه šāh- происходит от слова شاه šāh *шах, царь* и может образовывать слова, обозначающие:

а) люди, предметы или явления, обладающие большим значением или играющие ключевую роль:

راه rāh *путь* → شاهراه šāhrāh *магистраль*;

رگ rag *кровеносный сосуд* → شاهرگ šāhrag *аорта*;

فتر fanar *пружина* → شاهفتر šāhfanar *ходовая пружина; главная побудительная сила*;

لوله lule *труба* → شاهلوله šāhlule *магистральный трубопровод*;

б) высокосортные изделия, предметы высшего качества, тонкого вкуса:

کار kār *дело* → شاهکار šāhkār *шедевр*;

بیت beyt *двуступенчатый* → شاهبیت šāhbeyt *лучшее двуступенчатый*;

Примечание 1. В некоторых случаях слова с полуаффиксом کم kam- могут выступать синонимами по отношению к словам, образованным с помощью приставки بی bi-. Однако полуаффикс کم kam- при этом выражает несколько большую степень признака, чем приставка بی bi-. Одновременно обе модели могут быть антонимами к словам с полуаффиксом پر pr- или приставкой با bā- (см. с. 231). В свою очередь полуаффикс پر pr- придаёт слову несколько большую степень признака, чем приставка با bā-. Сравните (перечисление дано по мере усиления признака, нюансы значений не всегда могут быть отражены в русском переводе):

بی تجربه bitajrobe *неопытный* ↔ کم تجربه kamtajrobe *малоопытный* ↔ باتجربه bātajrobe *опытный* ↔ پرتجربه portajrobe *многоопытный*;

بی حوصله bihowsele *нетерпеливый* ↔ کم حوصله kamhowsele *нетерпеливый* ↔ باحوصله bāhowsele *терпеливый* ↔ پرحوصله porhowsele *терпеливый*;

بی اهمیت biahhammiyyat *незначительный* ↔ کم اهمیت kam'ahhammiyyat *малозначительный* ↔ بااهمیت bāahhammiyyat *значительный* ↔ پراهمیت por'ahhammiyyat *многозначительный*.

Примечание 2. Полуаффикс کم kam- всегда пишется разрывно с основой: کم خرج kamxarj *малозатратный*, کم خون kamxun *малокровный*, کم ظرفیت kamzarfiyyat *маломерный*.

Примечание 3. Не надо смешивать полуаффиксы خر xar-, گاو gāv-, شاه šāh- с полными основами того же звучания в составе сложных слов. Там эти морфемы имеют значение соответственно связанные с ослом, быком и шахом. Сравните:

کش koš (ОНВ глагола کشتن koštan *убивать*) → شاهکش šāhkoš *царепубийца*;

دزد dozd *вор* → گاودزدی gāvdozdi *угон скота*.

Упражнение 2. Прочитайте следующие слова, разберите их и переведите на русский язык.

سالم سازی، سرخگون، کم باران، جمله سازی، رادمنش، پرزور، پهناور، بُتکده، اقتصاددان، کوه مانند، نوآوری، شاخدار، پراهمیت، میهن پرستی، پارچه بافی، آهنگساز، سیمگون، ایستگاه، عکس بردار، گرگ منش، مداد پاک کن، باشگاه، ماشین سازی، پرمعنی، گیاه شناسی، شاه لوله، خربول، شکم پرست، گاوچاه، کم اهمیت، پناهگاه، زحمتکش، هواشناسی.

صَادِقِ هِدَايَتِ Текст

(ت. ۱۹۰۲ - م. ۱۹۵۱) (۱)

صَادِقِ هِدَايَتِ استاد نثر فارسی و بزرگترین نویسندهٔ معاصر ایران در بهمن ۱۲۸۱ خورشیدی در تهران متولد شد. پس از تحصیلات مقدماتی برای تکمیل معلومات به اروپا رفت. بعد از بازگشت به ایران غیر از مقالات متعددی که در مجلات و روزنامه‌های ایران به چاپ رساند، سی جلد کتاب بزرگ و کوچک نوشت. او در سال ۱۳۱۵ به هند مسافرت کرد و در بمبئی (۲) زبان پهلوی را فرا گرفت. هدایت چند اثر تاریخی از متنهای پهلوی به فارسی برگرداند. از آن جمله کارنامهٔ اردشیر بابکان (۳).

هدایت توجه زیادی به تاریخ مردم ایران و زبان فارسی داشت. از این رو موضوع بسیاری از کتابهای او تاریخ و عادات مردم، ترانه و افسانه‌های ملی است. ولی به عقیدهٔ همهٔ خوانندگان، شاهکار صادق هدایت را باید در داستانهای کوتاه وی جستجو نمود. هدایت توانسته است زندگی مردم ایران را در تمثال‌های رنگارنگ مجسم نماید و تصویر واقعی زندگی مردم را پیش روی خواننده قرار دهد. هدایت خواننده را به کلبه‌های دهاتیان، به مزارع و اتاق‌هایی که جز قوری، اثاثیهٔ دیگری در آنجا نیست، به قهوه‌خانه‌های دود زده می‌برد.

قهرمانان داستانهای او اغلب از پایین‌ترین طبقاتند. مثلاً قهرمان داستان «زنی که مردش را گم کرده» گل‌بُو دهقان مازندرانی است. این مرد خشن زنش را کتک می‌زند و بعد او را ترک کرده به مازندران نزد زن دیگر خود می‌رود. زرین کلاه نومیدانه برمی‌گردد و سر راه بچه‌اش را در آستانهٔ دری می‌گذارد و همراه یک قاطرچی به راه می‌افتد.

در افسانهٔ پرمعنی «آب زندگی» و کتاب «حاجی آقا» که هدایت آنها را بعد از شهریور ۱۳۲۰ نوشته سیاست ارتجاعی دستگاه حاکمه و پستی و جنایت چاکران آنها را مورد انتقاد قرار می‌دهد (۴).

صادق هدایت به علت روحیه مایوس و نومیدی که از محیط زندگی ایران داشت بار دوم به فرانسه می‌رود. پس از چهار ماه اقامت در پاریس در ۲۵ فروردین ۱۳۲۹ به زندگی خود خاتمه می‌دهد.

مهمترین آثار هدایت علاوه بر کتابهای یاد شده عبارتند از داستان بزرگ «بوف کور» و چهار داستان کوتاه (نوول) «زنده به گور»، «سه قطره خون»، «سایه روشن» و «سگ ولگرد».

چند سال قبل در تهران منتخبات آثار پنج نویسنده برجسته معاصر ایران انتشار یافت که «پنج شعله جاوید» نامیده شد. انتخاب این عنوان بسیار جالب است و جالبترین است که این کتاب با آثار صادق هدایت آغاز گردیده است. آری داستانهایی صادق هدایت شعله جاوید شهرت نویسنده را برافروخته و در قلوب هم‌میهنان قدرشناس و نیز در خاطره ملل کشورهای دیگر جهان همیشه زنده و جاوید خواهد بود.

تفسیر متن Комментарий к тексту

1. ۱۹۵۱ – ۱۹۰۲ – т. таким образом обозначают даты рождения и смерти. т. является сокращением от تولد *tavallod* рождение, а м. от مرگ *marg* смерть, кончина.

2. بمبئی Bambayī порт Бомбей – бывшее название административного центра индийского штата Махараштра. С 1995 года называется Мумбаи. Известен как один из центров зороастризма, где преподают авестийский и среднеперсидский язык.

3. کارنامه اردشیر بابکان Kārname-ye Ardašīr-e Bābakān «Книга деяний Ардашира Папакана» – литературное произведение на среднеперсидском языке (пехлеви), повествующее о начале царствования династии Сасанидов.

4. مورد چیزی قرار دادن *mowred-e čiz-i qarār dādan* подвергать чему-либо, делать объектом чего-л. Используется в рамочной конструкции, где ключевое значение приобретает слово, стоящее после مورد. Например, مورد بررسی قرار دادن *изучать*. Пассивное соответствие *изучаться* (см. также с. 81).

Упражнение 3. Найдите в тексте урока изафетные определения к следующим словам:

نویسنده ...، نثر ...، ترانه‌های ...، قهوه‌خانه‌های ...، تحصیلات ...، هم‌میهنان ...، شعله ...، مقالات ...، مرد ...، سیاست ...، خاطره ...، سی جلد ...، تمثال‌های ...، عادات ...، سگ ...، پایینترین ...، زبان ...، کلبه‌های ...، داستان ...، روحیه ...، بوف ...، بازگشت ...، کتاب‌های ...، دستگاه ...، تصویر ...، قهرمانان ...، افسانه ...، جنایت ...

Упражнение 4. Замените подчеркнутые слова синонимами.

پس از تحصیلات مقدماتی برای تکمیل معلومات به اروپا رفت. او در سال ۱۳۱۵ به هند مسافرت کرد و در بمبئی زبان پهلوی را فرا گرفت. هدایت چند اثر تاریخی از متن‌های پهلوی به فارسی برگرداند. از آن جمله کارنامه اردشیر بابکان. پس از چهار ماه اقامت در پاریس در ۲۵ فروردین ۱۳۲۹ به زندگی خود خاتمه می‌دهد. بعد از بازگشت به ایران غیر از مقالات متعددی که در مجلات و روزنامه‌های ایران به چاپ رساند، سی جلد کتاب نوشت. چند سال قبل در تهران منتخبات آثار پنج نویسنده برجسته معاصر ایران انتشار یافت که «پنج شعله جاوید» نامیده شد. از این رو موضوع بسیاری از کتاب‌های او تاریخ و عادات مردم، ترانه و افسانه‌های ملی است. داستان‌های صادق هدایت در قلوب هم‌میهنان قدرشناس و نیز در خاطره ملل کشورهای دیگر جهان همیشه زنده و جاوید خواهد بود. به عقیده همه خوانندگان، شاهکار صادق هدایت را باید در داستان‌های کوتاه وی جستجو نمود. هدایت توانسته است زندگی مردم ایران را در تمثال‌های رنگارنگ مجسم نماید.

Упражнение 5. Заполните пропуски.

(۱) صادق هدایت استاد ... فارسی و بزرگترین نویسنده ... ایران در بهمن ۱۲۸۱ خورشیدی در تهران متولد شد.
(۲) پس از تحصیلات مقدماتی برای ... معلومات به اروپا رفت. (۳) پس از چهار ماه ... در پاریس در ۲۵ فروردین سال ۱۳۲۹ صادق هدایت به زندگی خود خاتمه داد. (۴) در افسانه ... «آب زندگی» و کتاب «حاجی آقا» سیاست ... دستگاه حاکمه را مورد انتقاد قرار می‌دهد. (۵) مهمترین آثار هدایت علاوه بر کتاب‌های ... عبارتند از داستان بزرگ «بوف کور» و چهار داستان کوتاه. (۶) صادق هدایت به علت روحیه ... که از ... زندگی ایران داشت بار دوم به فرانسه می‌رود. (۷) بعد از ... به ایران مقالات متعددی در مجلات و روزنامه‌های ایران به چاپ رساند. (۸) داستانهای صادق هدایت شعله جاوید ... نویسنده را برافروخته است. (۹) قهرمانان داستان‌های او ... از پایین‌ترین طبقاتند. مرد ... زنش را کتک می‌زند و بعد او را ترک کرده به مازندران نزد زن دیگر خود می‌رود. (۱۰) چند سال قبل در تهران ... آثار پنج نویسنده برجسته معاصر ایران انتشار یافت که «پنج شعله جاوید» نامیده شد.

Упражнение 6. Заполните пропуски глаголами.

(۱) هدایت چند اثر تاریخی از متن‌های پهلوی به فارسی ... که از آن جمله «کارنامه اردشیر بابکان» بود.
(۲) در افسانه پرمعنی «آب زندگی» و کتاب «حاجی آقا» که هدایت آنها را بعد از شهریور ۱۳۲۰ نوشته، پستی و جنایت دستگاه حاکمه را ... (۳) به عقیده همه خوانندگان، شاهکار صادق هدایت را باید در داستان‌های کوتاه وی ...
(۴) داستان‌های صادق هدایت شعله جاوید شهرت نویسنده را ... (۵) مرد خشن زنش را ... به مازندران نزد زن دیگر

خود می‌رود. ۶) هدایت توانسته است زندگانی مردم ایران را در تمثال‌های رنگارنگ ... و تصویر واقعی زندگی مردم را ... خواننده ... ۷) صادق هدایت در سال ۱۳۱۵ به هند مسافرت کرد و در بمبئی زبان پهلوی را...

Упражнение 7. Перестройте предложения по образцу, используя конструкцию (گوفتن) مورد ... قرار دادن

در افسانه پرمعنی «آب زندگی» و کتاب «حاجی آقا» از سیاست ارتجاعی دستگاه حاکمه انتقاد می‌کند. ← در افسانه پرمعنی «آب زندگی» و کتاب «حاجی آقا» سیاست ارتجاعی دستگاه حاکمه را مورد انتقاد قرار می‌دهد.

۱) هدایت توجه زیادی به تاریخ مردم ایران و زبان فارسی داشت. ۲) از این رو در بسیاری از کتاب‌های خود تاریخ و عادات مردم، ترانه و افسانه‌های ملی را بررسی می‌کند. ۳) خوانندگان از کتاب جدید نویسنده برجسته بخوبی استقبال کردند. ۴) این نویسنده در داستان‌های خود برای اینکه زندگی مردم را مجسم نماید، از تمثال‌های رنگارنگ استفاده می‌کند. ۵) دانشمندان از مقاله‌ای که بتازگی در یکی از مجلات علمی منتشر شده است به شدت انتقاد کردند. ۶) حالا در بیشتر کشورها توجه زیادی به فرهنگ و ادبیات و هنر ملی می‌شود. ۷) متأسفانه در بعضی از کشورهای شرقی از آب رودخانه‌ها به طور درست استفاده نمی‌شود. ۸) در جلسه هیئت دولت مسئله قاپچاق مواد مخدر بررسی شد.

Упражнение 8. Ответьте на вопросы.

۱) صادق هدایت کی متولد شد؟ چرا پس از تحصیلات مقدماتی به اروپا رفت؟ ۲) صادق هدایت چند جلد کتاب نوشته است؟ ۳) در هند صادق هدایت چه زبانی را فرا گرفت و چه آثاری به فارسی از طرف او ترجمه شد؟ ۴) چرا موضوعات بسیاری از کتاب‌های صادق هدایت تاریخ و عادات مردم است؟ ۵) صادق هدایت در چه رشته‌ای از ادبیات شهرت یافت؟ ۶) چطور زندگی مردم ایران را مجسم نمود؟ قهرمانان بسیاری از آثار صادق هدایت چه کسانی هستند؟ ۷) مضمون داستان «زنی که مردش را گم کرده» را بازگویی کنید. در افسانه «آب زندگی» و کتاب «حاجی آقا» صادق هدایت از چه چیزهایی انتقاد می‌کند؟ ۸) چرا صادق هدایت بار دوم به فرانسه رفت؟ ۹) می‌توانید مهمترین آثار صادق هدایت را نام ببرید؟ ۱۰) کدامیک از این داستانها را خوانده‌اید؟ به فارسی یا به روسی؟ ۱۱) آیا آثار صادق هدایت به زبان‌های خارجی از جمله به روسی ترجمه شده‌است یا نه؟ ۱۲) چند سال پیش در تهران چه کتابی انتشار یافت که با داستان‌های صادق هدایت آغاز می‌شود؟ داستان‌های صادق هدایت چه تأثیری در قلوب خوانندگان می‌گذارد؟

Упражнение 9. Переведите на персидский язык.

Поэт получил начальное образование у приглашённых к нему учителей. Для завершения строительства придётся воспользоваться помощью иностранных специалистов. Лю-

ди убеждены, что преступлениям против человечества надо положить конец. Величие древней культуры Ирана воплощено в прекрасных колоннах Персеполиса. Этот современный писатель прославился в жанре короткого рассказа. Для того чтобы овладеть иностранными языками, вовсе не надо ехать за границу. По мнению большинства читателей этот роман не заслуживает такой резкой критики. Поэт описал этот эпизод (событие) своей жизни в ярких, незабываемых образах. Благодарное человечество навсегда сохранит память о героях войны. После пяти лет пребывания во Франции он был вынужден покинуть эту страну. В преддверии праздника будут изданы избранные произведения выдающихся поэтов. Безнадёжность не способствует поднятию боевого духа. Результатом вооружённого восстания стало свержение реакционного правительства. В культурной среде рождаются вечные произведения искусства.

Упражнение 10. Составьте рассказ о жизни и творчестве какого-либо писателя.

Упражнение 11. Прочитайте и переведите на русский язык.

بزرگ علوی در سال ۱۲۸۲ در خانواده‌ای بازرگان به دنیا آمد. در پانزده سالگی به اروپا رفت و تحصیلاتش را در آنجا ادامه داد و در رشتهٔ تعلیم و تربیت فارغ‌التحصیل شد. وقتی به ایران بازگشت در شیراز معلم شد و از سال ۱۳۰۷ به تدریس در مدرسهٔ صنعتی آلمانی در تهران پرداخت. با صادق هدایت در همین سال‌ها آشنا شد. علوی کار ادبی خود را با ترجمهٔ اثر یک شرق‌شناس آلمانی آغاز کرد. اولین مجموعهٔ داستان علوی با نام چمدان (۱۳۱۳) منتشر شد. این کتاب شامل شش داستان است که تأثیر هدایت بر آنها روشن است. علوی نیز به حالات درونی انسان می‌پردازد. اغلب قهرمانان داستان‌های وی آدم‌هایی هستند که – اگرچه نومیدانه – با عادات پذیرفته شده مخالفت می‌کنند. در سال‌های بعد مسیر ادبی بزرگ علوی تغییر کرد – از داستان‌های روان‌شناسانه به داستان‌های اجتماعی.

Упражнение 12. Перескажите по-персидски.

В 30-е годы минувшего века развитие иранской прозы отмечено значительными успехами. Садег Хедаят опубликовал в этот период три сборника рассказов: «Заживо погребённый» (1930), «Три капли крови» (1932) и «Светотень» (1933). В этих книгах он заявил о себе как о выдающемся новеллисте, способном воплотить большую тему. Рассказы Садега Хедаята весьма неоднородны, часть их, особенно ранние, испытали на себе воздействие западноевропейской литературы. В 1936 году была издана повесть С. Хедаята «Слепая сова», построенная как рассказ писателя о своей жизни. «Слепая сова» принесла известность Хедаяту и в Иране, и в Индии, где она впервые была опубликована. В 30-е годы Хедаят создал под-

линно реалистические новеллы, такие как «Стервятники», «Женщина, потерявшая мужа». В них мы видим писателя, сумевшего в ярких красках рассказать о судьбах простых людей.

40-е годы были периодом укрепления и усиления в прозе реалистических тенденций. Жанр короткого рассказа получил дальнейшее развитие. Характерны в этом смысле произведения Садега Хедаята, составившие сборник «Бродячий пёс» и «Хаджи Ага». Рассказы Хедаята позволяли ощутить жизнь Ирана 40-х годов, её социальные конфликты, поднятые до уровня большой литературы.

Важным событием в литературной жизни Ирана 40-х годов стал первый съезд писателей Ирана в 1946 году, на котором впервые серьезно и широко обсуждались проблемы развития современной поэзии и прозы.

تغزیه (1) Дополнительный текст

اسم من علی اصغر است. اسم پدرم حسین است. خانه ما قدیمی است و در میان کوچه باریکی قرار دارد. این کوچه بعد از دو پیچ به محوطه باز و نسبتاً بزرگی می‌رسد. مردم به این محوطه بزرگ «میدانگاه» می‌گویند. در اطراف میدانگاه چند تا دکان وجود دارد: دکان قصابی، نانوايي، بقالی، میوه‌فروشی و فروشگاه لوازم منزل، یک بانک هم کنار قهوه‌خانه علی آشپز هست. به جز قهوه‌خانه و بانک، همه دکانها قدیمی‌اند. هر سال، ماه مُحَرَّم در شهر کوچک ما تعزیه‌خوانی می‌کنند. یکی «حُرَّ» (۲) می‌شود، یکی «حَرَمَلَه» (۳) و دو تا بچه هم «طِفْلان مُسَلِّم» (۴). پرویزخان هم که ماشین «ب. ام. و.» دارد، «شِمَر» می‌شود. شمر (۵) فرمانده سپاه «یزید» بوده است. پدر من هم سالهای زیادی امام حسین (۶) می‌شد.

روزهای عاشورا (۷) و تاسوعا (۸) دکاندارها دکان‌های خودشان را می‌بندند. مردها جلوی دکان‌ها می‌نشینند و زن‌ها بالای پشت بامها جمع می‌شوند تا تعزیه را تماشا کنند. وقتی در تعزیه امام حسین را می‌کشند، مرد و زن گریه می‌کنند و به سر و صورت (۹) خود می‌زنند.

مادرم می‌گوید که من وقتی شیرخواره بودم، پدرم مرا هم به تعزیه می‌برد. خودش امام حسین می‌شد و نقش شیرخواره امام حسین، حضرت علی اصغر را هم به من می‌داد. بعد از آنکه همه یاران امام حسین کشته می‌شدند، پدرم قنداق مرا روی دست می‌گرفت. بعد از لشکر یزید (۱۰) که همه لباس سرخ پوشیده بودند، برای علی اصغر تشنه و بی‌شیر، آب می‌خواست. آن وقت یکی از سربازان یا مرد لشکر یزید به اسم حرمله، تیر و کمانش را آماده

می کرد و به قنداق علی اصغر شیرخواره تیر می انداخت. صدای شیون و گریه جمعیت به آسمان می رسید و همه با شیون و زاری یزید و شمر را نفرین می کردند.

امام حسین، یعنی همان پدرم بعد از کشته شدن همه یارانش، خسته و عرق کرده به میدان می آمد و می خواست عرقش را خشک کند. یکی از سربازان شمر سینه اش را هدف تیر می گرفت و او را به زمین می انداخت. آن وقت پرویزخان که شمر بود می آمد و روی سینه پدرم که از حال رفته بود، می نشست و با سیبیل های خودش بازی می کرد. در این لحظه تماشاچی ها دیگر تاب تحمل نداشتند و با مشت به سر و سینه خودشان می زدند و فریاد و فغان می کردند. اشک از چشم های من هم جاری می شد.

پدرم عاشق امام حسین بود. او به خاطر اینکه در تعزیه گردانی علی اصغر هم داشته باشد، وقتی من به دنیا آمدم، اسمم را علی اصغر گذاشت. با اینکه مردم می دانستند تعزیه نوعی نمایش است و واقعیت ندارد، پرویزخان مجبور بود تا چند روز بعد از تعزیه تاسوعا و عاشورا بین مردم آفتابی نشود. مردم به او «برویر شمر» می گفتند و حتی در روزهای دیگر سال هم زیاد از او خوششان نمی آمد. در عوض پدر مرا خیلی دوست داشتند. آنها هر وقت مرا با پدرم می دیدند، به من اشاره می کردند و می گفتند:

– خدا او را به علی اصغر حسین ببخشد.

وقتی کمی بزرگتر شدم، دیگر نمی توانستم در مراسم تعزیه ماه محرم نقش علی اصغر شیرخواره را بازی کنم. اما پدرم باز هم امام حسین می شد. پدرم همیشه آرزو داشت که راه کربلا (۱۱) باز شود تا بتواند به زیارت امام حسین برود. برایتان گفتم که او عاشق امام حسین بود. بزرگترین آرزوی او این بود که به کربلا برود. حتی یک بار هم خودش را به آب و آتش زده بود تا قاجاقی به کربلا برود. اما در راه گرفتار شرطه های عراقی شده بود. آنها پول و وسایل سفر پدرم را گرفته بودند و بی آب و غذا و پول در بیابان خشک رهایش کرده بودند. وقتی با پدرم به یک روضه خوانی (۱۲) یا تکیه محله مان می رفتیم، او تندوتند سیگار می کشید و به حرف های روضه خوان گوش می کرد و وقتی روضه خوان از کربلا و امام حسین حرف می زد، پدرم به پیشانی یا سینه اش می کوبید و زار زار گریه می کرد. او «حاج میزرا هادی واعظ» را از بقیه بیشتر دوست داشت. می گفت:

– همه شان خوب هستند، اما حرف های این یکی بیشتر به دل می نشیند.

مُحَرَّم سه سال پیش، باز هم برنامهٔ تعزیه‌خوانی در شهر کوچک ما به راه افتاد. آن سال، من یکی از دو طفلان مسلم شدم. «خولی» (۱۳) در به در دنبال ما بود و ما به زنش که بر عکس او مهربان بود، پناه بردیم. او هم ما را در خانه‌اش پنهان کرد. بعد، خولی از جریان خبردار شد و فریاد زد:

- آب در کوزه و ما تشنه‌لبان می‌گردیم،

- یار در خانه و ما گرد جهان می‌گردیم.

بعد، من و همکلاسم احمد را، که طفل دیگر مسلم شده بود، با ریسمان و از میان جمعیت بیرون برد تا سرهای ما را از تن جدا کند. در اینجای تعزیه، مردم، چه مرد و چه زن، با سوز زیاد گریه می‌کردند.

محرم دو سال پیش حکومت نظامی (۱۴) بود. نظامی‌ها نمی‌گذاشتند شب‌های تاسوعا و عاشورا دسته‌های عزاداری راه بیفتند. جلوی تعزیه‌گردان‌ها را هم گرفته بودند. آن سال تعزیه برگزار نشد. اما همهٔ مردم روزها داخل میدانگاه جمع می‌شدند و تظاهرات می‌کردند. من و پدرم هم به صف تظاهرات می‌پیوستیم. در آن سال، حاج میرزا هادی واعظ می‌رفت روی یکی از پشت‌بام‌ها و با بلندگوی دستی برای مردم حرف می‌زد. و مردم بعد از حرفهای او با هم می‌گفتند:

- الله اکبر، الله اکبر، الله اکبر!

بعد هم راه می‌افتادند و شعار می‌دادند.

محرم آن سال، سربازان چند بار حاج میرزا هادی را گرفتند. مردم می‌گفتند هر بار که او را می‌گیرند، حسابی کتکش می‌زنند. خودم هم یک روز دیدم که زیر چشمش کبود شده بود.

مدتی پس از آن یعنی روزهای قبل از آمدن امام، حاج میرزا هادی دیگر به خانهٔ خودش نمی‌رفت. مردم می‌گفتند، زن و بچه‌اش را به شهر دیگری فرستاده و خودش هر شب در خانهٔ یکی می‌ماند که او را نگیرند تا فردا بتواند باز هم تظاهرات راه بیندازد. او یک شب هم به خانهٔ ما آمد. پدرم و او در یک اتاق نشسته بودند و حرف می‌زدند. شام، آبگوشت داشتیم، اما پدرم مرا پیش خودشان راه نداد و من نفهمیدم چه می‌گویند.

آن روزها هر وقت مردم پدرم را می‌دیدند، به او می‌گفتند:

- مش حسین (۱۵)، دعا کن ما هر چه زودتر از شر این یزید ظالم خلاص بشویم.

پدرم هم همیشه بعد از نماز، دعا می‌کرد که خدا به خاطر سالار شهیدان، امام حسین، شر شاه را از سر مسلمان‌ها

کم کند.

شاه فرار کرد، امام آمد، انقلاب اسلامی به پیروزی رسید و باز هم محرم شد. ماه محرم پارسال ما به مسافرت رفتیم، به دهی که من در آنجا به دنیا آمده بودم. در آنجا هم تعزیه برقرار بود. خیلی دلم می‌خواست باز هم در تعزیه شرکت کنم، اما اهالی ده، خودشان، هم دو طفلان مسلم داشتند و هم شمر و هم امام حسین.

(ادامه دارد)

تفسیر متن Комментарий к тексту

1. تعزیه ta'ziye *taazie* – средневековое театральное-религиозное представление на мусульманском Востоке, посвящённое мученической смерти имама Хусейна (третьего имама, почитаемого шиитами). تعزیه خوانی ta'ziyehāni – пение во время таазие, تعزیه گردانی ta'ziye-gardāni – представление таазие.

2. حر Hurr – один из сподвижников имама Хусейна.

3. حرمله Harmale – человек, убивший стрелой младенца Али Асгара – сына имама Хусейна.

4. طفلان مسلم teflān-e Moslem *дети Муслима* одного из сподвижников имама Хусейна. Далее в тексте на стр. 272 читаем устаревшее выражение دو طفلان do teflān *два ребёнка* с существительным во множественном числе после числительного. В современном языке должно быть دو طفل do tefl с тем же значением.

5. شمر Šmr *Шемер*. Один из тех, кто принимал участие в убиении имама Хусейна. Существует поговорка: شمر جلودارش نمی‌شود *Шемер ему в подметки не годится* (букв. *Шемер не станет ему стремянным*). Так говорят об очень злом и жестоком человеке. На иллюстрации он изображён позади имама Хусейна, который пытается напиться из реки Ефрат. Шемер всячески мешает ему, чтобы имам Хусейн не смог вновь обрести силу, которую он утратил после длительного сражения. Левая женская фигурка вдали – это Секине, дочь имама Хусейна.

6. امام حسین emām Hoseyn *имам Хусейн* – третий имам, почитаемый шиитами. Сын имама Али, внук Пророка Мухаммеда.

7. عاشورا ‘āshūrā *Аиура* – десятый день месяца мохаррама. День, когда был убит имам Хусейн и его 72 сподвижника. Является самым траурным днём в этом месяце.

8. تاسوعا tāsu‘ā *Тасуа* – девятый день месяца мохаррама. День траура. Исчисляется по лунному календарю.

9. به سر و صورت خود می زنند. Во время молений, траурного пения и траурных церемоний, посвящённых имаму Хусейну, мусульмане-шииты в знак сопереживания плачут, раскачиваются и в такт раскачиваниям наносят себе руками лёгкие удары по голове, лицу и груди.

10. یزید Yazid *Язид* – второй монарх в династии Омейядов, правил всего три с половиной года. По его приказу был убит имам Хусейн.

11. کربلا Karbalā *Кербела* – город на территории современного Ирака, неподалёку от которого произошли трагические события, приведшие к мученической смерти имама Хусейна.

12. روضه خوانی rowzehxāni – пение повествования о мученической смерти имама Хусейна. روضه خوان rowzehxān – исполнитель пения о мученической смерти имама Хусейна.

13. خولی Xuli *Хоули* – сын Язида, известен тем, что спрятал отрубленную голову имама Хусейна у себя дома в печи.

14. حکومت نظامی hokumat-e nezāmi *комендантский час*.

15. مش حسین Maš Hoseyn *стяжение от* مشهدی Mašhadi Hoseyn, т.е. Хусейн, который совершил паломничество в г. Мешхед (см. также комментарий на с. 99).

Упражнение 13. Заполните пропуски глаголами.

(۱) هر سال، ماه محرم در شهر کوچک ما... (۲) مردها جلوی دکانها می نشینند و زن ها بالای پشت بام ها جمع می شوند تا تعزیه را... (۳) صدای شیون و گریه جمعیت به آسمان می رسید و همه با شیون و زاری یزید و شمر را... (۴) یکی از سربازان شمر سینه اش را ... تیر ... و او را به زمین می انداخت. (۵) در این لحظه تماشاچی ها دیگر ... تحمل ... و با مشت به سر و سینه خودشان ... و... (۶) اشک از چشمهای من هم ... پدرم ... امام حسین... (۷) حتی یک بار هم خودش را ... تا قاچاقی به کربلا برود. (۸) بی آب و غذا و پول در بیابان خشک... (۹) او ما را در خانه اش... (۱۰) نظامی ها ... شبهای تاسوعا و عاشورا دسته های عزاداری... (۱۱) ... تعزیه گردانها را هم... (۱۲) من و پدرم هم به صف تظاهرات... (۱۳) پدرم مرا پیش خودشان ... و من نفهمیدم چه می گویند. (۱۴) پدرم هم همیشه بعد از نماز، ...

که خدا به خاطر سالار شهیدان، امام حسین، شر شاه را از سر مسلمان‌ها... (۱۵) خیلی دلم می‌خواست باز هم در تعزیه ...، اما اهالی ده، خودشان، هم دو طفلان مسلم داشتند و هم شمر و هم امام حسین.

Упражнение 14. Найдите правильный вариант высказывания.

(۱) این کوچه بعد از دو پیچ به (میدان، محوطه، خیابان) باز و نسبتاً بزرگی می‌رسد. (۲) هر سال، ماه محرم در شهر کوچک ما (روضه، تعزیه‌خوانی، شب‌نشینی) می‌کنند. (۳) مادرم می‌گوید که من وقتی (نوجوان، شش‌ساله، شیرخواره) بودم، پدرم مرا هم به تعزیه می‌برد. (۴) بعد از آنکه همهٔ یاران امام حسین کشته می‌شدند، پدرم (قنداق، پرچم، بالش) مرا روی دست می‌گرفت. (۵) صدای شیون و گریهٔ جمعیت به آسمان می‌رسید و همه با شیون و زاری یزید و شمر را (صدا می‌زدند، نفرین می‌کردند، تبریک می‌گفتند). (۶) در این لحظه تماشاچی‌ها دیگر تاب تحمل نداشتند و با (مشت، دست، انگشت) به سر و سینهٔ خودشان می‌زدند و فریاد و فغان می‌کردند. (۷) مردم می‌دانستند تعزیه نوعی (عید، نمایش، واقعیت) است. (۸) حتی یک بار هم خودش را به آب و آتش زده بود تا قاجاچی به (مشهد، کربلا، تبریز) برود. (۹) همهٔ مردم روزها داخل میدانگاه جمع می‌شدند و (تظاهرات می‌کردند، جشن می‌گرفتند، دعا می‌کردند). (۱۰) مردم می‌گفتند، زن و بچه‌اش را به شهر دیگری فرستاده و خودش هر شب در خانهٔ (برادرش، خودش، یکی) می‌ماند که او را نگیرند تا فردا بتواند باز هم تظاهرات راه بیندازد. (۱۱) ماه محرم پارسال ما به (زیارت، مسافرت، مرخصی) رفتم، به دهی که من در آنجا به دنیا آمده بودم.

Упражнение 15. Ответьте на вопросы.

مردم به محوطه چه می‌گفتند؟ چه دکانهایی در میدانگاه قرار داشت؟ در ماه محرم چه نمایشی می‌دهند؟ اهالی میدانگاه در نمایش چه نقشهایی بازی می‌کردند؟ برای تماشای نمایش اهالی میدانگاه چه کار می‌کردند؟ وقتی که امام حسین را می‌کشتند مردم چه می‌کردند؟ وقتی که علی اصغر شیرخواره بود در تعزیه چه نقشی داشت؟ یکی از سربازان یزید چه می‌کرد؟ در این موقع مردم گریه کنان چه می‌کردند؟ پرویز خان چه می‌کرد؟ چرا حسین اسم پسرش را علی گذاشت؟ چرا پس از تعزیه، عاشورا و تاسوعا پرویز خان مجبور بود چند روز بین مردم آفتابی نشود؟ حسین چه آرزویی داشت؟ وقتی که قاجاقچی به کربلا رفت چه اتفاقی افتاد؟ حسین وقتی که به روضه‌خوانی گوش می‌داد، چه می‌کرد؟ وقتی که علی اصغر بزرگتر شد، در تعزیه چه نقشی داشت؟ چرا سالی از سالها تعزیه برگزار نشد؟ چرا حاج میرزا هادی به خانهٔ خودش نمی‌رفت؟ آن روزها مردم از حسین چه می‌خواستند؟ دعای حسین راجع به چی بود؟ چرا یک سال بعد از انقلاب علی اصغر در تعزیه شرکت نکرد؟

Упражнение 16. Объясните по-персидски следующие слова и выражения

محوطه، تعزیه، عاشورا، تاسوعا، قنذاق، شمر، نفرین کردن، روضه خوانی، واعظ، عزاداری، دعا کردن، شهید.

Упражнение 17. Найдите в тексте следующие выражения.

Два раза свернув направо; много лет; быют себя по голове и лицу; он отводил мне эту роль; он хотел осушить пот; он прицеливался ему в грудь; он потерял сознание; я был больше не в силах терпеть; у меня из глаз текли слезы; он был вынужден не появляться на людях; хотя все знали, что это «понарошку»; и вообще, его недолюбливали; и, наоборот; когда я немного подрос; отец всегда мечтал об этом; однажды он пошёл на то, чтобы...; он попал в их руки; они бросили его в пустыне; это было больше всего нам по душе; я узнал об этом; он вытащил его на верёвке; все рыдали; военный режим; они мешали проведению мистерий; я присоединялся к демонстрантам; ему здорово доставалось; у него был синяк под глазом; он каждый вечер прятался у кого-нибудь в доме; отец не пустил меня к ним; избавиться от зла.

Упражнение 18. Опишите по-персидски:

1) квартал Мейдангах; 2) проведение мистерий 3) жизнь перед революцией.

واژه‌نامه

суп, абгушт. آبگوشت	критика enteqād (از کوه)
(иранское национальное блюдо) ābgušt	житель ahl (ahālī) (ساکین. سین)
порог āstāne (درگاه. سین)	возвращение بازگشت
появляться (پیدا شدن. سین)	bāzgašt (برگشت، مراجعت. سین)
(после долгого отсутствия) āftābi šodan	зажжённый bar'afuxte برافروخته
жестяные работы āhankārī آهنکاری	выдающийся barjašte (ممتاز، بزرگ. سین)
утварь اثاثیه	переводить, برگرداندن (ترجمه کردن. سین)
(اثاثه، أسباب. سین)	интерпретировать bargardāndan
реакционный ertejā'i (واپسگرا. سین)	бакалея baqqālī (خواربارفروشی. سین)
по этой причине از این رو	громкоговоритель bolandgu بلندگو
(به این دلیل، به این سبب. سین)	сова buf (جغد. سین)
добыча (сырья) استخراج	многозначительный پر معنی
(بیرون آوردن. سین)	porma'ni (پرمفهوم، معنی دار. سین)
слеза ašk اشک	низость, подлость پستی
сказка, легенда afsāne افسانه	.. pašti (فرومایگی، خواری، زبونی، حقارت. سین)
пребывание eqāmat اقامت	завиток, поворот pič پیچ
издать دادن ~ انتشار entešār	таб (بردباری، تحمل. سین)
выйти в свет, издаваться یافتن ~	выносить что-л. چیزی را داشتن ~

образование tahsilāt تحصیلات
 песня (эстрадная) tarāne (син. ترانه (آواز. (син.
 покидать tark kardan ترک کردن
 (син. (واگذارستن, ول کردن, رها کردن (син.
 картина تصویر (تصاویر). (син. tasvīr (tasāvīr). (تابلو (син.
 выйти на демонстрацию تظاهرات کردن
 tazāhorāt kardan
 совершенствование تکمیل
 (син. (کامل کردن (син. takmil
 образ temsāl (tamāsīl). (син. (سیمای (син. تماثل (تماثل)
 по-быстрому tond-o tond تندوتند
 стрела tīr تیر (پیکان (син. (син.
 течь, протекать جاری شدن
 (син. (روان شدن (син. jāri šodan
 вечный jāvid (син. (ماندگار, آبدی (син. جاوید
 поиск joštoju جستجو
 искать ~ کردن (گشتن (син. (син.
 том jeld جلد
 преступление jenāyat (син. (جرم (син. جنایت
 печать cār چاپ
 издавать, печатать .. (син. (رساندن ~ کردن (син.
 слуга, прислужник چاکر
 (син. (نوکر (син. čāker
 покончить خاتمه دادن (به چه (с
 (син. (پایان دادن (син. xāteme dādan
 память, воспоминание xātere (син. (یاد (син. خاطره
 узнать خبردار شدن (از چه (о
 (син. (با خبر شدن (син. xabardār šodan
 крутой, грубый hašen. (син. (تند, ناهنجار (син.
 солнечный xoršīdi (син. (شمسی (син. خورشیدی
 кровь xun خون
 повсюду dar be dar (син. (همه جا (син. در به در
 он повсюду нас разыскивал ~ دنبال ما بود
 внутренний darūni درونی

аппарат daštāgh دستگاه
 ~ правящий ~ حاکمه
 молитва do`ā (син. (نیایش (син. دعا
 молиться (син. (نیایش کردن (син. ~ کردن
 лавочник dokkāndār (син. (دکه دار (син. دکاندار
 сердце del دل
 به دل نشستن (دلنشین بودن (син.
 прийтись по душе be del nešastan
 задымлённый dudzade. (син. (دود گرفته (син. دودزده
 пропустить (кого به) راه دادن (син. راه
 (اجازه دادن (син. rāh dādan
 разноцветный رنگارنگ
 rangārang (گونگون (син. (گونگون (син.
 روان شناسانه .. психологический ravānšenāsāne
 дух ruhiyye روحیه
 рوضة (روضات, ریاض) .. сказ о мученичестве
 (шиитских имамов) rowze (rowzāt, riyāz)
 верёвка rismān (син. (طَبَاب (син. ریسمان
 плакать навзрыд زارزار گریه کردن
 рыдать zār-zār gerye kardan
 (های های گریستن, با صدای بلند گریستن (син.
 زاری (شیون (син. (син. زاری
 среднеперсидский язык زبان پهلوی
 язык пехлеви zabān-e pahlavi
 жизнь zendegāni (син. (زندگی (син. زندگی
 живой zende زنده
 ~ به گور ~ زنده
 паломничество ziyārat زیارت
 житель ساکن (سکته, ساکنان)
 sāken (sakane, sākenān)
 салар سالار
 (سردار, سرور (син. sālār
 سایه روشن سایه روشن
 سوز (شور (син. (син. سوز
 шедевр šāhkār شاهکار

зло, вред šaḡt (син. گزند, بُدی) ~
 избавиться от... (син. کسی را گم کردن
 (از شر کسی خلاص شدن) (син.
 патруль, стража شرطه
 (син. نگهبان, مأمور گشتی) šorte
 скандировать лозунги šo'ār dādan . شعار دادن
 пламя šo'le (син. شعله (فروغ, زبانه آتش)
 слава šohrat (син. شهرت (آوازه)
 шахид, мученик šahid (šohadā) .. شهید (شهید)
 (погибший за правое дело, за веру, за идею)
 младенец, грудной ребёнок širxāre .. شیرخواره
 плачь, рыдание, вопль šivan . (син. شیون (زاری)
 класс, этаж tabaqe (tabaqāt) طبقه (طبقات)
 тиран zālem (син. ظالم (ستمگر, بیدادگر)
 привычка, обычай ādat (ādāt) . عادت (عادات)
 потный araq karde عرق کرده
 мнение 'aqide عقیده
 по мнению به ~ (به نظر, به باور) (син.
 освоить فرا گرفتن
 (син. یاد گرفتن, آموختن) farā gereftan
 убежать farār kardan . (син. فرار کردن (گریختن)
 вопль, стон faqān (син. فغان (ناله و زاری)
 ~ کردن (ناله و زاری کردن) (син.
 тайком, нелегально قاچاقی
 (син. پنهانی, مخفیانه, غیر قانونی) qāčāqi
 погонщик мула qāterči قاطرچی
 благодарный قدرشناس
 (син. قدردان, سپاسگزار) qadršenās
 старый, древний qadimi قدیمی
 капля qatre (син. قطره (چکه) qatre
 сердце qalb (qolub) (син. قلب (قلوب) (دل)
 пелёнки qondāq قنداق
 чайник qurī قوری
 бить, колотить kotak zadan کتک زدن
 хижина kolbe کلبه

батальон gordān گردان
 нужный lāzem (lavāzem) لازم (لوازم)
 бытовые приборы لوازم منزل
 мгновение لحظه (لحظات)
 (син. (دم, آن) lahze (lahazāt)
 разочарованный مأیوس
 (син. (نأامید, دلسرد) ma'yus
 Мазендеран (провинция) Māzandarān . مازندران
 многочисленный mote'added (син. (زیاد)
 представить, воссоздать مجسم کردن
 (картину) mojasam kardan
 собрание majmu'e مجموعه
 обстановка, среда mohit محیط (فضا) (син.
 ~ زیست экология, окружающая среда
 изделия masnu'āt (син. مصنوعات (ساخته ها)
 современный معاصر
 (син. (هم عصر, هم روزگار) mo'āser
 образование معلومات
 (син. (تحصیلات) ma'lumāt
 статья مقاله (مقالات)
 (син. (نوشتار) maqāle (maqālāt)
 предварительный, подготовительный
 (син. (اولیه) moqaddamāti
 избранное منتخبات
 (син. (گزیده آثار, گلچین) montaxabāt
 проза nasr نثر
 نفرین کردن (را, به کogo) نفرین
 (син. (لَعَنَت کردن) nefrin kardan
 роль paqš نقش
 (син. (نأامیدانه) nowmidāne . безнадежно
 (син. (نأامیدی) nowmidi . безнадежность
 (син. (داستان کوتاه) novel новелла
 (син. (واقعی) vāqe'i настоящий
 (син. (واقعیت) vāqe'iyat действительность
 (син. (ولگرد) velgard бродячий

цель hadaf . . . (син. قَصْد، مَنظور) هدف (اهداف)	прицелиться во что-л.
(син. چيزی را ~ گِرِفْتَن) ~ تیر گِرِفْتَن	самолётостроение havāreymāsāzi هواپیماسازی

درس دوازدهم Урок двенадцатый

Словосложение

Словосложение (основосложение) – это соединение в одно слово двух или более лексических основ. В зависимости от смысловых взаимоотношений между компонентами сложные слова подразделяются на два типа: сложные имена сочинительного типа (копулятивы) и сложные имена подчинительного типа (детерминативы). В детерминативах один лексический элемент как бы является определением к другому.

Сложные имена сочинительного типа (копулятивы)

Копулятивы – это такие сложные слова, в которых обе основы равноправны. В основе их структуры (как при участии вставочных морфем, так и без них) может наблюдаться:

1. Соединение именных основ:

а) двух или более нарицательных существительных:

راه *rāh* полоса + راه *rāh* полоса → راهراه *rāhrāh* полосатый;

خانه *xāne* клетка + خانه *xāne* клетка → خانهخانه *xānexāne* клетчатый;

شتر *šotor* верблюды + گاو *gāv* бык + پلنگ *palang* леопард → شترگاوپلنگ *šotorgāvpalang* тьяни-толкай (нечто несурзное).

По этой модели, в частности, образованы названия иранских национальных блюд:

چلو *čelow* плов + کباب *kabāb* мясо, жареное на углях → چلوکباب *čelowkabāb* челоукебаб;

کله *kalle* голова + پاچه *pāče* ножка → کلهپاچه *kallepāče* костный бульон;

شیر *šir* молоко + برنج *berenj* рис → شیربرنج *širberenj* рисовая каша;

شیر *šir* молоко + قهوه *qahve* кофе → شیرقهوه *širqahve* кофе с молоком;

б) двух имён собственных. Так образуются многие иранские мужские имена, даваемые обычно в честь наиболее известных имамов и пророка:

محمد *Mohammad* Мухаммед + علی *‘Ali* Али → محمدعلی *Mohammad‘ali* Мухаммедали;

محمد *Mohammad* Мухаммед + رضا *Rezā* Реза → محمدرضا *Mohammadrezā* Мухаммед-реза;

в) двух прилагательных:

سیاه *siyāh* чёрный + تاریک *tārik* тёмный → سیاهوتاریک *siyāhotārik* чёрный как смоль;

بلند *boland* длинный + بالا *bālā* высокий → بلندبالا *bolandbālā* длиннющий;

حاضر hāzer присутствующий + غایب qāyeb отсутствующий → حاضر و غایب hāzeroqāyeb перекличка;

2. Соединение глагольных основ:

رفته rafte ушедший + رفته rafte ушедший → رفته رفته rafterafte постепенно (رفته rafte причастие прош. времени глагола رفتن raftan идти, уходить);

رفت raft ушёл + آمد āmad пришёл → رفت و آمد raftoāmad движение (уличное);

شست šost вымыл (ОПВ شستن šostan мыть) + شو šu (ОНВ شستن šostan мыть) → شستشو šostošu стирка;

داد dād дал + ستد setad получил → داد و ستد dādo setad торговля.

В образовании сложных имён часто используются **интерфиксы** (соединительные морфемы). Они не имеют лексического значения и располагаются между соединяемыми основами. Из них наиболее распространены:

ا-ā- (الف پیوندی alef-e peyvandi соединительный алевф):

رنگ rang цвет + رنگ rang цвет → رنگارنگ rangārang разноцветный, пёстрый;

سر sar голова + سر sar голова → سراسر sarāsar целиком, от начала до конца;

پا pā нога + پا pā нога → پایا پایا pāyā pāy баши на баши (прил., о сделке);

پیچ rič завиток + پیچ rič завиток → پیچ پیچ ričā rič извилистый.

-e- (интерфикс, имеющий изафетное происхождение):

گفت goft сказал (ОПВ گفتن goftan говорить) + گو gu (ОНВ گفتن goftan говорить) → گفتگو goftegu беседа;

جست jošt искал (ОПВ جستن joštan искать) + جو ju (ОНВ جستن joštan искать) → جستجو jošteju поиск;

و-o- (интерфикс, имеющий союзное происхождение):

پشم rašm шерсть + نخ naх хлопчатобумажная нить → پشم و نخ rašm o naх полушерстяная ткань;

آب āb вода + رنگ rang краска → آب و رنگ āb o rang акварель;

ساخت sāxt сделал (ОПВ ساختن sāxtan строить, делать) + پاخت pāxt (рифмованное к слову ساخت sāxt образование, не имеющее смысла, полученное заменой /s/ на /p/) → ساخت و پاخت sāxt o pāxt сделка (закулисная);

به-be- (интерфикс, имеющий предложное происхождение). Он встречается в словах с повторяющимися основами со следующей семантикой:

а) равенство или совместность чего-либо:

پهلو pahlu бок + پهلو pahlu бок → پهلو به پهلو pahlubepahlu бок о бок;

رو ru лицо + رو ru лицо → رو به رو ruberu лицом к лицу;

شانه šāne плечо + شانه šāne плечо → شانه به شانه šāne be šāne плечом к плечу;

б) логическую последовательность или близость в пространстве:

یک *yek* один + یک *yek* один → یک به یک *yekbeyek* друг за другом (син. یکایک *yekāyek*);
 دیوار *divār* стена + دیوار *divār* стена → دیوار به دیوار *divārbedivār* ближайший (букв. стена к стене), напр. شما همسایه دیوار به دیوار شما *hamsāye-ye divārbedivār-e šomā* ваш ближайший сосед;
 سایه *sāye* тень + سایه *sāye* тень → سایه به سایه *sāyebesāye* по пятам (букв. тень за тенью),
 напр. ta`qib kardan سایه به سایه *sāyebesāye ta`qib kardan* преследовать по пятам;

в) регулярность или последовательность во времени

سینه *sine* грудь + سینه *sine* грудь → سینه به سینه *sinebesine* из поколения в поколение (букв. от груди к груди);

روز *ruz* день + روز *ruz* день → روز به روز *ruzberuz* день за днём, ежедневный;

ماه *māh* месяц + ماه *māh* месяц → ماه به ماه *māhbemāh* месяц за месяцем, ежемесячный;

گاه *gāh* момент + گاه *gāh* момент → گاه به گاه *gāhbegāh* время от времени;

-dar- (интерфикс, имеющий предложное происхождение):

پی *pey* след + پی *pey* след → پی در پی *peydarpey* непрерывный;

پیچ *pič* завиток + پیچ *pič* завиток → پیچ در پیچ *pičdarpič* запутанный;

تو *tu* внутри + تو *tu* внутри → تو در تو *tudartu* мудрёный;

Примечание 1. Сложные имена собственные пишутся слитно (если буквы это позволяют):

علی *Ali* Али + رضا *Rezā* Реза → علیرضا *Alirezā* Алиреза;

غلام *Qolām* Гулям + رضا *Rezā* Реза → غلامرضا *Qolāmrezā* Гулямреза;

غلام *Qolām* Гулям + حسین *Hoseyn* Хусейн → غلامحسین *Qolāmhosēyn* Гулямхусейн.

Имя غلام *Qolām* Гулям означает раб.

Примечание 2. На письме в сложных словах интерфикс, как правило, отделяется от соединяемых основ разрывом (ZWNJ) с обеих сторон: پی در پی *peydarpey* непрерывный, ماه به ماه *māhbemāh* ежемесячный, سایه به سایه *sāyebesāye* по пятам, ساخت و پاخت *sāxtopāxt* сделка.

Исключением из этого правила является интерфикс ا- *ā* (الف پیوندی *alef-e peyvandi* соединительный алеф), который пишется слитно с первой основой (если позволяют буквы): کامابیش *kamābiš* более или менее, کشاکش *kešākeš* тяжба.

Примечание 3. В ряде копулятивов один интерфикс может чередоваться с другим. Лексическое значение сложного слова при этом не меняется. Сравните:

دوش به دوش *dušbedus* ↔ دوشادوش *dušādus* плечом к плечу;

سرتاپا *sartāpā* ↔ سرآپا *sarāpā* с головы до ног;

پیچ در پیچ *pičdarpič* ↔ پیچا پیچ *pičāpič* извилистый.

Сложные слова подчинительного типа (детерминативы)

Детерминативы – это такие сложные слова, где одна основа может рассматриваться как определение или дополнение к другой. Они могут быть образованы из сочетания:

1) существительного с существительным:

بز boz коза + دل del сердце → بزدل bozdel трусливый;

رنگین rangin цветной + کمان kamān лук (для стрельбы) → رنگین کمان ranginkamān радуга;

سال sāl год + نامه nāme письмо → سالنامه sāl nāme ежегодник;

کتاب ketāb книга + خانه xāne дом → کتابخانه ketābxāne библиотека;

مهمان mehmān гость + سرا sarā дворец → مهمانسرا mehmānsarā гостиница, общежитие;

2) прилагательного с существительным:

چابک čābok ловкий + دست dašt рука → چابک دست čābokdašt проворный, ловкий;

کوتاه kutāh короткий + قد qadd рост → کوتاه قد kutāhqadd низкорослый;

بلند boland высокий + پایه pāye подставка → بلند پایه bolandpāye высокопоставленный;

دراز derāz долгий + مدت moddat время → دراز مدت derāzmoddat долгосрочный.

Примечание. В некоторых сложных словах такого типа допустима перестановка основ. Значение слова при этом не меняется, но может измениться его стиль и употребительность. Сравните:

ریش سفید rīš sefid старейшина, старик (из سفید sefid белый и ریش rīš борода);

دل تنگ deltang (из تنگ tang узкий и دل del сердце).

Упражнение 1. Прочитайте, разберите и переведите следующие слова.

جستجو، شتر مرغ، تاریک و روشن، پخت و پز، مارماهی، هرج و مرج، سوراخ سوراخ، کت و شلوار، دورتادور،
پاره پوره، چاپخانه، گلبرگ، پاکدل، خرده مالک، گشاده دست، خرت و پرت.

Лексикализация словосочетаний (сращения)

Сращение – это превращение сочетания из нескольких слов в одно сложное слово. При этом синтаксические связи между бывшими словами исчезают. Они также утрачивают свои морфологические свойства, такие как способность спрягаться, образовывать множественное число, присоединять артикль и т.п. Они приобретают свойство цельнооформленности, т.е. оформляются суффиксом множественно числа целиком, как единое целое. Сращение в отличие от словообразования не является модельным, т.е. мы можем только выучить имеющиеся сращения, но самим их образовывать нельзя.

Сращения образовались:

1) в результате утраты изафетного показателя в определительном словосочетании:

راه آهن *rāh-āhan* железная дорога ← راه آهن *rāh-e āhan* (راه *rāh* дорога, آهن *āhan* железо);

رئيس جمهور *rais-jomhur* президент ← رئيس جمهوری *rais-e jomhuri* (رئيس *rais* начальник, جمهوری *jomhuri* республика);

گوجه فرنگی *gowje-farangi* помидор ← گوجه فرنگی *gowje-ye farangi* (گوجه *gowje* алыча, فرنگی *farangi* европейский);

چراغ قوه *čerāq-qovve* карманный фонарь ← چراغ قوه *čerāq-e qovve* (چراغ *čerāq* фонарь, قوه *qovve* батарейка);

2) из сочетания местоимений:

а) указательных местоимений این *in* этот, آن *ān* тот с местоимением هم *ham* тот же: همین *hamin* этот [же] самый, همان *hamān* тот [же] самый.

Полученные сращения также относятся к указательным местоимениям.

б) определительного местоимения هر *har* каждый, вопросительного местоимения چه *če*? какой? со словами طور *towr* گونه *gune*, جور *jur* способ, образ:

چگونه *čegune* как?, каким образом?;

هرگونه *hargune* любой;

چطور *četowr*? как?, каким образом?;

چه جور *čejur*? как?, каким образом?;

Аналогичным путём образовались вопросительные слова چه موقع *četowqe*? когда?, چه وقت *čevaqt*? когда?, چه چیز *čečiz*? что?, چه کار *čekār*? что за дело?, چه کاره *čekāre*? кто по профессии?.

В разговорном языке широко используются вопросительные местоимения с суффиксом ی *i*: چطورى *četori*?, چه جورى *čejuri*? как?, каким образом?;

3) сочетанием числительных с именами существительными:

یک *yek* один + دل *del* сердце → یکدل *yekdel* единодушный;

دو *do* два + رو *ru* лицо → دورو *doru* двуличный;

سه *se* три + گوشه *guše* угол → سه گوشه *seguše* треугольник;

چهار *čahār* четыре + شنبه *šambe* суббота → چهارشنبه *čahāršambe* среда;

هفت *haft* семь + خط *xatt* почерк → هفت خط *haftxatt* коварный.

Числительные могут входить и в более пространные сращения:

یک *yek* один + بار *bār* раз + مصرف *masraf* потребление → یکبارمصرف *yekbārmasraf* одноразовый;

یک‌بام‌ودوها havā *воздух* + دو do *два* + و o *и* + بام bām *крыша* + یک yek *один* → یک‌بام‌ودوها yekbāmodohavā *двойного стандарта* (напр. в словосочетании سیاست یک‌بام‌ودوها *политика двойных стандартов*);

چهاردستوپا čahārdaštopā *на четвереньках* + دست dašt *рука* + و o *и* + پا pā *нога* → چهاردستوپا čahārdaštopā

4) на основе предложных словосочетаний существительных:

پا بر جا pā bar jā *место* + جا jā *место* → پایرجا pābarjā *устойчивый*;

پا در هوا pā dar havā *воздух* + هوا havā *воздух* → پادرهاوا pādarhavā *неустойчивый*;

دست اندر کار dašt andar kār *дело* + کار kār *дело* → دست‌اندرکار dašt'andarkār *организатор*;

دست از پا dašt az pā *сравнению с* + پا pā *нога* + درازتر derāztar *длиннее* → دست از پا dašt az pā derāztar *несолоно хлебавши, с пустыми руками*;

ما بهتر از ما بهتران mā behtar *лучше* + بهتر behtar *лучше* → از ما بهتران az mā behtarān *власть предрержащие, сильные мира сего*;

5) превращением предикативной группы слов (т.е. с участием глагола-сказуемого) в одну лексическую единицу:

آماده باش āmāde bāš *будь* + باش bāš *будь* → آماده‌باش āmādebāš *боеготовность*;

فراموش مکن farāmuš māk *мой* (мест. энклитика 1 л. ед. ч.) + مکن māk *не делай* (с архаичным отрицанием ma- вместо na-) → فراموش‌مکن farāmušammak *незабудка* (букв. *не забудь меня*);

آتش بس ātaš bas *хватит* + بس bas *хватит* → آتش‌بس ātašbas *прекращение огня, перемирие*;

کج دارو مریز kaj dāro mariz *не проливай* (с архаичным отрицанием ma- вместо na-) → کج‌دارو‌مریز kajdāromariz *на грани допустимого*;

Отдельную группу составляют сложные слова причастия, образованные от глагольных словосочетаний: شکست‌خورده šekaštchorde *побеждённый* (شکست خوردن *терпеть поражение*), از قلم افتاده az qalam oftāde *пропущенный (на письме)* (از قلم افتادن *быть пропущенным*), جنگ‌زده jangzade *пострадавший от войны* (جنگ *война* + прич. прош. вр. гл. زدن *zadan* *бить*), یادشده yādšode *упомянутый* (یاد *yād* *память* + прич. прош. вр. гл. شدن *šodan* *становиться*) и т.п.

Упражнение 2. Прочитайте, разберите и переведите следующие слова.

سیب‌زمینی، آبرو، آبجو، همه‌گونه، خردرچمن، دست به دهان، پادرهاوا، خانه به دوش، چلچراغ، چهارراه، هزارپا، هیچ‌مدان، بگومگو، بزوبکوب، بخورونمیر، آبدیده، تقدیم شده، وحشت زده، زلزله‌زده، از خود گذشته.

Безаффиксное словообразование (транспозиция)

Транспозиция – образование новых слов без помощи аффиксов и полуаффиксов. Хотя внешне новое слово от старого ничем не отличается, оно приобретает другое значение. При этом происходит переход из одной части речи в другую. Наиболее распространены модели:

1. «Существительное ← прилагательное», т.е. существительное получается из прилагательного:

افغانی afqānī *афгани* (денежная единица) ← افغانی afqānī *афганский*,
بارانی bārānī *плащ* ← بارانی bārānī *дождевой*,
چینی čini *фарфор* ← چینی čini *китайский*,
زره‌پوش zerehpūš *броневик* ← زره‌پوش zerehpūš *покрытый броней*;

2. «Существительное ← глагол». Таким образом происходит образование отглагольных имён от основ настоящего и прошедшего времени:

خرید xarid *покупка* ← خرید xarid *он купил* ← خریدن xaridan *покупать*,
خواست xāst *требование* ← خواست xāst *он потребовал* ← خواستن xāstan *требовать*,
درآمد darāmad *доход* ← درآمد darāmad *получилось* ← درآمدن darāmadan *получаться*,
دریافت daryāft *получение* ← دریافت daryāft *он получил* ← دریافتن daryāftan *получать*,
دو dow *бег* ← دو dow (ОНВ) ← دویدن davidan *бежать*,
عملکرد amalkard *операция* ← عمل کرد amal kard *подействовало* ← عمل کردن amal kardan *действовать*,

فروش foruš *продажа* ← فروخت foruxt *он продал* ← فروختن foruxtan *продавать*,
نشست nešašt *заседание* ← نشست nešašt *он сел* ← نشستن nešaštan *сесть*.

Упражнение 3. Прочитайте, разберите и переведите следующие слова.

شکاری, زیردریایی, درخواست, ورشکست, درگذشت, گذشت, سوخت, ساخت, رویداد, پیش‌پرداخت, واریز, گذر, فرستاده, نوشته, فراری, شهری.

Упражнение 4. Найдите в тексте сложные слова и разберите их по составу.

نیمایوشیج Текст

(شرحی از شاعر مشهور ایران – بنیادگذار شعر نو در ادبیات فارسی)

شب سرد زمستانی بود. برف آرام آرام روی زمین می‌نشست. دهکدهٔ یوش در خاموشی و سکوت فرو رفته بود. فقط گاهی از دور زوزهٔ گرگ گرسنه‌ای به گوش می‌رسید و گوسفندان از ترس این صدا ناله می‌کردند و سکوت

شب را به هم می‌زدند. کنار یک چادر تیره‌رنگ چراغ نفتی می‌سوخت. یک مرد دهاتی بازوی خود را به تفنگ قهوه‌ای‌رنگ تکیه داده انتظار به دنیا آمدن کودک خود را می‌کشید.

شب از نیمه می‌گذشت. فریاد یک زن از چادر به گوش می‌رسید. برف هنوز می‌بارید و باد ملایمی درون چادر می‌دوید و پاره‌های برف را جلوی پای مرد دهاتی می‌انداخت. دیگر حوصله‌اش سر رفته بود. دستهای خشن را به چوب تفنگ می‌فشرده و گاهی از سوراخ چادر به چادر دیگر نگاه می‌کرد و بایی صبری دست را زیر چانه می‌برد و به فکر فرو می‌رفت. صدای گرگ گرسنه هر لحظه نزدیکتر می‌شد. مرد دهاتی ناگهان مثل برق از جا پرید تفنگش را از کنار چادر برداشت و بیرون رفت. پاهایش تا نزدیکی‌های زانو تو برف فرو می‌رفتند. کنار یک سنگ بزرگ به کمین نشست و لوله تفنگ را روی زانوش گذاشت و به انتظار گرگ دیدگان خود را به کوه برف‌آلود روبرو دوخت.

چند دقیقه طول نکشید که صدای گلوله در فضای خاموش دهکده یوش شنیده شد و سکوت شب را بهم زد. چادرنشینان از چادرها بیرون رفته و به طرف صدای گلوله شتافتند. مرد دهاتی بلند شد تفنگ را به شانه انداخت و به خانه خود برگشت و دیدگان خود را به مرد و زنی که کنار لاشه گرگ جمع شده بودند دوخت. چند دقیقه سکوت کرد. گریه کودک نوزادی از چادر به گوشش خورد. کنار پرده سیاه‌رنگ چادر ایستاده و با صدای بلند گفت:

- نکيسا پسر يا دختر؟

صدایی از توی چادر گفت:

- پسر.

مرد دهاتی قلبش آرام شد. آهسته با گامهای استوار به طرف خوابگاه خود رفت. موقعی که سرش را روی بالش

قرار داد صدای کودک نوزادش رفته‌رفته آرام شد و بعد از چند دقیقه مرد دهاتی به خواب عمیق فرو رفت.

ده روز از عمر نوزاد می‌گذشت. آفتاب طلایی برف را آب کرده بود. چادرنشینان دهکده یوش جشن داشتند. پدر کودک نوزاد روی تشک بالای مجلس نشسته بود و به پیرمردهای ریش سفید شیرینی تعارف می‌کرد. مرد دهاتی از جا بلند شد، قرآن کوچکی را برداشت، به وسط مجلس آورد و رو به قبله (۱) ایستاد و با صدای خشن و مردانه‌اش سر به سوی آسمان کرد و شکر خدا

را به جا آورد. این بود روز نامگذاری نیما یوشیج بنیادگذار شعر نو فارسی. نیما رفته‌رفته بزرگ شد. قرآن خواندن را پیش ملای دهکده یاد گرفت، نوشتن را هم از مادر بزرگ خود آموخت.

نیما در جوانی به تهران آمد. تحصیل اولیه را در مدرسه آموخت و نزد یکی از معلمان معروف آن روز به فرا گرفتن ادبیات و منطق و زبان فرانسه پرداخت. نخستین شعری که در یک روز بارانی در اتاق تنگ مدرسه نوشت «قصه رنگ پریده» نام داشت.

تا پیدایش اشعار نیما شعر فارسی در زنجیر وزن و قافیه بوده و در قالب قصیده، غزل، مثنوی (۲) و رباعی ریخته می‌شد. نیما با انتشار کتابهای خود توانست بنای شعر قدیم یعنی عروض (۳) را در هم بشکند و برای آنهایی که می‌گفتند نیما شعر قدیم نمی‌تواند بسازد و شعر نو بازپچهای بیش نیست اشعاری به فرم کلاسیک هم تقدیم نمود. نیما یوشیج که در میان بهترین شعرای امروز ایران طرفداران بی‌شماری دارد در سال ۱۳۳۸ در تهران زندگی را بدرود گفت.

تفسیر متن Комментарий к тексту

1. *Qeble Кыбла* — направление на Каабу, которое следует соблюдать мусульманам во время совершения молитвы и ряда ритуалов.

2. *masnavi масневи, маснави* — жанр эпического (героического) стихотворения, в котором рифмуется каждая строчка (месра). *qaside касыда* — жанр придворной поэзии, восхваляющая правителя. *qazal газель* — небольшое лирическое стихотворение.

3. *aruz аруз* — арабо-персидская система стихосложения, основанная на чередовании кратких и долгих слогов.

Упражнение 5. Заполните пропуски.

(۱) مرد دهاتی با ... دست را زیر چانه می‌برد و به ... فرو می‌رفت. (۲) موقعی که سرش را روی ... قرار داد صدای کودک ... آرام شد. (۳) مرد دهاتی قرآن کوچکی را برداشت، به وسط مجلس آورد و رو به ... ایستاد و با صدای ... و ... سر به سوی آسمان کرد و ... خدا را به جا آورد. (۴) بعضی می‌گفتند که نیما شعر قدیم نمی‌تواند بسازد و شعر نو ... بیش نیست. مرد دهاتی قلبش ... شد و آهسته با گامهای ... به طرف خوابگاه خود رفت. (۵) گاهی از دور ... گرگ گرسنه‌ای به گوش می‌رسید و گوسفندان از ترس این صدا ... می‌کردند. (۶) نیما یوشیج نزد یکی از معلمان معروف آن روز به ... ادبیات و ... و زبان فرانسه پرداخت. (۷) چادر نشینان از چادرها بیرون رفته و به طرف صدای ... شتافتند.

۸) تا ... اشعار نیما شعر فارسی در ... وزن و قافیه بود. او کنار یک سنگ بزرگ به ... نشست و ... تفنگ را روی زانویش گذاشت. ۹) این بود روز نامگذاری نیما یوشیج ... شعر نو فارسی. مرد دهاتی دیدگان خود را به مرد و زنی که کنار ... گرگ جمع شده بودند دوخت. ۱۰) نیما یوشیج در میان بهترین شعرای امروز ایران ... بی شماری دارد.

Упражнение 6. Замените подчёркнутые слова синонимами или словами, близкими по смыслу.

دهکدهٔ یوش در خاموشی فرو رفته بود. تا پیدایش اشعار نیما شعر فارسی در قالب قصیده، غزل، مثنوی و رباعی ریخته می شد. مرد دهاتی بلند شد تفنگ را به شانه انداخت و دیدگان خود را به مرد و زنی که کنار لاشهٔ گرگ جمع شده بودند دوخت. نخستین شعری که در یک روز بارانی در اتاق تنگ مدرسه نوشت «قصهٔ رنگ پریده» نام داشت. گریهٔ کودک نوزادی از چادر به گوشش خورد. چادر نشینان از چادرها بیرون رفته و به طرف صدای گلوله شتافتند. مرد دهاتی قلبش آرام شد. موقعی که سرش را روی بالش قرار داد صدای کودک نوزادش رفته رفته آرام شد. نزدیکی از معلمان معروف آن روز به فرا گرفتن ادبیات و منطق و زبان فرانسه پرداخت. مرد دهاتی سر به سوی آسمان کرد و شکر خدا را به جا آورد. نیما یوشیج که در میان بهترین شعرای امروز ایران طرفداران بی شماری دارد در سال ۱۳۳۸ در تهران زندگی را بدرود گفت. پدر نیما کنار پردهٔ سیاه رنگ چادر ایستاده بود. نیما یوشیج برای آنهایی که می گفتند شعر نو بازیچه‌ای بیش نیست اشعاری به فرم کلاسیک هم تقدیم نمود. آفتاب طلایی برف را آب کرده بود.

Упражнение 7. Заполните пропуски глаголами.

۱) مرد دهاتی دست‌های خشن را به چوب تفنگ ... و گاهی از سوراخ چادر به چادر دیگر ... ۲) برای آنهایی که می گفتند نیما شعر قدیم نمی تواند بسازد، اشعاری به فرم کلاسیک هم ... ۳) پاهای مرد دهاتی تا نزدیکی‌های زانو تو برف ... ۴) صدای کودک نوزادش رفته رفته ... و بعد از چند دقیقه مرد دهاتی به خواب عمیق ... ۵) باد ملایمی درون چادر می دوید و پاره‌های برف را جلوی پای مرد دهاتی ... مرد دهاتی از جا ... و شکر خدا را ... ۶) صدای گلوله در فضای خاموش دهکدهٔ یوش ... و سکوت شب را ... یک مرد دهاتی بازوی خود را به تفنگ قهوه‌ای رنگ ... انتظار به دنیا آمدن کودک خود را ... ۷) نیما با انتشار کتابهای خود توانست بنای شعر قدیم یعنی عروض را ... ۸) مرد دهاتی مثل برق از جا ... و تفنگش را از کنار چادر ... ۹) کنار یک سنگ بزرگ ... و به انتظار گرگ دیدگان خود را به کوه برف آلود روبرو ... ۱۰) پدر کودک نوزاد روی تشک بالای مجلس نشسته بود و به پیرمردهای ریش سفید شیرینی ...

Упражнение 8. Ответьте на вопросы.

۱) نیما یوشیج کی و کجا به دنیا آمد؟ خواندن قرآن و نوشتن را از چه کسانی یاد گرفت؟ ۲) تحصیل اولیه را در کجا آموخت؟ اولین شعر خود را کی سرود و آن را چه نامید؟ ۳) چرا نیما یوشیج در میان شعرای امروز ایران

طرفداران زیادی دارد؟ ۴) تا پیدایش شعر نو شعر فارسی در چه قالبی ریخته می‌شد؟ ۵) آیا نیما یوشیج اشعاری به فرم کلاسیک نوشته است؟ ۶) خصوصیات شعر نو را نام ببرید. ۷) آیا تا کنون اشعاری از نیما یوشیج خوانده‌اید؟ ۸) عروض در شعر فارسی در چه دوره‌ای پیدا شد؟ ۹) یک نمونه از شعر کلاسیک بیان کنید.

Упражнение 9. Поставьте глаголы в правильной форме.

۱) پیش از اینکه به بیست سالگی (رسیدن) آثار وی مورد تعجب پارسی‌شناسان قرار گرفت. ۲) مأمور پلیس آن طرف خیابان (ایستادن) و با خوشحالی به بچه‌ها نگاه می‌کرد. همانطور که امروز مجبوریم از لحاظ علمی و هنری و فنی از دنیای متمدن (استفاده کردن)، از لحاظ ادبی و فکری نیز راه دیگری در دسترس ما (بودن). ۳) جواب شما درست است، اما من اگر بجای شما (بودن) جوابی کاملتر از این (دادن). ۴) در نتیجه نوعی زبان ترجمه (پدید آمدن) که نه تنها قوانین دستور زبان فارسی در آن جاری نیست بلکه بسیار اتفاق می‌افتد که اصلاً منطبق بشری به آن راه نمی‌یابد. ۵) البته علت کم‌توجهی خوانندگان به آثار این نویسنده را باید تا حد زیادی در ضعف شکل و مضمون آنها (دانستن). ۶) شاید در سال‌های ۳۰ - ۱۳۲۰، روزنامه و سیاست، کمتر وقتی برای خواندن رُمان (باقی گذاشتن). ۷) در آن زمان هر کسی که اطلاعی از یک زبان خارجی داشت، به ترجمه کتابهایی (پرداختن) که سالها پیش کهنه (شدن).

Упражнение 10. Объясните по-персидски значение следующих слов и выражений.

چادر نشینان، حوصله‌اش سررفت، فضا، تعارف کردن، قبله، نامگذاری، منطق، قصه، وزن شعر، قافیه، عروض، قصیده، رباعی، غزل، مثنوی، شعر نو.

Упражнение 11. Переведите на персидский язык.

Женщина, стоявшая позади меня в очереди, подняла голову к небу и сказала: «Посмотрите, как красиво летят птицы». Стемнело, пустынные улицы погрузились в тишину, и лишь иногда издалека доносился шум автомобилей. Я вчера так устал, что стоило мне опустить голову на подушку, как я тут же крепко заснул. Было уже далеко за полночь, и жители деревни, сидя у костра, коротали время в ожидании наступления утра. Не успели мы подойти к палаткам кочевников, как нас окликнул чей-то грубый голос. Мужчина, сидевший у окна, опустил голову на руки и глубоко задумался. Не прошло и нескольких минут, как тишину нарушил звук выстрела. Было так жарко, что путешественники время от времени устремляли взгляд на заснеженные горы, словно удивляясь, как это солнце до сих пор не растопило снег. Отдай ты ему эту книгу, чтобы он, наконец, успокоился! Какой же это охотник? По-моему, он уже больше не может сидеть в засаде - все время нетерпеливо поглядывает в сторону де-

ревни. Вряд ли мы сможем перебраться на ту сторону долины, как бы не провалиться в снег по пояс. Хасан, очень недовольный, поднялся и решительным шагом вышел из комнаты.

Упражнение 12. Заполните пропуски словами из списка.

(به فکر فرو رفتن، از نیمه گذشت، سکوت، در خواب عمیق فرو رفتن، عروض، شهرت، دیری نگذشت، به گوش ... رسیدن، مجلس، به آسمان بلند کردن، رفته رفته)

۱) وی به چاپ کتابهای درسی پرداخت و ... که انتشار مجلات برای کودکان و نوجوانان را شروع کرد. ۲) این اعتقاد ... آل احمد را فرا می گیرد و در همه آثار او دیده می شود. ۳) بعد از یک هفته ... دایه پسر تصمیم گرفت موضوع را به پدرش بگوید. ۴) وقتی سام به نزد فرزندش رسید و او را با موی سفید دید سر ... و فریاد کشید. ۵) بعد از گفتن این سخن، سام مدتی ... تا اینکه چاره ای بیندیشد. ۶) زال جوانی بسیار تندرست و تترس شده بود بطوری که ... او تمام ایران را فرا گرفته بود. ۷) موقعی که رستم ...، عده ای از سواران تورانی که از نزدیکی او می گذشتند اسبش را همراه خود بردند. ۸) شاه ... جشنی تشکیل داد و دستور داد که سفره ها بیاورند. ۹) چون شب ...، رستم را به خوابگاهش راهنمایی کردند. ۱۰) در همان روز خبر پیدا شدن اسبش ... رستم ... و او بسیار خوشحال شد. ۱۱) قبول قواعد و اصطلاحات ... عربی در شعر پارسی برای شاعران همیشه مشکلاتی به وجود آورده است.

Упражнение 13. Перескажите по-персидски.

I. В 30-е годы продолжала развиваться поэзия, и в частности творчество крупнейшего поэта современного Ирана Малек ош-Шоара Бахара (ملک الشعراى بهار). В годы революции 1905-1911 годов поэт, блестяще владевший искусством складывания газелей и касыд, прославился как автор замечательных касыд, посвящённых революционным событиям. В 30-е годы поэт отошёл от политической деятельности и занялся преподаванием и исследованиями, в результате которых появилась его фундаментальная «Стилистика» (سبک شناسی). Поэзия 30-х годов обращалась в основном к общегуманистическим темам.

II. В 1936 году вышел в свет сборник стихов Парвин Этесами (پروین اعتصامی) – первой современной иранской поэтессы. В своих стихах, написанных по законам традиционной персидской поэтики, она писала о простых людях. Очень популярны были в то время стихи и другого известного поэта – Ираджа Мирзы (ایرج میرزا), посвящавшего свои произведения иранской женщине-матери.

III. В конце 20-х годов начал писать Нима Юшидж, основавший несколько позже, в 40-х годах новую ритмическую организацию стиха на основе «свободного аруза». Он провозгласил отказ от старых форм классической поэзии. Образная система этого поэта нашла отражение в поэме «Сказка», написанной ещё в 20-е годы, но нашедшей многочисленных

приверженцев спустя 20 лет среди молодых поэтов Ирана. В середине 60-х годов в Иранской поэзии появилось направление «новая волна», выступавшее от лица молодого поколения.

Упражнение 14. Расскажите о классической и современной поэзии Ирана.

تعزیه (ادامه) (Дополнительный текст (продолжение))

امسال پدرم می خواست هر طوری شده، بساط تعزیه را دوباره در شهر خودمان راه بیندازد. او به من می گفت: - تو دیگر بزرگ شده ای و بهتر است نقش «علی اکبر» را بازی کنی.

اگر در تعزیه امسال علی اکبر می شدم، زودتر از پدرم شهید می شدم. تمام تابستان پدرم مشغول فراهم کردن وسایل مورد احتیاج تعزیه بود. گوشه یکی از اتاقهای ما پر شده بود از کلاه خود و شمشیر و زره و لباسهای رنگارنگ. برای من هم یک دست لباس تهیه کرده بود که علی اکبر بشوم. دلم می خواست مردم اسمم را عوض کنند و علی اکبر صدايم کنند. از اینکه اسم پدرم حسین است و هر سال می تواند امام حسین شود، خیلی خوشم می آمد.

کم کم تابستان تمام شد. روز اول باز شدن مدرسه ها بود که جنگ شروع شد، جنگ عراق با ایران. همه از جنگ حرف می زدند. شبها به جز پاسبانها، چند نفر از مردم هم اسلحه به دست می گرفتند و توی محله کشیک می دادند. تا رادیو می خواست اخبار بگوید، گوش همه تیز می شد که خبر تازه ای بشنوند. هیچ کس شبها برق خانه اش را روشن نمی کرد. اگر کسی می خواست اتاقش روشن باشد، روی تمام پنجره هایش را با پتو و ملافه می پوشاند که نور اتاقش از بیرون معلوم نشود. اول شب من و احمد و عباس راه می افتادیم و نفت تقسیم می کردیم تا به همه برسد. به هر خانه هفته ای یک بار نفت می رسید.

آن روزها بعد از نماز مثل همیشه تکبیر می گفتیم. اما در پایان تکبیر به جای «مرگ بر منافقین» می گفتیم: «مرگ بر صدام یزید کافر». همه صدام را نفرین می کردند، چون او رئیس جمهور عراق بود. من فکر می کردم که صدام کافر همان یزید است که ما مرگ او را از خدا می خواستیم. اما یک بار پدرم گفت که صدام از بچه های یزید است. هنوز مُحَرَّم (۱) نشده بود. من و پدرم از خدا می خواستیم که هر چه زودتر پاسداران و سربازان ما پیروز شوند تا ماه محرم امسال بتوانیم با شور و شوق بیشتری تعزیه گردانی کنیم. پدرم می گفت:

- خدا را چه دیدی! شاید بزودی خدا کمکمان کند و در خود صحرای کربلا (۲) تعزیه بگیریم.

آن روز جمعه بود و مثل همه جمعه‌ها با پدرم رفته بودم نماز جمعه. آن روز امام جمعه شهرمان (۳) در باره جنگ ایران و عراق حرف زد. در باره شهید شدن هم حرفهایی گفت که درست یادم نیست. بعد از نماز حاج میرزا هادی واعظ رفت پشت بلندگو و خبر داد که چهار تا از همشهری‌های ما در جنگ ایران و عراق شهید شده‌اند. بعد اسم آنها را هم گفت. آنوقت همه شعار دادند:

- برادر پاسدار، شهادتت مبارک!

نماز جمعه که تمام شد، همه مردم به طرف گورستان راه افتادند. چهار تابوت روی دست مردم به طرف گورستان حرکت می‌کرد.

روی تابوتها پرچم ایران کشیده بودند. روی پرچمها علامت جمهوری اسلامی به چشم می‌خورد. من این علامت را به راحتی نقاشی می‌کنم. پدرم می‌گفت:

- این «لا اله الا الله» است که به این شکل درآمده.

مردم تابوتها را پیاده تا گورستان شهر بردند. در راه همه با هم شعار می‌دادند. هیچ کس گریه نمی‌کرد. حتی در گورستان هم مردم فقط شعار می‌دادند. توی شلوغی سعی کردم خودم را به جلوی جمعیت برسانم و شهیدان شهرمان را ببینم، اما نتوانستم. زن یکی از شهیدها بلندگوی دستی حاج میرزا هادی را گرفت و از شوهرش که شهید شده بود، حرف زد. بچه‌اش توی بغل او بازی می‌کرد. فکر کردم امسال اگر تعزیه بگیریم، او می‌تواند علی اصغر خوبی بشود. بعد از حرفهای زن شهید حاج میرزا هادی گفت:

- خدایا، این چهار شهید شهر ما را به حق چهار باب الحوائج (۴) قبول کن.

مردم هم گفتند:

- الهی آمین!

او همیشه در آخر روضه‌هایش از خدا می‌خواست که به حق چهار باب الحوائج، حاجتهای مردم را برآورده کند. اما این بار از چهار باب الحوائج چیز دیگری می‌خواست.

بعد از آن روز وضع ما کمی فرق کرد. پدرم شبها دیر به خانه می‌آمد. مادرم می‌گفت:

- پدرت رفته بسیج. رفته تا اسلحه‌ها را بشناسد و تیراندازی یاد بگیرد.

معلم ورزش ما هم در ساعتهای ورزش به ما کار با اسلحه را یاد می داد. من کمتر پدرم را می دیدم، چون او صبح زود قبل از اینکه من از خواب بلند شوم، نمازش را می خواند و برای تمرین نظامی به میدانگاه می رفت.

یک روز صبح وقتی از خواب بیدار شدم، چیز عجیبی دیدم. پدرم لباس پاسداری پوشیده بود و داشت با مادرم حرف می زد. اول باور نمی کردم پدرم پاسدار شده باشد. چشمهایم را درست باز کردم. نه، اشتباه نمی کردم، پدرم بود. یک تفنگ سبزرنگ هم روی دوشش انداخته بود. از همان تفنگهایی که معلم ورزشمان به ما یاد می داد. پدرم داشت با مادرم حرف می زد. مادرم هم گریه می کرد. خوب گوشه‌ایم را باز کردم. پدرم گفت:

– راه، راه امام حسین است. یا می‌رویم و یزید را می‌کشیم، یا مثل امام حسین شهید می‌شویم.

مادرم هیچ حرفی نزد. پدرم دوباره گفت:

– خودت فکر کن. اگر خدا لطف کند و ما پیروز شویم، مردم مسلمان عراق هم نجات پیدا می‌کنند. راه کربلا

هم باز می‌شود.

از جا بلند شدم، وضو گرفتم و نماز خواندم. پدرم از نماز خواندن من خیلی خوشحال می‌شد. نماز صبح دو رکعت (۵) بود و زود تمام شد. سر سفره صبحانه نشستیم. با پدر و مادرم صبحانه خوردیم و هر سه از خانه خارج شدیم. دلم می‌خواست توی راه احمد و عباس و بقیه همکلاسیهایم مرا ببینند. دستم را گرفته بودم به تفنگ پدرم و قدم به قدم با او راه می‌رفتم. مادرم هم در کنار من بود. همینطور رفتیم تا به مسجد رسیدیم. توی مسجد چند نفر دیگر هم مثل پدرم لباس پاسداری پوشیده بودند. مردم می‌گفتند:

– احتیاجی به کمک نیست. اینها خودشان داوطلب شده‌اند.

پدرم رفت میان پاسدارهای دیگر. بعد همه با هم به طرف میدانگاه حرکت کردند. همگی پاهایشان را محکم به

زمین می‌کوبیدند می‌رفتند. یکی می‌گفت: «یک، دو، سه» و آنها با هم جواب می‌دادند: «شهید».

از اینکه پدر من هم این کارها را می‌کند، خوشحال بودم. مردم دنبال پاسدارها به راه افتاده بودند. وقتی به میدانگاه رسیدیم، دیدم که یک مینی‌بوس در آنجا ایستاده است. مردم دور آن را گرفته بودند. پاسدارها یکی یکی قرآنی را که در دست امام جمعه بود، می‌بوسیدند و وارد مینی‌بوس می‌شدند. پدرم هم همین کار را کرد. هر کس که می‌خواست وارد مینی‌بوس شود، با یکی دو تا از آشنایانش دیده‌بوسی و خداحافظی می‌کرد. پدرم هم مرا بوسید. دستهایش گرم‌تر شده بود و مهربان‌تر به نظر می‌رسید.

تفسير متن Комментарий к тексту

1. محرم moharram *мохаррам* – месяц траура по имаму Хусейну.
2. صحرای کربلا sahrā-ye Karbalā *пустыня у Кербелы* – место, где нашли мученическую смерть имам Хусейн и его 72 сподвижника в 61 году по лунной хиджре (682 г. н.э.).
3. امام جمعه emām jom'e *пятничный имам* – духовное лицо, которое по пятницам (выходным дням) читает проповедь перед прихожанами. В разные дни это могут делать разные люди. В Тегеране для этой цели создан специальный центр, куда по пятницам приезжают десятки тысяч людей, чтобы послушать о самых насущных проблемах страны. В современном Иране пятничные намазы имеют большое политическое значение. Они записываются и транслируются на всю страну.
4. چهار باب الـحوائج Čahār bāb ol-havāyej *букв. Четыре входа чаяний*. Под этим титулом подразумеваются четыре человека, один из которых – седьмой имам св. Муса Казем. Другой брат имама Хусейна – Абу-ль-Фазл. Он также погиб в Кербеле. Перед смертью ему отрубили обе руки. Проклиная кого-либо, могут сказать *حوالات به دو دست بریده ابو الفضل* Havāle-yat be do dašt-e boride-ye Abolfazl! *Да воздадут тебе обе отрубленные руки Абу-ль-Фазла!* Когда мусульманин-шиит загадывает своё заветное желание, он даёт обет во имя Абу-ль-Фазла и приносит в жертву (забивает) барана. Следующий – четвёртый имам св. Зейн уль-Абедин. Последний из них – Али Асгар, сын имама Хусейна.

5. رکعت rak'at *коленопреклонение* – земной поклон, часть намаза, часть мусульманского молитвенного обряда. Он совершается в следующей последовательности: قیام qiyām *стояние*, خواندن xāndan *чтение* аятов или сур Корана, رکوع roku' *поклон*, سجود sojud *падение ниц*, прикосновение лбом к земле.

Упражнение 15. Заполните пропуски глаголами.

(۱) امسال پدرم میخواست هر طوری شده، بساط تعزیه را دوباره در شهر خودمان... (۲) تمام تابستان پدرم مشغول... وسایل مورد احتیاج تعزیه بود. (۳) دلم میخواست مردم اسمم را... و علی اکبر صدا می کنند. (۴) شبها به جز پاسبانها، چند نفر از مردم هم اسلحه به دست می گرفتند و توی محله... (۵) تا رادیو میخواست اخبار بگوید، گوش همه... که خبر تازه ای بشنوند. (۶) اول شب من و احمد و عباس راه می افتادیم و نفت... تا به همه برسد. (۷) آن روزها بعد از نماز مثل همیشه... (۸) من و پدرم از خدا میخواستیم که هر چه زودتر پاسداران و سربازان ما... تا ماه محرم امسال بتوانیم با شور و شوق بیشتری... (۹) بعد از نماز حاج میرزا هادی واعظ رفت پشت بلندگو و... که چهار تا از همشهری های ما در جنگ ایران و عراق... (۱۰) روی پرچمها علامت جمهوری اسلامی... (۱۱) حتی در گورستان هم

مردم فقط... ۱۲) توی شلوغی ... خودم را به جلوی جمعیت برسانم و شهیدان شهرمان را ببینم، اما نتوانستم. ۱۳) او همیشه در آخر روضه‌هایش از خدا می‌خواست که به حق چهار باب الحوائج، حاجتهای مردم را... ۱۴) پدرت رفته تا اسلحه‌ها را ... و تیراندازی یاد بگیرد. ۱۵) اول ... پدرم پاسدار شده باشد. ۱۶) اگر خدا ... و ما پیروز شویم، مردم مسلمان عراق هم... ظ

Упражнение 16. Ответьте на вопросы.

۱) حسین به علی پیشنهاد کرد چه نقشی را بازی کند؟ ۲) حسین تمام تابستان مشغول چه چیزی بود؟ ۳) چرا علی می‌خواست مردم اسمش را عوض کنند؟ ۴) جنگ ایران و عراق کی شروع شد؟ ۵) شبها مردم چه کار می‌کردند؟ ۶) چرا تمام پنجره‌ها را با پتو و ملافه می‌پوشاندند؟ ۷) در پایان نماز چه می‌گفتند؟ ۸) چرا حسین و علی می‌خواستند که جنگ هر چه زودتر تمام شود؟ ۹) حسین چه آرزویی داشت؟ ۱۰) روزی بعد از نماز جمعه حاج میرزا هادی واعظ چه خبری به مردم داد؟ ۱۱) روی تابوتهای شهیدان چه کشیده بودند؟ ۱۲) علامت جمهوری اسلامی چه معنایی دارد؟ ۱۳) آیا مردم در گورستان گریه می‌کردند؟ بعد از آن روز وضع چگونه تغییر کرد؟ ۱۴) پدر علی کجا رفت؟ برای چی؟ ۱۵) معلم ورزش به بچه‌ها چه چیزی را یاد می‌داد؟ ۱۶) حسین روزی که شهر را ترک کرد، به زنش چه گفت؟ ۱۷) علی صبحها قبل از صرف صبحانه چه می‌کرد؟ ۱۸) چرا علی می‌خواست توی راه همکلاسانش را ببیند؟ ۱۹) علی از چه چیزی خوشحال بود؟ ۲۰) بعد از مسجد پاسداران کجا رفتند؟ ۲۱) چطور قدم می‌زدند؟ حسین قبل از آنکه سوار مینی‌بوس شود چه کرد؟

Упражнение 17. Объясните по-персидски значение следующих терминов и выражений.

کشیک دادن؛ گوش همه تیز می‌شد؛ نماز؛ تکبیر؛ منافقین؛ کافر؛ پاسداران؛ شوروشوق؛ گورستان؛ علامت جمهوری اسلامی؛ شعار دادن؛ باب الحوائج؛ بسیج؛ وضو گرفتن؛ مسجد.

Упражнение 18. Найдите в тексте и прочтите следующие выражения.

Устроить мистерию; во что бы то ни стало; заниматься подготовкой всего необходимого; изменить имя; патрулировать улицы с оружием в руках; занавешивать окна простынями и одеялами; чтобы комната не была видна снаружи; раз в неделю; с ещё большим энтузиазмом; точно не помню; сообщил в микрофон; четверо погибли на войне; гробы были накрыты флагами; он принял такую форму; в толпе; я попытался пробраться вперед; всё стало как-то по-другому; он ушёл в ополчение; научиться владеть оружием; я увидел нечто необычное; он широко раскрыл глаза; учитель физкультуры; если будет угодно Богу; люди будут спасены; он шёл в ногу; в помощи нет необходимости; они вызвались добровольцами;

все печатали шаг; люди окружили автобус; мы прощались со знакомыми; один - два человека; они казались ласковее.

Упражнение 19. Опишите по-персидски:

1) как жили люди во время войны; 2) похороны погибших героев; 3) уход отца Али на войну.

پیام ماهی‌ها

سُهرابِ سِپهری

رفته بودم سرِ حوض
تا بینم شاید، عکسِ تنهاییِ خود را در آب،
آب در حوض نبود.
ماهیان می گفتند:
«هیچ تقصیرِ درختان نیست.
ظهِرِ دم کرده تاستان بود،
پسرِ روشنِ آب، لبِ پاشویه نشست
و عقابِ خورشید آمد او را به هوا بُرد که بُرد (۱).
به درکِ راه بُردیم به اکسیژنِ آب.
برق از پولکِ ما رفت که رفت (۲).
ولی آن نورِ درشت،
عکسِ آن میخکِ قرمز در آب
که اگر باد می آمد دلِ او، پشتِ چین‌هایِ تغافل می زد،
چشمِ ما بود.
روزی بود به اقرارِ بهشت.
تو اگر در تپشِ باغِ خدا را دیدی، همت کن.
و بگو ماهی‌ها، حوضشان بی آب است.»

باد می رفت به سَرَوَقْتِ (۳) چنار،
مَنْ به سَرَوَقْتِ خُدا رَفْتَم.

تفسیر شعر

1. باد می رفت bord ke bord *унёс насовсем*. См. также следующий комментарий.
2. رفت که رفت raft ke raft *ушёл насовсем*. Глагольные формы простого прошедшего времени, повторенные через союз که ke обозначают действие, результат которого сохраняется и в настоящем, и в будущем (см. Иванов 2022, с. 135).
3. به سَرَوَقْتِ کسی رفتن be sarvaqt-e kas-i raftan *посещать какие-либо места, ходить к кому-либо в гости*.

واژه نامه

آمین!! اَمین!
(*син.* چنین باد! ایدون باد! بپذیر، برآور *син.*)
الهی! ~ ..! (خداوندا چنین کن! خداوندا بپذیر *син.*)
!сделай так, господи
اکسیژن oksizhen
اقرار (اعتراف) eqrār. (*син.*)
استوار (مَحْكَم) ostovār. (*син.*)
انتظار (چشمِ بُراهی) entezār (*син.*)
~ چیزی را کشیدن
(چشمِ بُراهِ چیزی بودن *син.*)
بازیچه bāziče ... بازیچه ای بیش نیست
игрушка, не более того
بالش bāleš
باور کردن (را) bāvar kardan
بخود گفتن
bedrud goftan
(وداع کردن، خداحافظی کردن *син.*)
زندگی را ~ ... بخود گفتن

بسیج basij
(*син.* گِردآوری و آماده سازی
зд. военная организация добровольцев
بلندگو bolandgu
به هم زدن
be ham zadan ... (بر هم زدن، خراب کردن *син.*)
سکوت را ~
بِهشت (فردوس، جَنّت) behešt (*син.*)
بی صبری (بی تابی) bisabri (*син.*)
بی شمار (بی اندازه) bišomār. (*син.*)
پاسبان (نگهبان) pāsbān .. (*син.*)
پاسدار pāsdār
پاشویه ..
pāšuyē
стороны бассейна (для мытья ног)
پرچم pačam
پیام (پیغام *син.*) paṃam
تابوت tābut
تپش tapeš

ковёр, матрас tošak تشك
 беспечность taqāfol تغافل
 (син. (بی خبری، چشم پوشی، نادیده انگاری
 вина, грех تقصیر (کو تاهی، لغزش، گناه (син.
 taqsir
 возвеличивание (Аллаха) تکبیر
 (син. (به بزرگی یاد کردن، بزرگ شمردن (син.
 ~ گفتن گفتن (الله اکبر گفتن (син.
 стрельба tir'andāzi تیراندازی
 тёмный tīrerang تیره رنگ
 палатка čador چادر
 лампа, фонарь, светильник čeqāq چراغ
 керосиновая лампа نفتی
 дерево čub چوب
 приклад تفنگ (قنداق تفنگ (син.
 складка, морщина čin چین
 необходимость, нужда hājat حاجت (نیاز (син.
 спальня; общежитие خوابگاه
 (син. (اتاق خواب xābgāh
 шлем xud خود (کلاه ~ также)
 доброволец dāvtalab داوطلب
 крупный dorōšt درشت (بزرگ (син.
 ад darak (adrāk) درک (ادراک)
 (син. (زرفترین جای دوزخ، ته جهنم
 k чёрту به ~! (به جهنم!)
 раздувать, заваривать ~ کردن دم
 шить duxtan (duz) دوختن (دوز)
 уставиться دیدگان خود را ~ (به) (на)
 окружить دور دوز دور (چیزی را گرفتن
 глаза دیده دیدگان دیده
 пламенный привет didebusi دیده بوسی
 поклон (при намазе) rak'at رکعت
 бледный rangparide رنگ پریده
 щель, дыра rowzan روزن (روزنه (син.
 броня zereh زره

вой zuze زوزه
 спешить šetāftan (šetāb) شتافتن (شتاب)
 (син. (عجله کردن، با عجله رفتن (син.
 меч šamšir شمشیر
 рвение, энтузиазм šur-o šowq شور و شوق
 смерть за правое дело šahādat شهادت
 аруз (система стихосложения) عروض
 (син. (آهنگ شعر aruz
 орёл oqāb عقاب (شاهین (син.
 знак, символ علامت (علامت)
 (син. (نشانه، نماد alāmat (alāyem)
 обеспечить فراهم کردن
 (син. (تأمین کردن farāham kardan
 погрузиться foru raftan فرو رفتن
 давить, нажимать فشردن (فشار)
 (син. (فشار دادن fešordan (fešār)
 рифма qāfiye (qavāfi) قافیه (قوافی)
 форма, рамка qāleb قالب
 в форме касыды در قالب قصیده
 Кыбла Qeble قبله
 касыда (жанр стихотворения), ода (قصاید)
 (син. (چکامه qaside (qasāyed)
 еретик kāfar (koffār) کافر (کفار)
 дежурить کشیک دادن
 (син. (نگهبانی کردن kešik dādan
 засада kamin کمین
 сидеть в засаде به ~ نشستن
 волк gorg گرگ
 кладбище گورستان
 (син. (قبرستان gurestān
 труп lāše لاشه
 масневи (жанр стихотворения) masnavi مثنوی
 смерть marg مرگ
 ~ بر شاه دیلوی شاه
 простыня malāfe ملافه

раскольник; двурушник منافق (منافقین)	новорожденный nowzād نوزاد
(син. دورو) monāfeq (monāfeqin)	размер; ритм; вес vazn (owzān) . . . وزن (اوزان)
логика manteq منطق	стихотворный размер شعرى
гвоздика mixak также ~ میخک (گل)	омовение vozu (син. دست نماز)
стон nāle ناله	совершать омовение گرفتن
стонать (син. نالیدن)	усердие; самоотверженность همت (همم)
имянаречение nāmgozāri نامگذاری	(син. کوشش، جدیت) hemmat (hemam)
спасение pejāt (син. رهایی)	проявлять усердие کردن
намаз, молитва namāz نماز	все hamegi (син. همه)
пятничный намаз جمعه ~	

Третья модель «существительное + артикль + числительное» используется для указания приблизительного количества:

کارجری بیست kārgar-i bišt *человек двадцать рабочих*;

نفری پنج nafar-i panj *человек пять*.

Последнее по значению эквивалентно трёхчленному словосочетанию, основанному на примыкании پنج نفر taqribān panj nafar *человек пять*, но несколько менее частотно.

Четвёртая модель «числительное + артикль + числительное» иногда используется для обозначения процентов. Например, صدی بیست sad-i bišt 20%. Эта модель по смыслу эквивалентна словосочетанию, основанному на примыкании بیست درصد bišt darsad с тем же значением, но принадлежит более высокому стилю и, соответственно, менее частотна.

Конструкции со связочным артиклем обозначают регулярность какого-либо процесса, частоту какого-либо действия. Например, روزی دو بار ruzi-i do bār *два раза в день*, هفته‌ای سه روز hafte-i se ruz *три дня в неделю*, سه ماهی یک بار se māh-i yek bār *раз в три месяца*.

Артиклевые конструкции со множественным числом существительного используются для указания неопределённого количества чего-либо, например, عده‌ای مسافریн edde-i mosāferin *несколько пассажиров*, پاره‌ای خوانندگان rāre-i xānandegān *некоторые читатели*, کوهی اسناد kuh-i asnād *куча документов*. Перечисленные в этом абзаце примеры могут дополнительно включать предлог از az, значение при этом не меняется: عده‌ای از مسافریн edde-i az mosāferin *несколько пассажиров*, پاره‌ای از خوانندگان rāre-i az xānandegān *некоторые читатели*, کوهی از اسناد kuh-i az asnād *куча документов*.

Словосочетания типа (б) основаны на разговорном определённом артикле -e. Справните: دختر doxtar *девушка* ↔ دختره doxtare та самая *девушка*, о которой речь шла раньше (см. также пример в тексте на стр. 93). Если мы распространяем существительное с определённым артиклем прилагательным, то он оформляет всё словосочетание целиком:

دختر خوب doxtar-e xub *хорошая девушка* ↔ دختر خوبه doxtar hube та самая *хорошая девушка*

В разговорной речи множественное число образуется с помощью суффикса -ā (после слов, оканчивающихся на согласный). При присоединении определённого артикля он также оформляет всё словосочетание целиком:

دخترای خوب doxtarā-ye xub *хорошие девушки* ↔ دختر خوبا doxtar xubā те самые *хорошие девушки*

В последнем случае гласный -e артикля сливается с гласным -ā суффикса множественного числа и превращается в один гласный -ā.

Упражнение 1. Прочтите и переведите:

سه ماهی یک بار، هفته‌ای سه روز، روزی دو بار، بیست درصد، صدی بیست، تقریباً پنج نفر، نفری پنج، کارگری بیست، مدتی تفکر، نوعی بازی، مقداری گوشت، محیطی سالم، دختر خوبه، کوهی از اسناد، پاره‌ای از خوانندگان، عده‌ای مسافرتین، دختر خوبا، مروری کوتاه، شرحی مختصر، سیبلی کلفت، دایره‌ای تنگ، خبری خوش.

اختصارسازی

В современном персидском языке в последние годы получил распространение способ словообразования – аббревиация. Аббревиатуры – сокращения (اختصارات extesārāt) чаще всего встречаются в отраслевой терминологии – политической, экономической, технической, военной и т.д.

Основные виды аббревиатур

Аббревиатуры سرَواژه sarvāže (также مخفف moxaffaf), состоящие из начальных (первых) букв, могут быть как письменными, так и устными. Это объясняется особенностями графического изображения звуков арабицей. Аббревиатуры, состоящие из начальных букв, произносятся только в тех случаях, когда они читаются как обычное слово, т.е. подчиняются фонетическим законам персидского языка:

название *Исламская республика Иран*, в русском языке обозначается аббревиатурой *ИРИ*. В персидском языке аббревиатура, состоящая из начальных букв ج.ا.ا, встречается довольно редко и только в письменной речи, т.к. её произнесение не соответствует законам персидской фонетики.

Аналогично образуются аббревиатуры от латинских сокращений: آران.ای./آران‌ای ār'en'ey – рибонуклеиновая кислота, РНК, англ. ribonucleic acid, RNA.

аббревиатуры, которые можно произнести как обычное слово:

هما Homā – هواپیمایی ملی ایران Navāreumāyi-ye melli-ye Irān *Национальная Иранская авиаккомпания*,

سمت Samt سازمان مطالعات و تدوین کتب علوم انسانی Sāzemān-e motāle'āt-o tadvin-e kotob-e 'olum-e ensāni *Организация исследований и создания литературы по гуманитарным наукам*,

اتکا Etekā (Boenhopz) سازمان تعاونی مصرف کادر نیروهای مسلح Sāzemān-e ta'avoni-ye masraf-e kādr-e niruhā-ye mosallah *Кооперативная организация по снабжению кадров вооружённых сил*;

پهپاد pahpād – پرنده هدایت‌پذیر از دور parande-ye hedāyatpazir az dur *беспилотник, БПЛА (беспилотный летательный аппарат), дрон* и др.

Аббревиатуры смешанного типа сокращения, состоящие из букв и слогов, образованные начальными частями слова и инициальными (первыми) буквами:

جنگال Jangāl *РЭБ* جنگ الکترونیکی jang-e elektroniki *военный термин радиозлектронная борьба*,

توانیر Tāvanīr – تولید و انتقال نیروی برق ایران Towlid-o enteḡāl-e niru-ye barq-e Irān *Иранская организация по производству и передаче электроэнергии*.

Усечённые словосочетания выражения, в которых опускается одно слово из термина или названия: دستی dašti – ترمز دستی tormoz-e dašti *ручной тормоз*.

Аналогичная процедура применяется и к названиям организаций: سازمان شانگهای Sāzemān-e Šānghāy سازمان همکاری شانگهای Sāzemān-e hamkāri-ye Šānghāy *Шанхайская организация сотрудничества*.

Заемствования транслитерация латинской аббревиатуры. Эту категорию в основном представляют международные термины, широко употребляющиеся в текстах специального характера, в том числе общественно-политических, и не нуждающиеся в расшифровке:

یونسکو Yunesko *ЮНЕСКО* (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), ناتو Nāto *НАТО* (North Atlantic Treaty Organization).

Упражнение 2. Прочитайте и объясните способы расшифровки следующих аббревиатур:

جمهوری اسلامی ایران – جمهوری اسلامی (ИРИ)
 سازمان کشورهای صادرکننده نفت – اُپِک (ОПЭК – Организация стран – экспортёров нефти)
 وزارت صنعت، معدن و تجارت – صَمَت (Министерство промышленности, природных ресурсов и торговли)

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی – وِدا (Министерство здравоохранения)

نیروی زمینی ارتش – نَراجا (Сухопутные войска армии)

سازمان ملل متحد – (ООН)

آموزش و پرورش آپ (образование учебное)

خودرو سایپا – خَسایپا (автомобиль марки Сайпа)

سازمان تأمین اجتماعی – سِنا (Организация социального обеспечения)

سازمان آزادیبخش فلسطین – سَاف (ООП – Организация освобождения Палестины)

شب بخیر (اینترنتی) – شَبخ (Добрый вечер (аббревиатура, используемая в Интернете)).

جهانگردی و گردشگری Текст

جهانگردی و گردشگری از دیرباز در ایران رونق داشته است. در دوره‌های متفاوت و در حکومت‌های مختلف از جمله هخامنشیان، سلوکیان و ... به این مساله بر اساس شرایط گوناگون توجه شده است. در زمان صفویه یکی از درخشان‌ترین دوران سیاحت در ایران رقم خورد که مهم‌ترین عوامل آن توسعه، افزایش امنیت، راه‌های ارتباطی مناسب و تأسیسات متعددی بوده که در این دوره در ایران ایجاد شده بود.

سازمان میراث فرهنگی و گردشگری (۱) از ادغام دو سازمان ایرانگردی و جهانگردی و سازمان میراث فرهنگی به وجود آمد و بعدها سازمان صنایع دستی نیز به آن اضافه شد.

ایران با داشتن شش اثر که در سازمان یونسکو (۲) به ثبت جهانی رسیده (۳)، می‌تواند به‌عنوان یکی از مراکز مهم جذب توریست آثار و ابنیه تاریخی باشد. وجود آثاری چون تخت جمشید، چغازنبیل، تخت سلیمان (۴)، میدان نقش جهان، پاسارگاد و ارگ تخریب شده بم (۵) از مهم‌ترین جاذبه‌های جهانی ایران است.

* * *

در سال‌های اخیر طبیعت‌گردی در ایران رواج داشته است. یکی از هدف‌های اصلی هر سفر تفریحی، دیدن مناطق طبیعی و لذت بردن از دشت و کوه و جنگل و دریا در حالت بکر آنها است. به همین دلیل سال‌ها است که مناطق گوناگون ایران به خاطر برخورداری از شرایط اقلیمی و جلوه‌های طبیعی مورد توجه انبوه مردم کشور است. معلوم است که هیچ کس صرفاً برای نام یک منطقه به آنجا نمی‌رود بلکه برای استفاده از هوای پاک، چشم‌انداز قشنگ و محیطی سالم به سفر می‌رود.

کوه سبلان (۶) یکی از جاذبه‌های طبیعت‌گردی ایران است. این کوه را می‌توان از شهر اردبیل به‌خوبی دید. از فراز قله سبلان هم دشت مغان (۷) دیده می‌شود. به راستی سبلان سرزمین شگفتی‌ها است و جایگاهی در اسطوره‌ها دارد. در باره آن آمده است که در هر فصل اگر با دقت نگریده شود (۸)، انگار سرزمین رؤیاهاست از آب‌های معدنی سرد و گرمش گرفته تا چشم‌ارهای سرسبز، رودهای جان‌پرورش که آبادانی را به همراه دارند، تا دریاچه‌های بزرگ و کوچک دامنه‌های این کوه.

دریاچه بزرگ سبلان، از اواخر شهریور تا فروردین‌ماه پوشیده از یخ است و اگر کسی طالب آب باشد، باید با کلنگ کوه‌نوردی سکوت ارتفاع ۴۸۲۰ آن و لایه ضخیم یخ را بشکند تا به مطلوب دست یابد.

می گویند که زردشت پیامبر زمانی بر بالای سبلان برای عبادت می پرداخته است.
در ارتفاع حدود ۳۵۰۰ متری، بر اثر تظاهرات آتش فشانی و جاری شدن مواد مذاب و سرد شدن تدریجی آن در طول هزاران هزار سال، در گرداگرد مخروط سبلان مجسمه های عظیمی پدید آمده است که اگر به دقت به آنها نگاه کنید، مانند اشکال مختلفی از حیوانات، پرندگان و خشرات جلوه می کنند که این را نیز باید از جمله شگفتی های سبلان به شمار آورد.

در فاصله ای نه چندان دور، خاکسترهای آتش فشان دامنه کوه، به همراه آب های معدنی و خاک حاصلخیز و هوای مطلوب دست به دست هم می دهند و محیط را برای پرورش خوش رنگ ترین و شیرین ترین انگور بی دانه در ایران مساعدت می کند. میزان محصول انگور سبلان آنقدر محدود است که صرفاً در استان اردبیل مصرف می شود. نام سبلان چنان در فکر و ذهن مردم ریشه دوانیده است (۹) که در شهرهای بزرگ، صاحبان مشاغل مختلف نام «سبلان» را بر محل کار خود می گذارند، مثل غسل فروشی، رستوران، بستنی فروشی و ...
سبلان از دیرباز کوهی مقدس انگاشته می شود. نام سبلان در مثل ها و چیستان های مردمان دامنه اش شنیده می شود.

با اتوبوس، راه از سبلان تا اردبیل را در ۱۰ ساعت می پیمایید. اتومبیل های جیب شما را تا حسینه می برند و کمتر از ۶ ساعت پیاده روی آهسته، خود را در کنار دریاچه دهانه آتش فشان خواهید یافت. اکنون تمام استان اردبیل را می توانید در یک نگاه ببینید.

Комментарий

1. Sāzmān-e mirās-e farhangi, sanāye'-e dašti-vo gardešgari سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری 1. Организация культурного наследия, народных промыслов и туризма, созданная в апреле 2006 года, осуществляет надзор за музейными комплексами на территории Ирана. Находится под управлением и финансируется Правительством ИРИ.

2. Yunesko IOHECKO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) — специализированное учреждение ООН по вопросам образования, науки и культуры.

3. به ثبت جهانی رسیدن 3. быть включённым в список всемирного наследия ЮНЕСКО.

4. تخت سلیمان Taxi-e Soleymān — историко-культурный комплекс эпохи правления династии Сасанидов на территории остана Западный Азербайджан.

5. ارگ بام Arg-e Bām *крепость-цитадель Бам*, расположенная в провинции Керман вблизи границы с Пакистаном. Относится к периоду правления династии Ахеменидов и, возможно, даже к более раннему периоду. Серьёзно пострадала во время землетрясения в декабре 2003 года.

6. کوه سبلان Kuh-e Sabalān *Сабалан* гора высотой 4811 м, потухший вулкан, находится в остане Ардебиль.

7. دشت مغان dašt-e Moqān *Муганская степь*, одна из красивейших достопримечательностей Ирана, расположенная на севере остана Ардебиль.

8. نگرستان (نگر) negarīstān (negar) *взирать* относится к числу глаголов книжного стиля, в общелитературном языке не употребляется.

9. ریشه دوانیدن rīše davānidan *фразеологизм пускать корни, укореняться*. Самостоятельное значение глагола دوانیدن davānidan *гнать, погонять*.

Упражнение 3. Подберите в тексте урока определения к следующим определяемым словам:

بر اساس شرایط ... ؛ یکی از ... دوران‌ها؛ افزایش ... ؛ راه‌های ... ؛ طکی از مراکز مهم ... ؛ هدف ... ؛ سفر ... ؛ در حالت ... ؛ برخورداری از ... ؛ استفاده از ... ؛ محیط ... ؛ جاذبه‌های ... ؛ سرزمین ... ؛ جایگاه در ... ؛ سرزمین ... ؛ آب‌های ... ؛ چشمزارهای ... ؛ رودهای ... ؛ کلنگ ... ؛ لایه ... ؛ تظاهرات ... ؛ مواد ... ؛ مجسمه‌های ... ؛ از جمله ... ؛ خاک ... ؛ هوای ... ؛ پرورش ... ؛ میزان ... ؛ صاحبان ... ؛ محل ... ؛ کوه ... ؛ چیستان‌های ... ؛ اتومبیل‌های ... ؛ کمتر از ۶ ساعت ... ؛ دریاچه ... ؛ در یک

Упражнение 4. Заполните пропуски предлогами или союзами:

جهانگردی ... دیرباز در ایران رونق داشته است. ۲. در حکومت‌های مختلف ... مسئله گردشگری ... اساس شرایط گوناگون توجه شده است. ۳. سازمان میراث فرهنگی و گردشگری ... ادغام چند سازمان ... وجود آمد و بعدها سازمان صنایع دستی ... آن اضافه شد. ۴. یکی از هدف‌های اصلی هر سفر تفریحی، لذت بردن ... مناطق طبیعی است. ۵. مناطق گوناگون ایران ... برخورداری ... شرایط اقلیمی مورد توجه مردم کشور است. ۶. کوه سبلان دشت مغان دیده می‌شود. ۷. باید با کلنگ کوه‌نوردی بایه ضخیم یخ را شکست تا ... مطلوب دست یافت. ۸. اگر ... دقت نگاه کنید، اشکال مختلفی جلوه کنید. ۹. صاحبان مشاغل مختلف نام "سبلان" را ... محل کار خود می‌گذارند. ۱۰. کمتر ... ۶ ساعت پیاده‌روی آهسته خود را در کنار دریاچه دهانه آتش فشان خواهید یافت.

Упражнение 5. Замените подчёркнутые слова синонимами или словами, близкими по значению.

در زمان صفویه یکی از درخشان‌ترین دوران‌های سیاحت در ایران رقم خورد. ۲. ایران با داشتن شش اثر تاریخی می‌تواند به عنوان یکی از مراکز مهم جذب توریست آثار و ابنیه تاریخی باشد. ۳. سال‌ها است که مناطق گوناگون ایران به خاطر جلوه‌های طبیعی مورد توجه انبوه مردم قرار را دوره گرفته است. ۴. معلوم است که هیچ کس صرفاً برای نام یک منطقه به آنجا نمی‌رود. ۵. کوه سبلان یکی از جاذبه‌های طبیعت گردی ایران است. ۶. هر فصل اگر به کوه سبلان نگریسته شود، انکار سرزمین رویاها است. ۷. می‌گویند پیامبر زردشت زمانی بر بالای سبلان برای عبادت می‌پرداخته است. ۸. خاکستری‌های آتش فشان دامنه کوه‌ها محیط را برای پرورش شیرین‌ترین انگور بی دانه در ایران مساعدت می‌کند. ۹. سبلان از دیر باز کوهی مقدس انگاشته می‌شود. ۱۰. با اتوبوس راه از سبلان تا اردبیل را در ۱۰ ساعت می‌پیمایید.

Упражнение 6. Заполните пропуски глаголами.

جهانگردی از سال‌ها پیش در ایران ۲. ایران با داشتن شش اثر که در سازمان یونسکو ...، یکی از مراکز مهم گردشگری باشد. ۳. در زمان صفویه راه‌های ارتباطی مناسب و تأسیسات متعددی در ایران ... ۴. در ارتفاع صیصد و پنجاه متری در گرداگرد مخروط سبلان مجسمه‌های عظیمی ۵. این مجسمه‌ها مانند اشکالی از حیوانات، پرندگان و خشرات ۶. در فاصله‌ای نه چندان دور، خاکستری‌های آتش فشان، محیط را برای پرورش شیرین‌ترین انگور بی دانه در ایران ۷. محصولات انگور سبلان به قدری محدود است که صرفاً در استان اردبیل ... ۸. سازمان میراث فرهنگی با ادغام چند سازمان دیگر ... ۹. اگر کسی ... آب ... باید از کلنگ کوه نوردی ... ۱۰. برای اینکه به مطلوب ...، باید همت گماشت. ۱۱. طی سال‌ها بر اثر تظاهرات آتش فشانی مواد مذاب ... و به تدریج

Упражнение 7. Ответьте на вопросы.

در چه دوره‌هایی از تاریخ ایران به مسئله سیاحت توجه شده است؟ چرا زمان صفویه یکی از درخشان‌ترین دوران‌های سیاحت در ایران محسوب می‌شود؟ سازمان میراث فرهنگی و گردشگری از ادغام کدام سازمان‌ها به وجود آمد؟ ایران با داشتن کدام آثار تاریخی در سازمان یونسکو به ثبت جهانی رسیده است؟ یکی از هدف‌های اصلی هر سفر تفریحی چیست؟ چرا مناطق گوناگون ایران از نظر ایرانگردی و طبیعت گردی مورد توجه انبوه مردم است؟ چرا کوه سبلان توجه توریست‌های متعددی را به خود جلب می‌کند؟ روایات محلی در باره این کوه چه می‌گویند؟ اگر کسی طالب آب دریاچه سبلان باشد، چگونه می‌تواند آنرا به دست بیاورد؟ روایات از پیامبر

زردشت چه می گویند؟ مجسمه های عظیمی چطور در گرداگرد مخروط سبلان پدید آمده اند؟ چه اشکالی دارند؟ خاکسترهای آتش فشان دامنه کوه سبلان محیط را برای پرورش کدام محصول کم نظیر مساعدت می کند؟ صاحبان مشاغل مختلف در شهرهای بزرگ از نام «سبلان» چطور استفاده می کنند؟ نام کوه سبلان چطور در خاطر مردم منعکس می شود؟ چطور می توان به کنار دریاچه سبلان رسید؟

Упражнение 8. В следующих предложениях замените активную или безличную форму глагола на пассивную и наоборот.

در حکومت های مختلف به مسئله جهانگردی بر اساس شرایط گوناگون توجه شده است. ۲. ایران با داشتن چند اثر و ابنیه تاریخی در سازمان یونسکو به ثبت جهانی رسیده است. ۳. کوه سبلان را می توان از شهر اردبیل به خوبی دید. ۴. در هر فصل اگر با دقت نگریده شود، انکار سرزمین رؤیاهاست. ۵. اگر به مجسمه ها به دقت نگاه کنید، مانند اشکال مختلفی از حیوانات، پرندگان و خشرات جلوه می کنند که این را باید از جمله شگفتی های سبلان به شمار آورد. ۶. از فراز سبلان هم دشت مغان دیده می شود. ۷. میزان محصول انگور سبلان آنقدر محدود است که صرفاً در استان اردبیل مصرف می شود. ۸. سبلان از دیرباز کوهی مقدس انگاشته می شود. ۹. با اتوبوس راه از اردبیل را در ۱۰ ساعت می پیمایید. ۱۰. اتوبیل های چپ شما را تا حسینه می برند و در کنار دریاچه دهانه آتش فشان می توانید تمام استان اردبیل را در یک نگاه ببینید.

Упражнение 9. Объясните по-персидски значение следующих терминов и словосочетаний.

کوه آتش فشان؛ جهانگردی طبیعی؛ ایرانگردی؛ آثار ثبت شده در یونسکو؛ پیامبر زردشت؛ آثار اسطوره؛ دشت مغان؛ کلنگ کوه نوردی؛ صاحبان مشاغل؛ عسل و بستنی فروشی.

Упражнение 10. Заполните пропуски словами из списка.

محیط؛ مقدسی؛ شگفتی های؛ آتشفشانی؛ لذت ببرید؛ به ثبت رسیده است؛ قرار گرفته است؛ چشمه های؛ مخروط؛ بکر؛ اساطیری؛ طبیعی.

۱. قله دماوند، بلندترین قله ... در ایران است که در روزهای آفتابی و صاف می توانید از شهر تهران این قله زیبا را تماشا کنید. ۲. دماوند از زمان های گذشته جایگاه ... بین مردم ایران زمین داشته است، به طوری که نام این کوه را در داستان های ... زیادی شنیده اید. ۳. دماوند، کوه آتشفشانی است که ... آب گرم در این آتشفشان به چشم می خورد. ۴. نخستین فوران دماوند حدود ۱.۷۸ میلیون سال قبل ... ۵. اگر به دنبال یک مقصد ... هستید، مسیر خود را در استان های شمالی کمی به سمت استان گلستان ادامه دهید تا به دریاچه ای در گرگان برسید. ۶. ... این دریاچه

اینقدر آرام است که می توانید ساعت ها از طبیعت آن ... ۷. با رد شدن از دشت لار به دریاچه ... می رسید که در دامنه دماوند قرار دارد و آب آن از دل زمین می جوشد. ۸ این دریاچه با رنگ فیروزه ای در دل دشت های پر از گل ... ۹. در غرب ایران ... طبیعی زیادی وجود دارد، از سرزمین آب ها یعنی ارومیه تا روستای پلکانی در دل طبیعت کردستان. ۱۰. لازم به ذکر است که ... آتشفشانی سبلان مساحت ۱۲۰۰ کیلومتر مربع را اشغال کرده است.

Упражнение 11. Перескажите на персидском языке следующий текст.

Путешествиям в Иране с давних пор уделялось большое внимание. Одним из ярких периодов расцвета путешествий считается период правления династии Сефевидов. Важнейшими факторами развития туризма в эту эпоху были обеспечение безопасности путей сообщения и многочисленные достопримечательности, уже тогда ставшие историческими.

В настоящее время туризм в Иране постоянно развивается. Ряд исторических памятников, таких как Пасаргады и Персеполис в остане Фарс, площадь Нагш-е Джахан в Исфагане, разрушенная крепость Бам в остане Керман включены ЮНЕСКО в состав памятников мирового культурного наследия. Развитию туризма способствует (букв. помогает) государственная Организация культурного наследия и туризма.

В последнее время в Иране значительное распространение получил экологический туризм. Туристы, отправляясь на отдых (букв. в путешествие), могут наслаждаться здоровым свежим воздухом, красотами (букв. пейзажами) девственной природы гор, долин, лесов, рек и морей. Этому способствует и климатическое разнообразие Ирана.

К числу достопримечательностей экотуризма в Иране относится гора Сабалан (на местном наречии – Савалан) высотой в 4 811 м – одна из самых высоких гор в Иране. Сабалан – потухший вулкан, последнее извержение которого зафиксировано около двух тысяч лет назад. Большую часть года Сабалан покрыт снегом.

История горы Сабалан овеяна легендами (букв. имеет место в мифах и легендах). Говорят, что пророк зороастризма предавался молитвам на этой горе.

Вокруг кратера вследствие извержений и застывших потоков лавы за много веков образовались причудливые изваяния, напоминающие птиц и насекомых. Одним из символов горы Сабалан является орёл, взгляд которого обращён на восток. Этот символ навеян скалой на западной стороне горы, похожей на орла.

Сабалан известен также горячими минеральными источниками. Особый интерес для путешественников представляет большое озеро Сабалан, большую часть года замерзающее. Чтобы добыть воду, альпинистам придётся разрушить толстый слой льда альпенштоками.

Сочетание особых природных условий способствовало развитию растениеводства в регионе. Здесь выращивают сорт винограда настолько редкий, что потребление его ограничено только останом Ардебиль.

Название горы Сабалан настолько укоренилось в сознании иранцев, что стало «брендом» даже в крупных городах и используется в названии продуктов (сабаланский мед, сабаланское мороженое) и даже в названиях ресторанов.

Маршрут до Сабалана можно преодолеть от Ардебеля за десять часов.

ورود ماشین‌های تسلا در ایران

در تاریخ ۲ مرداد ۱۳۹۶ خبر ورود اولین خودرو تسلا در ایران در صدر اخبار قرار گرفت (۱). خبر داغ ورود ماشین‌های تسلا در ایران، برای هر ایرانی علاقه‌مند به ماشین و صنعت خودرو جهان، هیجان‌انگیز بود. تسلا شرکت خودروسازی آمریکایی و تولیدکننده خودروهای برقی و قطعات مورد نیاز ترن‌های برقی می‌باشد. از ویژگی‌های مهم خودروهای شرکت تسلا قابلیت رانندگی خودکار یا همان اتوپایلو است. این شرکت ادعا می‌کند که این قابلیت می‌تواند احتمال تصادف را کاهش دهد (۲)!

این خبر با شایعات زیادی همراه بود که با بررسی‌های انجام شده به داستان سفر یک زوج سوئیسی ختم شد. این زوج با خودرو تمام برقی تسلا مدل S جهانگردی خود را از اوایل سال ۲۰۱۷ آغاز کردند. یکی از اهداف این سفر از ابتدا، گذشتن از ایران و گذر از حومه دریاچه خزر بود.

سفر این زوج دوستداشتنی سوئیسی باعث ورود اولین تسلا تمام‌برقی به ایران، ترکمنستان و ازبکستان و اطراف دریاچه خزر شد. این سفر شامل ۷۲ روز می‌شود که بین دو ایستگاه برقی مخصوص در کشورهای گرجستان و روسیه به انجام رسید. آنها با نبود ایستگاه‌های برقی برای تجدید شارژ خودرو، چالش‌های زیادی داشتند. در ادامه به قسمتی از سفر این زوج به ایران و مشکلاتی که برای شارژ خودرو تمام‌برقی خود پیش رو داشتند، می‌پردازیم.

سفر به ایران با خودرو تمام‌برقی تسلا

شهر ارومیه اولین شهری بود که به عنوان اولین استقبال‌کننده از خودرو تمام‌برقی تسلا در ایران انتخاب شد. ترافیک‌های بیش از حد شهرهای ایران یکی از نگرانی‌های مرد جهانگرد در این سفر بود که

با توجه به رانندگی خودکار این اتومبیل این نگرانی چند برابر می‌شد. با مدیریت خوب فناوری اتومبیل‌براحتی این مشکل حل شد و این زوج با مشکل خاصی رو به رو نشدند. دغدغه بعدی آنها شارژ بموقع اتومبیل بود. نبود ایستگاه‌های شارژی در ایران، یکی از عمده‌ترین مشکلات این زوج جهانگرد محسوب می‌شد.

همانطور که هر اتومبیلی نیاز به سوخت‌گیری دارد، این خودرو نیاز به شارژ شدن در یک بازه زمانی خاص با توجه به میزان دریافتی آمپر برق را دارد. این شارژ شدن نیاز به خروجی سه فاز پایدار داشت تا بتواند در زمان مناسبی شارژ شود. برای اولین شارژ با اتصال مستقیم به کنتور برق خانه این عمل انجام شد. جالب است بدانید این خودرو با این شرایط برقی موفق به شارژ ۴.۵ کیلووات (به جای ۲ کیلووات معمول) با ۲۰ آمپر در یک فاز شده بود. این مقدار قطعاً زمان بیشتری را می‌خواهد تا شارژ کامل شود. این روند تا صبح روز بعد طول می‌کشید و فقط ۸۰ درصد از اتومبیل شارژ می‌گردد!

مشکلات شارژ شدن اتومبیل تسلا

در ادامه مسیر، هر کدام از شهرهای بعدی چالش جدیدی برای شارژ شدن این خودرو تمام‌برقی را ایجاد کرده بود. به طور خلاصه با ترفندهای گوناگون از جمله استفاده از خروجی مناسب و تبدیل برق شهری به برق سه فاز پایدار، این مشکل حل شده و سفر به شهرهای بعدی را راحت‌تر می‌کرد. مهمان‌نوازی از این زوج جهانگرد با شارژ شدن اتومبیل با برق سه فاز هتل تا استفاده از برق سه فاز کارخانه پدر یکی از طرفداران اتومبیل تسلا، به پایان رسید. سفر این زوج در ایران از ارومیه آغاز شد و در ادامه پس از گذشت چند شهر به تهران آمدند و بعد به کاشان و نصف جهان (اصفهان) سفر داشتند. با بازگشت دوباره به تهران و رفتن به سمت شمال و سواحل خزر و در ادامه شهر گلستان، سفر این زوج با شهر شیروان به پایان می‌رسد.

اگر کنجکاو هستید تا بیشتر از سفر این زوج و مشکلات شارژ شدن اتومبیل تسلا بدانید، پیشنهاد می‌کنم به وبلاگ این زوج سر بزنید و سفرنامه آنها را بخوانید.

درضمن با ورود این اتومبیل به تهران، اولین تسلا، مورد استقبال خبرنگاران مجله خودرو در تهران قرار می‌گیرد. با عکاسی از این خودرو در محله شهرک غرب تهران، عکس تسلا برای اولین بار در خیابان‌های تهران به روی صفحات مجله به چاپ می‌رسد. فیلمبرداری این گزارش را هم می‌توانید از این لینک مشاهده کنید:

در_تهران.S/معرفی_تسلا_مدل_<https://www.aparat.com/v/e0hkr>

حضور ماشین‌های تسلا در ایران

در اوایل سال ۱۳۹۹ گزارش ورود ۶ دستگاه خودرو (۳) تسلا به ایران اعلام شد. طبق شایعاتی گفته می‌شد این خودروها متعلق به یکی از سفارتخانه‌ها می‌باشد و به صورت سفارشی وارد ایران شده است. اما با بررسی‌های انجام شده، اعلام شد ورود این خودروها برای مطالعه و تحقیق شرکت ایران خودرو می‌باشد. تا به امروز شرکت جتکو در این راستا و در زمینه پروژه‌های خودروهای برقی فعالیت می‌کند. این شرکت قصد دارد با مطالعه و تحقیق بیشتر در این زمینه، آغازکننده تولید خودروهای برقی در ایران باشد.

Комментарий

1. Выражение *dar sadr-e axbār qarār gereft* означает *стало сенсацией*.

2. После оборота *eddeā mikonad ke* *pretenduet na to*, что часто ставится аорист.

3. В выражении *6 šēš daštāh xodrow* слово *daštāh* букв. *аппарат* является нумеративом, употребляющимся для счёта автомобилей, поэтому оно произносится без *изафета*.

Упражнение 12. Вставьте, где нужно вместо многоточий предлоги и послелог.

در تاریخ ۲ مرداد ۱۳۹۶ خبر ورود اولین خودرو تسلا ... ایران ... صدر اخبار قرار گرفت. ... ویژگی‌های مهم خودروهای شرکت تسلا قابلیت رانندگی خودکار یا همان اتوپایلو است. این شرکت ادعا می‌کند که این قابلیت می‌تواند احتمال تصادف ... کاهش دهد. این خبر ... شایعات زیادی همراه بود که ... بررسی‌های انجام شده ... داستان سفر یک زوج سوئسی ختم شد. این زوج جهانگردی خود ... از اوایل سال ۲۰۱۷ آغاز کردند. یکی ... اهداف این سفر از ابتدا، گذشتن ... ایران و گذر از حومه دریاچه خزر بود. این سفر شامل ۷۲ روز می‌شود که بین دو ایستگاه برقی مخصوص ... کشورهای گرجستان و روسیه ... انجام رسید. آنها ... نبود ایستگاه‌های برقی ... تجدید شارژ خودرو، چالش‌های زیادی داشتند. در ادامه ... قسمتی از سفر این زوج ... ایران و مشکلاتی که ... شارژ خودرو تمام‌برقی خود ... رو داشتند، می‌پردازیم.

شهر ارومیه اولین شهری بود که ... عنوان اولین استقبال‌کننده ... خودرو تمام‌برقی تسلا ... ایران انتخاب شد. ترافیک‌های بیش ... حد شهرهای ایران یکی از نگرانی‌های مرد جهانگرد ... این سفر بود که ... توجه به رانندگی

خودکار این اتومبیل این نگرانی چند برابر می شد. ... مدیریت خوب فناوری اتومبیل براحتی این مشکل حل شد و این زوج با مشکل خاصی رو ... رو نشدند. دغدغه بعدی آنها شارژ بموقع اتومبیل بود. نبود ایستگاه های شارژی ... ایران، یکی ... عمده ترین مشکلات این زوج جهانگرد محسوب می شد. این شارژ شدن نیاز ... خروجی سه فاز پایدار داشت تا بتواند ... زمان مناسبی شارژ شود. ... اولین شارژ با اتصال مستقیم ... کنتور برق خانه این عمل انجام شد. جالب است بدانید این خودرو ... این شرایط برقی موفق به شارژ ۴.۵ کیلووات (... جای ۲ کیلووات معمول) با ۲۰ آمپر ... یک فاز شده بود. این مقدار قطعاً زمان بیشتری ... می خواهد تا شارژ کامل شود. این روند ... صبح روز بعد طول می کشد.

Упражнение 13. Поставьте глаголы в скобках в нужную форму.

در ادامه مسیر، هر کدام از شهرهای بعدی چالش جدیدی برای شارژ شدن این خودرو تمام برقی را (ایجاد کردن). به طور خلاصه با ترندهای گوناگون از جمله استفاده از خروجی مناسب و تبدیل برق شهری به برق سه فاز پایدار، این مشکل (حل شدن) و سفر به شهرهای بعدی را (راحت تر کردن). مهمان نوازی از این زوج جهانگرد با شارژ شدن اتومبیل با برق سه فاز هتل تا استفاده از برق سه فاز کارخانه پدر یکی از طرفداران اتومبیل تسلا، (به پایان رسیدن). سفر این زوج در ایران از ارومیه (آغاز شدن) و در ادامه پس از گذشت چند شهر به تهران (آمدن) و بعد به کاشان و نصف جهان (اصفهان) (سفر داشتن). با بازگشت دوباره به تهران و رفتن به سمت شمال و سواحل خزر و در ادامه شهر گلستان، سفر این زوج با شهر شیروان (به پایان رسیدن).

اگر کنجکاو (بودن) تا بیشتر از سفر این زوج و مشکلات (شارژ شدن) اتومبیل تسلا دانستن، (پیشنهاد کردن) به وبلاگ این زوج (سر زدن) و سفرنامه آنها را (خواندن). درضمن با ورود این اتومبیل به تهران، اولین تسلا، مورد استقبال خبرنگاران مجله خودرو در تهران (قرار گرفتن). با عکاسی از این خودرو در محله شهرک غرب تهران، عکس تسلا برای اولین بار در خیابان های تهران به روی صفحات مجله (به چاپ رسیدن). فیلمبرداری این گزارش را هم (توانستن) از این لینک (مشاهده کردن). در اوایل سال ۱۳۹۹ گزارش ورود ۶ دستگاه خودرو تسلا به ایران (اعلام شدن). طبق شایعاتی (گفتن) این خودروها متعلق به یکی از سفارتخانه ها (بودن) و به صورت سفارشی وارد ایران (شدن). اما با بررسی های (انجام شدن)، (اعلام شدن) ورود این خودروها برای مطالعه و تحقیق شرکت ایران خودرو (بودن). تا به امروز شرکت جتکو در این راستا و در زمینه پروژه های خودروهای برقی (فعالیت کردن).

Упражнение 14. Выберите правильный вариант.

شهر (خزر، ارومیه، زاینده رود) اولین شهری بود که به عنوان اولین استقبال کننده از خودرو تمام برقی تسلا در ایران انتخاب شد؟ این مقدار قطعاً زمان بیشتری را می خواهد تا (سرویس، تخلیه، شارژ) کامل شود؟ همانطور که

هر اتومبیلی نیاز به (سوخت گیری، نهارخوری، فیلم برداری) دارد، این خودرو نیاز به شارژ شدن در یک بازه زمانی خاص با توجه به (میزان، کم بود، نبود) دریافتی آمپر برق را دارد؟ این سفر شامل ۲۷ روز می شود که بین دو ایستگاه برقی مخصوص در کشورهای (گرجستان، ترکمنستان، ازبکستان) و روسیه به انجام رسید؟ آنها با نبود ایستگاه های (آبی، مکانیکی، برقی) برای تجدید شارژ خودرو، چالش های زیادی داشتند؟ سفر این زوج دوستداشتنی سوئسی باعث (خروج، ورود، اقامت) اولین تسلا ی تمام برقی به ایران، ترکمنستان و ازبکستان و اطراف (رود، دریاچه، دریای) خزر شد؟ در ادامه به قسمتی از (سرگذشت، سفر، بازدید) این زوج به ایران و مشکلاتی که برای شارژ خودرو تمام برقی خود پیش رو داشتند، می پردازیم؟ (فراوانی، نبود، زیبایی) ایستگاه های شارژی در ایران، یکی از عمده ترین مشکلات این زوج جهانگرد محسوب می شد؟

با مدیریت خوب فناوری اتومبیل براحقی این مشکل حل شد و این زوج با (نگرانی، چالش، مشکل) خاصی رو به رو نشدند؟ ترافیک های بیش از حد شهرهای ایران یکی از نگرانی های مرد (دانشمند، جهانگرد، زمینشناس) در این سفر بود که با توجه به رانندگی (خودکار، دستی، حرفه ای) این اتومبیل این نگرانی چند برابر می شد؟ برای اولین شارژ با اتصال مستقیم به (کلید، کنتور، سیم) برق خانه این عمل انجام شد؟ دغدغه بعدی آنها (تخلیه، شارژ، پارکینگ) بموقع اتومبیل بود؟ این شارژ شدن نیاز به خروجی سه (آمپر، لیتر، فاز) پایدار داشت تا بتواند در (زمان، فصل، موقع) مناسبی شارژ شود؟ این (روند، عمل، روش) تا صبح روز بعد طول می کشد و فقط ۰.۸ درصد از اتومبیل شارژ می گردد؟

Упражнение 15. Переведите следующие словосочетания.

В заголовках новостей, свежие новости, иранские автолюбители, автомобилестроительная компания, необходимые комплектующие, снижение аварийности, швейцарская супружеская пара, автоматизированное вождение, проведённые расследования, каспийское побережье, специализированные заправки, подзарядка электромобилей, плотный трафик городов Ирана, с лёгкостью решить проблему, столкнуться с вызовом, трёхфазная розетка, прямое подсоединение к электросчётчику, продолжение маршрута, разные ухищрения.

Упражнение 16. Ответьте на вопросы.

در تاریخ ۲ مرداد ۱۳۹۶ چه خبری در صدر اخبار قرار گرفت؟ تسلا چه شرکتی است؟ ویژگی مهم این خودرو چیست؟ یکی از اهداف این سفر چه بود؟ این زوج از چه کشورهایی گذشتند؟ آنها با چه مشکلی رو به رو شدند؟ این خودرو به چه چیز نیازی داشت؟ آنها از چه ترفندهایی استفاده کردند؟ به آنها چه کسانی کمک کردند؟ این

زوج از چه شهرهای ایران دیدن کردند؟ درضمن از آنها چه کسی استقبال کرد؟ طبق شایعاتی چند ماشین تسلا به چه شرکتی متعلق بود؟ این ماشین ها را برای چی به ایران آوردند؟

Упражнение 17. Переведите с русского языка на персидский.

В августе 2017 года в газетах появились заголовки статей о прибытии в Иран первого автомобиля марки «Тесла». Это привлекло внимание многих автолюбителей. «Тесла» — это американская компания, которая помимо электромобилей изготавливает комплектующие для электропоездов. Интересной особенностью автомобилей «Тесла» является способность вождения с помощью автопилота. Это помогает снизить аварийность. Машиной управляла супружеская пара из Швейцарии. Они прежде всего хотели проехать по побережью Каспийского моря, потом посетить Туркменистан и Узбекистан. Кроме того, они хотели посетить несколько городов Ирана. Но в своём путешествии они столкнулись с несколькими вызовами. Им пришлось ехать 72 дня по территории России и Грузии от одной электростанции до другой.

Первым городом на их пути была Урмия. Там был довольно сложный трафик. Наша любимая супружеская пара очень волновалась, сможет ли их машина воспользоваться автопилотом. Впервые им пришлось заряжать машину, подсоединившись к электросчётчику. Этот процесс зарядки продолжался до самого утра, но они смогли зарядить машину только на 80%.

В следующем городе они столкнулись с новым вызовом. В тамошнем отеле не было трёхфазной розетки. Они применили разные ухищрения для замены обычного тока трёхфазным. Потом они проехали Тегеран и через Кашан попали в Исфаган. Затем они снова поехали на Север и через Тегеран доехали до города Ширван. На этом их путешествие по Ирану закончилось.

В 2020 году в Иран были доставлены ещё 6 машин «Тесла». По слухам они были заказаны одним посольством. Но после тщательного рассмотрения этого вопроса выяснилось, что одна иранская фирма ввезла их для проведения исследований в этой области. Фирма «Джетко» работает над проектом, который позволил бы ей начать производство электромобилей.

Словарь واژه نامه

благоустройство ābādāni	آبادانی	начало ebtedā	ابتدا
вулканический ātesfešāni	آتش فشانی	автопилот otopāyloṭ	اتوپایلوٹ
ампер āmper	آمپر	вероятность ehtemāl	احتمال

аварийность ehtemāl-e tasāḍof احتمال تصادف
 претендовать edde'ā kardan ادعا کردن
 связывающий ertebāti ارتباطی
 Ардебиль Ardebil اردبیل
 крепость arg ارگ
 Урмия Orumiye ارومیه
 миф oštire (asātir) اسطوره (اساطیر)
 климатический eqlimi اقلیمی
 как будто engār انگار
 рассматриваться engāšte šodan انگاشته شدن
 интервал bāze بازه
 спокойно berāhati براحتی
 по праву berāši براستی
 обладание barxordāri برخورداری
 торговля мороженым. بستنی فروشی
 baṣtaniforuši
 целинный bekr بکر
 Бам Bām بام
 короче говоря be towr-e xolāse به طور خلاصه
 бескосточковый bidāne بی دانه
 Пасаргады Pāsārgād پاسارگاد
 стабильный, стационарный pāydār پایدار
 возвращение parvareš پرورش
 сталкиваться piš-e ru dāštan پیش رو داشتن
 учреждения, предприятия ta'sisāt تأسیسات
 Тахте Джамшид Taxt-e Jamšid تخت جمشید
 Тахт-е Солейман Taxt-e Soleymān تخت سلیمان
 разрушаться taxrib šodan تخریب شدن
 постепенный tadriji تدریجی
 пробка terāfik ترافیک
 лайфхак, ухищрение tarfand ترفند
 поезд tren ترن
 Тесла Teslā تسلا
 демонстрация tazāhorāt تظاهرات

привлекательность jāzebe جاذبه
 воодушевляющий jānparvar جان پرور
 место jāygāh جایگاه
 привлечение jazb جذب
 проявляться jelve kardan جلوه کردن
 проявление jelve جلوه
 туризм jahāngardi جهانگردی
 джип jip جیپ
 вызов čāleš چالش
 перспектива češm'andāz چشم انداز
 Чога-Занбиль, Дур-Унташ Čoqāzambil
 многократно возрасти چند برابر شدن
 čand barābar šodan
 плодородный hāselxiz حاصلخیز
 хосейние hoseyniyye حسینیہ
 ареал howme حومه
 пепел xākeštar خاکستر
 журналист xabarnegār خبرنگار
 заканчиваться xatm šodan ختم شدن
 разъём xoḡuji خروجی
 насекомые xašarāt خشرات
 автомобилестроение xodrowsāzi خودروسازی
 автоматический xodkār خودکار
 приятного цвета xošrang خوش رنگ
 подножие dāmane دامنه
 во главе dar sadr-e در صدر
 сияющий deraxšān درخشان
 полученный daryāfti دریافتی
 беспокойство daqdaqe دغدغه
 популярный dušdāštani دوستداشتنی
 давние времена dirbāz دیرباز
 вожделение rānandegi رانندگی
 число raqam (arqām) رقم (ارقام)

быть распространённым ravāj ... رواج داشتن
 dāštan
 процесс ravand ... روند
 оживляться rownaq dāštan ... رونق داشتن
 диво go`yā ... رؤیا
 прорасти rise davāndan ... ریشه دوانیدن
 Заратуштра Zardošt ... زردشت
 пара (семейная) zowj ... زوج
 Себелан Sabalān ... سبلان
 Селевкиды Solukiyān ... سلوکیان
 заправка suxtgiri ... سوخت گیری
 швейцарский su`isi ... سوئسی
 трёхфазный sefāz ... سه فاز
 путешествие siyāhat ... سیاحت
 зарядка šārž ... شارژ
 слухи šāye`āt ... شایعات
 диковинка šegefti ... شگفتی
 район šahrak ... شهرک
 Ширван Širvān ... شیروان
 представители профессий ... صاحبان مشاغل
 sāhebān-e mašāqel
 исключительно serfan ... صرفاً
 Сефевиды Safaviyye ... صفویه
 кустарная промышленность ... صنایع دستی
 sanāye`dašti
 экотуризм tabi`atgardi ... طبیعت گردی
 сторонник tarafdār ... طرفدار
 толстый zahim ... ضخیم
 торговля мёдом `asalforuši ... عسل فروشی
 фотосъёмка `akkāsi ... عکاسی
 фаза fāz ... فاز
 подъём farāz ... فراز
 технология fanāvāri ... فناوری

киносъёмка filmbardāri ... فیلمبرداری
 способность qābeliyyat ... قابلیت
 решительно qat`an ... قطعاً
 комплектующие qate`āt ... قطعات
 вершина qolle (qelal) ... قله (قلل)
 кирка kolang ... کلنگ
 счётчик kontor ... کنتور
 любопытный konjkāv ... کنجکاو
 альпинизм kuhnavardi ... کوه نوردی
 круглый gerdāgerd ... گرداگرد
 туризм gardešgari ... گردشگری
 слой zahim ... لایه
 наслаждаться lazzat bordan ... لذت بردن
 многочисленный mote`added ... متعدد
 различный motefāvet ... متفاوت
 обстановка mohit ... محیط
 конус maxrut ... مخروط
 менеджмент modiriyyat ... مدیریت
 маршрут masir ... مسیر
 минеральный ma`dani ... معدنی
 маг, ... مغ
 зороастрийский священнослужитель moq
 гостеприимство mehmānnavāzi ... مهمان نوازی
 площадь Накш-э Джахан ... میدان نقش جهان
 meydān-e Naqš-e Jahān
 беспокойство negarāni ... نگرانی
 просматриваться negarište šodan ... نگریسته شدن
 блог veb-lāg ... وبلاگ
 особенность vižegi ... ویژگی
 Ахемениды Naḫāmanešiyān ... هخامنشیان
 захватывающий hayājān`āmiš ... هیجان انگیز
 Юнеско Yunesko ... یونسکو

Библиография کتابنامه

а) на русском языке به زبان روسی

Гладкова Е.Л. Учебник персидского языка. Муравей-Гайд, Москва, 1999 г.

Гладкова Е.Л., Мелехина Н.В. Персидский язык для международников: основной курс для бакалавриата: учебник. Московский государственный институт международных отношений (университет) Министерства иностранных дел Российской Федерации, кафедра индоиранских и африканских языков. — Москва: МГИМО-Университет, 2020. — 297 [1] с.

Голева Г.С. Фарси-русский фразеологический словарь. «Грааль», Москва, 2000.

Иванов В.Б. Очерк теории персидского языка. Том I. Садра, Москва, 2020 г.

Иванов В.Б. Учебник персидского языка. Садра, Москва, 2023 г.

Иванов В.Б., Абольхасани З. Учебник персидского языка. Для I года обучения. Под редакцией С.Х. Захраи. «Садра», 2014 г.

Иванов В.Б., Гладкова Е.Л. Учебник персидского языка. Часть II. Для студентов 2 курса востокведных факультетов высших учебных заведений. Филоматис, Москва, 2004.

Иванов М.С. История Ирана. МГУ, 1977.

Лингвистический энциклопедический словарь. Москва, «Советская Энциклопедия», 1990 г.

Миколайчик В.И. Основы теоретической грамматики персидского языка. Курс лекций. Военный Краснознамённый институт. Москва, 1980.

Основы иранского языкознания. Среднеиранские языки. «Наука», Москва, 1981.

Островский Б.Я. Учебник языка дари. «Наука», Издательская фирма «Восточная литература», Москва, 1994.

Пейсиков Л.С. Очерки по словообразованию персидского языка. Изд. 2-е. URSS, Москва, 2010.

Плунгян В.А. Общая морфология. Введение в проблематику. Эдиториал УРСС, Москва, 2000.

Поляков К.И., Носырев А.А. Учебник персидского языка. ISBN 5-8463-0059-6, Издательский Дом «Муравей-Гайд», Москва 2000.

Рейснер М.Л. Хафиз. Вино вечности. «ЭКМО-ПРЕСС», Москва, 1999.

Рубинчик Ю.А. Грамматика современного персидского литературного языка. ISBN 5-02-018177, Издательство «Восточная литература», РАН, Москва, 2001.

Рубинчик Ю.А. Персидско-русский словарь (в двух томах). Грамматический очерк персидского языка. Москва, 1970.

ب) به زبان فارسی на персидском

- اثباتی، محمد حسن. شیوه نو در آموزش خط تحریری. انتشارات اسلیمی، تهران ۱۳۷۶.
- انوری، حسن (دکتر)؛ احمدی گیوی، حسن (دکتر)؛ دستور زبان فارسی (ویرایش دوم)، انتشارات فاطمی، تهران ۱۳۷۵.
- باقری، محمد باقر. رسم‌المشق باقری. تعلیم خوشنویسی نستعلیق. ۱۳۷۲.
- پورنامداریان، تقی. درس فارسی برای فارسی آموزان خارجی. دوره مقدماتی. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی. تهران ۱۳۷۳.
- ثمره، یدالله. آموزش زبان فارسی. دوره مقدماتی (آزفا). اداره کل روابط و همکاریهای بین‌المللی. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی. تهران ۱۳۶۸.
- حیدریان، م. چیستانها. معماها و دانستنی‌ها. نشر نوید. تهران ۱۳۷۲.
- ناتل خانلری، پرویز. دستور زبان فارسی (با تجدید نظر) انتشارات توس، تهران ۱۳۵۹.
- دستور خط فارسی. مصوب فرهنگستان زبان و ادب فارسی. نشر آثار، تهران ۱۳۸۱.
- دایرة المعارف کودکان و نوجوانان. انتشارات پیام آزادی، تهران ۱۳۷۸.
- دهخدا، علی اکبر. لغت‌نامه. مؤسسه لغت‌نامه دهخدا. تهران ۲۰۰۲.
- رهبر، خلیل خطیب. دیوان غزلیات خواجه حافظ شیرازی. انتشارات صفی علیشاه، تهران ۱۳۷۶.
- شیرازی، مؤید. فارسی امروز برای دانشجویان خارجی (در دو جلد). انتشارات دانشگاه شیراز ۱۸۴ ۱۳۷۱.
- تجار، راضیه. صدای پای آب، مجموعه داستان حوزه هنری، تهران ۱۳۷۶.
- عموزاده خلیلی، فریدون؛ نبوی، سید ابراهیم؛ احمدی، حسن. داستانهای کوتاه. سروش، تهران ۱۳۷۷.
- فلاحی مقیمی، محمد. فرهنگ زبانشناسی - انگلیسی - فارسی. دانشگاه علم و صنعت. تهران ۱۳۷۶.
- قانع، سعید. قصه‌ها و لطیفه‌های ملانصرالدین. نشر چلچله، تهران ۱۳۷۷.
- معین، محمد. فرهنگ فارسی (متوسط)، تهران ۱۳۷۵.
- مقدم، احمد صفار. فارسی عمومی ۱. «ساختارهای پایه»، شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی، تهران ۱۳۷۷.
- نزاوه‌ای، هادی؛ حاجی آفاجانی، هادی (دکتر)؛ کشاورز، محمد علی. آموزش هنر (چهارم و پنجم دبستان). تهران ۱۳۶۴.
- یوسفی، محمد رضا؛ شیخی، مژگان؛ شمس، محمد رضا. قصه‌های حسنی. کتابهای بنفشه، تهران ۱۳۷۵.
- عاصی، مصطفی (دکتر)؛ عبدعلی، محمد. واژگان گزیده زبانشناسی. انتشارات علمی و فرهنگی. تهران ۱۳۷۵.

Словарь فرهنگ واژگان

В словаре представлены слова, которые учащиеся проходили на первом курсе (см. Иванов 2022), и слова, которые вводились в текстах и упражнениях данного учебника. Лексемы, которые использовались в объяснениях грамматических правил, но не активизировались в упражнениях, в данный словарь не вводились.

О пользовании словарём

Словарная статья построена по принципу европейского абзаца (слева направо), так как большая часть материала даётся на латинице и кириллице. В начале приводится основная лексема в персидской графике (арабице, см. например, словарную статью для слова آب). Далее следует его латинская транскрипция (āb). За ним следует русский перевод (*вода*). К одному персидскому слову может быть дано несколько переводов.

Далее следуют фразеологизмы с основной лексемой. В этих фразеологизмах для большей наглядности и одновременно для экономии места основная лексема заменяется волнистой линией — тильдой (~). Например, в той же словарной статье для слова آب сочетание ~ شدن надо понимать как آب شدن āb šodan *таять*. Если во фразеологизме основная лексема должна быть использована в качестве первого члена изафетного словосочетания и после неё должен следовать изафетный показатель -e/-ue, то при знаке тильды (~) ставится огласовка зир или кясра (ِ). Комбинированный знак тильда с зиром выглядит следующим образом: ~. Например, сочетание آب ~ یخ означает آب یخ āb-e yāx *вода со льдом*.

При глаголах и глагольных фразеологизмах может указываться управление, т.е. предлоги и послелоги, оформляющих объект при этих глаголах. Управление указывается только в том случае, если оно структурно не совпадает с соответствующим русским глаголом и поэтому представляет трудности для запоминания. Например, в той же словарной статье видим при сочетании ~ دادن, которое следует читать как آب دادن āb dādan *поливать*, управление (что) به.

Это надо понимать следующим образом: по-русски мы говорим *Поливать что?* — *Поливать сад*. Т.е. в русском предложении у нас прямой объект (существительное в винительном падеже без предлога). А по-персидски мы спрашиваем آب دادن به چی؟ — آب دادن به باغ. Буквально *Чему давать воду?* *Давать воду саду*. Т.е. в персидском предложении мы имеем дело с косвенным дополнением, которое оформляется предлогом به.

Для экономии места при фразеологизмах внутри словарной статьи не приводится латинская транскрипция. Вместо этого используются огласовки. При часто употребляемых инфинитивах глаголов شدن, دادن, کردن и т.п. огласовки не поддерживаются.

После основной лексики в скобках без всяких помет может следовать его неправильная форма. При существительных это форма множественного числа, при глаголах основа настоящего времени (ОНВ), при прилагательных форма сравнительной степени. Например, при слове اثر *asār след, влияние* видим (آثار) (*āsār*). Это так называемые формы ломаного множественного числа арабских заимствований.

При слове آوردن *āvardan/āvordan приносить, привозить, приводить* видим (آور, آر) (*āvar/āvor, ār*). В скобках даны варианты ОНВ. В данном случае первая ОНВ آور может произноситься двумя способами āvar или āvor.

При прилагательном خوب *hub хороший* указана неправильная форма сравнительной степени (بهتر) (*behtar*). При арабском прилагательном صغير *saqir маленький* приведена его сравнительная степень (اصغر) (*asqar*).

آ

آب *āb* вода; جوشیده ~ кипячёная вода; دادن ~ поливать (*что* /به سرد ~ сырая вода; شدن ~ таять; و هوا ~ климат; یخ ~ вода со льдом
آباد *ābād* благоустроенный
آبادان *Ābādān* Абадан (*город*)
آبادانی *ābādāni* благоустройство
آبان *ābān* абан (8-й месяц иранского солнечного календаря; 23.10–21.11)
آبجی *ābji* (прост. обращение к незнакомой женщине) (*син. خواهر*)
آبدار *ābdār* сочный
آبکش *ābkeš* душлаг; ~ کردن (*син. (سوراخ سوراخ کردن*)
آبگوشت *ābgušt* суп, абгушт (*иранское Национальное блюдо*)
آبی *ābi* голубой
آبی رنگ *ābirang* голубой
آت آشغال *āt āšqāl* мусор
آتش *ātaš* огонь; ~ زدن ~ зажечь, поджечь
آتشباران *ātašbārān* обстрел
آتشبس *ātašbas* перемирие, прекращение огня

آتش فشانی *ātešfešāni* вулканический
آتشکده *ātaškade* храм (*зороастрийский*)
آتشین *ātašin* огненный; пламенный, страстный (*син. پرشور*)
آجری *ājori* кирпичный
آخر *āxar* конец, окончание; ~ وقت ~ в конце рабочего дня
آداب *ādāb* этикет
آدامس *ādāms* жевательная резинка, жвачка
آدم *ādam* человек
آدمیزاد *ādamizād* человек
آذر *āzar* азар (9-й месяц иранского солнечного календаря; 22.11–21.12)
آذربایجان *Āzarbāyjān* Азербайджан
آرامگاه *ārāmgāh* мавзолей
آرایش *ārāyeš* причёска
آرد *ārd* мука; ~ کردن ~ молоть
آرزو *ār[e]zu* желание; ~ کردن ~ [по]желать (*чего* را, кому /برای
آره/آری *āre/āri* да
آریایی *aryāyi* арийский; آریایی ها арийцы

آزار āzār мучение (син. أَذِيَت)

آزمایش āzmāyeš эксперимент, испытание

آزمایشگاه āzmāyešgāh лаборатория

آسان āsān лёгкий

آستانه āslāne порог (син. دَرگاه)

آستین āslin рукав

آسفالت āsfālt асфальт

آسمان ās[e]mān небо

آسوده āsude спокойный; باشید ~ будьте спокойны;
~ спокойный خاطر

آسیا Āsyā Азия; آسیای مرکزی Центральная Азия

آسیاب āsyāb мельница

آشپز āšpaz повар

آشپزی āšpazi приготовление пищи

آشتی āšti мир, примирение (син. صلح); دادن ~
мирить (кого را, с кем را)

آشوبه āšoḡbe взволнованный (син. مضطرب)

آشنا āš[e]nā знакомый; ~ کردن [по]знакомиться (кого
را, с кем را)

آشوری‌ها āšurihā ассирийцы

آغاز āqāz начало (син. شروع)

آغوش āquš объятия; ~ گرفتن (син. در
بغل گرفتن, بغل کردن)

آفتاب āftāb солнце

آفتابی شدن āftābi šodan появляться (после долгого
отсутствия)

آفرینش āfarineš творение

آلمان Ālmān Германия

آلمانی ālmāni немецкий

آمار āmār статистика (также علم آمار)

آمپر āmper ампер

آمدن (آ) āmadan (ā) приходить, приезжать; شما
به نمی آید по вашему виду не скажешь

آموزش āmuzeš обучение

آمیختن (آمیز) āmixtan (āmiz) смешивать

آمین! āmin! аминь! (син. چنین باد! ایدون باد! پی‌ندیر,
خداوندا! (син. الهی! ~! ;برآور
چنین کن! خداوندا پی‌ندیر)

آن ān тот, та, то

آنان ānān они

آنجا ānjā там; туда

آنک ānak вот оно!

آنها ānhā они

آواز āvāz песня (народная); خواندن ~ xāndan петь

آوردن āvardan/āvordan (āvar/āvor/ār)
приносить, привозить, приводить

آویزان āvizān подвешенный (син. آویخته)

آهنکاری āhankāri жестяные работы

آهو āhu газель (животное) (син. غزال)

آیا āyā ли (вопросительная частица)

آیات āyat (āyāt) аят (стих Корана) (син. نشانه)

1

ابتدا ebtedā начало

ابر abr облако

ابرو abru бровь

ابریشم abrišam шёлк

ابزار abzār инструмент (син. وسیله)

اتاق otāq комната; انتظار ~ приёмная

اترک Atrak Атрек (река на севере Ирана)

آتش دادن; (پیوستگی) ettesāl присоединение (син.
присоединять (син. پیوند دادن)

آفتادن; (حادثه, رویداد) ettefāq случай (син.
случаться, происходить)

اتلاف etlāf-e vaqt напрасная трата времени

اتمی atomi атомный

اتوبوس otobus автобус

اتوپایلوت otopāylot автопилот

ااث asās вещи, утварь (син. لوازم خانه)

اثاث asāse вещи

اسباب اثاثیه asāsiye утварь (син. اسباب خانه)

کردن; تأثیر (син. اثر āsar (āsār) след, влияние (син. در ~ повлиять (на
 با? ~ هست? ~ можно войти?; اجازه ejāze разрешение; ~ شما с Вашего разрешения
 اجتماع ejtemā' собрание, сбор, толпа, скопление;
 ~ کردن ~ собраться (син. جُمع شدن)
 اجتماعی ejtemā' i социальный, общественный
 احترام ehterām уважение; ~ گذاشتن ~ уважать (кого)
 احتمال ehtemāl вероятность; ~ می رود ~ вероятно;
 ehtemāl-e tasādoḡ аварийность
 احتیاط ehtiyāt осторожность (син. ملاحظه کاری)
 احساس ehsās чувство; ~ کردن ~ чувствовать
 احضار ehzār призыв; ~ کردن ~ призвать (син. فراخوانی)
 احمد Ahmad Ахмед
 اختراع exterā' изобретение
 اختلاف extelāf разница, противоречие (син. تفاوتی, دوگانگی)
 اختیار ehtiyāg воля, распоряжение; ~ دارید! ~ ну, что
 ~! ~, воля Ваша! (вежливое возражение); ~ در
 ~ در ~ کسی быть в чьём-л. распоряжении; ~ کسی
 ~ گذاشتن ~ отдать в чьё-л. распоряжение
 ادا adā исполнение; ~ احترام کردن ~ отдать честь
 اداره edāre офис, контора
 ادب adab воспитание; ~ شدن ~ стать воспитанным;
 ~ کردن ~ прочитать
 ادبیات adabiyyāt литература
 ادعا کردن edde'ā kardan претендовать
 آزار aziyyat šodan терпеть (мучения) (син. آزار دیدن, رنج دیدن)
 اترابه‌رو atāberow грунтовой (о дороге)
 ارتباط (ارتباطات) ertebāt (ertebā'āt) связь
 ارتباطی ertebā'ī связывающий
 ارتجاعی ertejā' i реакционный (син. واپسگرا)
 ارتش arteš армия
 ارتعاش erte'āš колебание (син. نوسان)
 ارتفاع (ارتفاعات) ertefā' (ertefā'āt) высота

اردبیل Ardebil Ардебиль
 اردشیر Ardešīr Ардешир (имя Сасанидского царя)
 اردیبهشت ordibehest ордибехешт (2-й месяц Иран-
 ского солнечного календаря 21.04–21.05)
 ارزش arzeš ценность
 ارزیدن arzidan стоить (син. قیمت داشتن, ارزش داشتن)
 ارس Aras Аракс (река на севере Ирана)
 ارسال ersāl посылка; ~ داشتن ~ отправлять (син. فرستادن, روانه کردن)
 ارض (اراضی) arz (arāzi) земля (син. زمین)
 ارگ arg крепость
 ارماقان armaqān дар; ~ آوردن ~ одарить (син. سوغات, به - آوردن ~ تُحفه)
 ارمنستان Armaneshlān Армения
 اروپا Orupā Европа
 ارومیه Orumiye Урмия (озеро и город)
 اره aṛe пила
 اره‌ای artei пилёный
 از az из, от (предлог)
 اساسی asāsi основной (син. بنیادی)
 اسب asb лошадь, конь; اسب‌بخار asb-e boxāḡ
 ~ лошадиная сила
 اسباب asbāb вещи
 اسباب‌بازی asbābbāzi игрушка; ~ دنیای ~ Детский мир
 اسباب‌کشی asbābkeši переезд (на новую квартиру)
 استاد oṣlād преподаватель
 استپ eṣtep степь
 استخر Eṣtaḡr Истахр (столица Сасанидов); бассейн
 استخراج eṣtexrāj добыча (сырья) (син. بیرون آوردن)
 استخوان oṣloḡhān кость
 استراحت eṣterāḡat отдых; ~ کردن ~ отдыхать
 استفاده eṣtefāde использование; ~ داشتن ~ получать
 ~ (بهره گیری (син. ~) прибыль
 استقلال eṣteqlāl независимость (син. وابستگی)
 استنشاق eṣtenšāq принюхивание (син. بویدن)
 استوار oṣlovār крепкий, прочный (син. محکم)
 استونی Eṣloni Эстония

میز اسرار āsrār'āmiz загадочный, таинственный

(син. راز آمیز)

اسرائیل Esrāīl Израиль

(اساطیر) ostūre (asātīr) миф

اسفنج esfenāj шпинат

اسفند esfand 1. эсфанд (12-й месяц иранского

солнечного календаря; 20.02 20.03) 2. рута (растение); دود کردن ~ окуривать рутой (от слеза)

اسکناس eskenās банкнота, купюра, казначейский билет; ассигнация (уст.)

اسکندر مقدونی Eskandar-e Maqdunī Александр Македонский

اسلامی eslāmi исламский

اسلحه aslahe оружие (син. جنگ افزار)

اسم esm имя

اشاره ešāre указание, намёк; کردن ~ указывать (на что / به)

اشتباه eštebāh ошибка (син. لغزش)

اشغال ešqāl оккупация; оккупированный; کردن ~ захватить, оккупировать

اشغالگر ešqālgar захватчик, оккупант

اشک ašk 1. слеза (син. کن. سریشک); 2. Аршак (основатель династии Аршакидов)

اشکانی Aškānī Аршакидский (парфянский)

اشکانیان Aškāniyān Аршакиды (династия)

اصحاب ashāb ed. ч. صاحب приятели (син. یاران)

اصرار esrār настоящее (син. پافشاری) ~ داشتن (بر روی, در چم) настаивать (на чём, کردن)

اصلاً aslan совсем (син. به هیچ رو)

اصلی asli основной

اضافه ezāfe добавление (син. علاوه) ~ شدن (افزوده شدن) добавиться (син. شدن)

اطمینان etmīnān уверенность; داشتن ~ быть уверенным (син. مطمئن بودن)

اظهار داشتن ezhār dāštan заявить

اعتراض e'terāz протест

اعتنا e'tenā уважение; کردن ~ уважить (кого),

проявить уважение

اعصاب см. عصب

اعلام کردن (را) e'lām kardan (rā) объявлять, заявлять

الاغ olāq осёл (син. خَر، دراز گوش)

اغراق eqrāq преувеличение, гипербола (син. بزرگ نمایی)

به دست کسی oflādan (oft) падать; попасть кому-л. в руки

افتتاح eftetāh открытие (син. گشایش)

افزودن (افزا) afzudan (afzā) увеличивать, прибавлять (к чему به / بر) (син. اضافه کردن)

افسانه afsāne сказка, легенда

افسوس afsus увы! خوردن ~ огорчиться (син. دریغ)

افغانستان Afqānestān Афганистан

افق ofoq (āfāq) горизонт

اقامت eqāmat пребывание

اقامتگاه eqāmatgāh резиденция (син. مقَرّ جاگاه)

اقتصاد eqtesād экономика

اقتضا eqtezā требование

اقدام (اقدامات) eqdām (eqdāmāt) мера; ~ فرمایید примите меры; خواهد شد ~ будет сделано

اقرار eqrār признание, сознание

اقلیمی eqlimī климатический

اکثریت aksariyyat большинство; داشتن ~ иметь преимущество (син. برتری داشتن)

اکسیژن oksizēn кислород

اکو eko эхо (син. بازتاب، انعکاس)

اگر ágar если

الآن al'ān сейчас

البته albatte конечно

البرز Alborz Эльбурс (горы)

به افتادن (زارى) eltemās мольба (син. زاری) ~ взмолиться

الساعة as-sā'e немедленно, тут же

السلام علیکم as-salām[o] aleukom здравствуйте

الوند Alvand Альванд (*хребет, река*)

الی elā до (*предлог, син. تا*)

اما ammā но

(پیشوا، رهبر emām (a'emme) имам (*син. رهبر*))

امتحان emtehān экзамен; کردن ~ примерять

امتداد emtedād протяжённость (*син. کشیدگی*)

(امور) کار amr (omr) дело (*син. کار*)

(وامر) امر amr (avāmer) приказ, распоряжение (*син.*

بندۀ در اجرای اوامر جنابعالی حاضرَم; دستور، فرمان

повинуюсь Вашим приказам

امروز emruz сегодня

امشب emšab сегодня вечером

امضا emzā подпись

امکان emkān возможность

امن amn безопасный (*син. بی خطر، آرام*)

امیر amir эмир

انار anār гранат

انباردар ambārdār завхоз, кладовщик

(انبار) انباشتن ambāštan (ambār) складывать

انبوه ambuh густой, толпа

انتشار entešār издание; دادن ~ издать; یافتن ~ выйти в свет, издаваться

~ چیزی را ~ پذیرای ~ приемная; اتاق انتظار entežār ожидание;

(چشم پراه چیزی بودن. *син.*) چشم پراه چیزی بودن

(نکته گیری. *син.*) (از کجی) انتقاد enteḡād критика

~ دادن; (جابجایی. *син.*) انتقال enteḡāl передвижение; (جابجا کردن. *син.*)

انتقام enteḡām месть (*син. کین خواهی*)

انتها entehā конец

انجام anjām выполнение, завершение; دادن ~ выполнять; گرفتن ~ осуществляться

انجیر anjir инжир

(انداز) انداختن andāxtan (andāz) бросать

اندازه andāze размер

(کمی. *син.*) اندک اندکی andak-i немного, немногий, мало

(کمی درنگ. *син.*) تأمل ~ немного погодя

انزلی Anzali Энзели (*порт*)

انسان ensān-e avvaliye первобытный человек

انشاء الله enšā'allāh дай бог, если будет угодно

اگر خدا بخوهد، به خواست خدا (син. Аллаху)

انشعاب enše'āb разветвление (*син. شاخه شاخه شدن*)

انعام an'ām чаевые (*син. پول چای*)

انقلاب enqelāb революция

انکار enkār отрицание, отказ (*син. خودداری*)

انگار engār как будто

انگاشته شدن engāšte šodan рассматриваться

نابودی، ویرانی enhedām уничтожение (*син. نابودی، ویرانی*)

انگشت angošt палец; بر سر بوسه دادن ~ послать воздушный поцелуй

انگلیسی englisi английский

او u он, она

اواخر avāxer последние числа месяца

اواسط avāset средние числа месяца

اوایل avāyel первые числа месяца

اورشليم Uršalim Иерусалим

اورکت overkot оверкот

اُستاد ← اوستا ← اوسا us мастер *сокр. от*

اوکراین Ukrāyn Украина

اول avval первый; начало

(ساکن. *син.*) اهل (اهالی) ahl (ahālī) житель

اولیه avvaliye первичный; مواد ~ сырьё

اومدم! umādam! иду! (*в ответ на стук в дверь*)

ای بابا ey, bābā послушай, дорогой (*фамильярное обращение*)

ای داد و بیداد ey dād-o bidād караул!

ایتالیا Itālyā Италия

پدید. *син.*) ایجاد ijād создание; کردن ~ создать (پدید آمدن ~ создаваться)

ای دل غافل Ey del-e ḡāfel Ах, ты простофиля. Ах, ты, голова садовая!

ایران Irān Иран

ایرانی irāni иранец; иранский

ایشان išān он, они (*вежл., арх.*)

ایمان imān вера (*син. باور، عقیده*)

ایمنی imenī надёжность; страховочный
این in этот
که این بود که in bud-ke / این است که in-ašt-ke вот
почему
اینجا injā здесь; сюда

اینقدر inqadr (разг. انقدر énpad[r]) так, настолько
(این اندازه sin.)
ایوالله eyvállā ей-богу
ایوان eyvān балкон

ب

با bā с (предлог); من است ~ моя обязанность (о деле)
بابا bābā отец, папа (разг.)
بابت bābat: از چیزی ~ по поводу чего-л.; ~ این ~ по
этому поводу (син. در این مورد sin.)
بابک Bābak Бабак (Папак)
بابل Bābol Вавилон
باتری bātri аккумулятор, батарея
باد bād ветер; کردن ~ надувать
بادام bādām миндаль
بادبان bādbān парус
بادکنک bādkonak воздушный шар
باده bāde вино
بار bār 1. раз; 2. груз; کردن ~ грузить
باران bārān дождь
بارانی bārāni дождливый
بارش bāreš осадки (син. بارندگی sin.)
بارکش bārkeš грузовой; грузовик
بارکشی bārkeši грузовой, багажный
بارگیری bārgiri погрузка
بارندگی bārandegi осадки
باریدن bāridan падать, идти (об осадках)
باریک bārik тонкий
باز bāz 1. открытый; کردن ~ открыть 2. снова;
از ~ не пускать, препятствовать (куда)
(син. جلوگیری کردن sin.)
بازار bāzār базар, рынок
بازگشت bāzgašt возвращение (син. مراجعت sin.)
بازنشستگی bāznešašlegi отставка (пребывание на
пенсии)
بازنشسته bāznešašte пенсионер

بازو bāzu рука (выше кисти)
بازه bāze интервал
بازیچه bāziče игрушка; بیش نیست بازیچه,
не более того
باشکوه bāšokuh торжественный (син. شکوهمند sin.)
باطل bātel недействительный (син. بی اعتبار sin.)
باغ bāq сад, дача
باغبان bāqbān садовник
باغچه bāqče огород
باغچهبندی bāqčebandi распределение садовых
участков
باغداری bāqdāri садоводство
باقف Bāfq Бафк
باقی bāqi оставшийся, остаточный, остаток (син.
ماندن ~ остаться; باقیمانده, بقیه, بازمانده sin.)
باگت bāget батон
بال bāl крыло
بالاتنه bālātane торс
بالاخره bel`āxere в конце концов (син. سرانجام sin.)
بالش bāleš подушка
بالنگ bālang длинный огурец
باند bānd полоса; ~ فرودگاه ~ взлётно-посадочная
полоса
بانگ bāng zadan крикнуть, окликнуть, бро-
сить клич, воззвать (к кому)
بانمک bānamak живой, остроумный, с изюминкой
بانو bānu госпожа (син. خاتم sin.)
باور bāvar вера; ~ کردن ~ верить (кому)
~ بر ~ во что
باهوش bāhuš способный, разумный

باید bāyad нужно, надо; گفتن bēbāyad goftan
нужно сказать (уст.)

بیر babr барс, бабр

بوت bot идол; پرستی ~ язычество, идолопоклон-
ничество

بتدریج betadrij постепенно (син. کم کم رفته رفته)

بتنهایی betanhāyi в одиночку

بحر bahr море; عمان ~ Оманский залив

بخار boxār пар

بخارا Buxārā Бухара

بختیار baxtiyār бахтияр (национальность) (син.
بختیاری)

بخش baxš часть, район, отдел

بخش اعظم baxš-e a'zam большая часть

بخشش baxšesh дар

بخصوص bəxšosus особенно (син. بویژه)

بخورونامی boxoronamī мизерный (син. ناچیز)

بد bad плохой; плохо

بدرود bedrud goftan прощаться, расставаться
زندگی را ~ (وداع کردن, خُداحافظی کردن (син.
прощаться с жизнью, умирать

بدنامی badnāmi позор (син. رُسوایی)

بدین ترتیب bedin tartib таким образом

بدیهه badihe экспромт

بذل و بخشش bazl-o baxšesh щедрость (син.

سخاوتمندی) ~ نفرمایید (سخاوت مندی

براحتی berāhati спокойно, удобно; легко (син.

بسادگی)

برادر barādar брат

براستی berāsti по праву

برافروخته bar'afroxte зажжённый

براق barqā блестящий

برانداز bar'andāz: он окинул нас
взглядом

برای barāye для; همین ~ barāye hāmin именно
потому

در صدد چیزی bar-āmadan взойти;
вознамериться сделать что-л.

~ شدن (آرزیایی bar'āvard оценка (син.
оцениваться (син. آرزیایی شدن)

برتری bartari преимущество, приоритет (перед (بر
ممتاز, بزرگ barjašte выдающийся (син.

برخاستن (برخیز) bar-xāstan (bar-xiz) вставать

برخوردار بودن (чем) barxordār budan располагать

برخورداری barxordāri обладание

بردن (بر) bordan (bar) уносить, увозить, уводить

~ کردن barresi изучение, рассмотрение;
осматривать, изучать

برف barf снег

برق barq 1. электричество; 2. молния; 3. блеск
(син. درخشیدن ~ زدن (درخشش (син.

برقی barqi электрический

برگ barg лист (на дереве)

برگرداندن bar-gardāndan переводить,
интерпретировать (син. ترجمه کردن)

برگشتن (برگرد) bar-gaštan (bar-gard) возвращаться,
вернуться

برنامه barnāme программа, передача

برنج berenj рис

برهنه berehne голый, нагой (син. لخت, عریان)

بریتانیای کبیر Beritānū-ye Kabir Великобритания

بریده boride отрывисто

بز boz козёл; коза

بزحمّت bezahmat с трудом (син. بدشواری
~ از همه بزرگتر bozorg большой; самый

بزرگ

بازاک bazak украшение (син. آرایش, تزئین)

بزن بزن bezan-bezan давай-давай; потасовка

از بس که (بسیار (син. bas много, достаточно

~ کردن همین طور گریه کردی
плакал

بساط basāt настил; ковёр

بستر baštar постель, койка (син. تخت)

بلوز boluz рубашка; блуза, блузка
 بلی /بله bāle/bālī да
 بام Bām Бам
 بنا banā основание (син. شالوده، پایه، اساس. سین.)
 بنیاد گذاشتن، بنا کردن
 (از این رو سین.) ~ بر این; (تأسیس کردن
 بند band пути, верёвка
 بند آمدن band āmadan прекратиться (син. قطع شدن)
 بندر bandar (banāder) порт
 بنده bande я (везл.), Ваш покорный слуга; раб
 بنز Benz Мерседес (марка автомобиля)
 بنزین benzīn бензин; پمپ ~ бензоколонка
 بنفش banafš фиолетовый
 بنفشه banafše фиалка
 فرزندان آدم bānī ādam человечество (син. فرزندانِ آدم،
 آدمیزاد، انسان)
 بنیاد گذاشتن bonyād gozāštan основать (син. پایه ریزی.
 کردن)
 بنیادگذاری bonyāngozāri основание (син. بنیادگذاری،
 تأسیس)
 بو[ی] bu[y] запах
 بوته bute куст
 بوستان buštān парк
 بوسیدن busidan целовать (син. ماچ کردن)
 بوف buf сова (син. جغد)
 بوق buq гудок, рожок; زدن ~ гудеть
 بوگند bugand вонь (син. بوی بد، بوی گند)
 به be к (предлог)
 به طور خلاصه be towr-e xolāse короче говоря
 بهار bahār весна
 بهبود یافتن behbud yāftan улучшаться
 بهبودی behbudi улучшение; благополучие
 به-باه bah-bah! ах! какая прелесть! (возглас восхищения)
 بهداشت behdāšt санитария, гигиена
 بهره bahre доля, прибыль; بردن بهره
 bahre bordan располагать (чем از)

بهره‌برداری bahrebardāri землепользование,
эксплуатация
بهشت behešt рай (син. فَرْدُوس، جَنّت)
به‌هم خوردن be ham خوردan нарушиться; حالمِ بهَم
хорошо меня затошнило
به‌هم زدن be ham zadan нарушить, испортить (син.
~ سَكُوت را; (بِرْ هَم زَدَن، خَرَاب كَرْدَن
тишину
باهمن bahman бахман (11-й месяц 21.01–19.02)
بی‌دانه bidāne бескосточковый
بیابان biyābān пустыня (син. صَحْرَا)
بیابانی biyābāni пустынный (син. صَحْرایی)
بی‌اختیار biextiyār невольно (син. ناخواسته)
بی‌اعتنایی bie'tenāyi невнимание, равнодушие (син.
(بی تَوْجَهی)
بی‌وِجْدان biensāf бессовестный (син. بی‌وِجْدان)
بی‌آزار biāzār безобидный
بی‌تاب bitāb усталый; беспокойный, нетерпеливый
(син. بی‌قَرار، ناآرام، بی‌آرام)
بی‌تربیت bitarbiyat невежа
بی‌حساب و کتاب bi hesāb-o ketāb бессчётный
بی‌خانمان bixānemān бездомный
بی‌خودی bixodi напрасно (син. بیهوده)
بیدار bidār бодрствующий; شدن ~ просыпаться
بیرق beyrāq флаг (син. پَرچَم)

پا pā нога; چَند دَوِیْدَن ~ пробежать несколько
шагов; گَذاشتَن ~ ступить; کردن ~ надеть (na
ногу) (син. پَوشِیدَن)
دِرَنگ کردن
پَاسِی pāpāsi ломаный грош (син. پَولِ سیاه)
پادشاه pādešāh король
پادشاهی pādešāhi монархический, королевский
پارتی pārti партия (товара) (син. مَحْمُوله)

بیرون bīrūn внешний, наружный; внешняя часть
чего-л.; снаружи; کردن ~ выгнать, изгнать
بیست bist двадцать
بی‌سرو صدا bi sar-o sedā бесшумный; бесшумно
بی‌سیم bisim рация; беспроводочный
بی‌شمار bišomār бесчисленный (син. بی‌اندازه)
بیشه biše заросли; роща
بی‌تابی bisabti нетерпение (син. بی‌تابی)
بی‌قیرات biqeyrat несчастный; инертный;
хладнокровный (син. بی‌رَگ، بی‌عبار، زود.
бессердечный
بی‌لطفی bilotfi грубость (син. کَم‌لطفی)
بیم bim страх, боязнь (син. هراس، ترس)
بیمارستان bimārestān больница
بی‌مُعطلی bimo'attali немедленно (فوراً ≈)
بی‌مُوقادде bimoqaddame неожиданно
بین beyn середина; среди; از رفتن ~ исчезать,
уничтожаться
بین‌المللی beyn-ol-melali международный, интерна-
циональный
بِیننده binande зритель (син. تَماشَاگر، تَماشَاچی)
بینور binur тусклый, потухший
بینی bini нос
بی‌همسر bive вдова (син. بی‌همسر)
بی‌هوده bihude напрасно

پ

پارچه‌بافی pārcēbāfi ткацкий
پارسی‌ها pārsāha персы
پارک pārk парк; کردن ~ запарковать
پاسارگاد Pāsārgād Пасаргады
پاسبان pāsban охранник, сторож (син. نَگهبان)
پاسخ pāsox ответ (син. جَوَاب)
پاسدار pāsdār гвардеец

راهپایه rāšūye каменный выступ вдоль внутренней
стороны бассейна (для мытья ног)

پاک rāk чистый; کردن ~ чистить

پاکستان Pākešlān Пакистан

پانزده pānzdah пятнадцать (разг. punzdah)

پانسمان pānsemān перевязка (син. زخم‌بندی)

پانصد pānsad пятьсот (разг. punsad)

پاویون rāviyūn зал официальных лиц и делегаций,

VIP-холл (син. کوشک)

پایدار pāydār стабильный, стационарный

پایان pāyān конец; یافتن ~ завершиться

پایتخت pāy[e]taxt столица

پایگاه pāygāh база (син. جایگاه، مرکز)

پاییز pāyīz осень

پepsi pepsi пенси-кола (напиток) (син. نوشابه)

پت و پهن pat-o pahn широкий, просторный; (син.
گل و گشاد)

پتو patu одеяло

پخت paxt плоский (син. هموار، مُسطَّح)

~ کردن (توزیع) paxš распространение (син. توزیع کردن)
~ передавать (о радиопередаче); распространять (о
газетах) (син. توزیع کردن)

پدر pedar отец

پدر و مادر pedar-o mādar родители

پدر بزرگ pedarbozorg дедушка

پذیرفتن (پذیر) pāziroftan (pazir) принять (син. قبول
کردن)

پر par перо

پر rog полный (чего) کردن ~ заполнять

پراکنده شدن parākande šodan рассеиваться

پراکندگی parākandegi разобщённость

پراندن parāndan подкидывать

پراهمیت por'ahammīyat важный

پربارش porbāreš влажный; дождливый

پرپشت porpošt густой (син. آبوه)

پرت part глупый, дурацкий; کردن ~ кидать (син.
انداختن)

پرتقال porteqāl апельсин

پرچم parčam флаг, знамя

پرداختن (پرداز) pardāxtan (pardāz) приступить (к
чему) (син. مشغول چیزی شدن)

پرده parde занавесь; گپیوری ~ гипюровая занавеска

پرتو portu наглый (син. گستاخ، بی شرم، وقیح)

پرستار parastār медсестра

پرستاره porsetāre звёздный (о ночи)

پرستیدن parastidan поклоняться (кому)

پرسشنامه porsešnāme анкета

پرسیدن porsidan спрашивать (кого) از

پرقدرت porqodrat могучий (син. نیرومند)

پرمفهوم porma'ni многозначительный (син. پرمفهوم،
معنی‌دار)

پرنده parande птица

پرنور pornur яркий

پرور parvār упитанный

پرورای parvāri мясной (о скоте) (син. گوشتی)

پرواز parvāz полёт; کردن ~ летать

پرورش parvareš взращивание, воспитание
(младенцев), разведение (напр., скота)

پرونده parvande папка, досье, дело (канцелярское)

پروین Parvin Плеяды

پریدن paridan прыгать

پریشان parišān расстроенный (син. آشفتہ)

پزشک pezešk врач; داخلی ~ терапевт

پژو Pežo Пежо (марка автомобиля)

پسته pešte фисташки

پستی pašti низость, подлость (син. فرومایگی، خواری،
زبونی، حقارت)

پسر pesar мальчик

پشت pošt спина; سر هم ~ непрерывно; چیزی ~ за
чем-л.

پشیمان pašimān расстроенный

پف کردن pof kardan распухнуть

پق roq чпок (звукоподражание)

شدن پکر pakar šodan расстроиться
 پل pol мост
 پلاستیکی plāšīki пластмассовый
 پلک pelk веко
 پالنگ palang леопард, пантера
 پلو polo[w] плов
 پله pelle ступенька
 پمپ pomp насос; بنزین ~ бензоколонка
 پناه بردن panāh bordan укрыться (син. پناه گرفتن)
 پنبه rambe хлопок
 پنج panj пять
 پنجاه panjāh пятьдесят
 پنجره panjere окно
 پنجسالگی panjsālegi пятилетний возраст
 پنجشنبه panjšambe четверг
 پنجه panje лапа; кисть; носок; روی ~ на пыпочках
 پنجر شدن pančar šodan проколоться (о шине)
 ~ چرخ را کردن pančargiri латание шины; ~
 залатать шину
 پندار pendār мысль, представление (син. گمان)
 پنیر panir сыр
 ~ زدن ruzxand усмешка, ухмылка;
 ухмыльнуться
 پوزه ruze морда
 پوست pušt кожа
 پوشش pušēš покров
 پوشیدن pušidan надевать; покрывать; پوشیده
 покрытый (чем از)
 پوک puk пустой (син. تو خالی, میان تهی, پوچ)
 پولک pulak пробка (син. تَشْتَك)
 پهلوان pahlavān богатырь
 پهن pahn широкий (син. عَرِض, گشاد)
 پهناور pahnāvar широкий (син. عَرِض)

پیش رو riš-e ru dāštan сталкиваться
 پی‌ری‌و ~ کارِت (فهمیدن) (син. پی‌ری‌و ~ کارِت)
 (به چه) (син. فهمیدن)
 ~ چیزِی ~ за чем-л.;
 پیاده piyāde пешком; пеший; пешка
 پیاز piyāz лук
 پیاله piyāle чаша
 پیام payām послание, весть (син. پیغام)
 پیچ pič поворот, виток, завиток (син. دُور)
 پیدا peydā явный; شدن ~ появляться; کردن ~ найти
 بی‌وقفه peydaгrey (син. بی‌وقفه)
 پی‌ری‌و беспрестанный peydaгrey (син. پی‌ری‌و)
 پیر pir 1. старый (о человеке); 2. учитель (син. راهبر, مُرشد)
 پیراهن pirāhan рубашка, платье
 پیروان peyrovān последователи
 پیروزمندانه piruzmandāne победоносно
 پیش کسی piš-e kas-i к кому-л.
 پیشانی pišāni лоб
 ~ کردن pišbini предвидение, прогноз;
 предвидеть, предусмотреть
 پیشخدمت pišxedmat официант
 پیشرفت pišraft прогресс; کردن ~ продвигаться;
 совершенствоваться
 پیشرفته pišrafte развитый (син. توسعه یافته)
 پیشروی pišravi наступление
 پیش‌غذا pišqazā закуска
 پیامبر / پیغمبر payāmbar / peyqambar пророк
 پیکان peykān 1. наконечник стрелы; 2. Пейкан
 (марка автомобиля)
 پیکر peykar корпус; туловище; стан; торс
 پیوستن (پیوند) peyvaštan (peyvand) присоединиться
 ~ به و قوع (مُلْحَق شدن) (син. به و قوع)
 (к чему)
 (روی دادن) (син. روی دادن) происходить

ت

تا tā штука (нумер.)

تاب tāb 1. терпение (син. تَحَمُّلُ, تَبَرُّبَارِي, تَحَمُّلُ) ~
выносить что-л. 2. завиток

تابستان tābeštān лето

تابعیت tābe'iyuāt гражданство (син. شَهْرَوَندِی)

تابلو tāblo табличка

تابوت tābut гроб

تاثير tā'sir влияние (син. تَفْوِذ)

تاجر tājer торговец, купец (син. بَاَزَرْگَان)

تاریخ tāriḫ история

تاریک tārik тёмный

تازه نفس tāzenafas свежий (о войсках)

تاس کباب tāskabāb тас-кебаб

تأسیسات ta'sisāt учреждения, предприятия

تأسیس ta'sis основание; کردن ~ основать (син.

تأسیس کردن)

تاشو tāšow складной

تاکسی tāksi такси

تالار tālār зал (син. سَالِن) ~ демонстра-
ционный зал, зрительный зал

تأمل ta'ammol задержка (син. دِرَنگ)

تأمین ta'min обеспечение

تأمین کردن (را) ta'min kardan обеспечивать

تب tab жар

تبریز Tabriz Тебриз

تبریک tabrik поздравление; گفتن ~ поздравить

(кого с чем)

تپش tapeš биение

تپه tapeh холм

تجارت tejārat торговля (син. دادوَسَند)

تجاوز tajāvoz агрессия (син. دَسْتِ دِرَازِی) ~
посягнуть (на что)

تجربه tajrobe опыт (син. کار آزمونِ دِگی)

تجهیزات tajhizāt оборудование

تحریر tahrir 1. письмо (род занятий) (син. نویسنده گی);
~ письменный стол; 2. вибратор (манера

пения), модуляция, качание звука; دادن ~

модулировать (голосом)

تحصیلات tahsilāt образование

تحقیق tahqiq исследование (син. پِژوهِش)

تحمیل شده tahmili навязанный (син. تحمیل شده)

تحولات tahavvol эволюция (син. دِگَرگونی)

وضعیت کشور tahavvol положение в стране (син. وضعیت کشور)

تخت جمشید Taxt-e Jamšid Тахте Джамшид

تخت سليمان Taxt-e Soleymān Тахт-е Солейман

تخته taxte доска

تخریب شدن taxrib šodan разрушаться

تخصص taxassos специальность

تخلیه taxliye разгрузка; کردن ~ разгружать

تخم toxm семья; پاشیدن ~ сеять

تدریج tadrij степень; продвижение; بتدریج по-
степенно

تدریجاً tadrijan постепенно (син. رفته رفته)

تدریجی tadriji постепенный

ترافیک terāfik 1. пробка (на дороге) (син. راهبندان);

2. движение (уличное) (син. عبور و مرور, آمدورفت, شد آمد)

ترانزیتی t(e)rānziti транзитный (син. عبوری)

ترانه tarāne песня (эстрадная) (син. آواز)

تربیت tarbiyat воспитание (син. پرورش)

ترتر ter-ter тарыхтень

ترتیب tartib порядок; بدین ترتیب таким образом
(син. بدین گونه)

ترجمه tarjome перевод; کردن ~ переводить

ترخیص tarxis очистка (таможенная),
растамаживание; کردن ~ растамаживать,

проводить товары через таможенно

تشک, گمان tardid сомнение (син. تشک, گمان)

ترسیدن tarsidan бояться, страшиться (кого از) (син.

ترسیدن)

ترفند tarfand лайфхак, ухищрение

tork 1. турецкий; турчанка
 2. азербайджанский
 واگذاشتن, ول ترک کردن (син. ترک کردن, رها کردن, ترک گفتن)
 tarakāndan взорвать
 tarak-tarak потрескавшийся
 tarkeš разрыв
 Torkamanešlān Туркмения
 Torkiye Турция
 term семестр
 tormoz тормоз
 tren поезд
 teryāk опиум (син. آفيون)
 teryāki курильщик опиума
 tazriq инъекция
 tasbih четки
 to-sī = تست + است мест. ты + связка -asī
 (стяжение)
 tasxir завоевание (син. دستيابی) ~
 завоевать
 Teslā Тесла
 taslim šodan сдаться (син. تن در دادن, گردن نهادن)
 tašrif почесть; آوردن ~ изволить прийти;
 بردن ~ изволить уйти; داشتن ~ изволить
 находиться (здесь)
 tašrifāt формальности, протокол; почести
 tošak ковёр, матрас
 taškil формирование (син. شکل گیری); دادن ~
 создавать, формировать
 tešne жаждущий
 tasādoф столкновение (син. برخورد کردن) ~
 столкнуться (син. برخورد کردن)
 tasmim gereftan решить
 tasvir (tasāvir) картина (син. تابلو)
 tazmin гарантия; شده ~ гарантированный
 tazāhorāt демонстрация

tazāhorāt kardan выйти на
 демонстрацию
 ta'arof ~ کردن ~
 пригласить, угостить
 ta'ajjob удивление (син. حیرت, شگفتی) ~
 удивляться (чему از)
 te'dād количество (исчисляемых предметов)
 (شمار (син.))
 ta'til выходной
 ta'lim обучение (син. آموزش) ~ دادن ~
 обучать (кого به) (син. آموزش دادن)
 ta'mir ремонт, починка; کردن ~
 ремон-
 тировать
 ta'viz замена
 taqāfol беспечность (син. بی خبری, چشم پوشی, نادیده انگاری)
 taqyir изменение (син. دگرگونی) ~
 изменяться (син. دگرگون شدن) ~
 изменять (син. دگرگون کردن)
 tafrih развлечение (син. گردش)
 tofang ружьё, автомат
 taqāto' пересечение
 taqdim вручение (син. اهداء, اعطا) ~
 вручать (кому به)
 taqriban почти (син. کم و بیش)
 taqsim деление; تقسیمات اداری админи-
 стративное ~
 taqsir вина, грех, провинность (син. کوتاهی, لغزش, گناه)
 taqvim календарь (син. سالنامه, سالنما)
 tak-o tanhā одна-одинёшенька
 takbir возвеличивание (Аллаха) (син. به بزرگی)
 takbir گفتن (син. یاد کردن, بزرگ شمردن گفتن)
 takzib опровержение
 takzibnāme опровержение (письменное)

تکمیل takmil дополнение, совершенствование;
 کامل کردن (син. کردن) ~ усовершенствовать
 تکه tekke кусок
 تکیه دادن tekiye dādan опираться
 تل (اتلال) tall (atlāl) холм; куча, кучка
 تلاش کردن talāš kardan пытаться
 تلافی talāfi возмездие; کردن ~ брать реванш (за
 چرا что)
 تلف کردن talaf kardan терять; тратить понапрасну
 (هدر دادن (син.
 تلفن زدن / telefon zadan / telefon kardan
 звонить по телефону
 تلمبه tolobe насос; زدن ~ накачать, подкачивать
 تلویزیون televizyūn телевизор, телевидение
 تماس tamās контакт; گرفتن tamās gereftan
 связаться
 تماشا کردن tamāšā kardan осматривать
 تماشاگاه tamāšāgāh *позт. уст.* зрелище
 تماشاگاه *см.* تماشاگاه
 تمام tamām конец; شدن ~ кончаться; обойтись (о
 цене)
 تماماً tamāambarqī полностью электрический;
 خودروی تماماً برقی электромобиль
 تمایل tamāyol стремление (син. گرایش)
 تمثال temsāl (tamāsil) образ (син. سیما)
 تملق tamalloq лесть; گفتن ~ льстить (кому)
 تن tan тело; کردن ~ надеть (на себя) (син. پوشیدن)
 تند tond крутой, резкий (син. شدید)
 تندرستی tandorošti здоровье (син. سلامتی)
 تندو تند tond-o tond по-быстрому
 تنظیم tanzim составление; регулировка (син.
 سامان دادن به ~ составлять (син. ساماندهی
 چیزی)
 تنگ tang тесный; شدن ~ сжиматься; دلم
 برایش تنگ я по нему соскучился
 تنگه tange пролив
 تنهایی tanhāyi одиночество
 تو to ты

تو رو به خدا to-ro be xodā! заклиная тебя Богом!
 موافقت tavāfoq согласие (син. موافقت)
 توان tavān мощность; потенциал; запас
 توان پیمایش ~ (син. توانستن (توان، تون)
 توار، ثروتمند tavāngar сильный; богатый (син.
 تنباکو tutun табак (син. تنباکو)
 توجہ tavajjoh внимание (син. دقت، اعتناء)
 توجہ ~ بفرمایید (син. دقت، اعتناء)
 توجه! внимание!
 توحید towhid единобожие, монотеизм (син. یگانگی)
 (خداوند)
 تودرتو tu-dar-tu запутанный, сложный (син.
 (پیچ در پیچ)
 توزیع towzi' распределение (син. تقسیم)
 توسط tavassot средство; چیزی ~ через что-л.
 توسعه towse'e расширение, распространение (син.
 گسترش)
 توضیح towzih объяснение; دادن ~ объяснять
 توقف tavaqqof остановка (син. وقفه)
 تولید ملی towlid-e nāxāles-e melli валовой
 национальный доход
 تومن toman / tumān туман (неофициальная
 денежная единица, равна 10 риалам)
 ته tah дно; از دل ~ искренне; в глубине души (син.
 (از صمیم قلب)
 تهدید tahdid угроза
 تهدیدآمیز tahdid'āmiz угрожающий
 تهران Tehrān Тегеран
 تهمت tohmat клевета, навет; напраслина (син.
 (افتراء زدن) (син. به ~ клеветать (на кого)
 تهیه کردن tahiyye kardan готовить, заготавливать
 تپا زدن tipā zadan стукнуть, пинать (син. نوک پا زدن)
 تیر tir 1. стрела (син. پیکان); 2. столб (син. ستون);
 3. тир (4-й месяц; 22.04 22.05)
 تیراندازی tir'andāzi стрельба
 تیره tīre тёмный
 تیره رنگ tīrerang тёмный
 تیغ tiq лезвие

ث

ثانيه sāniye секунда

ثبت sabt регистрация; запись; реестр; выписка;

کردن ~ зарегистрировать, отметить

ثروت‌های طبیعی servat богатство (син. دارای);
естественные богатства

پولدار servatmand богатый (син. ثروتمند)

ج

جا jā место; کسی را سپردن ~ занять очередь

кому-л.; خالی جایت خیلی خالی кому-л.;

به ~ من ~ вскочить с места; از پریدن ~

вместо меня; ماندن ~ отстать, остаться

جابه‌جا jābejā šodan размещаться, устраиваться,
расположиться

جادوگر jādugar колдун, чародей, кудесник (син.
افسونگر, ساحر)

جاده jādde шоссе

جاذبه jāzebe привлекательность

جاری جاری jāri šodan течь, протекать (син. روان
شدن)

جام jāм кубок, чаша; باده ~ кубок вина

جان jāн душа; با و دل ~ от всей души, от всего
сердца

جانان jānān возлюбленная (син. معشوق, محبوب)

جان‌پرور jānpravar воодушевляющий

جانشین jānešin заместитель (син. معاون); заменитель

جاوید jāvid вечный (син. ماندگار, ابدی)

جایزه jāyeze приз

جایگاه jāygaḥ место

جدا jodā отдельно; отдельный

جدی jeddi серьезный

جدیت jeddiyyat серьезность, старание; کردن ~
تلاش و کوشش проявить усердие (син. تلاش و کوشش)

جذب jazb привлечение

جر زدن jert zadan идти на попятный, нарушить
уговор (на счёт чего-л. در, تو)

جراس жарас jaras (ajrās) колокольчик (син. ناقوس)

جریان jāryān течение; داشتن ~ происходить (о
событиях); برق ~ электроток

جرات jog'at смелость (син. دلیری, بیباکی);
~ کردن ~ осмелиться

جاریده jaride канцелярия; عالم ~ небесная кан-
целярия

جز joz кроме (син. غیر از)

جزر jazr отлив

جزو jozv-e čiz-i включая что-л.

جست و خیز jašt-o xiz подпрыгивание

جستجو joštoju поиск; کردن ~ искать (син. گشتن)
جستن jostan (ju) искать

جشن jašn праздник; گرفتن ~ праздновать

جعبه ja'be коробка (син. قوطی)

جافری ja'fari петрушка (зелень)

جفت joft пара

جک jak домкрат; زدن ~ поднимать домкратом

جلب کردن jalb kardan привлечь

جلد jeld том

جلگه jolge долина (син. دشت هموار)

جلنگ jalang звон

جلو jolow / jelow впереди; افتادن ~ вырваться
вперёд, обогнать, опередить (син. پیش افتادن)

جلوگیری jelowgiri предотвращение (чего) (син.
پیشگیری)

جلوه jelve проявление, сияние

جلوه کردن jelve kardan проявляться

جمال jamāl красота (син. زیبایی); ~ مبارک красавец
писанный, краса ненаглядная

شدن jam' множество, множественное число; شدن
 ~ собираться; کردن ~ собирать; و جور کردن ~
 прибирать
 جمع آوری jam' āvāgi сбор, коллекционирование
 (син. گردآوری کردن ~ собирать)
 جمعه jom'e пятница
 جمعی jam'-i некоторые, несколько человек; со-
 бравшиеся
 جمله jomle фраза; از ~ в том числе
 جمهوری jamhuri (jamāhir) республика (جماهیر)
 جنابعالی jenāb-e āli Вы (уваж.), Ваше
 превосходительство
 جنازه jenāze труп (син. جسد)
 جنایت jenāyat преступление (син. جرم)
 جوش jomb-o juš кипение
 جنبیدن jombidan двигаться
 جنس (اجناس) jens (ajnās) товар (син. کالا)
 جنگ jang война; اول جهانی ~ Первая мировая
 война
 جنگل jangal лес
 جنوبی jonubi южный
 جو jow ячмень; آبجو ~ пиво
 جواب javāb ответ (син. پاسخ دادن ~ отвечать)

چابهار Čābahār Чабахар
 چاپ čār печатать; چاپ کردن ~ издавать, печатать
 (син. رساندن)
 چادر čādor 1. чадра; 2. палатка; زدن ~ разбить
 лагерь, поставить палатку (син. اردو زدن)
 چارپایه čāgrāye подставка, мангал
 چاق čāq толстый (син. تنومند)
 چاقو čāqu нож (син. کارد)
 چاک čāk надрез; پیراهن ~ вырез (на платье); به زدن
 ~ убегать, сматывать удочки
 چاکر čāker слуга, прислужник (син. نوکر)
 چالاک čālāk ловкий

جوان javān молодой; юноша
 جوانی javāni 1. молодость; 2. великодушие;
 благородство (син. سخاوت‌مندی، گشاده‌دستی،
 جوانمردی)
 جوجه juje цыплёнок
 جور jug здоровый
 جوراب juṛāb носки; чулки
 جويدان javidan грызть, жевать
 جهان jahān мир, вселенная
 جهانگردی jahāngardi туризм
 جهانگشایی jahāngošāyi экспансия
 جهات jahat (jahāt) сторона (син. سو، راستا);
 به این ~ для чего-л.; به این ~ поэтому (син. به این
 دلیل)
 جهات jahat причина; сторона; به این ~ поэтому
 جهانده jahande подпрыгивающий, подбрасываю-
 щий
 جیب jīb карман
 جیب jīr джип; جیب آهو Jīr-e āhu Джип (марка
 автомобиля)
 جیره jīre паёк, рацион
 جیره‌بندی jīrebāndi рационирование (распределение
 продовольствия по карточкам)

چ

چالش čāleš вызов
 چانه čāne челюсть; زدن ~ болтать, торговаться
 چای čāy чай (растение, напиток)
 چایی čāyi чай (напиток, разг.)
 چارپول čarāvāl грабёж (син. غارت)
 چیدان čarīdan втискиваться; توی هم ~ втис-
 киваться
 چتر čatr зонтик
 چرا čērā почему
 چراغ čegāq лампа; نفتی ~ керосиновая лампа;
 راهنمایی ~ светофор
 چرت čort дрема; زدن ~ дремать

چرخ čarx колесо; کردن را پنجرگیری کردن ~ залатать
шину
گرداندن čarxāndan крутить (син. گرداندن)
چرک čerk грязный (син. کثیف)
چرکتāb čerkṭāb немаркий
چسبیدن časbīdan пристать
چشم čašm, češm 1. глаз; تا سو داشته ~ пока хватал
глаз; به خوردن ~ бросаться в глаза (син. دیده شدن)
2. будет сделано, (кого) را زدن ~ слазить (кого)
слушаюсь (син. اطاعت). قربان ~ будет сделано,
господин
چشم‌انداز češm'andāz перспектива
چشم‌پوشی کردن češmpuši kardan закрывать глаза
(از что)
چغازنبیل Čoqāzambil Чога-Занбиль, Дур-Унташ
(зиккурат)
چوqondar čoqondar свёкла; قند ~ сахарная свёкла
چقدر čeqadr? сколько?
چک ček чек
چکار? čekār? что? какое дело?; می کنی? ~ что ты
делаешь?
چکیدن čekīdan капать
چلوکباب čelowkabāb челоукебаб (вид шашлыка)
چمدان čamedān чемодан (син. جامه‌دان)
چمن čaman газон
چنار čenār чинара
چند čand сколько? несколько
چند برابر شدن čand barābar šodan многократно
возрасти

چندان čandān не очень
چندملیتی čandmelyati многонациональный
چندی پیش čand-i piš недавно; намерен (син. آخراً)
چندین čandin много
چنگال čangāl вилка
چنین čenīn/čonīn такой; подобный, схожий,
сходный, близкий; نتیجه بدهد ~ даст такой
результат
چوب čub дерево; تفنگ ~ приклад (син. فنداق تفنگ)
چون čon так как, потому что
چه بالایی به سرش آمده? Če balā-yi be sar-eš āmade?
Что с ним стряслось?
چه /چی? čē/čī что?
چهار čahār четыре (разг. čār)
چهارپایه čahār-pāye (разг. čār-pāye) подставка;
табуретка
چهارده čahārdah четырнадцать (разг. čārdah)
چهارشنبه č[ah]āršambe среда (день недели)
چهارصد č[ah]ārsad четыреста
چه جورى? čejuri как, каким образом разг.
چهره čehre лицо
چه کاره? čekāre кто по профессии
چهل čehel сорок, разг. čel
چی? что? (разг.) čī?
چیزی čiz-i что-то; ничего
چین Čin Китай
چین čin складка, морщина
چینی čini 1. китайский, китаец; 2. фарфор

ح

حاجت hājat необходимость, нужда (син. نیاز)
حادثه hādesa несчастный случай (также ناگوار)
حاصل شدن hāsel šodan быть полученным (зд. быть
достигнутым)
حاصلخیز hāselxīz плодородный

حافظ hāfez 1. хранитель; 2. человек, поющий
наизусть Коран; 3. Хафиз (поэт)
حال hāl состояние; ~ در во время чего-л.; ~ در
هم اکنون حاضر (син. هم اکنون)
حالا hālā сейчас (син. اینک)
حالت hālat состояние; грам. категория, падеж

حبابی *hobābi* шаровидный
 حبشه *Habaše* Абиссиния, Эфиопия (син. اتيوپی)
 حتماً *hatman* обязательно (син. قطعاً)
 حج *hajj* хадж (син. زیارت خانه خدا)
 حجله *hejle* комната для новобрачных; (син. اتاق تازه)
 داماد و عروس (داماد)
 حجم *hajm* объём
 حد *hadd* предел; بیشترین ~ максимум (син. بیشترین مقدار)
 حدس *hads* догадка (син. گمان); زدن ~ догадаться
 حدود *hodud* (мн. от حدّ) пределы; ~ или ~ در ~ при-
 близительно, примерно (син. نزدیک به)
 حرف *harf* слово, буква; حرفی ندارم не возражаю
 حریق *hariq* пожар (син. آتش سوزی)
 حس *hess* чувство; کردن ~ чувствовать
 حساب *hesāb* счёт; به آمدن ~ считаться
 حسابی *hesābi* приличный; сильно; (син. مناسب، نسبتاً)
 خوب (خوب)
 حساسیت *hassāsiyyat* чувствительность
 حسینیه *hoseyniyye* хосейние (помещение в мечети)
 حصیر *hasir* циновка (син. بوریا)
 حصیری *hasiri* плетёный, соломенный
 حضرت *hazrat* святой
 حضور *hozur* присутствие
 حفظ *hefz* сохранение (син. نگهداری); کردن ~
 сохранять; запомнить
 حق *haqq* (hoquq) 1. право; با او بود ~ он
 был прав; حق با شماست 2. зарплата;
 ~ گمرک ~ гонорар; плата (за лечение); ~ ویزیت
 пошлина (таможенная) (син. مالیات گمرکی)
 حقوق *hoquq* права; юриспруденция; зарплата
 حقیقت *haqiqat* истина; محض ~ прописная истина;
 истинная правда
 حکومت *hokumat* правление; правительство (син.
 دولت); власть (син. فرمانروایی); государство
 حکیم *hakim* мудрец (син. دانا، فرزانه); врач (син.
 پزشک)

حل *hall* решение; ~ کردن ~ решить (проблему)
 حلالزاده *halālzāde* законнорожденный
 حلق *halq* горло (син. گلو)
 حلقه *halqe* кольцо (син. انگشتر)
 حلوا *halvā* халва
 حلیمی *halimi* закусочная (в традиционном стиле)
 (син. حلیم فروشی)
 حمال *hammāl* носильщик; грузчик (син. باربر);
 батрак
 حمام *hammām* баня (син. گرمابه); ванна; душ
 حمامی *hammāmi* банщик (син. گرمابه دار)
 حمل *haml* перевозка; ~ کردن ~ перевозить; ~
 و نقل ~ транспорт (син. ترابری)
 حمله *hamle* (hamalāt) атака, нападение;
 ~ کردن ~ напасть (на кого)
 حنا *hanā* хна
 حنایی *hanāyi* гнедой
 حواست را جمع کن *havās* мысли; чувства
 соберись с мыслями
 حوصله *howsele* терпение (также ~ صبر و ~ چیزى ~
 ~ حوصله ام سر رفت ~ хватать сил на что-л.; داشتن
 меня лопнуло терпение
 حوضه *howze* бассейн (нефтяной); округ (син. منطقه،
 ناحیه); область, сфера
 حومه *howme* ареал
 حیات *hayāt* жизнь
 حیا *hayā* стыд (син. شرم)
 حیاتی *hayāti* жизненный (син. ضروری)
 حیرت انگیز *heyat'angiz* удивительный,
 поразительный (син. شگفت انگیز)
 حیف *heyf* жалость; ~ و میل ~ хищение, растрата
 (син. اختلاس)
 حيله *hile* коварство (син. نیرنگ)
 حيله گر *hilegar* коварный (син. نیرنگ باز)
 حین *hin* / heyun ~ ~ چیزى ~ во время чего-л.
 حیوان *heyvān* зверь, животное (син. جانور)

خ

کاری xātamkāri мозаика; инкрустация
 خاتمه دادن xāteme dādan покончить (с чем); (син.
 (پایان دادن)
 خاتون xātun госпожа (син. بانو)
 خار xār колючка
 خاطره xātere память, воспоминание (син. یاد)
 خاکستر xākeštar пепел
 خاک xāk земля, пыль
 گرد و غبار gerd-e ghabar пыльный (син. گدازنده)
 خاکستری xākeštari серый
 خاکی xāki сухопутный
 خال xāl родинка
 خالکوبی xālkubi татуировка
 خاله xāle tētya (по матери)
 خامه xāme сливки
 خانمان xānemān жилище (син. کاشانه)
 خانواده xānevāde семья
 خانه xāne дом
 خانه‌تکانی xānetakāni генеральная уборка
 خانه‌دار xānedār домохозяйка
 خانه‌داری xānedāri домоводство, домашние дела
 خوب... xob... итак..., ну...
 بدهد xabad весть; دادن ~ известить, сообщить; ~
 ~ да скажет
 با (از) xabardār šodan узнать (о чём) (син. خبر شدن)
 خبرنگار xabarnegār журналист
 ختم شدن xatm šodan заканчиваться
 خدا xodā bog; نگهدار ~ храни [тебя] бог; ~
 پدَرَت слава богу; حِفْظِشون کنه ~ храни их бог;
 بَدَهْد! дай бог тебе здоровья! (букв. да
 помилюет бог твоего отца); بَدَهْد ~ бог подаст
 خدا حافظ xodāhāfez до свидания!

خداوند xodāvand бог, господь (син. خدایا، الله)
 آفریدگار، پروردگار، یزدان (آفریدن)
 خدمت xedmat (xadamāt) служба, услуга;
 خدمت می‌رسم я до него доберусь
 خرابه xarābe развалины (син. ویرانه)
 خراش xarāš царапина
 خرام xarām красование, величая поступь
 خرج xarj трата; کردن ~ тратить (син. صرف کردن)
 خرد xord мелкий (син. ریز)
 خرداد xordād хордад (3-й месяц; 22.05 - 21.06)
 خرس xers медведь
 خرگوش xarguš заяц
 خرم xorām радостный; و سبز ~ цветущий
 خرما xor mā финики
 خرمشهر Xorramšahr Хоррамшахр
 خروج xoruj выход
 خورجی xorujj разъём; подъезд
 خروس xorus петух
 خرید xarid покупка
 خرید و فروش xarid-o foruš торговля
 خریدار xaridār покупатель (син. مشتری)
 خریدن xaridan покупать
 خزر Xazar Каспий
 خزیدن xazidan ползти
 خسارت xasārat (xasārāt) ущерб, вред (син.
 وارد آوردن ~ был нанесён вред; آسیب
 ~ нанести вред
 خستگی‌ناپذیر xashtegināpazir неустанный
 خسرو خسرو Parviz Хосров Парвиз (имя
 Сасанидского царя)
 خش خش xeš-xeš шорох
 خشرات xašarāt насекомые
 خشک xošk сухой
 خشکبار xošk(e)bār сухофрукты (также خشکبارها)
 خشکی xoški суша

خشم‌آلود *xašm'ālud* гневный (син. خشمگین)
 خشمگین *xašmgīn* гневный
 خشن *xašen* крутой, грубый (син. نهنجار)
 خصوصیات *xosusiyyāt* параметры; характеристика; особенности (син. ویژگی‌ها)
 خطاب *xatāb* обращаться к
 دارای خط‌دار *xattdār* линованный (син. دارای خط)
 خوابیدن *xoftān* (xāb) спать (син. خواب)
 خفه شدن *xafe šodan* заткнуться
 خفیف *xafif* лёгкий (син. سبک)
 خلاص کردن *xalās kardan* освободить; потратить
 خلاف کسی *xalāf-e kas-i* наперекор кому-л.
 خلافت *xalāfat* халифат
 خلوت *xalvat* безлюдье, безлюдный; ~ ~ ни души
 خلیج *xalij* залив; ~ فارس Персидский залив
 خلیفه *xalife* (xolafā) халиф
 خم شدن *xam šodan* согнуться
 خمار *xomār* похмелье
 خمپاره *xompāre* мина
 خمیره *xomre* амфора
 خمیازه *xamyāze* зевота; کشیدن ~ зевать
 خندان *xandān* смеяться, смеющийся
 خنده *xande* смех; улыбка (ناد از) می‌گیرد خنده‌ام
 меня разбирает смех
 خنک *xonak* прохладный
 خواب *xāb* сон; به رفتن ~ засыпать
 خواباندن *xābāndan* уложить
 خواب‌آلود *xāb'ālud* сонный
 اتاق خوابگاه *xābgāh* спальня, общежитие (син. اتاق خواب)
 خوابیدن *xābīdan* спать (син. خفتن)
 خواب بود *xābide* (син. خفتن بود)
 bud [on] спал
 خواستگاری *xāstgārī* сватовство; کردن ~ сватать
 پای خواستن *xāstan* (xāh) хотеть, требовать; (خواه)
 ~ تلفن ~ позвать к телефону
 خواندن *xāndan* (xān) читать خواندن (خوان)

خواهر *xāhar* сестра
 خواهش *xāheš* просьба; کردن ~ *xāheš kardan*
 просить (кого از)
 خوب (بهتر) *xub* (behtar) хороший; хорошо
 خود *xod* свой (син. خویش)
 خود *xud* шлем (также گلاه ~)
 خودداری *xoddārī* kardan воздержаться
 خودرو *xodrow* автомобиль
 خودروسازی *xodrowsāzi* автомобилестроение
 خودکار *xodkār* автоматический
 خودکامی *xodkāmi* себялюбие, эгоизм (син. خودخواهی، خوددوستی)
 خودکفایی *xodkaḥāyi* самообеспечение
 خوراک *xorāk* еда, корм, блюдо
 خوردن (خور) *xordan* (xor) есть; пить
 خورش *xoreš* подливка с мясом к плову
 خورشید *xoršid* солнце (син. آفتاب، مهر)
 خورشیدی *xoršidi* солнечный (син. شمسی)
 خوزستان *Xuzeštān* Хузистан
 خوش *xoš* хороший; آید ~! добро пожаловать!;
 ~ گذشت؟ хорошо ли вы провели время?
 خوش آمد گفتن *xošāmad goftan* приветствовать
 (به кого)
 خوشحال *xošhāl* довольный (син. شادمان)
 خوش‌رنگ *xošrang* приятного цвета
 خوک *xuk* свинья
 خون *xun* кровь
 خویشاوند *xišāvand* родственник
 خیابان *xiyābān* улица
 خیار *xiyār* огурец
 خیال *xiyāl* мысль, воображение; کردن ~ вооб-
 бразить, полагать; کردن ~ کسی را راحت کردن
 ~ покоить
 خیر *xeut* благо, добро, богатство (син. بهره، فایده)
 خیره شدن *xire šodan* уставиться (на что به)
 خیس *xis* мокрый; کردن ~ намочить, вымачивать
 خیلی *xeyli* очень (син. بسیار، زیاد)

د

داخل dāxel внутренняя часть; جایی شدن ~ входить куда-л. (син. وارد جایی شدن); دار داخل dāxel-e внутри

داخلی dāxeli внутренний (син. درونی)

داد dād крик (о помощи) (син. فریاد); به کسی رسیدن ~ прийти на помощь; او دادش به آسمان می‌رود ~ поднимет крик до небес

دار dār виселица; به آویختن ~ повесить, казнить через повешение

دارو dāru лекарство (син. دوا)

داریوش Dāryuš Дарий (имя Ахеменидского царя)

داشتن dāštan (dār) иметь

داغ dāq горячий, жгучий (син. بسیار گرم)

دام dām западня; скот

داماد dāmād жених

دامن dāman юбка

دامنه dāmane подножие

دامی dāmi скотоводческий

دانا dānā знаток

دانستن dāneštan (dān) знать

دانشجو dānešju студент

دانشگاه dānešgāh университет

دانمارک Dānmārk Дания

دانه dāne зерно; ~ ~ по зёрнышку

داوری dāvārī суждение, арбитраж

داوطلب dāvtalab доброволец

دایر dāyer основанный; بودن ~ работать (о магазинах)

دایره dāyere (davāyer) круг

دایم dāyeman постоянно (син. به طور دایم, به طور پیوسته, پیوسته)

دائمی dā'emī постоянный; долговременный (син. ثابت)

دایی dā'i дядя (по матери)

دبستان dabeštān начальная школа

دختر doxtar девочка; девушка; дочь

در dar 1. дверь; 2. в (предлог)

در باره dar bāre-ye o, про (предлог)

در صدر dar sadr-e во главе

دراز derāz длинный

درافتادن dar-oftādan сцепиться (из-за чего سر) (син. درگیر شدن)

دارآمدن dar-āmadan 1. превратиться (во что درآ) ~ перейти в другую веру; به دین دیگری (به)

درآمدن ~ превратиться во что-л. صورت چیزی درآیدن

(син. به چیزی تبدیل شدن, 2. взойти)

درب darb ворота (син. در)

دربدار darbedar повсюду (син. همه جا) ~ он повсюду нас разыскивал

درجه dareje (darejāl) градус, степень درخشان deraxšān блестящий, сияющий (син. درخشنده, تابناک)

درد dard боль; دل ~ наболевшее; کردن ~ болеть (о части тела)

دراغیدن dar-raftan убежать; исчезнуть (син. فرار کردن)

درس dars урок; خواندن ~ учиться

درست dorošt правильный, правильно; کردن ~ сделать, создать, совершить

درشت dorošt крупный (син. بزرگ)

درصد darsad процент

دُرْفَتَرین جای دارак (adrāk) ад (син. دُرْفَتَرین جای! (به جهنم! (доу'х, ته جهنم)

از دنیا درگذشتن dar-gozaštan уйти (син. از دنیا رفتن) скончаться

درمان darmān лечение (син. معالجه) ~ лечить درمانگاه darmāngāh медпункт, клиника

درنگ کردن derang kardan промедлить (с чем)

دروغ doruq ложь (син. سخن نادرست) ~ лгать, обманывать, врать

دره darġe долина
 دریافتی dayāfti полученный
 دریا dayā more; عُمان ~ Оманский залив
 دریاچه dayāče озеро
 دریغ dariq жалость, сожаление (син. افسوس, حیف)
 دست dašt рука; دست رفتن ~ потерять; دست
 ~ اول ~ сидеть, сложа руки; به دست آوردن ~
 новый; دست و پا ~ подержанный, б/у; دست
 завоевать, добиться, достать, получить; دست
 زدن ~ дрожать, трепетать
 دست‌اندرکار dašt 'andarkār организатор
 دسترسی dastrasi dāštan (be) иметь доступ
 دستشویی daštšuyi раковина, рукомойник; رفتن ~
 пойти в туалет
 دستگاه daštġāh 1. аппарат, станок; ~ حاکمه ~ пра-
 вящий аппарат; 2. штука (нумератив для счёта
 автомобилей)
 دستور daštūr распоряжение, предписание,
 наставление (син. فرمان, امر); ~ распо-
 рядиться (син. فرمان دادن, امر کردن); دستور
 فرمایید; ~ просим дать указание...
 دستور زبان daštūr-e zabān грамматика
 دسته dašte 1. взвод; 2. группа, группировка (син.
 دسته‌بندی, گروه‌بندی)
 دستی dašti ручной
 دستیار daštīār помощник (син. معاون)
 دسر deser десерт
 دشوارو došvārow труднопроходимый
 دعا do'ā молитва (син. نیایش کردن)
 دعوا da'vā ссора (син. درگیری)
 دعوت کردن da'vat kardan пригласить (кого را دعوت کردن)
 داغده daqdaqe беспокойство, суэта
 دفتر daftār 1. тетрадь; 2. офис, канцелярия
 دفعه daf'e раз (син. بار)
 دقت deqqat внимание (син. توجه)
 لازم است ~ کاملاً ~ необходимо тщательно проследить
 به عمل آید

دقیقه daqīqe минута
 دکان dokkān лавка; ~ لاستیک‌سازی ~ шиномонтаж
 دکانداز dokkāndār лавочник (син. دکه دار)
 دکتر doktor врач (син. پزشک)
 دکه dakke лавка (торговая), палатка (син. دکانِ بسیار)
 (کوچک)
 دگرگون degargun иной, изменённый
 دل del сердце (син. قلب); ~ توی دل نیست ~
 по душе (син. دلنشین بودن); ~ توی دلم نیست ~
 меня на душе неспокойно; ~ دلش آب شد он
 смягчился; ~ دلم برایش تنگ شد по нему со-
 скучился; ~ [он] دلش به حال او سوخت сжалился
 دلال dallāl маклер, перекупщик (син. واسطه)
 دلیری, شجاعت del'āvār смелость (син. دلوری)
 دلنازک delnāzok чувствительный, обидчивый (син.
 نازک‌دل, حسّاس, زودرنج)
 دلیر dalir смелый; смельчак (син. شجاع)
 به دلیل dalil (dalāyel) повод, причина; دلایل
 زیر по следующим причинам
 دم dam 1. вздох; глоток; ~ کردن ~ раздувать,
 заваривать; ~ دم گرفتن (песню); 2. миг,
 мгновение, момент (син. لحظه)
 دم dom хвост
 دما damā температура (син. درجه حرارت)
 دماوند Damāvand Демавенд (гора)
 دم‌به‌دم dambadam непрерывно, беспрестанно
 (لحظه به لحظه, پیوسته, دائم)
 دم‌کلفت domkolofт крутой (син. بانفوذ)
 دمیدن damidan дуть (син. فوت کردن)
 دنب / دمب domb хвост
 دنب / دمب domb хвост
 دنبال dombāl задняя часть, зад, тыл; ~ چیزی ~
 за чем-л.; ~ کسی گشتن (گردیدن) ~ искать кого-л
 دنبک / tombak барабан (вытянутый
 формы)
 دنگ‌دنگ dang-dang дзинь-дзинь
 دنیا donyā мир (бренный); ~ دنیا آمدن ~ родиться

do دو два
 dow دَو بег
 davā دوا лекарство (син. دارو)
 davāzdah دوازده двенадцать
 davāzdahtāyi دوازده تایی состоящий из 12 штук
 davām دَواءُ существование (син. بقاء)
 dobāre دوباره снова, опять (син. از نو)
 duxtan (duz) دوختن (دوز) دیدگانِ خود را; шить; (دوز) دیدگانِ خود را
 dust دُست (به نا) уставиться
 dud دود дым
 dudzade دود گرفته задымлённый (син. دود گرفته)
 dowr دور ~ окружить ~ چیزی را گرفتن
 dur دور далёкий; далеко
 dur'oflāde دور افتاده отдалённый
 dwtān دوران (روزگار، عصر) эпоха, период (син. روزگار، عصر)
 durbin دوربین фотоаппарат
 dušt دوست друг
 dušdāštani دوستداشتنی популярный
 došambe دوشنبه понедельник
 duq دوغ (غازированный или негазированный напиток из кислого молока)
 dowlat (dovval) دولت (دول) государство, правительство; دولتین dowlateyn оба государства
 dowlati دولتی государственный
 davidan (dow) دویدن (دو) бегать
 devisť دوستی
 dah ده десять

zorrat ذرت (بَلال) кукуруза (син. بلال)
 zarre ذره (ریزه، خرده) крошка (син. ریزه، خرده)

rābete (ravābet) رابطه (روابط) (پیوند)
 rāje' be o (در باره، در مورد) راجع به (син. در مورد)
 rāhat راحت (مُناسب) удобный (син. مناسب)
 rāz راز (رَمز، سرّ) тайна, секрет (син. رمز، سرّ)

deh ده деревня
 de nu! ده! ну же! (частица побуждения)
 dehāti دهاتی деревенский
 dahān دهان (также دهن) рот
 dey دهی (10-й месяц 22.12 20.01)
 dirbāz دیرباز давние времена
 didgāh دیدگاه (نقطه نظر) точка зрения (син. نقطه نظر)
 didan (bin) دیدن (بین) видеть
 dide (didegān) دیده از (چشم) (دیدگان) دیده از; (چشم) دیدن
 didebusi دیده بوسی (دیر آمدن، دیر رسیدن) ~ کردن (دیدگان) ~
 dig دیر поздний; (روزگار، گذشت) ~ کردن (دیدگان) ~
 digar دیگر (روزگار، گذشت) ~ کردن (دیدگان) ~
 dizi دیزی (دیر آمدن، دیر رسیدن) ~ کردن (دیدگان) ~
 dizisārā دیزی سرا (روزگار، گذشت) ~ کردن (دیدگان) ~
 difrānsyel دیفرانسیل (روزگار، گذشت) ~ کردن (دیدگان) ~
 digar دیگر (روزگار، گذشت) ~ کردن (دیدگان) ~
 deym دیم (روزگار، گذشت) ~ کردن (دیدگان) ~
 dīn (adyān) دین (ادیان) вера
 divār دیوار стена, забор
 divāne دیوانه сумасшедший

ذ

zehr ذکر (یاد کردن) ~ упоминание (син. یاد کردن)
 (یاد کردن)

ر

ra'san رأساً (شخصاً) лично (син. شخصاً)
 rānandegi رانندگی
 rānande راننده

راه gāh путь; [به] راه افتادن ~ пускаться в путь (син.

کردن (حَرِکَت کردن) ~ пропустить (кого) دادن (син. اجازه دادن)

راهپیمایی gāhrepmāyi демонстрация, шествие (син. تظاهرات)

راهرو rāhrow коридор

راهنما rāhnamā сопровождающий, экскурсовод; советник; самоучитель

راهنمایی rāhnamāyi kardan сопровождать

راي ga'y (āgā') голос (на выборах), мнение (син. نظر)

رایج gāyej распространённый; شدن ~ высказывать мнение (син. متداول شدن, شایع شدن)

رایگان [be] gāyegān бесплатно

ربع rob' четверть (син. یک چهارم)

روبودan (robā) украсть (ربا)

رحمت rahmat милость (син. خُدا رَحْمَتش); خُدا رَحْمَتش گُند упokoит господь его душу

rahmat-ollāh [ta'ālā] alayh (ره) [تعالی] رحمت الله (gah) да будет с ним милость божья (славословие имаму Хомейни)

رخ gox ланиты, щеки; لاله ~ лик тюльпана (поэт.)

رَد radd: شدن ~ проходить (мимо чего) ~ передавать (какой-либо предмет); ~ и بدل کردن ~ обмениваться (чем) را

ردیف radif ряд; به ایستادن ~ стать в очередь

رزرو rezerv kardan заказать, зарезервировать

رزق rezq (arzāq) пища, пропитание

رساله resāle (resālāt) трактат, диссертация

رساندن resāndan довести; به ثبت رساندن ~ зарегистри- ровать; به مقصود رساندن ~ довести до конца

راستگاری rašt[e]gāri спасение, избавление (син. رهایی, نجات)

برخواهد رُست roštan (ruy) расти; (روی) برخواهد رُست

رستم rasm (rosun) обычай (син. آیین)

رسیدگی residegi досмотр; کردن ~ досматривать

رسیدن residan (res) достигать

رشته rešte отрасль; специальность

رشد داشتن (یافتن) rošd dāštan (yāftan) развиваться

رشته rešve взятка

رصدخانه rasadxāne обсерватория

رفاه refāh благополучие; процветание

رفاه اجتماعی refāh-e ejtemā'i социальное обеспечение

رفتن raftan (row) идти

رفیق rafiq (rofaqā) товарищ (син. دوست) ~

رفیق رفیق نенадёжный попутчик; неверный друг

رقاص raqqās танцовщик

رقصیدن raqsidan танцевать

رقم raqam (arqām) число

رکعت rak'at поклон (при намазе)

رَمِيدان rombidan разваливаться (син. فرو ریختن آوار, یکباره خراب شدن)

رنجیدن ranjidan обижаться (син. آزرده شدن)

رنگ rang цвет; کردن ~ красить

رنگارنگ rang'arang разноцветный (син. گوناگون)

رنگ پریده rangparide бледный, блёклый

رِنو Reno Рено (марка автомобиля)

رو [u] 1. лицо; 2. на (предлог); ~ خندان ~ смеяться; ~ از این رو по этой причине, поэтому (син. به این سبب, به این دلیل)

رواج ravāj dāštan быть распространённым (син. رایج بودن, متداول بودن)

روباه rubāh лис, лиса

روحیه ruhiye дух (боевой)

روز guz день

روزی guz-i однажды

روزگار guzgār судьба (син. سرنوشت) ~ стародавние времена

روزنه rowzan щель, дыра (также)

روزنامه ruznāme газета

روزنامه‌چی ruznāmeči газетчик, журналист (син. روزنامه‌نویس)

فرمانروایی zamāmdāri правление (син. حکومت)
 (زمره) zomre категория (людей); плеяда,
 сонм (син. شمار، گروه)
 زمستان zemešlān зима
 زمین شناس zaminšenās геолог
 زمین گیر zamingir лежащий; прижатый к земле (o
 войсках)
 زمین لرزه zaminlarze землетрясение (син. زلزله)
 زن zan женщина, жена
 زنبور zambur пчела
 زنبیل zambīl корзина (син. سبد)
 زنجیر zanjir цепь
 زندان zendān тюрьма
 زندانی zendāni заключённый; کردن ~ посадить в
 тюрьму
 زندگانی zendegāni жизнь (син. زندگی)

حیات zendegi жизнь (син. حیات)
 زنده zende живой; به گور ~ заживо погребённый
 زنگوله zangule колокольчик
 زنگوله پا zangulepā с колокольчиком на ноге
 زوج zowj пара (семейная)
 زود zud ранний; рано; быстро; باش ~ поторопись
 (син. عجله کن)
 زور zur сила; زدن ~ напрячься; زورِ میاد جواب
 زورِ میاد тебе что, трудно ответить?
 زور آزمایی zur'āzmayi состязание
 زوزه zuze вой; زوزه کشان воя (деепричастие)
 زیاد ziyād (bištar) много
 زیارت ziyārat паломничество
 زیربنا zirbanā основа, база
 زیرپوش zirpuš нижнее бельё
 زینт zināt украшение (син. زیور، آرایش)
 ~ دادن (زیور، آرایش) украшать (син. آراستن)

ژ

ژاپون Žāpon Япония
 ژاپنی žāponi японский, японец

ژرف žarf глубокий (син. عمیق)
 ژیان Žiyān Жиян (марка автомобиля)

س

سابق sābeq прошлый (син. پیشین)
 ساحل sāhel (savāhel) берег (син. کرانه)
 ساخت شرکت «ایران خودرو» sāxt-e šerkat-e «Iṛān-
 xodow» производства фирмы «Иран-хотроу»
 ساختمان sāxtemān здание
 ساده sāde простой
 سازمان جهانی بهداشت Всемирная организация
 здравоохранения (BOZ) Sāzemān-e jahāni-ye
 behdāšt
 ساسان Sāsān Сасан (имя мужск., также имя
 Сасанидского царя)
 ساسانیان Sāsāniyān Сасаниды (династия)
 ساعت sā'at час; часы; طلا ~ золотые часы

ساق sāq голень
 ساقی sāqi виночерпий
 ساکن sāken (sakane) житель,
 проживающий; شدن ~ поселиться (син. اقامت
 گرفتن)
 سال sāl год
 سالاد salād-e fasl зелёный салат
 سالار sālār предводитель, полководец,
 военачальник (син. سردار)
 سالگرد sālruz годовщина (син. سالگرد)
 سالک sālek путник (син. رهرو)

سامان sāmān порядок; налаживание чего-л. (син.
 به سامان دادن, سامان بخشیدن; (نظم
 (син. و سامان دادن)
 ۵ سانتی sānti сантиметровой;
 پانسانتیمتری
 ساندویچ sāndevīč бутерброд
 سایبان sāyebān навес
 سایپا Sāyepā Сайпа (марка автомобиля)
 سایر sāyer (sāyerin) остальное; остальные;
 دانشجویان ~ остальные студенты
 سایه sāye тень; ~ چیزی در свете чего-л.
 سایه-روشن sāye-rowšan светотень
 سبب sabab (asbāb) причина (اسباب)
 سبز sabz зелёный; ~ و خرم ~ цветущий;
 ~ شدن неожиданно появиться, вырасти словно из-под
 земли
 سبز sabze зелень
 سبزیکاری sabzikāri растениеводство
 سبکبار sabokbār беззаботный (син. آسوده خاطر)
 سبلان Sabalān Себелан (زورا)
 سبیل sibil усы
 سپاهیان sepāhiyān солдаты, воины
 سپر sepaг щит
 سپردن seporan (sepār) поручить; ~
 جای کسی را ~ (به) занять очередь (кому)
 سپری شدن sepaгi šodan пройти (о времени)
 ستاره setāre звезда
 ستایش setāyeš хвала (син. تحسین)
 ستم setam гнёт
 ستوان یکم sotvānyekom старший лейтенант
 سجاده sajjāde коврик (молитвенный) (син. جاثماز)
 سخت saxi тяжёлый (о болезни)
 سختران soxanrān оратор
 سخنرانی soxanrāni речь; выступление, лекция
 سر (اسرار) тайна set (asrār)
 سر sar голова; ~ سر گذاشتن ~ дразнить; ~
 ~ سرگرددن ~ приставать; ~ پا شدن ~ встать на ноги;
 ~ برگرداندن ~

~ отворачиваться; ~ و کلهشان پیدا شده ~ они
 появились; ~ بلند کردن ~ восстать; ~ چیزی ~ на
 чём-либо, на что-либо; ~ درس ~ на уроке
 کاملاً به سرآپا saḡāpā с головы до ног, целиком (син.
 طور کامل)
 سرازیری saḡāziri спуск (син. سراسیمی)
 سراسر saḡāsar из конца в конец; ~ کشور ~ по всей
 стране
 سراسری saḡāsari трансиранский
 ~ داشتن ~ چیزی را گرفتن ~ искать что-л.; ~
 ~ را ~ иметь на примете (что)
 سرانجام sar'anjām в конце концов
 سرباز sarbāz солдат
 سربالایی sarbālāyi вершина
 سرپرست saḡparašt попечитель
 سرخ soḡx красный
 سرد sard холодный
 سردار sardār командир (син. فرمانده)
 سرزمین sarzamin территория
 سرفاوان saḡšār обильный (син. فراوان)
 سرشماری saḡšomāri перепись (син. آمارگیری)
 سرعت sor'at скорость (син. تندى، شتاب)
 سرفه soḡfe кашель
 سرک کشیدن sarak kešidan подглядывать, под-
 сматривать (из окна)
 سرکار sarkār Вы (уваж. обращение к женщине, к
 военному)
 سرکه serke уксус
 سرگذشت sargozašt приключение (син. ماجرا)
 سرگردان sargardān бродячий (син. آواره)
 سرگرم چیزی شدن sargarm-e čiz-i šodan заниматься
 чем-л.
 سرمایه گذاری sarmāyegozāri капиталовложение
 سرو sarv кипарис
 سرود soḡud гимн; мелодия; ~ ملی ~ национальный
 гимн
 سرویس servis сервис (син. خدمات، خدمت)

بودن sezāvar-e ċiz-i budan быть до-
стойным чего-л.

سعادت sa'ādat счастье (син. خوشبختی)

سفارش sefāreš заказ; دادن ~ заказывать

سفت seft твёрдый (син. مُحکم، اُستوار)

سفره sofre скатерть; انداختن ~ расстилать скатерть
(на что روی)

سفید sefid белый

سفيدرود Sefidrud Сефид-руд (река)

سقط (اسقاط) saqat (asqāt) хлам; شدن ~ околеть

سقوط soqut падение (син. سَرنگونی)

سکو sakku постамент, подиум (син. پایه)

سکوت sokut молчание (син. خاموشی)

سکونت sokunat пребывание; проживание (син.
(اقامت)

سکه sekke монета

سگ sag собака

سلام salām привет; رساندن ~ передать привет;
~ عَلَیْکُمْ ~ здравствуйте (скром.); عرض می کنم
здравствуйте

سلامت salāmat здоровье; здоровый (син. تندرست);
~ به سلامت до свидания, всего доброго; باشید ~
будьте здоровы

سلسله selsele 1. династия (син. دودمان، خاندان);

2. цепь (горная) (син. رشته، رشته کوه)

سلطان soltān (salātin) султан (سلاطین)

سلطنت saltanat монархия; королевство (син.

پادشاهی)

سلوکیان Solukiyañ Селевкиды

سماق somāq сумах

سمت samt сторона (син. طَرَف، سو)

سمت semat должность (син. مقام)

سمرقند Samarqand Самарканд

سمنو samanu солодовая халва

سن senn возраст (также و سال)

سنبِل sombol гиацинт

سن پترزبورگ Sanpeterzburg Санкт-Петербург

سنجد senjed ягода джидда (род облепихи)

سند (اسناد) sanad (asnād) документ

سنگ sang камень; آسیاب ~ жёрнов

سنگر sangar окоп

سنگین sangin тяжёлый

سنگینی sangini тяжесть

سو su сторона, направление; ~ به к, в сторону
чего-л.

سواد savād 1. грамота (син. خواندن و نوشتن);

2. окрестности

سوار savār всадник, конный

سوپخوری supxori столовый (о ложке)

سوخت گیری suxtgiri заправка

سوراخ surāx дыра

سوری Suriye Сирия

سوز suz жжение; волнение (син. شور)

سوزن suzan игла

سوژه suže сюжет (син. موضوع); روز ~ сенсация
(син. موضوع روز)

سوِچ suič ключ (от зажигания) (син. کلید)

سوئسی su'isi швейцарский

سه se три

سه راه serāh перекрёсток (трёхсторонний)

سه شنبه sešambe вторник

سه فاز sefāz трёхфазный

سه سهم sahm доля (син. بهره)

سهمی sahmiye доля; контингент

سهی sahi стройный (син. خوش اندام)

سهی قدان sahiqadān стройные станом

سوء استفاده su'-e ešefāde злоупотребление

سیاحت siyāhat путешествие

سی si тридцать

سیاسی siyāsi политический

سیاه siyāh чёрный

سیاهسرفه siyāhsorfe коклюш

سیب sib яблоко

سیبزمینی sibzamini картофель

سیر sig чеснок; сытый
 سیزده sizdah тринадцать
 سیزده به دار sizde-be-dar Сиздах-бе-дар (последний
 день Ноуруза)
 سیصد sisad триста
 سیگار sigār сигарета; کشیدن ~ курить
 سیگاری sigāri курильщик, курящий (син. دودی)
 سیلاب seylāb поток, сель

سیلندر silandr цилиндр
 سیمانی simāni бетонный
 سیمورغ Simorq Симорг (сказочная птица, также
 марка автомобиля)
 سینما sinamā кино[театр]
 سینه sine грудь
 سینہ خیز sinexiz ползком
 سینی sini поднос

ش

شاپو šāpo шляпа
 شاپور Šāpur Шапур (имя мужск.)
 شاخ šāx рог
 شاخدار šāxdār рога́тый
 شارژ šārž зарядка, зарядное устройство; شارژ شدن
 šārž šodan заряжаться
 شاگرد šāgerd ученик; شاگردِ رائنده
 водителя
 شام Šām Дамаск (син. دَمِشَق)
 شامل چیزی بودن šāmel-e čiz-i budan включать в
 себя
 شانزده šānzdah шестнадцать
 شانه خالی کردن šānexāli kardan уклоняться,
 увивлять
 شاه šāh шах, царь
 شاهدانه šāhdāne конопля
 شاهکار šāhkār шедевр
 شایعات šāye'āt слухи
 شاید šāyad наверно
 شب šab вечер
 شباهت šebāhat сходство (син. هَمَانَدِی)
 شبکه šabake сеть; телеканал
 شب نشینی šabnešini вечеринка
 شتاب šetāb разгон, спешка; گرفتن
 gereftan разгоняться
 عَجَلَه شتابن šetāflan (šetāb) спешить (син. عَجَلَه
 کردن, با عَجَلَه رفتن)

شخص (اشخاص) šaxs (ašxās) человек, личность
 (син. نَفَر)
 شخم šoxm пахота; زدن ~ пахать
 شدت šeddat резкость
 شدن (شو) šodan (šow) стать, становиться
 شدیدالحن šadid-ol-lahn грубо (син. تَنَد)
 کسی را کم (بدی، گزند) šaг зло, вред (син. گزند)
 از شر کسی کردن избавиться от кого-л. (син. از شر کسی
 خلاص شدن)
 شرب šorb питьё; مُدام ~ запой
 شربت šarbat шербет (сладкий напиток со льдом)
 شرح دادن šarh dādan объяснять (син. توضیح دادن)
 شر شر šor-šor кап-кап (з. šar-šar)
 شرط (شرایط) šart (šarāyet) условие
 شُرطه šorte патруль, стража (син. مأمور گشتی)
 شرف šaraf честь; عرضتان خواهیم رساند
 до Вашего сведения
 شرق šarq Восток (син. مَشْرِق، خاور)
 شرقی šarqi восточный (син. خاوری)
 شرکت šerkat фирма; участие
 شرمندہ šarmande стыдящийся; شرمندہ
 мне не-удобно перед вами
 شروع šoru' начало (син. آغاز کردن) ~ начать,
 приступить (к чему) (син. آغاز کردن)
 شریعت šari'at шариат (син. دین، آیین)
 شریف šarif честный; благочестивый

(شور [شوای] šostan (šu[y], šur) мыть,
стирать; شستش омыл (форма простого прошед-
шего времени с приставкой به)
شش šeš шесть
ششصد šešsad шестьсот
شصت šast шестьдесят
شط العرب Šatt ol-Arab Шатт-эль-Араб (река) (син.
(أروندرود)
شعار šo'āg лозунг; دادن ~ скандировать лозунги
(شعله) شعله šo'le пламя (син. زبانه آتش)
شغال šoqāl шакал
شفا šafā лечение (син. بهبودی)
شق šaqq твёрдый; گرفتن ~ напрягаться
شکار šekār охота
شکارچی šekārči охотник
(شکاف) شکاف šekāftan (šekāl) разрубать
شکست šekašt неудача, поражение (син. ناکامی);
خوردن ~ потерпеть неудачу
(شکل) شکل šekl (aškāl) (син. قُرم)
شکم šekam живот (син. معده)
شگفت آور šegeft'āvar удивительный (син. حیرت آور)
شگفتی šegefti диловина
شل šol слабый, вялый; شدن ~ размягчиться,
расслабиться
شلنگ šelang большой шаг (син. گام بلند)
شلنگ šelang шланг
شلوار šalvār брюки, штаны; گرمکن ~ трениро-
вочные брюки (син. شلوار ورزشی)
شلوغ šoluq шум, столпотворение, толпа; шумный;
شلوغ شلوغ полным полно, битком набитый,
яблоку негде упасть
شلیک šellik выстрел; کردن ~ стрелять (в кого-то)
شما šomā вы
شمار šomār счёт; به شمار آمدن (син. به
حساب آمدن)
شماره šomāre номер; گرفتن ~ набирать номер
(آونگین) شماتده šammātedār будильник (син. آونگین)

شمال šomāl Север
شمالی šomālī северный
شمايل šamāyel образ; икона
شمسی šamsi солнечный (син. خورشیدی)
شمشیر šamšīr меч
شمع šam' свеча
شنا šenā плавание; کردن ~ плавать
شنبه šambe суббота
شنیدن šenidan (šenow) слышать (شنو)
شوخی شوخی šuxi kardan шутить
شور šur страсть; волнение (син. اشتیاق); кипучий; و
شوق ~ рвение; энтузиазм
شورت šort трусы; و جوراب ~ колготки
شوروی šowravi советский; Советский Союз (син.
اتحاد شوروی)
شوسه šosse шоссе
شوفر šufer водитель (син. راننده)
شوهر šowhar муж
شوید ševīd укроп
شهادت šahādat свидетельство, смерть за правое
дело (син. گواهی دادن); ~ свидетельствовать
(син. گواهی دادن)
شهامت šahāmat доблесть (син. دلیری)
شهر šahr город
شهرت šohrat слава (син. آوازه)
شهرستان šahrestān провинция
شهرک šahrak район
شهری شهرنشین šahrnešin горожанин (син. شهری)
شهریور šahrivar шахривар (6-й месяц; 23.08 – 22.09)
شهید šahid (šohadā) шахид, мученик (по-
гибший за правое дело, за веру, за идею)
شیروان Šīrvān Ширван
شیوع šoyu', šiyu' распространение (болезни)
شیار šiyār борозда
شیور šeyurig труба (духовой музыкальный инстру-
мент)
شیخ šeyx шейх

شیر šir 1. лев; 2 молоко; 3 кран (водопроводный)
 شیراز Širāz Шираз (город)
 شیرخواره širxāre младенец, грудной ребёнок
 شیرده širdeh молочный, дойный (син. شیرى)
 شیرین širīn сладкий; благозвучный

شیشه šīše стекло, бутылка
 اهریمن، ابلیس šeytān сатана, чёрт (син. شیطان)
 بازیگوشی šeytanat шалость (син. شیطنت)
 شیون šivān плачь, рыдание, вопль (син. زاری)

ص

صاحبان مشاغل sāhebān-e mašāqel представители профессий
 صادر sāder исходящий; صادرات экспорт; ~ کردن ~ экспортировать
 صاف sāf 1. чистый, ясный (син. رُوشَن، شفاف);
 2. ровный, плоский (син. هموار)
 صبا sabā ветерок (весенний) (син. بادِ بهاری)
 صبح sobh утро (син. بامداد)
 صبر sabr терпение (син. بردباری، تحمُّل)
 ~ کردن ~ (بردباری کردن، تحمُّل کردن)
 ждать (син. صبر کردن)
 صحبت کردن sohbat kardan беседовать, разговаривать
 صحرا sahrā пустыня (син. بیابان)
 صحنه sahne сцена
 صخره saxre скала, утёс (син. تخته سنگ)
 صدا sedā голос, звук; صدا کردن, صدا زدن, صدا звать
 صرفاً serfān исключительно
 آسیای صغیر saqīr (asqar) малый; Малая Азия
 صف saf очередь, ряд (син. ثوبت)
 صفت (صفات) sefat (sefāt) особенность; качество, признак, прилагательное (син. خصوصیت، ویژگی)
 (ویژگی)

صفر seft нуль
 صفویه Safaviyye Сефевиды
 صلابت salābat твёрдость (син. استواری، سختی)
 صلاح salāh целесообразность; ~ دیدن ~ считать целесообразным (что در (син. مناسب دیدن)
 صلح solh мир (отсутствие войны) (син. آشتی)
 صلوات salavāt благословение (син. درود)
 صلیب salib крест; سرخ ~ красный крест
 صمیم samim искренний
 صمیمانه samimāne от всей души, искренне
 صمیمی samimi искренний, близкий (о друге)
 صنایع دستی sanāye'dašti кустарная промышленность
 صندلی sandali стул
 صندوق sandoq касса
 صنعت (صنایع) san'at (sanāye') промышленность
 صنوبر senowbar сосна (син. کاج)
 صورت surat лицо; список; случай; غذا ~ меню
 ~ گرفتن ~ происходить (فهرست غذا (син.
 حساب surathešāb счёт
 صید seyd промысел (син. شکار)

ض

ضامن zāmen 1. гарант; 2. предохрани́тель, чека́ (у гранаты); ~ کشیدن ~ выдернуть чеку́

ضبط zabt запись, регистрация, фиксация; ~ کردن ~ записывать (на магнитофон); ~ صوت ~ магнитофон

ضخامت zexāmat толщина (син. کُلفتی)

ضخیم zahim толстый

ضرب zarb удар; барабан (син. تَنْبُک، سازِ ضَرْبِی)

نُقْطَةُ ضَعْف za'f слабость (син. ناتوانی، سستی)
 ахиллессова пята (син. پاشنه آشیل)

نقطة ~ آنها را мы нащупали их слабое место

ناتوان za'if слабый (син. ناتوان)

ضمن چیزی zemn-e čiz-i во время чего-л.

ضمناً zemna в то же время; между тем, между

прочим (син. در این میان)

ط

طالب tāleb студент, слушатель (религиозных учеб-
 ных заведений) (син. طلبه، جوینده، پژوهنده)

требующий

طب tebb медицина (син. پزشکی)

طبع tab' сущность, натура (син. سرشت، نهاد)

طبقة tabaqe (tabaqāt) класс (социальный);

этаж

طبل tabl барабан; ~ زدن ~ бить в барабан

طبيب tabib лекарь (син. درمانگر)

طبیعت گردی tabi'atgardi экотуризм

طبیعی tabi'i натуральный, естественный

~ استعمال tarz способ, метод (син. روش، شیوه);
 ~ روش استفاده способ употребления (син. روش استفاده)

طرف های ما taraf (atrāf) сторона; ~ طرف (اطراف)
 наши края

طرفدار tarafdār сторонник

تورج توره (طرر) torge (togar) край одежды; волосы

بچه، طفل tefl (atfāl) ребёнок, дитя (син. بچه، کودک)

تفلک teflak ребёнок; бедняжка (син. بیچاره)

طلا talā золото (син. زر)

طلب talab требование (син. درخواست)

طلبیدن talabidan [по]требовать, запросить

طمع tama' алчность (син. آرز کردن) ~ проявить
 жадность, пожадничать

طمعکار tama'kār алчный, жадный (син. آزمند)

طناب tanāb верёвка (син. ریسمان)

طور towr способ (син. گونه، روش)

طول tul длина; نه طولی نکشید که
 нескольких минут (син. چیزی نگذشت که)

طول dar tul-e на протяжении

طولانی tulāni длинный, долгий (син. دراز)

طویله tavile конюшня (син. آخور)

ظ

ظالم zālem тиран, деспот, угнетатель (син. ستمگر،

بیدادگر)

ظاهر شدن zāher šodan появиться, проявиться (син.

پیدا شدن)

ظاهراً zāheran вроде бы, по-видимому; внешне

(син. به ظاهر، گویا)

ظرف zarf сосуд, посуда

ظلم zolm гнёт (син. ستم، بیداد)

ظهر zohr полдень (син. نیمروز); بعد از ظهر во второй
 половине дня

ظهور zohur появление (пророка) (син. پیدایش کردن)

~ появиться (син. پدیدار شدن)

ع

ابر *āber* прохожий (син. رَهگذر)
 عاج *āj* слоновая кость
 کاری *ājkāri* резьба по слоновой кости
 (عادات) *ādat* (*ādāt*) привычка, обычай, традиция; манера
 عاشق *āšeq* влюблённый (син. دل‌باخته؛ دل‌داده) ~
 دل باختن، کسی شدن (син. دل باختن، کسی شدن)
 (خاطر خواه شدن)
 (عواقب) *aqebat* (*avāqeb*) [по]следствие (син. پیامد)
 عاقل *āqel* умный (син. خردمند، دانا، باهوش)
 (عوالم) *ālam* (*avālem*) мир, вселенная (син. جهان، گیتی)
 عالی *ālī* отличный, высокий (син. بسیار خوب)
 عامل *āmel* (*avāmel*) фактор
 عبادت *ebādat* поклонение (син. پرستش، بندگی)
 عبارت *ebārat* выражение; بودن ~ состоять (из) عبارت
 عبور *obur* проход, проезд; کردن ~ kardan про-
 езжать (что) از (син. گذشتن)
 عجب *ajab*! удивительно! да что вы!
 عجله *ajale* спешка (син. شتاب)
 عجیب *ajib* удивительный (син. شگفت‌انگیز)
 عدالت *edālat* справедливость (син. برابری، دادگری)
 عدد *adad* штука (син. تا)
 عدس *adas* чечевица
 عده *edde* число (син. تعداد، شمار)
 عذر *ozg* извинение (син. پوزش)
 (پوزش خواستن) (син. (از) پوزش خواستن)
 عراق *Arāq* Ирак
 عربستان *Arabeštān* Аравия
 عربی *arabi* арабский
 (ارائه دادن) *arze dāštan* предлагать (товар) (син. پیشنهاد کردن، ارائه دادن)
 عرق *araq* пот; کرده ~ потный
 عروس *arus* невеста

عروسک *arusak* кукла
 عروسی *arusi* свадьба
 عروض *aruz* аруз (система стихосложения) (син. آهنگ شعر)
 عزاداری *azādāri* траур (син. سوگداری)
 عزم *azm* воля; کردن ~ распорядиться (чем) به
 عزیز *aziz* дорогой (син. گرامی)
 عسل *asal* мёд
 عسل فروشی *asalforuši* торговля мёдом
 عشق *ešq* любовь (син. دل‌باختگی، دل‌دادگی، مهر)
 عشایر *ašire* (*ašāyer*) племя (син. قبیله، تبار)
 عصا *asā* посох (син. چوب دستی) ~
 стать опорой
 عصب *asab* (*a'sāb*) нерв
 عصبانی *asabāni* рассерженный (син. خشمگین)
 عصبانیت ~ شدن (برآفرورخته)
 عصر *ast* эпоха, век (син. دوره)
 عضو *ozv* (*a'zā*) член (син. اندام)
 عظیم *azim* (*a'zam*) великий; грандиозный, огромный, громадный
 عظیم الجثه *azimojosse* гигантский (син. درشت)
 پیگیر، گنده *azimojosse*
 عقاب *oqāb* орёл (син. شاهین)
 عقب *aqab* назад (син. پشت)
 عقبی *aqabi* задний (син. پشتی)
 عقد *aqd* договор; брак (син. نكاه)
 ~ کردن (син. شوهر دادن)
 عقل *aqi* разум (син. خرد)
 ~ (بہ نظر، بہ باور) (син. (واگنیش)
 عقیده *aqide* (*aqāyed*) мнение; ~
 ~ (بہ نظر، بہ باور) (син. (واگنیش)
 عکاسی *akkāsi* фотосъёмка
 عکس انداختن *aks andāxtan* сфотографировать
 عکس العمل *aks-ol-amal* реакция (син. واگنیش)

علاف *allāf торговец фуражом (син. فروش),
 ۳۰. безработный, бездельник (син. بیکار)
 داشتن *alāqe приверженность, пристрастие;
 ~ любить (что) (به)
 (علامت) *alāmat (*alāyem) знак, символ (син.
 نشانہ, نماد)
 علاوہ بر این *alāve bar in к тому же
 (علام) *alam (a'lām) флаг; ~ прославлять
 (برآفراشتن, آماده کردن (син.
 ~ (دانش) *elm (olum) наука, знание (син.
 ۳۱. ясновидение
 عمان *Ommān Оман
 عمر *omr жизнь (син. زندگی)
 عمل *amal операция; ~ оперировать
 عمو *amu дядя (по отцу)
 عمومی *omumi общий, всеобщий
 عمومی *omumi [все]общий (син. همگانی)

عمہ *amme tēta (по отцу)
 عمیق *amiq глубокий (син. ژرف)
 عنتر *antar обезьяна, бабуин, павиан (син. میمون)
 عنوان *onvān заголовок; ~ в качестве
 عوارض *avārez сборы (таможненные)
 عوض کردن *avaz kardan заменить
 عوضی *avazi неправильный (син. نادرست)
 عہدہ *ohde ответственность (син. مسئولیت);
 (را) (син. ~) нести ответственность (за что) داشتن
 (مسئول چیزی بودن)
 عیال *ayāl жена (син. همسر, زن)
 عید *eyd, *id праздник (син. جشن)
 ~ ۳۲. праздник
 ۳۳. разговения
 عیسی *Isā Иисус (ع)
 عیش *eyš наслаждение (син. خوشی)
 عین *eyn глаз; ~ в то же самое время
 عینک *eynaksāzi оптика (магазин); (син. عینک)
 (فروشی)

غ

غارت *qārat грабёж (син. چپاول کردن);
 (چپاول کردن (син.
 غارگار *qārqār кар-кар; ~ ۳۴. каркать
 غاز *qāz гусь
 غافل *qāfel несведущий (син. نادان, بیخبر)
 غافلگیر شدن *qāfelgīr šodan быть застигнутым
 ۳۵. врасплох
 غالباً *qāleban большей частью (син. بیشتر)
 (اوقات)
 غایب *qāyeb отсутствующий (син. پنهان)
 غبار *qobār пыль (также گرد و غبار)
 غذا *qazā еда (син. خوراک)
 غر و لند *qorḡ-o lond рычание
 غرب *qarb Запад (син. مغرب, باختر)
 غرغش *qorḡeš рычание (син. خرّوش, نعره)
 غرغر *qorḡor ворчание (син. گندلند)

غرفہ *qorfe павильон
 غرق شدن *qarq šodan тонуть
 غروب *qorub закат (син. شامگاه)
 غریدن *qorridan рычать
 غصہ *qosse gore (син. غم); ~ ۳۶. огорчаться
 غلبہ *qalabe победа (над кем) (син. پیروزی, چیرگی)
 غلت خوردن *qalt xordan скатиться
 غلہ *qalle (qallāt) зерновые, злаки; зерно
 غم *qam gore (син. اندوه)
 غوغا *qoqā шум, гам, гомон, галдёж (син. هياهو)
 غیبت *qeybat отсутствие (син. نبود)
 غیبش زده *qeyb-aš zade он пропал
 غیر *qeyḡ кроме (син. دیگر, بجز)
 غیبت *qeyḡat достоинство; рвение, усердие (син.
 ۳۷. (مردانگی; عزت نفس; همت)

فلات falāt нагорье; ایران ~ Иранское нагорье
 فلان flān/felān/folān такой-то; فلان شده такой-
 сякой
 فلانی [fɛ]lāni, folāni такой-то (о человеке, *син.* فلان
 کس)
 فلج falaj паралич (*син.* سُستی اندام)
 полиомиелит (*син.* فلج کودکان)
 فلزتراشی feleztarāši металлообрабатывающий
 فلزی fellezi металлический
 فلفل felfel перец
 فناوری fanāvārī технология
 فندک fandak зажигалка
 فنر fanar пружина

فنی fanni технический
 فواره favvāre фонтан
 فوت fut проигравший
 فوت و فن fut-o fann приёмы (борьбы)
 فوتبال futbāl футбол
 فوراً fowṭan сразу, тут же, немедленно, неза-
 медлительно (*син.* بی درنگ)
 فوق fowq выше; دیلم ~ незаконченное высшее
 образование; دیلم فنی ~ незаконченное сред-
 нее техническое образование
 فهماندن fahmāndan дать понять
 فیلمبرداری filmbardāri киносъёмка
 فیزیوتراپی fiziyoterāpi физиотерапия

ق

قبل از میلاد qabl az milād до Рождества
 Христова
 قاب qāb рамка
 قابل qābel пригодный (*син.* درخور)
 قابل مُلاحظه بودن быть пригодным к чему-л.;
 قابلِ اَهمیت، درخورِ توجُّه (син.)
 قابلیت qābeliyyat способность
 قاپیدن хватать qāpidan (*син.* رُبودن)
 قاصد قاصقی qāṣāqi тайком, нелегально (*син.* پنهانی,
 مخفیانه, غیر قانونی)
 قادر شدن; توانا (*син.* توانا) ~
 суметь, быть в состоянии
 قادر بودن (به) qāder budan (be) быть способным (на
 что-то)
 قاشق qāṣoq ложка
 قاطرچی qāterči погонщик мула
 قافیہ qāfiye (qavāfi) рифма
 قائل qāl крик, шум, скандал; کندن ~ пре-
 кращать базар
 قالب qāleb форма, рамка; قالبِ قصیده в форме
 касыды
 قالی qālī ковёр (*син.* فرش)

قالیچه qālīche коврик
 قانون qānun закон
 قایق qāyeq лодка, судно
 قایم qāyet спрятанный, замаскированный (*син.*
 پنهان)
 اگر پدرت هم سر از قبر; (گور) qabr могила
 اگر پدرت هم سر از قبر; (گور) qabr могила
 آورد если даже твой отец поднимется из
 могилы
 قبل از qabl az до (о времени) (*син.* پیش از)
 قبلاً qablan раньше (*син.* پیشتر)
 قبله Qeble Кыбла
 قبول qabul 1. приемлемый (*син.* پذیرفته); 2. со-
 гласен; годится (восклицание во время дискуссии)
 قبول (باشه) (син. رازگ. نیست) ~ я не согласен (*син.* قبول
 را ~ с чем)
 قبول کردن (ندارم) согласиться
 قبة qobbe свод (*син.* گنبد)
 قبةدار qobbedār сводчатый (*син.* گنبددار)
 قبیله qabil подобный (*син.* گونه, نوع, گونه)
 такого рода больных; قبیله از قبیله, типа, такие
 как (*син.* از گونه, گونه)
 قبیله qabile (qabāyel) племя (*син.* ایل)
 قد qadd пост (*син.* اندام)

قدرت qodrat сила, могущество; мощь (син.

توانایی, توانمندی

قدردان, qadršenās благодарный (син.

سپاسگزار)

قدردانسی qadršenāsi благодарность

قدس Qods Святые земли (Палестина)

قدم qadam шаг (син. گام. قدم برداشتن; (گام

шагать; هُنوز دو سه قدم بُرداشته بودیم

мы сделать и двух-трёх шагов; قدم به قدم

за шагом (син. گام به گام)

قدیم qadim древний (син. دیرین، باستان)

قدیم ol-ayām стародавние времена,

древность (син. روزگار گذشته، دیر باز)

قدیمی qadimi старый, древний (син. دیرینه، باستانی)

قرار qatār 1. устойчивость (син. اُستواری. بر

قرار کردن قرار установить; 2. решение,

договорённость (син. تصمیم. قرار است

قرار قرار было решено; گذاشتیم

قرار поместить; من قرار دارم у меня назначена

встреча

قوغازе qorāze ветхий, негодный (син. کهنه، بدردنخور. قراضه

با وجود ~; اُستواری، ثبات. قوی qorāsi твёрдость (син.

несмотря на свою обиду

قرمز qermez красный (син. سرخ)

قرن qarn (qorun) век (син. سده)

قریب qarib близкий (син. نزدیک. ~ دو ساعت

примерно два часа

قوریش Qoreyš Курейш (название племени)

قازاقستان Qazzāqeslān Казахстан

قازوین Qazvin Казвин

قسم qassam клятва; خوردن ~ клясться (чем

قسم qassāb мясник (син. گوشت فروش)

قسم qassābi мясная лавка (син. گوشت فروشی)

قصد qasd цель (син. هدف، مقصود، منظور)

قصر qasr дворец (син. کاخ)

قصه qesse сказка (син. داستان)

qaside (qasāyed) касыда (жанр

стихотворения), ода (син. چکامه)

قاضیه qaziye суждение; событие; приключение

(син. ماجرا، سرگذشت)

قطار qatār поезд (син. ترن)

قطره qatre капля (син. چکه)

قطعاً qat'an решительно

قطعات qate'āt запчасти (также ~ یدکی);

комплектующие

قفص qafas клетка

قفاز Qafqāz Кавказ

کلید کردن (син. قفل کردن) qofl замок; قفل

قلاب qollāb крюк (син. چنگک)

قلب (qolub) сердце (син. دل)

قلعه qal'e крепость (син. دژ)

قلم qalam 1. калям; 2. пробойник

قلمرو qalamrow сфера влияния (син. حوزه نفوذ)

قلم زنی qalamzani чеканка

قلم فارسای qalamfarsāyi графомания

قلم کار qalamkāz чеканщик

قله (qolal) вершина (син. نوک کوه، ستیغ)

قالیان qalyān кальян

قم Qom г. Кум

قند qand сахар (кусковой)

قنداق qondāq пелёнки

قوت (qovā) сила (син. نیرو، زور)

قورت دادن qurt dādan глотать (син. بلعیدن)

قوری quri чайник

~ دادن qowl слово; ~ معروف как говорится; ~

дать слово

قوم (aqvām) племя (син. قبیله)

قوی qavi сильный (син. نیرومند)

قهر qahr ссора, распря, раздор, размолвка;

поссорившийся

قهرمان qahramān герой

قهوه qahve кофе

قهوه ای qahvei коричневый

چی qahveči чайханщик
 خانه qahvehāne чайная
 (چهره، صورت) qiyāfe физиономия, лицо (син.
 خیزش, قیام) qiyām восстание, бунт, мятеж (син.
 شورش) ~ کردن ~ восставить

قید qeyd упоминание; شدن ~ быть отмеченным,
 اشاره شدن, نوشته (син. *в документе*)
 (указанным) (син. *در این لیست قید شده*);
 (شدن) *قیمت* qeymat цена (син. *بها*)
 قیمت qeymat цена; چنده قیمتش چنده? Сколько стоит?

ک

انگار kāstan (kār) сажать (*растения*);
 کاشته بودندش как аршин проглотил *букв.* будто
 его посадили
 کلنگ kolang кирка
 کنتور kontor счётчик (*электрический*)
 کنجکاو konjkāv любопытный
 کووید ۱۹ kovid-e 19 ковид 19 (вирус)
 کوه نوردی kuhnavardi альпинизм
 کیلوواتی kiluvāti киловаттный; ۵۴
 سорокапятикиловаттный
 کاپشن kāpšen куртка
 کاتالوگ kātālog проспект, реклама (син.
 کارناما، کارناما)
 کاخ kāx дворец (син. قصر)
 کادو kādo сувенир, подарок (син. هدیه)
 کار kār работа; کردن ~ работать
 کارآموز kār'āmuz ученик, подмастерье
 کارآموزی kār'āmuзі ученичество
 کارتون kārtōn мультфильм
 کارخانه kārkhāne фабрика, завод
 کارد kārd нож (*столовый*) (син. چاقو)
 کارشناس kāršenās специалист (син. متخصص)
 کارمند kārmānd сотрудник
 کاروان kār'vān, kārevān караван
 کاروان سرا kār[e]vānsarā караван-сарай
 کارون Kārūn Карун (*река*)
 کاسه kāse чаша, миска
 کاشانه kāšāne жилище (син. خانمان)
 کاشیکاری kāšikāri облицовка изразцами

کاغذ kāqaz бумага
 کافر kāfār (koffār) еретик
 کالا kālā товар (син. جنس)
 کام kām успех
 کاه کاهی را کوهی نشان دادن ~ кاهی kah солома; ~
 کاه کاهی را کوهی نشان دادن ~ кاهی kah солома; ~
 мухи слона
 کاهش kāheš сокращение
 کاهگل kāhgel смесь соломы с глиной
 کباب kabāb шашлык; برگ ~ кебабе барг (*жаркое в*
виде тонкого куска мяса)
 کبود kabud тёмно-синий; голубой
 کبیر kabir (akbar) великий (син. عظیم)
 کتاب ketāb книга
 کتک زدَن kotak zadan бить, колотить
 کجا kojā где; куда
 کدام kodām который
 کدخدا kadxodā староста
 کر kār глухой (син. ناشنوا) ~ کردن ~ оглушать
 کراوات kerāvāt галстук
 کرایه kerāye аренда
 کرد kord (akrād) курд (*национальность*)
 کردار kerdār дело; действие; деяние, поступок
 کرم kerm червь
 کرم ابریشم kerm-e abrišam шелковичный червь
 کرنا karnā труба, дудка
 کرناز karnāzan трубоч
 کور کورور kōrūr пятьсот тысяч

kasb ремесло (син. پیشه)
 kešāvarz крестьянин (син. دهقان)
 kešāvarzi сельское хозяйство
 kešt посев (син. کاشت, کشتکاری)
 keštār поле (засеянное)
 koštan (koš) убить (کش)
 kešt-o zar' посевы
 košti борьба; ~ گرفتن ~ бороться
 keštirāni судоходство
 kašf исследование
 kešvar страна
 kešidan тянуть
 kešik dādan дежурить (син. نگهبانی دادن کردن)
 Ka'be Кааба (син. خانه خدا)
 kaf поверхность; دست ~ ладонь; دریا ~ пена; اتاق ~ пол
 kaftāš сапожник (син. کفشدوز)
 kofr 1. ересь (син. بی دینی); 2. ярость (син. بَرَسْتِگاهِ مَسِيحِيان)
 کسی را درآورَدن; (خشم, غَضَب) ~ привести
 кого-л. в ярость
 koll общий, весь, целый (син. مجموع)
 kelās класс
 kalāq ворон, ворона
 kolbe будка; хижина; лавка (син. دُكان)
 kalame слово (син. واژه)
 kelid ключ, выключатель (разг. kilid)
 keliddār ключник, хранитель
 kelisā церковь (син. بَرَسْتِگاهِ مَسِيحِيان)
 kam мало
 kamān лук (для стрельбы)
 kambārān засушливый
 kambud дефицит
 kamarband ремень, пояс
 komak помощь (син. یاری کردن); کمک کردن
 помочь
 kamkam понемногу, чуть-чуть

kamand изогнутый
 kam-i немного
 komis[i]yun комиссия; ~ داشتن ~ заседать
 (جلسه داشتن)
 kamin засада; ~ کمین ~ сидеть в засаде
 kenār край; کنار رفتن
 ~ ~ отстраниться, [по]сторониться; отойти в сторону
 konj укромное место (син. گنج خلوت, جای گنج)
 kenešt синагога
 kongre конгресс, съезд (син. رک. گردهمایی, همایش)
 kanise синагога (син. بَرَسْتِگاهِ يهوديان)
 kubāndan вбивать
 kubande ~ человек, постучавший в дверь
 kubidan молотить
 kubide рубленый (о мясе)
 koron талон (син., рек. کالابَرگ)
 kuček маленький
 kuče переулочек
 kud удобрение; ~ شیمیایی ~ неорганические
 (химические) удобрения; ~ سبَر, سبَر ~ навоз; ~ حیوانی
 компост (син. ~ گیاهی); ~ معدنی ~ минеральные
 удобрения
 kudak дитя, ребёнок (син. بچه)
 Kuroš Кир (древнеперсидский царь)
 kušš старание (син. سعی, تلاش)
 kuftan (kub) бить, ковать, колотить
 (син. کوبیدن)
 kul плечо (син. گرده)
 kuler кондиционер (син. گندنه دستگاه خنک)
 kule груз, ноша
 kulerpošti рюкзак, заплечный мешок
 kuh гора
 kuhestāni горный
 kaviri пустынный; солончаковый

که ke что (подчинительный союз)

کاین = این که поскольку + это (поэт. стяжение для подгонки размера)

کی ke/ki кто

کهنه kohne старый (о предметах) (син. قدیمی)

کیستان kištān загадка (син. چیستان)

کیسه kise мешок, полиэтиленовый пакет

کیف kif сумка, портфель; کیفِ بومالیک бумажник

کیهان keyhān мир, вселенная; космос; мироздание

گ

گارسن gārson официант (син. پیشخدمت)

گاز gāz газ; روی گاز فشار آوردن жать на газ

گالانت Gālānt Галант (марка автомобиля)

گاوخونی Gāvxuni Гавхуни (болотистая местность в устье реки Заяндеруд)

گاوداری gāvdāri скотоводство (разведение крупного рогатого скота)

گاهی gāh-i иногда (также اوقات) (син. بعضی وقتها)

گبرگه gaborge стержень, ось

گچ gač мел, гипс, штукатурка

گچبری gačbori резьба по штукатурке

گچکار gačkār штукатур

گچکاری gačkāri оштукатуривание

گدا gēdā нищий, бедняк (син. تهیدست, تنگدست, فقیر, نادر)

گذاشتن gozāštan (gozār, zār) класть; پُشتِ سر گزاران, преодолевать

گران قیمت, قیمتی gerānbahā ценный (син. گرانبها)

گربه شوی gorbešuyi kardan сполоснуть

گردآب gerdāb водоворот

گرداگرد gerdāgerd круглый

گردان gerdān батальон

گردش کردن, گردش رفتن gardeš прогулка; гулять

گردشگر gardešgar турист (син. جهانگرد)

گردشگری gardešgari туризм

گردن کردن gardankoloft наглен, нахал; крутой (человек) (син. کُلفت, آدمِ بانفوذ)

گردو gerdu opex (грецкий)

گرفتار gereftār 1. пойманный; شدن ~ попасться; 2. озабоченный; من خیلی گرفتارم у меня много забот

گرفتاری gereftāri проблема, трудность

گورگ gorg волк; و میش ~ сумерки (син. تاریک و روشن)

گرم garm тёплый

گرمسیر garmsir тропический

گروه goruh группа; ~ آموزشی кафедра

گره gereh узел; خوردن ~ завязаться узлом

گریختن (گریز) gorixtan (goriz) сбежать

گریه کردن gerye kardan плакать

گزارش gozāreš доклад

گزیدن gazidan кусать; жалить (син. نیش زدن)

گسترده goštarde распространённый (син. وسیع)

گسترش goštareš распространение (син. توسعه);

توسعه دادن (син. گسترش دادن)

توسعه یافتن (син. گسترش یافتن)

گشتاور gaštāvar крутящий момент

گشتن gaštan (gard) 1. вращаться (син. گرد)

شدن (گردیدن); 2. заменитель глагола

گشودن gošudan (gošā) открывать (кша)

گفتار goftār слово; речь

گفتن goftan (gu) говорить, сказать (گو)

گل gel глина

گل gol 1. цветок; 2. роза (также گلِ سرخ)

گلدان goldān ваза (для цветов)

گلدوزی golduzi вышивка

گلکاری golkāri цветоводство
 گوله golule снаряд; пуля (син. تیر)
 گله دارى galledāri скотоводство
 گليم gelim ковёр (без ворса), палас (син. پَلاس)
 گم شدن gom šodan потеряться
 گمان داشتن / کردن gomān предположение; گمان داشتن / کردن
 полагать, считать
 گمراه gomrāh заблудший, сбившийся с пути
 گمراهی gomrāhi заблуждение
 گمرک gomrok таможня
 گمرکی gomroki таможенный
 گنجانیدن gonjānidan помещать; (درج کردن، جا. سین.)
 (دادن)
 گنجایش gonjāyeš вместимость (син. ظرفیت)
 گنجشک gonješk воробей
 گنده gonde большой (разг.) (син. بزرگ، درشت)
 گواه govāh свидетельствующий (و چه می گوید) (син. شاهد)
 گوجه gowje алыча
 گوجه فرنگی gowjefarangi помидор
 گود gowd глубокий (син. ژرف، عمیق)

گورستان gurešlān кладбище (син. قبرستان)
 گوزن gavazn олень
 گوشت gušt мясо; گاو ~ говядина; گوسفند ~ баранина
 گوشتکوب gušt kub колотушка (для размельчения мяса)
 گوشه guše угол (син. کُنج، زاویه)
 گوشی guši трубка (телефонная); наушники, головные телефоны
 گوناگون gunāgun разнообразный
 گونه gune щека
 گوهر gowhar жемчужина (син. مروارید)
 گیاهان علوفه giyāhān-e ʿolufe кормовые культуры (для скота)
 گیاهی giyāhi травяной, растительный (син. علفی)
 گیر gir: آمدن ~ достаться, попасться, подвернуться под руку (син. پیدا شدن); ~ کردن ~ застрять
 گیلان gilās черешня
 گیلان Gilān Гилян

ل

لااقل lāaqaḥ по крайней мере, минимум (син. دستِ اقل)
 لااقل (کم، حدِ اقل)
 لابد lābod наверно (син. شاید، گویا)
 لابه lābe мольба (син. التماس. کردن ~ умолять)
 لوازم لازم lāzem (lavāzem) нужный; لوازم منزل
 бытовые приборы
 لاستیک lāstik 1. резина; 2. шина (син. تایر)
 لاشه lāše труп
 لاغر lāqar худой (син. نحیف، باریک اندام)
 لاله lāle тюльпан
 لامذهب lāmazhab безбожник (син. بی دین)
 لانه lāne гнездо
 لایه lāye слой

لب lab губа; لب زیر لب جواب چیزی را دادن
 сквозь зубы на что-л.
 لباس lebās костюм, платье; زیر ~ нижнее бельё
 لبخند labxand улыбка; زدن ~ улыбнуться
 لبنانی lobnāni ливанский
 لبنیات labaniyāt молочные продукты (син. فرآورده)
 های لبی (های لبی)
 لب lor нижняя часть щеки; باد کرده
 он надул щёки (от напряжения)
 لتونی Letuni Латвия
 لاجم می گیرد laj-am migirad я упираюсь
 لحاف lehāf одеяло
 لحظه (لحظات) lahze (lahazāt) миг (син. یک دم، یک آن)
 آن

لحن lahn тон (син. آهنگ)

لخت loxt голый (син. برهنه شدن); ~ раздеваться
 догола (син. برهنه شدن)

لذت lazzat наслаждение, удовольствие,
 блаженство

لذت بردن lazzat bordan наслаждаться

لر log лур (национальность)

لرز larz дрожь (син. لرزه, لرزش)

لشکر laškar дивизия; войско

لطف lotf милость, любезность (син. محبت);
 لطف دارید, لطف می فرمایید Вы очень любезны

لعنتی la'natī проклятый

لغزیدن laqzidan ползти

لقمه loqme ломоть; یک لقمه نان кусок хлеба

لک lak сто тысяч уст.

لنگه lenge створка

لوبیا lubyā фасоль

لوس شدن lus šodan избаловаться

لوله lule ствол, труба, пробирка

لیتوانی Litvāni Литва

لیدیє Lidiye Лидия

لیک lik однако (син. لیکن)

م

ما mā мы

مایین mābeyn-e между (син. میان)

مات māt тонированный

ماجرا mājerā приключение (син. سرگذشت)

ماچ کردن māč kardan целовать (син. بوسیدن)

ماد Mād Мидия (государство)

مادر mādar мать

مادر بزرگ mādarbozorg бабушка

مادر زن mādarzan теща

مادری mādari родной (о языке)

موادِ اولیه mādde (mayād) вещество; (مواد)
 сырьё; موادِ شیمیایی реактивы

مازندران Māzandarān Мазендеран (провинция)

ماست māšt кислое молоко

ماشاءالله! māšāllā! слава Богу!

ماشین نویسن māšinnevis машинистка, секретарша
 (مُنشی)

مالیدن mālidan тереть

مامان māmān мама

ماندن māndan (mān) оставаться

ماوراء قفقاز Māvarā'-e Qafqāz Закавказье

ماه māh месяц (син. برج)

ماهر māher умелый, ловкий (син. چیره دست)

ماهی māhi рыба

مأیوس ma'yus разочарованный (син. دلسرد)

مایه māye причина, источник (син. موجب, باعث); ~
 چیزی را вызывать что-л.

مبادا mabādā не дай бог

مبارک mobārak благословенный (син. فرخنده);
 mobārak [-ast]! [است]! поздравляю!

مبدأ mabda' исходная точка (син. نقطه آغاز)

مبذول mabzul выделенный; مبذول کردن /
 مبذول داشتن выделять

مبعوث mab'us посланник, подвижнический (син.
 برگزیده)

مبل mobil мебель; راحتی ~ кресло

متأسفانه mote'assefāne к сожалению (син. با تأسف)

متخصص motexasses специалист, эксперт (син.
 کارشناس)

متشکر motešakker благодарный; متشکرم спасибо

متصل mottasel присоединённый; شدن ~ присо-
 единиться

متعدد mote'added многочисленный (син. زیاد)

متفاوت motefāvet различный (син. مختلف)

ماتلک matalak прибаутка, дразнилка (син. سخن طعنه)

آمیز

متن matn текст

متوسط motevasset средний (син. میانه, میانگین)

مثال mesāl пример; *مثال به طور* к примеру
 حتی یک mesqāl мискаль (4,64 г), золотник; *حتی یک*
 مثال هم شده *مثقال* ни грамма
 مثل mesl-e подобно; همیشه ~ как всегда
 مثنوی masnavi масневи (жанр стихотворения)
 شدن (ناچار، ناگزیر (син. مجبور majbur вынужденный
 ~ быть вынужденным
 مجدداً mojaddadan вновь (син. از نو)
 مجرب mojatlab опытный, искушённый, выдававший
 виды (син. کار آزموده, با تجربه)
 مجسم mojassam воплощённый; کردن ~ пред-
 ставить, воссоздать (картину)
 مجلس majles (majāles) собрание;
 Меджлис (иранский парламент)
 مجله majalle журнал
 مجموع majmu' совокупность; در مجموع
 (син. رویهم رفته)
 مجهز mojahhaz оборудованный (син. دارای تجهیزات,
 آماده)
 مجهول majhul неизвестный (син. ناشناخته)
 محاسن mahāsen борода (зод. ریش)
 محاصره mohāsere окружение (син. احاطه)
 محافظت mohāfezat охрана, защита (син. مراقبت,
 از ~ охранять, сторожить (что
 (син. مراقبت کردن / پاسداری کردن)
 محبت mohabbat/mahabbat любовь (син. مهر)
 محتاج mohtāj нуждающийся (син. نیازمند)
 محدود mahdud ограниченный (син. اندک)
 محدوده mahdude территория (син. قلمرو)
 شدن (به شمار آمده (син. محسوب
 ~ считаться (син. به شمار آمدن)
 محسوس mahsus осязаемый (син. حس شدنی)
 ~ برداشتن محصول mahsul урожай;
 собирать урожай; محصولات دامی
 животноводства; محصولات کشاورزی
 сельхозпродукты, продукты сельского
 хозяйства

محاضر mahzar (mahāzer) нотариальная
 контора (син. دفتر اسناد رسمی)
 محفل mahfel (mahāfel) кружок; общество
 (син. دیدارگاه)
 محقق mohaqqeq исследователь
 محکم mohkam крепкий (син. استوار, پابرجا; سخت)
 محل mahall место (син. مکان, جا ~ место
 рождения
 محله mahalle квартал
 محمل mahmel сиденье (на вьючных животных),
 паланкин (син. کجاوه, تخت روان)
 محنت mehnat тяжкий труд (син. آندوه, سختی,
 دشواری)
 محو mahv šodan исчезать (син. ناپدید شدن)
 محوطه mohavvate площадка (син. میدانگاه)
 محول mohavval kardan передать, перепо-
 ручить (син. واگذار کردن)
 محیط mohit обстановка, среда (син. فضا, زیست ~
 экология, окружающая среда
 مخابرات moxāberāt 1. связь (процесс), 2. почта
 (учреждение)
 مخاطب moxātab собеседник (тот, к кому
 обращаются), слушатель, адресат (син.
 کسی را مخاطب قرار دادن (طرف خطاب, شنونده
 обратиться к кому-л.
 مخالف moxālef возражающий; противник (син.
 معترض)
 مخالفات moxālefat противодействие,
 противостояние (син. ناسازگاری)
 مخترع moxtare' изобретатель (син. نوآور)
 مخروط maxrut конус
 مخروطی maxrutisekl конический
 مخمل maxmal бархат
 مداد medād карандаш
 مدام modām постоянно, долгий (син. پیوسته, دائم)
 مداوم modāvem длительный (син. پیوسته)
 مدت moddat время (син. زمان)

modern современный (син. مُعاصر)
 model модель (син. نمونه)
 modiriyyat менеджмент
 Meditarāne Средиземное море (также دریای مدیترانه)
 modir директор
 Madine Медина
 morājeat возвращение (син. بازگشت)
 morāje'e обращение; کردن ~ обращаться (به кому) (син. سر زدن)
 مُراجعۀ клиент, пациент
 morāhem дарующий милость
 morāfe'e драка (син. کِشمِکِش)
 morabbā варенье
 morabbāxori для варенья; قاشقِ مرباخوری чайная ложка
 marbut связанный с чем-либо, относящийся (به чему)
 morattab регулярно (син. مُنظم)
 marhamat ziyād до свидания
 moraxhas отпущенный; کردن ~ оформить таможенные документы, растамаживать; شدن ~ уйти с кром.
 moraxhasi отпуск
 mard мужчина
 mard-e hesābi! уважаемый! (обращение) уст.
 mordāb заводь
 mordād мордад (5-й месяц 23.07 – 22.08)
 mordan (mir) умирать
 morde труп
 martub влажный (син. نمناک)
 morq птица, курица
 morqābi утка
 morakkabāt цитрусовые
 markaz центр (син. کانون)
 markazi центральный

marg смерть; بر شاه ~ долой шаха!
 morvārid жемчуг (син. دُر)
 mariz больной (син. بیمار, ناخوش)
 mozāhem затрудняющий; کسی شدن ~ побеспокоить кого-л. (син. آزار دهنده)
 mozd плата, мзда
 mazra'e поле (сельскохозяйственное)
 mozaayan украшенный (син. آراسته)
 mes медь
 mosābeqe состязание; چیزی را دادن ~ состязаться в чём-л.
 masāhat площадь (поверхность) (син. اندازه)
 mosāferat поездка (син. سفر)
 mas'ale (masāyel) проблема (برابر, یکسان)
 mosāvi равный (син. برابر, یکسان)
 mošlanā исключительный (син. جدا)
 moštahaq заслуживающий, достойный (син. شایسته, سزاوار); چیزی بودن ~ иметь право (на что-л.)
 mošlahkam прочный (син. محکم, استوار)
 moštarāh туалет, уборная (син. توالت)
 moštaqell независимый (син. غیر وابسته)
 masxare смешной, насмешка; کردن ~ насмехаться (над кем) (ра)
 maserratbaxš радостный (син. شادی بخش, بخش)
 Moskow Москва
 masir маршрут, путь (син. خطِ سیر, گذر راه)
 mas'ul ответственный (син. پاسخگو)
 mas'uliyat ответственность (син. پاسخگوئی)
 брать на себя ответственность; شما مسئولیت دارید
 поручается
 mošāhede наблюдение, надзор, присмотр (син. نظارت)
 mošt кулак; مُشتی آدم مفتخور кучка дармоедов

المنافع Moštarak ol-Manāfe' СНГ (Союз

Независимых Государств) (син. همسود)

مشتري moštari клиент (син. خریدار)

مشرق زمین mašreqzamin Восток

مشکل moškel трудный (син. دشوار)

مشکلات moškelāt трудности, проблемы (син. سختی)

ها، دشواری ها

بدگمان، مشکوک maškuk подозрительный (син. مظنون)

مشکین meškin мускусный

مشعم mošamma' клеёнка (также مشعم)

مشهد Mašhad Мешхед

مشهور mašhur знаменитый, известный,

популярный (син. سرشناس، نامی، معروف)

مصر Mesr Египет

مصرف masraf потребление

مصنوعات masnu'āt изделия (син. ساخته ها)

مطابق motābeq-e в соответствии (син. طبق)

مطابق motābeq-e согласно

مطالعه motāle'e изучение (син. خواندن، بررسی)

مطب matabb врачебный кабинет

مطرب motreb певец (син. نوازنده، نغمه سرا)

مطلب matlab тема, материал

مطلوب matlub требуемый

مطمئن motma'en уверенный

معادل mo'adel эквивалент (син. برابر، یکسان، هم)

اندازه

هم عصر، هم mo'āser современный (син. هم روزگار)

روزگار

معالجه mo'āleje лечение (син. درمان)

معاون mo'āven заместитель (син. دستیار، جانشین، قائم)

~ کشاورزی; зам. зав. канцелярией; ~ اداره (مقام)

заместитель министра сельского хозяйства

معاون بین المللی; (~ وزیر کشاورزی) (также)

заместитель директора по международным

связям

معاینه mo'āyene медосмотр (также پزشکی)

معتبر mo'tabar значительный, значимый, солид-

ный, важный (син. باارزش، آبرودار)

معتدل mo'tadel умеренный (син. میانه، یک اندازه)

معتقد mo'taqed убеждённый

معجزه mo'jeze чудо (син. شگفتی)

معجزه آسا mo'jezeāsā чудесный

معذنی ma'dani минеральный

از ماست; (پوزش. معذرت ma'zerat извинение (син. ~

это мы должны извиниться

را معرفي کردن mo'artefi kardan представить (кого)

معركة ma'reke толпа, публика, сборище (син. ~

گیرودار)

معروف ma'ruf известный, знаменитый; попу-

лярный (син. سرشناس، نامی، معروف)

معصوم ma'sum непорочный, безгрешный

معتل mo'attal (parz. ma'tal) задержанный; کردن

معطل; (دست به دست کردن. سین. ~ задерживать

معطل شدن، معطل شدن

معلوم ma'lum ясный; شدن ~ выясняться

معلومات ma'lumāt образование (син. دانسته ها)

مهندس ساختمان me'mār архитектор (син. مهندس ساختمان)

معمول ma'mul обычный; از حد معمول

обычного

معنا ma'nā значение

معین mo'āyuan определённый

مغ moq mag, зороастрийский священнослужитель

مغان moqān маги, жрецы

مغز maqz мозг

مفتخو moftxor дармод

مقالات maqāle (maqālāt) статья (син. نوشتار)

مقایسه moqāyese сравнение (син. سنجش)

~ کردن; (سنجیدن. سین. ~ сравнивать

مقبول maqbul красивый (син. پذیرفته، دلپذیر، دلخواه)

زیبا)

مقدار meqdār количество (син. اندازه)

немного мяса

moqaddamāti предварительный, подготовительный (син. اُولَیْهِ)
 maqsad место назначения (син. هَدَف)
 mekāniki механический
 maks пауза (син. وقفه و فقه کردن) ~ сделать паузу
 moagar регулярный, неоднократный (син. پی در پی، پیاپی، تکراری)
 Makke Мекка
 māgar разве; اینکه ~ разве что
 molāheze взгляд (син. نگاه) ~ بفرمایید، بفرمایید
 взгляните, извольте взглянуть
 malāfe простыня
 molāyem лёгкий (о музыке); кратковременный (об осадках)
 mellat (melal) народ, нация
 melli национальный
 momken возможный; ممکن است возможно
 mamlekat (mamālek) страна (син. کشور)
 mamnu' запретный (син. جلوگیری شده)
 mamnu'-ol-vorud запрещённый к ввозу
 mamnun благодарный (син. سپاسگزار)
 man я
 menār[-e] jombān качающийся минарет (достопримечательность г. Исфагана)
 menāre минарет
 monāfeq (monāfeqin) раскольник; двурушник (син. دورو)
 monabbatkāri резьба по дереву (син. کنده کاری روی چوب)
 mambār кафедра (в мечети)
 mennat милость, одолжение (син. لطف، سپاس); (لطف، سپاس)
 mennat я вам по гроб жизни обязан
 montaxabāt избранное (син. گزیده آثار، گنجینه)

montašer опубликованный; کردن ~ опубликовать (син. چاپ کردن)
 montazer-e kas-i budan ожидать кого-л. (син. چشمِ پراهِ کسی بودن)
 montaql передвинутый (син. جابجا شده شدن); (جابجا شده شدن) ~ передвигаться (син. جابجا شدن)
 manzel квартира (син. خانه)
 monši секретарша (син. دبیر)
 manteq логика
 manzare зрелище, пейзаж (син. چشم انداز)
 monazzam прибранный (син. مرتب)
 manzur цель; به ~ с целью (син. به قصد)
 mu[y] волос[ы]
 mavād-e qazāyi продовольственные продукты
 movāzeb внимательный, заботливый (син. مراقب باشید!; (مراقب) будьте внимательны!
 movāzebat заботливость, уход (син. مراقبت کردن); (مراقبت کردن) ~ ухаживать (за кем) کردن
 mobāyl сотовый телефон (син. تلفن همراه)
 mo'asser эффе́ктивный ~ مؤثر mo'asser
 mowjud существо (также موجود زنده)
 movajjah уважительный (син. پذیرفتنی)
 mowred (mawāred) случай; چیزی ~ подверженный чему-л.; توجه ~ достойный внимания; مسابقه ~ конкурсный (фильм); ~ چیزی قرار ~ подвергнуть чему-л.; قرار دادن ~ چیزی واقع شدن ~ подвергнуться чему-л.; گرفتن ~ استفاده قرار گرفتن
 mowz банан
 musiqi музыка
 mowzu' тема
 mow'ed (mavā'ed) срок (син. زمان، موعد)
 mow'ed (سررسید)
 movaffaq успешный; موفق باشید! (син. کامیاب) успеха!

movaffāqiyat موفقیت
 (وقت موقع) mowqe' (mavāqe') момент (син. وقت)
 Moldāvi مولداوی Молдова
 mahtāb مهتاب лунный (о ночи)
 mehr مهر (7-й месяц; 23.09 – 22.10)
 mehrabān مهربان добрый
 mohlat مهلت срок (син. موعد، موقع)
 mehmān مهمان гость
 mehmānsarā مهمان سرا гостиница
 mehmānavāzi مهمان نوازی гостеприимство
 mohandes مهندس инженер
 miyān میان середина; میان رفتن из-за
 miyāngin میانگین в среднем (син. متوسط)
 mix میخ гвоздь; طولیله ~ кол или гвоздь, к кото-
 рому привязывают лошадей
 miḫak میخک гвоздика (также میخک)

meydān میدان نقش جهان meydañ-e
 Naqš-e Jahān площадь Накш-э Джахан
 Mirjāve میر جاوه Мирджаве (город у пакистанской
 границы)
 miz ميز стол
 mizān میزان степень, доля (син. اندازه، درجه)
 miš میش овца
 mikrofon میکروفون микрофон (син. رک. صِدَابَر)
 meyl میل (amīāl) желание; داشتن ~ желать
 mile میله стержень, шест, ось; стрела
 milyārd میلیارد миллиард
 milyun میلیون миллион
 minibus مینی بوس микроавтобус
 miniātur مینیاتور миниатюра
 mive میوه фрукт[ы]

ن

nābāvarāne ناباورانه не веря
 nātavān ناتوان немощный, слабосильный (син.
 ضعیف)
 nātavāni ناتوانی немощь (син. ضعیف)
 nājir ناجور неподходящий, неправильный;
 nepriyānī (نامناسب، ناخوشایند) неприятный (син.)
 nāčiz ناچیز незначительный, мелкий, ничтожный,
 жалкий (син. کم اهمیت)
 nāhiye (navāhi) ناحیه (نواحی) район (син. منطقه)
 nādān نادان невежда
 nāfāzi ناراضی недовольный (син. ناخشنود، ناخرسند)
 nārenj نارنج померанец
 nāranjak نارنجک граната
 nārenji نارنجی оранжевый
 nārengi نارنگی мандарин
 nāz ناز заигрывание
 nāzel šodan نازل شدن быть ниспосланным (син.
 فرود آمدن)

Nāser-ed-din šāh ناصرالدین شاه Насреддин-шах
 nāteq ناطق оратор (син. سخنران)
 nāzer (nozzār) ناظر (نظار) наблюдатель (син. بیننده،
 ~ چیزی بودن) присматривать за чем-л.
 nāfe نافه мускус; мускусная железа
 nāgahān ناگاهان вдруг, внезапно
 nāle ناله стон; کردن ~ стонать (син. نالیدن)
 nām نام имя; بردن ~ называть, перечислять
 nāmbordār نامبردار знаменитый (син. نامدار)
 nāmborde نامبرده [выше]указанный, [выше]упо-
 мянутый; (син. یاد شده، مذکور، فوق الذکر)
 nāmdār نامدار именитый (син. نامور، نامی، شهر)
 nāmatlub نامطلوب неприятный, неприемлемый
 (син. نامطوب، ناگوار)
 nāmgozāri نامگذاری имяназачение
 nāmonazzam نامنظم беспорядочный (син. نامرتب)
 nāme نامه письмо
 nāmeresān نامہ رسان (پستیچی) почтальон (син.)

نان nān хлеб; تافتون ~ хлеб (круглая толстая лепёшка)
 نانایی nānāyi дет. танцы и пение
 نانوا nānvā пекарь
 نانوايي nānvāyi пекарня
 ناهار nāhār обед
 ناهارخوري nāhārḫorī столовая
 نباتات nabātāt растения (син. رُستنی ها, گیاهان)
 رویدنی ها (рождённые)
 نباتی nabāti растительный (син. گیاهی)
 نبش nabš угол (улицы) (син. گوشه, کُنچ)
 نتیجه natije (natāyej) результат, итог
 نثر naṣr проза
 نجات nejāt спасение (син. رهایی یافتن ~ спастись)
 (از чего)
 نجار pajjār плотник (син. درودگر)
 نجوم pojum астрономия (син. ستاره شناسی)
 نجیب najīb (nojabā) аристократ; белая кость, голубая кровь (син. پاکیزاد)
 نخست naḫošt vazir премьер-министр
 نخستین naḫoštīn первый; بار ~ первый раз
 نحد поход gorox
 نخر nāḫeṭ нет
 نذر naṣr обет; دادن ~ дать обет
 نرخ naṣḫ цена (син. بها)
 نردبان nardebān трап, лестница (с перекладинами)
 نرسیده ne nāreside be не доезжая до... (при указании адреса)
 نرم naṣm мягкий (син. مُلایم)
 نزاع nezā' cсора (син. کشمکش, درگیری)
 نزد naṣd-e возле (предлог)
 نزدیک naṣdik близкий
 نسيج nassāji текстильный (син. پارچه بافی)
 نسبت nesbat относительно (чего)
 نسخه posḫe жземпляр
 نسل naṣl поколение (син. نژاد)
 نشانگر nešāngar показатель

نشسته nešaṣte сидящий; сидя
 نشیب našīb склон
 نشیمن nešīman жилия (комната)
 نصب کردن naṣb kardan установить
 نصف neṣf половина (син. نیم)
 نصیحت naṣihat совет, наставление, назидание, мораль, нравоучение (син. پند, اندرز)
 ~ کردن; (مُراقبتِ نظارت neṣārat наблюдение (син. مُراقبتِ)
 наблюдать (за чем) (بر)
 نظر naṣar мнение (син. عقیده); به نظرَم по-моему; ~
 ~; (به) نسبت به بدی داشتن (на что) покушаться (на что)
 کسی را خواستن спросить чьё-л. мнение
 نظم naṣm порядок (син. سر و سامان)
 نعره na'ṣe ревь; نعره کشیدن, نعره نعره (син. غریدن)
 نعل na'l подкова (син. چهارپایان)
 نفت naft нефть; керосин
 نفر naṣar человек
 نفرین neṣrīn проклятие; ~ کردن ~ проклинать (кого)
 (لعنت کردن) (син. را, به)
 نفس naṣas дыхание, вздох; ~ کشیدن дышать
 نفله neṣle šodan погибнуть зря, пропасть, сгинуть (син. تلف شدن, از بین رفتن)
 نقاش naqqāš художник; شطکاتور (син. نگارگر, تصویرگر)
 نقاشی naqqāši рисунок
 نقره naṣṣe серебро
 نقش naṣṣ роль
 نقطه naṣṣe / noṣte (naṣāt) пункт (населённый)
 ~ کردن; naṣl передача; перемещение; نقل
 (بازگو کردن) (син. пересказать)
 نگاه neḡāh dāṣtan хранить
 نگران neḡarān беспокоящийся (син. دلواپس)
 نگرانی neḡarāni беспокойство
 نگریسته neḡarīṣte šodan просматриваться
 نگاه neḡah dāṣtan останавливать (машину) داشتن

namāz молитва, молитва; جمعه ~ пятничный
 намаз
 namāyeš зрелище, спектакль; دادن ~ вы-
 ступить
 namāyešgāh выставка, ярмарка
 namak соль
 namakdān солонка
 nemudan (namā) показывать[ся] (син.
 دیده شدن, به دیده آمدن)
 nape мама; няня; кормилица (دایه. zd.)
 now новый (син. جدید)
 navāxtan (navāz) ласкать; پیانو
 ویولون نواختن; играть на фортепиано;
 играть на скрипке; سرود ملی ~ исполнение
 национального гимна; нанести
 удар
 now'avari инновация, нововведение
 nowbat очередь
 navad девяносто
 nur свет
 nowruz Ноуруз, новогодний праздник (в день
 весеннего равноденствия); به نوروز к Ноурузу уст.
 пост.
 nowzād новорожденный
 nuzdah девятнадцать
 nowsāzi новостройка
 nušābe газированный напиток (напр. пенси-
 кола)
 neveštan (nevis) писать
 now' (anvā') тип, сорт
 nok клюв; پا ~ носок (часть ноги)

vāhed единица; پول ~ денежная единица
 vādār kardan вынудить (кого) (син.
 مجبور کردن)
 vāred входящий; واردات импорт

nowkar слуга; تُو کُرتِ ваш верный слуга; рад
 стараться
 nowmidāne безнадёжно (син. مأیوسانه)
 nowmidi безнадёжность, безысходность,
 беспросветность, отчаяние (син. یأس)
 novel новелла (син. داستان کوتاه)
 nevisande писатель
 na net; بلکه ... ná faqat... bálke... ne
 только ..., но и ...
 noh девять
 nahān спрятанный, скрытый (син. پنهان)
 nohsad девятьсот
 neyuton-metr ньютон-метр (Н·м)
 niyā (niyākān) предок, прародитель,
 прашур (син. جدّ)
 nirugāh электростанция
 niz также
 neyžar заросли (камыш)а)
 neyšekar сахарный тростник
 nik добрый (син. نیکو، خوب)
 nili синий
 nim половина
 nimdār подержанный, поношенный (син.
 کارکرده، گهنه)
 nimgu яичница-глазунья
 nimemoštaqell полунезависимый
 nimvajabi полпяди; وجبی نیم بچه ~ малыш,
 малютка, крошка; ростом от горшка два
 вершка; اتاق ~ каморка
 nimebāz полуоткрытый

9

vāru zadan сделать сальто вперёд
 vāže слово
 vāse-ye ← واسطه vāsete-ye для (разг.) (син.
 برای، بخاطر)

واضح vāzeh ясный (син. رُوشَن)
 حادثه، (واقعه vāqe'e (vaqāye') событие (син. رویداد، رخداد)
 واقع vāqe'i настоящий (син. راستین)
 واقعیت vāqe'iyat действительность
 واکسن vākšan вакцина
 واکسینه vāmānde окаянный (син. لعنتی)
 وانت vānet (также مَزدا پیکاپ [Мазда])
 وایلا vāveylā о горе!
 وبلاگ veblāg блог
 واجب vajab пядь
 وجود vojūd наличие; داشتن ~ иметься; اینکه ~ потому что
 несмотря на
 وحشت vahšat ужас; زده ~ испуганно (син. هراس، ترس)
 وحشی vahši дикий
 وحی vahy откровение (син. پیام آسمانی)
 وداع vedā' прощание (син. بدرود گفتن) ~
 попрощаться (син. بدرود گفتن)
 وراج veṛgāj болтун; болтливый (син. پُر حرف، روده)
 (دراز)
 ورزش varzeš спорт
 ورزشکار varzeškār спортсмен
 ورزشی varzeši спортивный
 ورقلمبیده varqolombide надутый (син. ورم کرده)
 ورقه varaqe бланк (син. برگه)
 ورم کردن varām kardan вспухнуть
 ورود vorūd ввоз, импорт
 ورودی vorūdī подъезд
 وزارت vezārat министерство (учреждение) (син. وزارتخانه)
 وزارتخانه vezāratxāne министерство (здание)
 وزن (اوزان) vāzn (owzān) размер; ритм; вес شعرى ~
 стихотворный размер

وزنه vardāštan поднимать тяжести
 وزوزی vezvezi лохматый
 وزیدن vazidan дуть (о ветре)
 وسیله vasile (vasāyel) средство;
 оборудование
 وصل vāsl соединение; کردن ~ присоединять (син. متصل کردن، پیوند دادن)
 وصله vasle pine kardan залатать (син. تکه)
 پاره ها را به هم دوختن
 سفارش پیش از مرگ vasiyyat завет (син. وصیت)
 وضع (اوضاع) vaz' (owzā') положение (син. وضعیت،
 положение в стране اوضاع کشور، موقعیت)
 وضعیت اضطراری vaz'iyat-e ezterāgi чрезвычайная
 ситуация
 گرفتن; (دست نماز) vozu омовение (син. ~
 совершать омовение
 وقت (اوقات) vaqt/vaxt (owqāt) время (син. موقع،
 прийти вовремя سر وقت رسیدن; (زمان)
 ول شدن vel šodan быть отпущенным
 تولد، روز تولد velādat рождение (син. تولد)
 ولایت velāyat правление; провинция
 ولگرد velgard бродячий, скитальческий (син. آواره)
 ولی vali правитель, владыка, властитель; ولی
 عصر Vali-ye 'asr Имам Мехди (последний
 двенадцатый, скрытый имам, с возвращением
 которого наступит конец света)
 ویروس کرونا virus-e korūnā коронавирус
 ویژگی vižegi свойство, качество, характерная
 особенность
 ویژه viže особенный; به ویژه ~ особенно (син. به
 خصوص)
 وی veу он, она (о великих людях)

هجری قمری = hejri-ye qamari по лунной
хиджре
ها کردن hā kardan дыхнуть
هولناک, هراسناک (син. هائل hā'el ужасный)
هالتر hālteг штанга; гири; гантели
هالو hālu простак (син. ساده لُوح); چقدر هالویی какой
же ты наивный
هجده hejdah восемнадцать
هجرت hejrat эмиграция (син. مهاجرت)
هجری hejri по хиджре
هجوم hojum натиск; آوردن ~ наброситься
هخامنشی Naḫāmaneši Ахеменидский
هخامنشیان Naḫāmanešiyān Ахемениды
اهداف (اهداف) hadaf (ahdāf) цель (син. مقصد، منظور);
هدف ~ прицелиться во что-л. (син. چیزی را گرفتن)
هر har каждый
هر چه ... har če... всё, что ...; خواهند ~ всё,
что хотите; زودتر ~ как можно скорее
هراسان harāsān испуганно, боясь (син. ترسان)
هرت hert беспорядок; несправедливость
هرمزگان Hormozgān Хормозган (провинция)
هزار hezār тысяча
هشت hašt восемь
هشتاد haštād восемьдесят
هشتصد haštsad восемьсот
هفت haft семь
هفتاد haftād семьдесят
هفتصد haftsad семьсот
هفتگی haftegi [еже]недельный
هفته hafte неделя
هفده hefdah семнадцать
هلال helāl полумесец, лунный серп (син. ماه نو);
~ آحمر красный полумесец
هلند Holand Голландия, Нидерланды

هلو holu персик
هم ham тоже
همان hamān тот самый
همان hamānjā именно там, там же (также
(دُرست همان جا)
هممت hemmat (hemam) усердие; самоот-
верженность (син. سعی و کوشش)
~ گماشتن (به) ~ проявлять
серьёзно взяться (за что)
усердие (син. جدیت, کوشش)
همه مردم hame-ye mardom все люди
همراه hamrāh попутчик (син. رفیقِ راه, همسفر)
همسایه hamsāye сосед
همسر hamsar супруг, супруга
همکاری hamkāri сотрудничество
همکلاس hamkelās одноклассник
همگی hamegi все (син. همه)
هم مرز hammarz граничащий
همه hame все, всё
همه گیری (پاندمی) hamegiri (pāndemi) пандемия
همیشه hamiše всегда
همین hamin этот самый
همین haminjā здесь же, в этом самом месте
همین که hamin-ke как только, только лишь, едва
только
هند Hend Индия (син. هندوستان)
هندу hindu индийский (син. هندی)
هنرجو honarju слушатель (техникума)
هنرستان honarestān техникум, училище, ПТУ
هنوز hanuz пока, ещё
هو / how хо-хо-хо! гы-гы-гы! (звук смеха, изда-
ваемый в знак протеста или насмешки);
~ کردن
осмеять, высмеять; هم کردن ho-m kard он меня
высмеял
هوا havā воздух, погода
هواپیما havāpeymā самолёт

هوایپماسازی havāreymāsāzi самолётостроение
 هوش huš способность, сознание
 هیئت hey'at собрание, делегация
 هیاو hayāhu шум, гам; کردن ~ приветствовать
 криками (син. سر و صدا راه آنداختن)

هیجان hayājān волнение (син. شور)
 هیجان انگیز hayājān'āniz захватывающий
 هیدرولیکی hidroliki гидравлический

ی

یا yā или
 یاد yād память; چیزی اُفتادن ~ вспомнить что-л.;
 یادم آمد я вспомнил; گرفتن ~ изучать
 یار yār возлюбленный, возлюбленная; сподвиж-
 ник, приятель (син. دوست, محبوب, دلدار
 یارو yāru прост. парень, мужик, тип (о человеке)
 یازده yāzdah одиннадцать
 یافتن yāftan (yāb) найти
 یال yāl грива
 یتیم yatim сирота (син. سرپرست
 یخ yaх лёд; ام کرده ~ я застыл; ~ موجود است
 имеется лёд (в продаже)
 یدکی yadaki запасной
 یزد Yazd Йезд (город)
 یزدگرد Yazdgerd Йаздигерд (Сасанидский царь)
 یعنی yā'ni то есть
 یعنی چه? Yā'ni čē? Что это [означает]?
 یقه yaqe воротник
 یقین yaqin уверенный; داشتن ~ быть уверенным
 یقیناً yaqinān безусловно (син. مطمئناً)

یک yek один; چهارم ~ одна четвертая; четверть;
 دنیا معذرت می خوام ~ немного, чуть-чуть;
 ~ тысяча извинений; رشته ~ [целый] ряд
 (мероприятий) (син. یک رَدیف, یک سری
 تکه نان; (یک رَدیف, یک سری) ~ кусок хлеба; جفت کفش
 ~ пара туфель
 یکسره yeksare сразу
 یکشنبه yekšambe воскресенье
 یکنواخت yeknavāxt монотонный, однообразный
 (син. یکسان)
 یکباره yekho вдруг (син. ناگهان, یکباره)
 یکی یکی yek-i dar miyān через один
 یکی یکی yeki одинаковый; اون ~ тот
 یگانه yegāne единственный (син. منحصر)
 یavaş yavāš медленно (син. آهسته); ~ ~ постепенно
 یواشکی yavāšaki украдкой, тайком, тихонько (син.
 پنهانی, مخفیانه, دزدکی)
 یورو yuro евро
 یونان Yunān Греция
 یونانی yunāni греческий; یونانیان греки
 یونسکو Yunesko Юнеско

*Владимир Борисович ИВАНОВ,
Елена Львовна ГЛАДКОВА*

ОСНОВЫ ПЕРСИДСКОГО ЯЗЫКА (ВТОРОЙ ГОД ОБУЧЕНИЯ)

УЧЕБНИК

Под редакцией кандидата филологических наук Алирезы Акбарипура

Издание второе, переработанное и дополненное

Зав. редакцией литературы гуманитарного
и социально-экономического профиля *В. П. Рогов*

ЛР № 065466 от 21.10.97

Гигиенический сертификат 78.01.10.953.П.1028
от 14.04.2016 г., выдан ЦГСЭН в СПб

Издательство «ЛАНЬ»

lan@lanbook.ru; www.lanbook.com

196105, Санкт-Петербург, пр. Ю. Гагарина, д. 1, лит. А.

Тел./факс: (812) 336-25-09, 412-92-72.

Бесплатный звонок по России: 8-800-700-40-71

Подписано в печать 19.06.24.

Бумага офсетная. Гарнитура Школьная. Формат 70×100 1/16.

Печать офсетная/цифровая. Усл. п. л. 30,23. Тираж 50 экз.

Заказ № 675-24.

Отпечатано в полном соответствии

с качеством предоставленного оригинал-макета
в АО «Т8 Издательские Технологии».

109316, г. Москва, Волгоградский пр., д. 42, к. 5.